

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):
 إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَ
 عِزَّتِي أَهْلَ بَيْتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا
 أَبَدًا، وَأَنْهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

(صحیح مسلم، ج.۷، ص.۱۲۲، سنن دارمی، ج.۲، ص.۴۳۲، مسند
 احمد، ج.۳، ص.۱۴، ۱۷، ۲۶، ۵۹، ج.۴، ص.۳۶۶، ۳۷۱، ج.۵، ص.
 ۱۸۲، مستدرک حاکم، ج.۳، ص.۱۰۹، ۱۴۸، ۵۳۳، و...)

Resulullah (s.a.a) şöyle
 buyurmaktadır: “Ben sizin aranızda iki
 paha biçilmez emanet bırakıyorum: -
 Biri- Allah’ın kitabı ve -diğeri- ıtratım,
 Ehl-i Beyt’im. Bu ikisine sımsıkı
 sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız.
 Bu ikisi Kevser Havuzu’nun başında
 bana varıncaya kadar birbirinden
 ayrılmazlar.

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i
 Daremi, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14,
 17, 26, 59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-
 i Hakim, c.4, s.109, 148, 533 vs...)

40 DERSTE AKAİD USULÜ

40 DERSTE AKAİD USULÜ

ASKER KÂİMÎ

Çeviri:

İsmail BENDİDERYA

Edit:

Şadman Eroğlu

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

40 DERSTE AKAİD USULÜ

Yazan: Asker KÂİMÎ

Mütercim: İsmail BENDİDERYA

Edit: Şadman EROĞLU

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık, Tercüme Bürosu

Dizgi ve Mizanpaj: Derya

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2006

Yayımlayan: Dünya Ehlibeyt *aleyhimi's-selâm* Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN: 964-529-112-7

Site : www.ahl-ul-bayt.org

e-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

1. DERS/23

AKİDEVİ BAHİSLERİN ÖNEMİ/ 23

<i>Dine inanmanın etkileri</i>	24
<i>Dinin faydaları konusunda Hz. Ali (s.a.a)den bir kaç</i>	25
<i>Din ve Sosyal Adalet</i>	25
<i>Neden Çoğu Müslüman'lar Bu Sonuca Varamadı?</i>	26
<i>Sorular:</i>	27

2. DERS/30

FİTRİ TEVHİD/ 30

<i>Fitrat veya manevi içgüdü.....</i>	30
<i>Rivayetlerde Fitrat</i>	31
<i>Bilimadamlarının Görüşlerinde Dini Fitrat.....</i>	32
<i>Allah'tan Gayrısından Kopunca Fitrat Belirir</i>	34
<i>Sorular:</i>	35

3. DERS/36

İNSANIN VARLIĞINDA ALLAH'IN NİŞANELERİ/36

<i>Kendini Tanıma.....</i>	37
<i>İnsan Vücudunun Esrarengiz Yapısı.....</i>	38
<i>Beyinin Şaşırtıcı Yapısı.....</i>	40
<i>Yaradılış ALEMİNİN İnanılmaz Eseri:</i>	41

<i>İnsan Ruhü</i>	41
<i>İnsan Ruhunun Türlü Faaliyetleri</i>	41
<i>Sorular</i>	42

4. DERS/44

YÜCE ALLAH'IN -CC- KÂİNATTAKİ (ÂFAKÎ) NİŞANELERİ/44

<i>Yeryüzü</i>	44
<i>Güneş ve Ay</i>	45
<i>Samanyollarının Görkemi</i>	47
<i>Sorular</i>	48

5. DERS/50

YÜCE ALLAH'IN KÂİNATTAKİ (ÂFÂKÎ) NİŞANELERİ/50

<i>Göklerin Yaradılışına Bakmak</i>	50
<i>Masumların (s.a.a) Göklerin Yaradılışına Verdikleri</i>	52
<i>İmam Ali'nin (s.a.a) Gökyüzünü İncelerken Yaptığı</i>	
<i>Münacat</i>	52
<i>Sorular</i>	55

6. DERS/56

DÜZEN-DİSİPLİN DELİLİ/56

<i>Düzen-Disiplin Delilinin Temeli</i>	57
<i>Varlık, Varedenin Göstergesidir</i>	58
<i>Newton'la, Materyalist bilim adamı Arasındaki İlginç</i>	
<i>Diyalog</i>	58
<i>İmanlı Vezirin, İnançsız Padişaha Sunduğu Delil</i>	59
<i>Düzen-Disiplin Delilinden Çıkarılan Sonuç</i>	60
<i>Sorular:</i>	61

7. DERS/62

YÜCE ALLAH'IN BİRLİĞİ VE TEVHİD/62

<i>Allah'ın "Bir"liği ve Tevhidin Delilleri</i>	62
<i>Tevhidin Mertebeleri</i>	64

<i>Kur'an ve İbadette Tevhid Meselesi</i>	66
<i>Sorular</i>	67

8. DERS/68

YÜCE ALLAH'IN SIFATLARI/68

<i>Subûî ve Selbî Sıfatlar</i>	69
<i>Zât ve Fiil Sıfatları</i>	70
<i>Yüce Allah'ın İlmi</i>	70
<i>Sorular</i>	71

9. DERS/73

YÜCE ALLAH'IN SIFATLARI/73

<i>Yüce Allah'ın Kudreti Hakkında Soru</i>	74
<i>“HAYY” VE “KAYYUM” ALLAH</i>	76
<i>O'nun “Zât” ı Üzerinde Düşünmek Menedilmiştir</i>	78
<i>Sorular</i>	79

10. DERS/81

SELBÎ SIFATLAR/81

<i>Selbî Sıfatların Açıklaması</i>	82
<i>Yüce Allah Madde Değildir, Görülemez</i>	82
<i>Mekanı Yoktur ve Her Yerde Vardır</i>	83
<i>O, Her Yerde Vardır</i>	83
<i>Yüce Allah Nerededir?</i>	84
<i>Dua Ederken Elimizi Neden Göğe Doğru Açarız?</i>	85
<i>Sorular</i>	86

11. DERS/87

İLÂHÎ ADALET/87

<i>Adalet Konusunun Akîdevî Geçmişi</i>	87
<i>İlahî Adaletin Delilleri</i>	89
<i>Allah'ın Adaletinin Anlamı</i>	90
<i>Sorular</i>	92

12. DERS/93

BELA VE FELAKETLERİN HİKMETİ/93

<i>Acı Hadiseler Ve İlahî Cezalandırma</i>	95
<i>Cezalandırmanın Genel Kapsamlı Oluşu Üzerine Bir.....</i>	96
<i>Sorular</i>	97

13. DERS/99

BELA VE FELAKETLERİN FELSEFESİ/99

<i>Bela ve İmtihan</i>	100
<i>Belaların Felsefesinin Özet ve Neticesi.....</i>	101
<i>Sorular</i>	102

14. DERS/103

HÜR İRADE VE VASAT YOL/103

<i>Hür İrade Mezhebi.....</i>	104
<i>Hür İrade Mezhebinde Masum İmamların (a.s) Hadis ...</i>	105
<i>Cebir ve İrade Meselesini Çözmenin Kolay Yolu.....</i>	106
<i>Sorular</i>	108

15. DERS/109

NÜBUVVET-İ AMME/109

<i>Vahyin Zarureti Ve Peygamberlerin Gönderilişinin Gerekliliği.....</i>	109
<i>Sorular</i>	113

16. DERS/115

NÜBUVVET-İ AMME/115

<i>Fıtratın Yönlendirilişi Ve İçgüdülerin Dengelenmesi.....</i>	115
<i>Peygamberlerin Gönderiliş Gayesi.....</i>	116
<i>Peygamberleri Tanımının Yolu</i>	117
<i>Sorular</i>	119

17. DERS/121

NÜBUVVET-İ AMME/121

<i>Sihir, Cadı Ve Hint Fakirlerinin Yaptıklarıyla “Mucize”nin Farkı</i>	121
<i>Niçin Her Peygamber Kendisine Has Bir Mucize Göstermiştir?</i>	122
<i>İkinci Alâmet</i>	124
<i>Üçüncü Alâmet</i>	124
<i>Sorular</i>	125

18. DERS/127

NÜBUVVET-İ AMME/127

<i>Peygamberlerin İsmeti</i>	127
<i>İsmetin Felsefesi</i>	128
<i>Peygamberlerle İmamların İsmeti Allah Vergisi Midir, Sonradan Edinme midir?</i>	129
<i>Masumların (a.s) Avantajlarının Felsefesi</i>	131
<i>Maddecî Adam Ve İmam Sadık (a.s)</i>	131
<i>Sorular</i>	132

19. DERS/133

NÜBUVVET-İ AMME/133

<i>Kur’an’da Peygamberlerin Günah İşlediği Şeklinde Bir İfade Var mıdır?</i>	133
<i>Hz. Adem’in (a.s) “İsyan”ı Neydi?</i>	135
<i>“Zulüm” ve “Mağfiret”in Anlamı Nedir?</i>	136
<i>Sorular</i>	137

20. DERS/139

NÜBUVVET-İ AMME/139

<i>Fetih Suresi’ndeki “Zenb”in Anlamı Nedir?</i>	139
<i>Peygamberler Tarihle Birlikte</i>	141
<i>Peygamberlerin Sayısı</i>	141
<i>Sorular</i>	142

21. DERS/143

NÜBUVVET-İ HASSE/143

<i>Nübuvvet-i Hasse Ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) Bi'seti..</i>	143
<i>Hz. Muhammed'in (s.a.a) Peygamberliğinin Belgeleri...</i>	144
<i>İslam Peygamberinin Daimi Mucizesi: Kur'an</i>	145
<i>Kur'an'ın Mucize Olduğunu Gösteren Tarihî Bir Olay..</i>	147
<i>Sorular</i>	150

22. DERS151

NÜBUVVET-İ HASSE/151

<i>Kur'an'ın Dünya Görüşü.....</i>	151
<i>Büyük İslam Peygamberinin Hatemiyeti</i>	152
<i>1-Zaruri Olması.....</i>	153
<i>2-Kur'an Ayetleri.....</i>	153
<i>3-Hadisler</i>	154
<i>Hatemiyetin Felsefesi</i>	155
<i>Sorular</i>	156

23. DERS/157

İMAMET/157

<i>İMAMET-İ AMME VE İMAMETİN GEREKLİLİĞİNİN</i>	
<i>DELİLLERİ.....</i>	158
<i>Hişam bin Hikem'in Münazarası.....</i>	159
<i>2-Yaratılışın Gayesi</i>	160
<i>3-Şefkatli Peygamber ve İmamet Meselesi.....</i>	161
<i>Sorular</i>	162

24. DERS163

İMAMIN İSMETİ, İLMİ VE TAYİN ŞEKLİ/163

<i>Kur'an'da İmamın İsmeti.....</i>	163
<i>"Zalim" Kimdir?</i>	163
<i>"İmam" ın İlmi</i>	165
<i>İmamı Tayin Yolu.....</i>	166
<i>İmam Nasıl Tayin Edilir?.....</i>	167

Sorular	169
---------------	-----

25. DERS/171

İMAMET-İ HASSE/171

<i>Hz. Ali'yle (a.s) 11 Evladının İmamet Ve Velayetinin.....</i>	171
<i>Hz. Ali'nin (a.s) İmamet Ve Velayetinin Akli Delili</i>	171
<i>İsmet ve Tathir Ayeti</i>	172
<i>“Ehl-i Beyt” Kimlerdir?</i>	173
<i>Tethir Ayeti ve Hz. Ali'yle (a.s) Onbir Evladının İsmet Ve İmameti</i>	176
<i>İsmet Hakkında İki Hadis.....</i>	177
<i>Sorular</i>	177

26. DERS/179

HZ. ALİ'NİN (A.S) İMAMETİ VE KUR'AN/179

<i>Velayet Ayeti</i>	179
<i>Ayetin Nüzul Sebebi</i>	179
<i>İki Soru Ve İki Cevap</i>	180
<i>Ulu'l Emre İtaat Ayeti.....</i>	182
<i>İnzar Ayeti, Yevm-iddar Hadisi ve Hz. Ali'nin (a.s) İmameti</i>	184
<i>Sorular</i>	186

27. DERS/187

TEBLİĞ AYETİ VE HZ. ALİ'NİN (S) İMAMETİ/187

<i>Ünlü Gadir Hadisi Ve Hz. Ali'nin (a.s) İmameti.....</i>	188
<i>“Mevlâ” Kelimesinin Anlamı Nedir?.....</i>	190
<i>Sorular</i>	193

28. DERS/195

HZ. MEHDİ (A.S)/195

<i>Hz. Mehdi'nin (a.s) Gizli Doğumu.....</i>	196
<i>Hz. Mehdi'nin (a.s) Özellik ve Vasıfları.....</i>	197
<i>Sorular</i>	200

HZ. MEHDİ (A.S)/201

<i>Hz. Mehdi'nin (a.s) Şemali</i>	201
<i>İmam-ı Zaman'ın (a.s) Küçük Gaybeti</i>	202
<i>İmam-ı Zaman Hz. Mehdi'nin (a.s) Büyük Gaybeti</i>	203
<i>Sorular</i>	204

29. DERS/205

VELAYET-İ FAKİH/205

<i>Velayet-i Fakihin Delilleri</i>	206
<i>Veliyy-i Fakihin Şartları</i>	208
<i>Sorular</i>	209

30. DERS/211

MEAD/211

<i>Mead İnancının Etkileri</i>	211
<i>Kur'an Açısından Meada İnanmanın Etkileri</i>	213
<i>Sorular</i>	216

31. DERS/217

KUR'AN'DA MİADI İSPATLAYAN DELİLLER/217

<i>Yüce Allah'ın Mutlak Kudreti ve Mead</i>	218
<i>Adalet Burhanı Ve Kıyamet Meselesi</i>	219
<i>Sorular</i>	220

32. DERS/222

KUR'AN VE MİAD/222

<i>Yaratılışın Felsefesi: Mead</i>	222
KUR'AN'DA MİADLA İLGİLİ AÇIK ÖRNEKLER	223
<i>Hz. Üzeyir -Ermiya- Peygamber (as)</i>	223
<i>Hz. İbrahim (as)</i>	225
<i>İsrailoğullarından Bir Maktul</i>	225
<i>Hz. Musa'nın (a.s) Kavminden 70 Ölüünün Dirilmesi</i>	226
<i>Sorular</i>	226

33. DERS/228

RUHUN KALICILIĞI BURHANI/228

<i>Ruh Kalıcı ve Bağımsızdır.....</i>	228
<i>Ruhun Bağımsızlığının Akli Delilleri</i>	230
<i>Ruhun Bağımsızlık ve Ölümsüzlüğünün Nakli Delilleri..</i>	231
<i>Sorular</i>	233

34. DERS/234

MİAD HEM CİSİM HEM RUHLADIR/234

<i>Sorular</i>	237
----------------------	-----

35. DERS/238

BERZAH/238

<i>Küçük Kıyamet: Berzah</i>	239
<i>Berzahla İlgili Ayetler.....</i>	240
<i>Öbür Dünyanın İlk Menzili: Kabir.....</i>	241
<i>Sorular</i>	242

36. DERS/244

SURUN ÜFÜRÜLÜŞÜ VE AMEL DEFTERİ/244

<i>Büyük Bir Haykırıyla Dünyanın Sonunun Gelmesi ve Yeni Bir Hayatın Başlaması.....</i>	244
<i>Amel Defteri</i>	245
<i>Masumların (a.s) Hadislerinde Amel Defteri.....</i>	247
<i>Amel Defteri Nedir?</i>	247
<i>Sorular</i>	248

37. DERS/250

KİYAMET ŞAHİTLERİ VE AMELLERİN MİZANI/250

<i>Kıyamette Amellerin Mizanı.....</i>	253
<i>Sorular</i>	256

38. DERS/258

KIYAMETTE NELERİN HESABI SORULACAKTIR?/258

<i>Kıyamet Günü Herkesten Kul Hakkı Sorulacaktır</i>	259
<i>Dünya ve Ahiret Sıratı Nedir?</i>	261
<i>Dünya Sıratında Kayganlık Göstermeyen, Ahiret Sıratında da Kaymaz</i>	262
<i>Sorular</i>	264

39. DERS/266

CENNET VE CENNETLİKLER/266

<i>CEHENNEM VE CEHENNEMLİKLER</i>	266
<i>Ruhi Zevkler</i>	267
<i>Cehennem ve Cehennemlikler</i>	269
<i>Cehennemliklerin Fiziki Azapları</i>	269
<i>Ruhî Azaplar</i>	271
<i>Sorular</i>	272

40. DERS/275

ŞEFAAT MESELESİ/275

<i>Şefaatin İspatı</i>	276
<i>Şefaatin Felsefesi</i>	278
<i>Şefaatin Şartlarından Bazıları</i>	279
<i>Sorular</i>	279
<i>Kaynaklar</i>	280

Önsöz

Şüphesiz kültürel savaşta olduğumuz asrımızda etkili tebliğ metotlarından yararlanarak kendi ideallerini yayabilen her mektep bu alanda öncül olup dünya insanların düşünceinde etki bırakacaktır.

İran'da İslam inkılabının zafere ulaşmasından sonra dünyanın gözü bir kez daha İslam dini, Şia kültürü ve Ehl-i Beyt (a.s) mektebine dikilmiştir. Düşmanlar bu fikrî ve manevî gücü ortadan kaldırabilmek, dostlar ve taraftarlar ise inkılabî ve kültürel örneklerden ilham alıp onları izleyebilmek için bu asil ve tarih yaratan kültürün merkezine göz dikmişlerdir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı Resulullah'ın (s.a.a) Ehl-i Beyt'inin izleyicileri arasında karşılıklı yardımlaşma, fikir alış-verişi, vahdet ve birliğin zaruretinin bilincinde olarak dünya Şiileri ile faal bir ilişki oluşturma amacıyla konferanslar düzenleme, kitap basma, telif eserlerini tercüme etme ve Şia düşüncesi alanında insanları bilgilendirme vasıtasıyla Ehl-i Beyt ve Muhammedî öz İslam kültürünü yaymak için Şia'nın işbilir, büyük ve yaratıcı gücünden ve Caferî mektebi düşünürlerinden yararlanarak bu meydana ayak basmıştır. Rabbimize şükürler olsun ki, büyük rehberimiz Ayetullah Hameneî'nin (Allah sayesinde başımızdan eksik etmesin) özel yönlendirmeleriyle bu hassas ve kültür yaratıcı

meydanda çok önemli adımlar atılmıştır. Gelecekte bu nurlu ve asil hareketin günden güne hızlanıp büyümesini, günümüz dünyasının ve Kur'an ve Ehl-i Beyt'in berrak maarifine susayan insanların bu mektebî maneviyatın, irfanî mektebin ve velaî İslam'ın kaynağından daha fazla yararlanmasını ümit ederiz.

Ehl-i Beyt'in (a.s) kültürü sağlam, mantıklı, üslubuna uygun ve doğru bir şekilde sunulması durumunda uyanış, hareket ve maneviyat sancaktarları olan Resulullah'ın Ehl-i Beyt'inin mirasının kalıcı cilvelerini dünya insanlarının gözleri önüne serebileceğine, zuhur asrının eşliğinde Hz. Mehdi'nin (a.f) evrensel hükümetine susamış olan yorgun dünyayı modern cehaletten ve dünyayı sömürenlerin başına buyruk hareketlerinden, ahlak ve insanlığa aykırı kültürlerden kurtarıp hürleştireceğine inanıyoruz.

İşte bu nedenle, bu doğrultuda yazar ve araştırmacıların araştırma eserlerine ve ilmi faaliyetlerine kucak açıyor ve kendimizi bu yüce kültürün yayılma için çaba harcayan yazar ve mütercimlerin hizmetçisi biliyoruz.

* * *

Elinizdeki kitabı hazırlayan değerli yazar "Asker KÂİMÎ"ye ve eseri Türkçeye kazandıran sayın "İsmail BENDİDERYA"ya teşekkür ediyor ve çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Yine, bu eserin hazırlanmasında zahmetleri geçen tercüme bürosundaki aziz kardeşlerimiz ve sadık arkadaşlarımıza tüm samimiyetimizle teşekkür ediyor, kültürel cihad meydanında bu küçük adımın mevlamızın rızasını kazanmasını temenni ediyoruz.

Dünya Ehlibeyt Kurultayı

Kültürel Yardımcılığı

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın yardımıyla söze başlıyoruz, hamd alemlerin Rabbi olan Allah'a, ve O'nun salatu selamı sevgili peygamberi Muhammed (s.a.a)le onun mutahhar soyuna olsun ve yine onun soyundan gelen ve yeryüzüne adaleti yayacak olan Bakıyyetullah Hz. Mehdi efendimize selam ve yeryüzü durdukça Allah'ın laneti onlara düşmanlıkta bulunup karşı çıkanların üzerine olsun.

Akaid usulü İslam dininin temeli ve esasıdır, her Müslüman'ın inançlarının delil delil ve burhan üzerinden olması gerekir, onun için de büyük İslam alimleri asırlar öncesinden bugüne kadar akidevi konuları açıklayıp beyan etmiş ve bu konuda büyük ve değerli eserleri bizlere yadigar bırakmışlardır.

Bendeniz, Kum Yüksek İslami Bilimler Medresesi'nde yönetim programı çerçevesinde akaid usulleri dersini vermekteyim, bu zaman zarfında tevhid'den meada varıncaya kadar imanın bütün şartlarına dair kitapçıklar hazırlayıp öğrencilere sundum, bu kitapçıkları hazırlamada eski ve yeni akaid kitaplarını inceleyip onlardan seçip derledim.

Bu kitapçıklar defalarca gözden geçirilmiş noksanlıkları imkan dahilinde giderilmiştir. Bu arada Medrese'den bazı müdürler, üstadlar, arkadaşlar ve çoğu

talebeler bu kitapçıkların basımını önerdiler, elhamdülillah şimdi bu öneri gerçekleşti ve bu kitap kırk ders şeklinde aşağıda zikredilen özellikleriyle sunulmadadır ki inşallah Hz. Bakıyyetullah'ın (Allah onun zuhurunu çabuklaştırsın) kabulüne şayan olur.

1- Bu dizinin hazırlanmasında eski ve yeni birçok kitap incelenmiş ve onlardan faydalanılmış olduğundan bu kitapların karmaşıklığının giderilmesine ve iyi özelliklerinin korunmasına özen gösterilmiştir.

2- Bu kitabın dersleri herkesin anlayabileceği bir şekilde ve sadedir. Çeşitli konular akli delillerle açıklanmıştır, netice itibariyle akidevi konularda takliden tahkike varmak isteyen gençler için yeterlidir ve ağır değildir.

3-Bu kitap genç talebelere yıllarca verilen derslerin ve tecrübelerin ürünü olduğundan ders vermek isteyenlerin ve de tebliğde bulunanların faydalanabileceği ilginç bir kaynaktır.

4- Bu dizide imanın her beş şartı konusunda sorulabilecek bütün sorulara cevap vermeye çalışılmış ve konunun iyice kavranabilmesi için de her dersin sonunda o dersle ilgili sorular hazırlanmıştır.

5- Son olarak şunu belirtmek istiyoruz:

Bu dizinin hazırlanmasında adları zikredilecek olan kitaplardan faydalanılmış ve bazı konularda bazı ibaretler aynen alınmış olduğundan, bu kitapların yazarlarına teşekkürü bir borç bilir ve tüm değerli üstad ve araştırmacılardan yapıcı eleştiri ve görüşleriyle beni onurlandırmalarını ve böylece diğer baskılarda bunların değerlendirilmesini rica ederim. Çaba bizden, tevfik ancak Allah'tandır.

Kum Yüksek İslami Bilimler Medresesi-Asker Kaimi

1. Ders

AKİDEVİ BAHİSLERİN ÖNEMİ

Her ilmin önem ve değeri onun konusuna bağlıdır ve bütün ilimlerin içinde inanç bilimi en kutsal ve en değerli konuma sahiptir.

Her insanın maddi ve manevi hareketlerinin esası ve temeli onun akaid usulleri ve inanç prensipleridir, eğer bunlar sağlam ve doğru, kuvvetli ve kusursuz olursa onun amel ve hareketleri, muhtemel düşünce ve görüşleri de doğru olacaktır.

O halde her insanın İslamın şartlarına olan dikkat ve hassasiyetinin nitelik ve niceliği, o insanın imanın şartlarına olan inancının ölçüsüne bağlıdır. Diğer taraftan akaid usullerinin içinde ve Allah'ı tanıma ve tanrıbilimin özel bir önem ve ulviyeti vardır, zira muvahhid insanın akidevi meselelerinin esası ve kökü, düşünce ve dünya görüşünün merkez çekirdeği onun Allah'ı tanımasına bağlıdır.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

“İnsanlar Allah'ı tanımanın değerini anlasalardı, dünyanın aldatıcı güzelliklerine göz dikmez ve dünya onlar için topraktan daha aşağı olurdu.”¹

Bu kısa girişle akaid usulleri ve özellikle de tevhidin

aslı aydınlanmış oldu; ancak tevhid bahsini açmadan önce dine inanmanın fayda ve etkilerini açıklayacağız.

Dine inanmanın etkileri

1- Din, insanın hayatına nitelik kazandırır; yaşamla dinin birbirinden ayrılması halinde kofluk, şaşkınlık, perişanlık ve bıktırıcı bir monotonluktan başka hiçbir şey kalmayacaktır.

2- Din ne yapacağını bilemez halde şaşkın olmayı engeller; “daha önce neredeydim, şimdi neredeyim, niçin buradayım ve sonunda nereye gideceğim?” sorularına cevap vererek insanı bu sorular çıkmazından kurtarır. Nitekim Hz. Ali (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “Nereden gelip nereye gittiğini ve nerede bulunduğunu bilene Allah rahmet eylesin.”

3- İnsan fitrattan kemale susamış olup ona aşktır ve sadece dindir ki insanı gerçek kemale hidayet eder.

İmam Bakır (s.a.a) bu konuda şöyle buyurmaktadırlar: “Kamil kemal; dinde basiret, zorluklarda sabır ve geçimde iktisatlı olmaktır.”²

4- Manevi huzur sadece dindedir, dinden yoksun insan daima ıztıraplı, korkulu, rahatsız, perişan ve ne yapacağını bilemez bir haldedir. Dünya istatistikleri psikolojik ve sinirsel hastalıkların çoğunun dinden habersiz olan toplumlarda görüldüğünü ispatlamaktadır. Kur’anda da buyrulduğu gibi: “İman edenler ve imanlarını zulümle karıştırmayanlar, işte güvenlik onlar içindir ve onlar hidayete ermişlerdir”³.

5- Din ışığında çaba gösterip ümit beslemek: İnsan,

2 -Muntahiy’ul Âmal, İmam Bakır’ın (a.s) sözleri

3 -En’am, 82

yaşamında zor ve karmaşık hadiseler yüz gösterdiğinde, bütün kapıların yüzüne kapandığını gördüğünde, zorluklar karşısında çaresizlik hissettiğinde sadece Allah'a ve mead'a olan inanç ve imandır ki onun yardımına koşmakta ve ona güç vermektedir, işte o zaman insan yalnız olmadığını ve büyük bir dayanağının olduğunu anlamakta, aşk ve ümitle çaba göstererek zorlukların üstesinden gelebilmektedir. O halde Allah'a ve meada iman insan için büyük bir dayanak, sebat ve dirençtir, onun için de Resul-ü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: "Mümin insan, fırtınaların yerinden oynatamadığı bir dağ gibidir."

Dinin faydaları konusunda Hz. Ali (s.a.a)den bir kaç hadis⁴

- 1- Din en güçlü dayanaktır.
- 2- İnsan dindarlığı ölçüsünde kendini koruyabilir.
- 3- Din isteklerin en mükemmelidir.
- 4- Dini kendine sığınak edin.
- 5- Din insanı günahlardan korur.
- 6- Doğru dine inanmak insana takva kazandırır.
- 7- Dinin azı dünyanın çoğundan yeğdir.
- 8- Dine kavuşan kimse dünya ve ahiret saadetine kavuşmuş olur.
- 9- Din nurdur.
- 10- Din iyilikle birliktedir.

Din ve Sosyal Adalet

Gerçekten kalem ve söz; yüce Allah'ın eserlerini beyan edip tanıtmaktan ve onun, insanın bireysel ve sosyal hayatında yarattığı etkileri ifade edebilmekten acizdir, bu

4 -Gurer-u Durer c:7 "Din" terimi

bilgi ve tanımının değerini bilen insan ondan başka hiçbir şeye değer vermeyecektir artık.

İmam Rıza (s.a.a)dan şöyle bir soru sormuşlar: Allah'a, peygamberlere, imamlara ve Allah tarafından memur edilenlere inanmanın felsefesi nedir? Hazret şöyle buyurmuşlardır: Bunun birçok nedeni vardır, bunlardan biri de şudur: Allah'a inanmayan bir kimse günah işlemekten çekinmez ve daha büyük günahlara düçar olur, ona zevk verecek her türlü zulüm ve fesadı işlerken de hiç kimseden korkup çekinmez.⁵

Tabii olarak Allah'a ve kıyamete inancı olmayan bir kimse için adalet, eşitlik ve fedakarlık gibi ahlakî değerlerin hiçbir manası yoktur, onun için zulümle adalet, iyi insanla, caninin hiçbir farkı yoktur. Onun gözünde herkes ölümden sonra aynı derecede olacaktır ve bu insanı fesad ve kötü yoldan alıkoyacak hiçbir engel kalmayacaktır. O halde Allah'a ve kıyamete inanç, insanı yapacağı her hareket karşısında mesul kılar, inançlı bir kimse yapacağı en küçük iyi veya çirkin hareketin hesabını vereceğini bilir. "Artık kim zerre ağırlığınca hayır işlerse, onu görür. Artık kim zerre ağırlığınca bir şer işlerse, onu görür."⁶

Bu inanç sosyal adaletin tahakkukuna ortam hazırlar, işte burada yapılması gereken ve gerekmeyen ahlaki değerler mana bulur ve din inancı taşıyanlar fedakar, ciddi ve çalışkan insanlardan oluşur.

Neden Çoğu Müslüman'lar Bu Sonuca Varamadı?

Din ve inancın netice ve faydalarını irdelediğimiz

5 -Mizan'ul Hikmet, "Marifet" terimi

6 -Zilzal, 7-8

geçen bahislerden sonra şu soru akla gelmektedir: Din, hayata muhteva veriyorsa, insanı başıboşluktan kurtarıyor ve onu saadet ve kemale ulaştırıyorsa ve din huzur ve sosyal adaleti sağlıyorsa o zaman neden çoğu Müslüman'lar bu sonuca ulaşamadı?!

Bu sorunun cevabını Emir'ül Müminin Hz. Ali (s.a.a)'nin bir rivayetiyle açıklayacağız; o hazret şöyle buyurmuşlardır: İman, onu dille ikrar etmek, kalple tanımak, ve bedeninin tüm azalarıyla ona amel etmek demektir.⁷

Genelde Müslüman'ların din ve imanı birinci merhaleden ileriye gidememiştir, sonuçta marifet ve amelden yoksun olan sözde imanın hiçbir tesir ve faydası da olmayacaktır.

İmam Sadık (s.a.a) bu konuda şöyle buyurmaktadır: Amelsiz ilim olmaz, gerçek ilmi olan mutlaka amel eder o halde ilmiyle amel etmeyenin aslında ilmi yoktur.⁸ Sonuçta iman ancak kalbe ulaşırsa amelle bedeninin uzuvlarında görülür böylece fayda ve tesiri aşık olur.

-*-

Sorular:

- 1-İmanın şartlarını incelemek neden önemlidir?
- 2-Dine imanın tesirlerini kısaca açıklayınız.
- 3-Allah'a, peygamberlere ve imamlara inancın felsefesi nedir?
- 4-Neden dini kesim, dinin tesir ve faydalarını anlayamamıştır?

7 -Bihar'ul Envar 69/68

8 -Usul-ü Kâfi "Bilmeden bir ameli işleyen kimse babı" 2. hadis.

2. Ders

FITRİ TEVHİD

Lügatte fitrat yaradılış, tıynet ve deyim olarak da her insanın manevi içgüdüğü demektir. İnsanın iki türlü içgüdüğü vardır.

1-Maddi içgüdü insanın maddi ihtiyaçlarının temini içindir. İnsanın içinde, örneğin insanın kendisini sevmesi, susuzluk, açlık, korku, ümit vb.

2-Manevi içgüdüler, örneğin kemali istemek, insanları sevmek, fedakârlık, ihsan ve şefkat ve ahlaki vicdan gibi içgüdüler insanın hayvaniyet sınırını aşıp kemale erişmesi için Allah tarafından ona verilmiştir.

Fıtrat veya manevi içgüdü

Manevi içgüdü veya fitrat denilen şey; insanın öğrenmeye ihtiyaç duymadığı ve bizzat kendisinde var olan duygudur.

Fıtrat, marifet ve bilgiyi ilham eden kaynaklardan biridir; bazen bu duygu “kalpten geçen şey” olarak da tabir edilir ve teorik düşünce ve idraklerin merkezi olan akıldan tamamen farklı bir güçtür bu... Bütün bunlar aynı ağacın meyveleri ve insan ruhunun semereleridir.

Bu manevi fıtrat her insanda vardır. Ancak zülmani perdeler bunun ortaya çıkmasını engeller, enbiyanın bi'seti

ve masum imamların gelişi işte bu hicapların kaldırılması ve bu ilahi fitratın gelişmesi içindir, yoksa her insan temiz tevhid fitratıyla doğar. Kur'an-ı Kerim'in deyimiyle; "Öyleyse sen yüzünü Allah'ı birleyen olarak dine, Allah'ın o fitratına çevir; ki insanları bunun üzerine yaratmıştır. Allah'ın yaratışı için hiçbir değiştirme yoktur. İşte dimdik ayakta duran din budur. Ancak insanların çoğu bilmezler."⁹

Rivayetlerde Fitrat

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Her çocuk fitrat üzerine, Müslüman olarak doğar ve bu sonradan onun anne veya babasının onu Yahudi veya Hıristiyan yapmasına dek sürer."¹⁰

Zürare, Rum suresinin 30. ayetinde geçen "Allah'ın fitratı" tabirinin anlamını İmam Sadık'tan (s.a.a) sorduğunu ve İmam'ın şu cevabı verdiğini rivayet eder: "Yüce Allah bütün insanları Rablerini tanıyan bir yapı ve fitratla yaratmıştır."¹¹

Yine bir başka rivayette bu ayette geçen "Fitrat"ın anlamı sorulduğunda İmam Sadık (s.a.a)ın şu cevabı verdiği aktarılır: "Burada İslam kastedilmektedir. Yüce Allah, insanoğlunu ilk yarattığında ondan tevhid ve Rabbini tanıyacağı yolunda söz alırken, din ihtiyacını da insanoğlunun yapı ve fitratının bir parçası olarak yarattı."¹²

İmam Rıza (s.a.a) bu ayette geçen "Allah'ın fitratı"ndan maksadın şu olduğunu rivayet eder: "Allah

9 -Rum, 30

10 -Bihar'ul Envar 3/281

11 -ae s:278

12 -ae

birdir ve O'ndan başka ilah yoktur, Muhammed (s.a.a) onun elçisidir, Ali (s.a.a) müminlerin emiridir. Yani gerçek bir tevhid inancı; Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) ve Hz. Ali (s.a.a)nin imamet ve velayetine inanmayı gerektirmektedir.”¹³

Ebu Besir; İmam Sadık (s.a.a)ın “Yüzünü Allah’ı birleyen olarak dine çevir” ayetinden maksadın “Velayet” olduğunu nakleder.¹⁴

Sonuçta her insanın Allah Teala’ya ihtiyaç duyduğunu görüyoruz, bu Allah’ın her insanın fıtrat ve yapısına koyduğu bir duygudur, bu yabancı bilimadamlarının dahi itirafta bulunduğu bir konudur ki bunun örneklerine değineceğiz.

Bilimadamlarının Görüşlerinde Dini Fıtrat

İstisnasız olarak bütün insanlarda belli bir inanç ve din vardır... Ben buna yaratılıştan varolan bir din duygusu diyorum. Bu dini inançta beşeri arzu ve amaçların ne kadar küçük; ve onların ötesinde yer alan azamet ve görkemin ne kadar büyük olduğu hissedilmektedir. -Einstein-¹⁵

-*-

Kalbin öyle delilleri vardır ki akıl onları kavrayamaz. -Pascal-¹⁶

-*-

Dînî hayatın kaynağının kalp olduğundan kuşku duymuyor, buna gönülden inanıyorum -William James-¹⁷

13 -ae s:277

14 -ae

15 -Benim Gördüğüm Dünya s:53

16 -Avrupa’da Hikmetin Seyri s:14

17 -ae s:321

-*-

Geçmişte yaşayan ecdadımız -ilk insanlar-, daha Allah'ın adını bile bilmedikleri dönemlerden itibaren Yüce Allah'a eğilmişlerdir -Max Muller-¹⁸.

-*-

İrfanî duygunun, ta fitratımızın derinliklerinden kaynaklandığı ve temel bir içgüdü olduğu sezilmektedir gerçekten... İnsanoğlu havaya ve suya nasıl muhtaç ise, Yüce Allah'a da öylesine muhtaçtır -Alexis Carel-¹⁹.

-*-

İnsanoğlu suya ve yiyeceğe ihtiyacı olduğunu idrak edebilmektedir, aynı şekilde ruhumuz da, onun için gerekli gıdaya fevkalade ihtiyacı olduğunu bilmektedir. Bu duygu, ilk insanın ona doğru yönlendirilmiş olduğu dindir işte... Delili de şudur: Dünyanın en vahşi ve en ilkel kabilesinden bir bebeği alıp büyütelim ve hiç müdahale etmeden, dilediği gibi yaşayabileceği hür bir ortam yaratalım. Hatta ona hiçbir din ve inancı da öğretip telkinde bulunmayalım... Bu bebek gelişip büyüdüğünde adeta yitiğini arayacak ve bugün bizim adına "din" dediğimiz inanç ve hakikatı beyinde tasavvur edebilmek için, doğası ve fitratı gereği, çırpınıp duracaktır -Sokrat-.

Şairin de dediği gibi:

Senin aşkınla yanıp tutuşmayan kimse yoktur / Senin güzelliğinle güzelleşmeyen yoktur / Bağrımızın böylesine yanık olması da senin hasretindedir / Senin hasretinle lale misali dağlanıp yanmamış hangi sîne vardır ki?

-*-

18 -Mukaddime-i Niyayeş s:31

19 -Niyayeş s:16 ve 24

Allah'tan Gayrısından Kopunca Fıtrat Belirir

Birçok ayet ve rivayette; her insanın çaresiz kalıp Allah'tan başka yardımcı bulamayınca ve O'ndan gayrısından ümidini kesip kopunca Kadir-i mutlak olan Yüce Allah'a yöneldiği ve doğası gereği (fitrî olarak) kendisini o müstağni Yüce Yaratıcı'ya muhtaç hissettiği ve insanın böyle bir halde olduğu zamanlarda kendisiyle Rabbi arasında ortak hiçbir mesafe kalmadığını açıkça gördüğü geçer²⁰.

Emir'ül Mü'minin Hz. Ali (s.a.a) "Allah" kelimesi hakkında şöyle buyurmaktadır: "Allah, her yaratılanın ihtiyaç ve zorluk anında -artık ümidini O'ndan başkasından kesmiş ve dünyevi kurtarıcılardan meyyus olmuştur- O'na sığındığı varlıktır."²¹

Adamın biri İmam Sadık (s.a.a)a gelerek şöyle bir soru sorar: "Ey Resulullah (s.a.a)ın oğlu; Allah'ı bana anlat ve tanı, zira birileri karmaşık tartışmalarla zihnimi bulandırıp beni şaşkına çevirdi. Hazret: "Şimdiye dek hiç gemiye bindin mi?" buyurdular. Adam, "Evet", dedi, hazret şöyle buyurdular: "Hiç geminiz batma noktasına geldi mi ve sizi kurtaracak ne bir gemi ne de yüzme bilen bir şahısın olmadığı bir durum vuku buldu mu?" Adam: Evet, deyince Hazret "O durumda iken seni o tehlikeli durumdan kurtaracak bir gücün varlığını hissettin mi?" diye sordu, Adam: "Evet", dedi. Bunun üzerine hazret şöyle buyurdular: "İşte, hiçbir kurtarıcının bulunmadığı ve hiçbir yardımcının olmadığı bir durumda seni kurtaracak ve sana yardım edebilecek o varlık Allah Tealadır."²²

20 -Yunus-12, Zümer-11, Ankebut-65, Rum-33, Lokman-32

21 -Mizan'ul Hikme "Sâni" terimi

22 - Bihar 3/41

Eşi ve benzeri olmayan / Varlığı hiçbir delil ve şahid gerektirmeyen Allah pek yücedir / Bir belaya düşecek olsan / O'ndan başka meded umacağın kim var?

O halde Allah'ı tanıma fitratı insanın varlığının asil ve temel sermayelerinden biri olup, hakikati ayna gibi yansıtır.

Ne yazık ki zehirli propagandalar, telkinler, kötü muhit ve kısacası tek kelimeyle “günah” fitratın hakkı göstermesini engellemektedir. Çünkü günah, bu parlak aynayı karartır:

En kötü günahları tekrarlayarak işleyenlerin akibeti, Allah'ın ayetlerini yalanlamak ve alay konusu etmek oldu.²³

-*-

Sorular:

1-Fıtratın lügat ve deyim anlamı nedir?

2-Kur'an'da geçen “Bütün insanlar Allah'ın fitratı üzerine yaratılmıştır” tabirinin anlamı nedir?

3-Sokrat tevhidi fitrat hakkında ne demiştir?

4-İmam Sadık (s.a.a)ın; “Allah'ı bana tanı” diyen adama verdiği cevap ne olmuştur?

-*-

3. Ders

İNSANIN VARLIĞINDA ALLAH'IN NİŞANELERİ

Biz ayetlerimizi hem afakta, hem kendi nefislerinde onlara göstereceğiz; öyle ki, şüphesiz onun hak olduğu kendilerine açıkça belli olsun.²⁴

Sizin yaratılışınızda ve türetip yaydığı canlılarda kesin bilgiyle inanan bir kavim için ayetler vardır.²⁵

Sizi topraktan yaratmış bulunması, O'nun ayetlerindedir; sonra siz, yeryüzünün her yanına yayılmakta olan bir beşer oldunuz.²⁶

İlim adamları çeşitli ilimler öğrendiği ve muhtelif dallarda araştırma ve incelemelerde bulunduğu halde insanın kendisi henüz tanınmamış ve meçhul bir varlık olarak varlığını sürdürmektedir ve bu büyük muammanın çözümlenip açıklanması ve her yönünün aydınlanması ise yılları gerektirmekte olup belki de insanoğlu bunu hiçbir zaman yapma gücünü elde edemeyecektir.

Doktor Karel yıllarca yaptığı araştırma ve incelemeden sonra şöyle demektedir: “Biyologlar henüz insan vücudunun sırlarının gerçeğine ulaşamamıştır” ve

24 -Fussilet, 53

25 -Câsiye, 4

26 -Rum, 20

Karel'in bu dalda yazdığı kitabın adı da “Meçhul İnsan” dır. Burada şunu itiraf etmek zorunda kalıyoruz; insanın kendisi Allah'ın azametinin en büyük nişanesidir.

Kendini Tanıma

Yüce Allah'ın ilim, hikmet ve tedbirinin en önemli nişanelerinden biri insanın yaradılışıdır, nitekim insanın kendisini tanıması, Rabbini tanımasına vesile olmaktadır:

“Kendini tanıyan Rabbini tanır.”

“Kendisini tanımayanın Allah'ı tanımasına şaşarım doğrusu”.

“Kendini tanıyan, kesinlikle bütün bilgi ve ilimlere ulaşmıştır.”

“Kendini bilme, bilginin en mükemmelidir.”

“Herhangi bir şeyi kaybedince hemen onu aramaya başlayan ama kendisini kaybettiğinin farkına bile varamayan kişinin aklına şaşarım.”²⁷

Bu bölümde bu meçhul varlığın (insanın) boyutlarının bir köşesine değineceğiz, böylece Allah'ın da yardımıyla tüm bu sırları yaradanın tanınmasına ortam hazırlanmasını umuyoruz.

İmam Sadık (s.a.a)ın yarenlerinden biri şöyle buyurmaktadır: Hişam bin Hikem (İmam Sadık (s.a.a)ın öğrencisi)nden “Allah'ı nasıl tanıdığım sorulduğunda cevabım ne olmalıdır?” diye sordum, Hişam dedi ki: Yüce Allah'ı (cc) kendi varlığımla tanıdım de; zira O bana en yakın olandır, bedenimin muhtelif bölümlerden oluştuğunu ve her birinin özel bir nizam ve tertiple kendi yerinde olduğunu görüyorum. Vücut organlarının terkip ve

27 -Gurer-u Durer “Erf” terimi

tertibi muntazam ve nettir, yaratılışları mükemmel ve dakiktir, akla hayale gelmedik bir ressam tablosudur adeta...

Kendime baktığımda göz, kulak, koklama, dokunma ve tatma duygusu gibi çeşitli özelliklere haiz organlarımla olduğumu görüyorum. Akl-ı selim sahibi herkes bunca muntazam ve dakik bir düzenin mutlaka bir yaratıcısı olduğunu ve bu kadar mükemmel bir tablonun kesinlikle bir ressamı bulunduğunu anlayabilmektedir. İşte bu hakikat benim varlığımdaki bu mükemmel sistem ve bu mükemmel tablonun yaratıcısını fark etmeme yardımcı olmaktadır.²⁸

İmam Rıza (s.a.a) dan Allah'ın varlığına delil göstermesi rica edildiğinde şöyle buyurdu: “Kendi vücuduma bakınca bu muazzam sistemin bir yaratıcısı olduğunu anlıyor ve ona inanıyorum.”²⁹

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurur: “Yüce Allah'ın kullarına gizli kaldığını zannedenin aklına şaşarım. Çünkü yaratılışın işaret ve etkilerini bizzat kendi varlığında görmekte ve bunun böyle bir zannı batıl edip aklını başından alacak mükemmel sistemine bizzat şahid olmaktadır. Hayatım üzerine andolsun ki insanlar şu yaratılış düzeni etrafında biraz düşünecek olsalar kainatı kimin yarattığını gayet belirgin delillerle anlayacaklardır.”³⁰

İnsan Vücudunun Esrarengiz Yapısı

Bilimadamları insanoğlunun özelliklerini

28 -Bihar. E. 3/50

29 -Usul-ü Kafi, Tevhid kit. 1.bab, 3. had.

30 -Bihar. E. 3/153

anlayabilmek için çeşitli bilimlerin temellerini atmış ve bu yolla insanın esrarengiz yapısının çok az bir kısmını keşfedebilmişlerdir. İnsan vücudunun her organında koca bir dünya tevhid sırları yatar. Burada buna kısaca değinmemizde yarar var:

1-İnsan vücudunu oluşturan hücrelerin esrarengiz yapısı: İnsan vücudu tıpkı bir bina gibi hücrelerden oluşmuştur. Bu hücrelerin her biri başlıbaşına birer canlı olup, diğer canlılar gibi yaşarlar, beslenme ve sindirim sistemleri vardır; boşaltım ve üreme sistemlerine sahiptirler. Normal bir insanın vücudunda kalbin yardımıyla ve kan dolaşımı sistemiyle beslenen bu hücrelerin sayısı 10 katrilyon civarındadır. Bu hücrelerin her birinin özel bir oluşum tarzı ve işlevi vardır; kimi zaman et kimi zaman deri olurlar kimi zaman diş minelerini oluşturur, kimi zaman gözyaşını meydana getirirler... Böylesine çeşitli işlevlerin çeşitli beslenme yolları ve gıdaları olacağı ortadadır. Bu ihtiyaçları kan vasıtasıyla kalp tarafından karşılanır.

2-Sindirim sistemi vücudun mutfak ve çayocağı işlevini görür.

3-Kandolaşımı sistemi bu ülkenin (vücut) hızlı gıda dağıtım servsidir.

4-Solunum sistemi, vücudun kanının temizlenip arıtılmasını sağlar.

5-Sinir sistemi ve beyin insan vücudunun başkomutanının karargahıdır.

6-Kulak göz ve burun beyine bağlı olarak çalışan anlama, algılama ve haberalma teşkilatları konumundadırlar.

7-Vücudun diğer organlarında da benzeri sistemler vardır.

Bu şaşırtıcı sistemlerin her birinin kendine has yapısı, bilge ve kadir olan Yüce Yarada'nın varlığını gözler önüne sermektedir.³¹

İnsan vücudundaki organların her birinin fizyolojisini ve çalışma tarzını anlayabilmek için binlerce bilimadamı araştırmalarda bulunmuş ve bu konuda binlerce eser kaleme alınmıştır.

İnsan vücudunun organlarından herbirini tanımak için bunca çaba, zeka ve bilginin bir araya gelmesini normal kabul ediyoruz da; bunların yaratılması için de ilim ve üstün bir akla gerek olduğunu kabul etmiyor muyuz?!

İnsan vücudunun organlarından her birinin sırf çalışma tarzının anlaşılabilmesi için yıllarca yoğun çalışma ve araştırmalar gerekirken bütün bunların bilinçsiz bir faktör (tabiat) tarafından yaratıldığına kim inanır?

Beyinin Şaşırtıcı Yapısı

İnsan vücudunun en önemli ve en dakik organı beyndir; beyin vücudun tüm organlarını idare eden emir-komuta merkezi durumundadır. Beyin, gerekli bilgileri elde etmek, vücudun türlü organlarının ihtiyaçlarını öğrenmek ve gerekli bütün noktalara icabeden emirleri ulaştırabilmek için, vücudun dört bir yanına muntazam şekilde yayılmış olan ve adına sinir sistemi denilen çok ince ağları kullanır.

Kafatasının içinde yer alan ve küçük hacmine oranla çok büyük ve önemli bir işlevi yerine getiren bu muazzam organın çalışma sistemi; onu vareden Yüce yaratıcının kudret ve büyüklüğünü gözler önüne sermeye yetmektedir.

31 -Allah'ı Tanımının Yolu, Üstad Sübhani

Yaradılış Aleminin İnanılmaz Eseri:

İnsan Ruhü

İnsanın bir başka ilginç boyutu da ruhtur. Gerçekte ruh varlık aleminin en şaşırtıcı ve en esrarengiz uzantılarından biri durumundadır; dahası, bize her şeyden daha yakın olduğu halde hakkında en az bilgiye sahip olduğumuz bir boyutumuzdur da aynı zamanda... Bilim adamları ruhun ne olduğunu anlayabilmek için oldukça yoğun çabalar gösterip ilmî çalışmalarda buldukları ve bu çalışmaları halâ sürdürdükleri halde onun esrarengiz perdesini henüz indirememişlerdir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Resulullah'a (s.a.a) şöyle buyruluyor:

“Senden ruh hakkında sorarlar. De ki, ruh, Rabbimin emirlerindedir ve size ilimden, çok az bir şey verilmiştir.”³²

Üstü kapalı olarak verilen bu cevapta, çok anlamlı bir imajla, varlık aleminin bu muazzam olayının esrarengizlik boyutuna işaret edilmektedir. İnsanoğlunun bunca az bilgisiyle, ruhun sırlarını keşfedememiş olması şaşılacak bir durum değildir aslında; bu muazzam mahluk, Yüce Allah'ın kadir-i mutlak varlığının en büyük nişanelerindedir.

İnsan Ruhunun Türlü Faaliyetleri

İnsanoğlunun çok çeşitli ruhî ve fikrî faaliyetleri vardır; hem bilinç üzerinde hem bilinçaltında vuku bulan bu faaliyetler başlıbaşına incelenecek birer mevzudurlar. Birçok kitaba konu olan bu faaliyetlerden birkaçını özetle sıralayalım:

32 -İsra, 85

1-Düşünmek: Bilinmeyenleri bilmek, sorunları halletmek için düşünür.

2-Buluş: Çeşitli ihtiyaçları gidermek, türlü olay ve hadislere karşı koyabilmek için insanoğlu buluş ve keşifler yapar.

3-Hafıza: Duyu veya düşünce yoluyla edinilen türlü bilgileri korur, sınıflandırıp arşivler ve lüzumu halinde onların hatırlanmasını sağlar.

4-Olay ve bilgilerin yorum ve incelemesi: Olayların nedenlerini öğrenip kaynağını keşfedebilmek için zihnî kavramları birbirinden ayırıp tekrar birleştirir, böylece olayların nedenlerini ve sonuçlarını kavramaya çalışır.

5-Hayal: Gerçekte var olmayan sırf zihnî tasavvurlarda bulunmak olan, hayal, yeni olay veya bilgileri gereğince çözüp kavrayabilmek için yapılan bir ön çalışmadır.

6-Karar ve İrade: Gerekli işlerin yapılması veya durdurulması ya da değiştirilmesi içindir.

7-Sevgi, aşk, düşmanlık...vb. gibi insanın davranışlarında olumlu veya olumsuz etkilerde bulunan daha birçok duygu³³.

*

Sorular

1-İnsanın kendisini bilmesi hakkında Hz. Ali'den (s.a.a) bir rivayet aktarınız.

2-Hişam bin Hikem, Yüce Allah'ı nasıl tanımıştır?

3-İnsan vücudu nelerden oluşur?

4-Ruhun faaliyetleri özetle nelerdir?

*

33 -Peyam-ı Kur'an c:2, Ruh böl.

4. Ders

YÜCE ALLAH'IN -CC- KÂİNATTAKİ (ÂFAKÎ) NİŞANELERİ

(1.Bölüm)

Yeryüzü

“Yakin ehli -kesin inanacak olanlar- için, yeryüzünde ayetler -nişaneler- vardır³⁴.

Kur'an'da yeryüzünün yaratılışı yaklaşık 80 yerde mevzubahis edilmekte ve Kur'an'a inananlar, yeryüzünün yaratılışındaki azameti düşünmeye davet edilmektedirler.

İmam Sadık (s.a.a) ünlü öğrencisi Mufazzal'a şöyle buyurur: “Şu yeryüzünün nasıl yaratıldığı hakkında bir düşün... Üzerindekilerin durabilmesi için sapasağlam bir şekilde yaratılmıştır; insanlar ihtiyaçlarını giderebilmek için yer yuvarlağı üzerinde çalışıp faaliyet ederler, dinlenecekleri veya uyuyacakları zaman yere oturur, yerde yatarlar.. Yeryüzünün sakin olmadığı zamanlarda insanların uğradığı depremleri düşünüp ibret al, insanlar evlerini terkedip kaçmak zorunda kalırlar...”³⁵.

Asıl şaşırtıcı olanı şu muazzam uzay yuvarlağının,

34 -Zâriyat, 20

35 -Bihar. E. 3/121

üzerindeki milyarlarca yolcusuyla başdöndürücü bir hızla dönerek hareket etmesine rağmen bir beşik kadar sakin ve güvenli olmasıdır. İmam Ali'nin (s.a.a) sabah duasındaki şu cümlesi ne de güzeldir: "...Ey sakin ve güvenli bir beşikte beni uykuya yatıran Yüceler Yücesi Rabbim..."

Yeryüzünün önemli bir bölümünü teşkil eden denizlerle okyanuslar öylesine şaşırtıcı harikuladeliklerle doludur ki her biri başlı başına bir kitaba konu olabilir:

"...Ey kudretinin şaşırtıcı harikuladeliklerini denizlerde gösteren..."³⁶.

İmam Ali (s.a.a) bir başka münacatında Rabbine yakarırken şöyle der: "Ey Yüceler Yücesi Rabbim! Azametini göklerde, kudretini yeryüzünde ve yaratışının şaşırtıcılıklarını denizlerde gösteren sensin!"³⁷

İmam Sadık (s.a.a) Mufazzal'a şöyle buyuruyor: "Yüce Yaratıcının hikmetlerinin sınırsız ve mahlukatının bilgisinin ise ne kadar kıt olduğunu görmek istiyorsan okyanuslardaki türlü balıklara, sularda yaşayan çeşitli canlılara, sedeflere bir bak... Türleri saymakla bitmeyen bu canlıların yararlarını insanoğlu günden güne fark edip öğrenmektedir"³⁸.

Güneş ve Ay

"Yüce Allah'ın ayetleri -nişaneleri- arasında geceyle gündüz ve güneşle ay da vardır..."³⁹

Yunus Suresi'nde şöyle buyruluyor: Güneşi aydınlatıcı ve ayı da aydınlık olarak yaratan, Rabbindir. Yılları ve ayları hesaplayıp bilmeniz için onları belli

36 -Cevşen-i Kebir Duası

37 -Bihar. E. 97/97

38 -ae 3/103

39 -Fussilet, 37

yörünge ve konumlara oturttu. Rabbin bunu, haktan başka şey olarak yaratmadı. O, ilim ehli olanlar için ayetlerini - nişanelerini- açıklar...”

Güneş, bütün dünyaya ışık veren nuruyla sadece canlıları ısıtıp aydınlatmakla kalmaz, aynı zamanda bitkilerin yeşermesi ve hayvanların hayatını sürdürmesinde de önemli bir rol oynar. Günümüzde bilim, yeryüzündeki bütün canlılık ve hareketin kaynağının güneş enerjisi olduğunu ispatlamış durumdadır.

Güneş, yeryüzünün 1.300.000 katı büyüklüktedir. Güneşin uzaydaki yörünge ve burçlardaki muntazam hareketiyle, fevkalade dakik bir hesaplama ve sistemle gerçekleşen doğuşu ve batışı dört mevsimi oluşturmanın yanı sıra; insanoğlunun sosyal hayatında çok önemli bir rol oynayan takvim ve zamanın belirlenmesinde de hayatî ehemmiyete haizdir. Ay, saatte tam 3600 km’lik bir hızla yeryüzü yuvarlağının etrafında döner ve yaklaşık 29 günden biraz fazla olan her kameri ayda yeryüzünün etrafında 1 kez dönmüş olur; yeryüzüyle birlikte güneşin de etrafında döner ve bu tur da yılda bir kez tamamlanır. Dünya, ay ve güneşin her birinin bu muntazam dönüş ve hareketlerinde birçok sırlar vardır ki insanoğlunun düşünce ve akli bunları kavrayabilmekten acizdir. Bugün insanoğlunun anlayabildiği tek nokta, bu muntazam ve dakik hareket sayesinde geceyle gündüzün, mevsimler, aylar ve yılların oluştuğu ve zamanın hesaplanabildiğidir.

İmam Sadık (s.a.a) Mufazzal’ın rivayetinde şöyle buyuruyor: “Güneşin doğuşu ve batışı üzerinde düşün; Yüce Allah geceyle gündüzün egemenliğini onunla mümkün kılar. Eğer güneş doğmayacak olsaydı dünyanın bütün düzeni alt-üst olurdu... Güneş ışığından ve etkilerinden mahrum bir yaşam, insanoğlu için pek tatsız

ve acı olurdu. Aynı şekilde güneş batmayacak olsaydı, vücudunun dinlenme ve ruhunun huzura duyduğu büyük ihtiyaca rağmen, insanoğlu dinlenemeyecek, huzur bulamayacaktı.”

“...Dört mevsimin meydana gelmesine neden olan güneşin yörüngesindeki eğilimlere, iniş çıkışlara bak ve düşün... Nice faydalar, nice etkiler vardır bunda...”

“...Aya bakarak Yüce Allah’ı tanı... Ayın muntazam hareketi sayesinde insanlar ayları belirleyip, yılları doğru hesaplayabilmektedirler...”

“...Karanlık geceleri onun nasıl aydınlattığına bir bak... Ondaki faydaları düşün...”⁴⁰

Ve şu yıldızlar... Yüce Allah, Kur’an’da şöyle buyuruyor: “Şüphesiz, göğün aşağı katını, yıldızların çekici güzelliğiyle süsledik...”⁴¹

İlim şehrinin kapısı olan İmam Ali (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: Gökyüzündeki şu yıldızlar da tıpkı yeryüzündeki şehirler gibi birer şehirdir ve aralarında ışıktan yollar vardır, bu ışık yollarıyla bağlantılanırlar.”⁴²

Samanyollarının Görkemi

Yüce Allah’ın büyük nişanelerinden biri de görünmeyen sütunlarla çekim ve itim kanununa egemen olan sistemler sayesinde uzaydaki yıldızlarla gezegenleri boşlukta tutmasıdır. Bu dengeler sisteminde zerrece bir değişme olur veya bu gezegenlerden birkaçı yörüngesinden çıkarsa, ya şiddetle birbirine çarpıp paramparça olacak, ya da uzayda kaybolup gidecektir.

40 -Bihar 55/175

41 -Saffat, 6

42 -Bihar 55/91

Bilimadamlarının araştırmalarına göre bizim yaşadığımız güneş sisteminin de içinde bulunduğu samanyolunda yüz milyardan fazla yıldız bulunmakta olup güneş, bu yıldızların en vasat ve basitlerinden biridir. Yapılan incelemeler uzayda en az bir milyar civarında Samanyolu bulunduğunu göstermektedir. Bu hakikat karşısında insanın şu aklı ve kısıtlı bilgisiyle hayretler içinde kalmaması ve gerçek azamet ve büyüklüğe sahip olanın, ucu bucağı olmayan bu muazzam kainat düzenini vareden yüce Allah olduğunu itiraf etmemesi mümkün değildir.

-*-

Sorular

1-İmam Sadık (s.a.a) yeryüzünün yaratılışı hakkında ne buyurmaktadır?

2-İmam Sadık (s.a.a) güneş hakkında ne buyuruyor?

3-Kâinata ne kadar Samanyolu vardır? Bizim yaşadığımız samanyolunda kaç yıldız bulunmaktadır?

-*-

5. Ders

YÜCE ALLAH'IN KÂİNATTAKİ (ÂFÂKÎ) NİŞÂNELERİ

(2. Bölüm)

Yüce Allah şöyle buyuruyor: “Şüphesiz, müminler için göklerde ve yerde -Allah'ın varlığına işaret eden- birçok ayetler -nişaneler- vardır”⁴³. “Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, geceyle gündüzün ard arda gelişinde temiz akıl sahipleri için gerçekten nişaneler vardır”⁴⁴.

“Resulleri onlara dedi ki: Gökleri ve yeri yaratan Allah'tan şüpheleniz mi var?”⁴⁵

Göklerin Yaradılışına Bakmak

Âl-i İmran Suresi'nin 190. ayetinin tefsiriyle ilgili ünlü bir rivayette şöyle geçer: Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) bir gece kısa bir uykudan sonra uyanıp abdest aldı ve namaza durdu. Namazda o kadar ağladı ki elbisesinin ön kısmı ıslandı. Secdeye vardığında da uzun uzun ağladı, secdeye vardığı yer, hazretin (s.a.a) mübarek gözyaşlarıyla ıslandı. Hazretin (s.a.a) bu mahzun hali sabaha kadar

43 -Casiye, 3

44 -Âl-i İmran, 191

45 -İbrahim, 10

sürdü, sabah vakti hazretin (s.a.a) müezzini Bilal onu bu halde görünce “Ya Resulullah!”dedi, “Siz Yüce Allah’ın lütuf ve merhametine muhatapsınız, bu ağlamanız neden?” Hazret (s.a.a) “Ya Bilal” buyurdu, “Rabbime şükreden bir kul olmayayım mı? Nasıl ağlamayayım ki; bu gece fevkalade sarsıcı ayetler nazil oldu bana!” Ardından, Âl-i İmran Suresi’nin 110. ayetini, sonra da onu izleyen diğer 4 ayeti tilavet edip şöyle buyurdu: “Bunları okuyup da düşünmeyenlerin vay haline!”⁴⁶

Uzay üzerine yapılan bir incelemede ilk dikkat çeken nokta, uzayın inanılmaz genişliğidir. Ay ışığından eser olmadığı bir gece gökyüzüne dikkatle bakılacak olursa ufuk boyunca kavis şeklinde uzanan ve yeryüzünde akan bir nehrin rengini andıran samanyolunu görebilmek mümkün olacaktır.

Samanyollarında, sayısız yıldızlarla gezegenler vardır. İçinde yaşadığımız güneş sistemini de kapsayan samanyolunun çapı 100.000 ışık yılıdır!! Yani bu samanyolunun bir noktasından, saniyede 300.000 km hızla hareket edilecek olursa, tam bir tur atıp aynı noktaya ulaşınca kadar tam 100.000 yıl geçecektir! Şu anda inanılmaz bir hızla bu samanyolunun etrafında dönmekte olan güneşin, bu turunu sadece bir kez tamamlayabilmesi 250 milyon yıl sürecektir⁴⁷! Daha önce de belirttiğimiz gibi uzay araştırmalarına göre kainatta en az 1 milyar Samanyolu bulunmaktadır ki sadece bizim yaşadığımız samanyolunda yüz milyar yıldız vardır!..⁴⁸

Evet, Yüce Allah’ın muazzam ayet ve nişanelerinden biri de gökleri yaratmasıdır. Kur’an-ı Kerim de bu

46 -Peyam-ı Kur’an 2/62’de birçok tefsir kitabından nakille

47 -Rah-ı Tekamül, 6/103

48 -Peyam-ı Kur’an, 2/176

fevkalâde olayı özel bir görkemle anlatır ve tekil ya da çoğul şekilde gök terimi Kur'an'da tam 313 kez geçer! Birçok ayette, insanların bilgi ve bilincinin artması için göklerin yaratılışı üzerinde düşünüp tefekkür etmeleri buyrulmaktadır.

Kâf Suresi'nin 6. ayeti şöyle buyuruyor: "Üzerlerindeki şu gökyüzüne bakmazlar mı? Onu nasıl inşa edip yıldızlarla nasıl süslediğimizi ve onda bir tek çatlak bile bulunmadığını görmezler mi?"

Rivayetlerde; sabaha doğru, özellikle teheccüd namazına kalkıldığı sırada önce gökyüzünü seyredip Âl-i İmran Suresi'nin son ayetlerinin okunması tavsiye edilmiştir.

Masumların (s.a.a) Göklerin Yaratılışına Verdikleri Önem

Hız. Resul-ü Ekrem (s.a.a) gece namazına kalktığı anda önce dişlerini yıkar, sonra da gökyüzünü seyrederek şu ayetleri tilavet buyururdu:

"Şüphesiz, göklerin ve yerin yaratılışında ve geceyle gündüzün ard arda gelişinde temiz akıl sahipleri için gerçekten ayetler -nişaneler-varıdır. Onlar ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı zikrederler ve göklerin ve yerin yaratılışı konusunda düşünürler. Ve derler ki: Rabbimiz, sen bunu boşuna yaratmadın. Sen pek yücesin, bizi ateşin azabından kuru."⁴⁹

İmam Ali'nin (s.a.a) Gökyüzünü İncelerken Yaptığı Münacat

İmam Ali'nin (s.a.a) yarenlerinden Hebbe Arenî şöyle

49 -Mecme'ul Beyan, ilgili ayet

anlatır: Hz. Ali'nin (s.a.a) halife olduğu günlerdi; Novf'la birlikte hükümet binasının bahçesinde uyuyorduk. Gecenin sonlarına doğru İmam Ali'nin (s.a.a) ne yaptığını bilemeyen insanların şaşkınlığı ve perişanlığına benzer bir halde elini bahçe duvarına dayayarak şu ayetleri okuduğunu duyduk:

“Şüphesiz, göklerin ve yerin yaratılışında, geceyle gündüzün ardarda gelişinde temiz akıl sahipleri için gerçekten ayetler vardır. Onlar ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı zikrederler ve göklerin ve yerin yaratılışı konusunda düşünürler ve derler ki: Rabbimiz, sen bunu boşuna yaratmadın. Sen pek yücesin, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz, şüphesiz sen kimi ateşe sokarsan, artık onu hor ve aşağılık kılmışsındır, zulmedenlerin yardımcıları yoktur. Rabbimiz biz, “Rabbimize iman edin” diye imana çağırın bir çağırıcıyı işittik, hemen iman ettik. Rabbimiz, bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve bizi de iyilik yapanlarla birlikte öldür. Rabbimiz, elçilerine vaat ettiklerini bize de ver, kıyamet gününde de bizi hor ve aşağılık kılma. Şüphesiz sen, va'dine muhalefet etmeyensin!”(Al-i İmran 190-194).

Hebbe şöyle diyor: “İmam Ali (s.a.a) bu ayetleri sürekli tekrarlıyordu; muhteşem güzellikteki gökyüzüyle onun muhteşem yaratıcısı üzerinde öylesine derinden bir tefekkür haline girmişti ki gören, onun aklının başından gittiğini sanırdı. Bu haliyle bahçeyi gezinirken bana yaklaştı, “Hebbe, uyuyor musun?” diye sordu, uyanık olduğumu söyledim ve “Canım efendim” dedim “Siz bunca cihadlarda bulunmuş, büyük işler yapmış, bunca parlak bir geçmişi geride bırakıp zühd ve takvada çok üstün konumlara ulaşmış olduğunuz halde böyle ağlıyorsanız, bizim gibi zavallıların vay haline!” Bunun

üzerine İmam başını öne eğip ağlayarak “Ey Hebbe” buyurdu, “Hepimiz Rabbimizin huzurunda belli bir duraktayız, yaptıklarımızın hiçbiri ona gizli değil. Ey Hebbe, hiç şüphe yok ki Rabbimiz şah damarımızdan daha yakındır bize! Hiçbir şey bizi Rabbimizin nazarından gizleyemez!” Sonra, yanımda yatan arkadaşım Novf’e hitaben “Ey Novf, uyuyor musun yoksa uyanık mısın?” diye sordu, Novf “Nasıl uyurum Ya Ali!” dedi, “İnsanı hayretlerde bırakan şu halini görünce ben de ağlamaktan kendimi alamadım!” İmam (s.a.a) “Ey Novf” buyurdu, “Bu gece Rabbinin korkusuyla ağladıysan, yarın O’nun huzuruna vardığında gözlerin aydın olacak. Ey Novf, kim Rabbinin korkusuyla bir damla gözyaşı dökerse koca bir ateş deryasını söndürmüş olur.” İmamın bize son cümlesi “Sorumluluklarınıza sırt çevirmekten sakının, bu konuda Allah’tan korkun!” buyruğu oldu; bunu söyledikten sonra geri dönüp uzaklaştı, giderken alçak sesle şöyle dediğini duydum: “Ya Rabbi, ben senden gafilken senin benden yüz mü çevirdiğini yoksa bana teveccüh mü gösterdiğini bilebilseydim keşke!.. Şu uzun uyukum ve nimetlerin karşısındaki şu yetersiz şükürümle senin katındaki durumumun nasıl olduğunu bilebilseydim keşke!”

Nevf “Vallahi o gece hazretin bu hali sabaha kadar sürdü” diyor⁵⁰.

Bir başka rivayet de, İmam Seccad hazretlerinden: “İmam Seccad (s.a.a) gece namazı için kalkıp da abdest almak üzere elini suya tutunca, bakışları gökyüzüne kaydı, gökyüzü hakkında derin bir tefekküre dalıp hayranlıkla bu muhteşem yaratılışı düşündü. Sabah ezanını okuyan müezzinin sesi duyuluncaya kadar İmam (s.a.a) bu haldeydi ve elleri halâ sudaydı...”

50 -Sefine’t-il Bihar 1/95, Bihar’ul Envar 41/22

Müminler emiri İmam Ali'nin (s.a.a) şu münacatı da pek güzeldir: “Yüce Allah'ım, sen pek münezzehsin! Senin şu görebildiğimiz yaratışın ne kadar da büyük ve muhteşem! Ve bütün büyüklük ve ihtişamlar, senin büyüklük ve ihtişamın karşısında ne kadar da küçük!.. Senin melekutundan gördüklerimiz ne kadar da hayret verici ve saltanatının bize gizli kalan kısmı karşısında bütün bunlar ne kadar da küçük!.. Ya Rabbim! Şu yeryüzündeki nimetlerin ne kadar da bol... Ve bütün bunlar, ahiretteki nimetlerin karşısında ne kadar da az!..”⁵¹

Sorular

1- Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) niçin ağlıyordu ve Bilal'e ne buyurdu?

2- Samanyolu nedir? Bizim samanyolumuzun çapı ne kadardır?

3- Hebbe Areni'nin İmam ali (s.a.a) ile ilgili hatırasını ve İmam'ın münacatını anlatınız.

*

6. Ders

DÜZEN-DİSİPLİN DELİLİ

Daha önceki bahsimizde kainattaki bütün varlıklara muazzam bir düzen ve intizamın egemen olduğunu ve aklı selim sahibi hiç kimsenin bundan kuşku duymayacağını anlattık. En küçük varlık birimi olan atomdan en büyük cisimler olan samanyollarıyla galaksilere varıncaya kadar her yerde ve her şeyde, inceden inceye hesaplanmış gayet dakik bir düzen ve disiplin hakimdir. İnsandan hayvana, bitkilerden cansızlara, yeryüzündeki canlılardan gökyüzü ve uzaya varıncaya kadar hepsi belli bir gaye için varedilmiştir ve bütün bunlara belli bir dizi kanun ve kurallar egemendir.

Kainata böyle bir düzen ve intizamın egemen olmaması halinde ilim diye bir şeyin de bugün varolmayacağı şüphe götürmez bir gerçektir. Çünkü bilim, kainattaki bu düzenin genel kural ve kaidelerinin keşfinden ibarettir. İnsan vücudunun hücrelerinde bu faaliyetler olmasa ve elektronlar belli bir düzenle ve belli yörüngelerde dönmese bugünkü tıp, fizyoloji, anatomi...vb. bilimler nasıl meydana gelebilirdi? Uzaydaki gezegenlerle yıldızlar belli yörüngelerde hareket edip dakik bir intizamlarla dönmeseydi yıldızbilimi ve astronomi nasıl oluşabilirdi? Bu muazzam düzen olmasaydı gökbilimciler ay veya güneş tutulması

olaylarını daha önceden nasıl tahmin edebilir, güneşin doğuş ve batışını yıllık bir takvimle nasıl keşfedip düzenleyebilirlerdi? Kainata egemen olan bu düzen ve disiplin sayesinde ki bilim adamları gayet dakik fizik ve matematik muhasebelerinde bulunarak uzaya, sürücüsüz ve uzun süreli yolculuklar yapacak otomatik uzay araçları gönderebilmektedirler. Kısacası bilim, her dalda varolan düzen ve nizamın bir uzantısıdır aslında; ve bilimle düzen arasında kopmaz bir ilişki bulunduğu bilinmektedir.

Kur'an-ı Kerim birçok ayette, Allah'ı tanımanın en açık delillerinden biri olarak kainattaki bu düzen ve disipline işaret eder (bunların bir kısmını daha önce özetlemeye çalışmıştık). Başka bir deyişle Kur'an-ı Kerim açısından Yüce Allah'ı tanımanın en açık ve en iyi yolu, yaratılış nizamını incelemek ve varlık âlemindeki etki, iz ve işaretler üzerinde düşünmektir.

Düzen-Disiplin Delilinin Temeli

Bu delil ve burhan küçük ve büyük olmak üzere iki temelle bir sonuca dayanmaktadır:

1- Varlık alemi gayet dakik ve inceden inceye hesaplanmış belli bir düzen ve intizamlı yaratılmış olup varlıkların her zerresine, değişmesi imkansız bir dizi kural ve kaideler hakim durumdadır.

2- Düzen ve disiplinle, ince hesaplara dayalı oluşumların olduğu bir yerde tesadüften sözedilemez, böyle bir oluşum kesinlikle ilim ve kudretin mahsulüdür.

Sonuç: Yaratılış dünyasının düzen ve disiplini, bunun güçlü bir yaratıcı ve bilge bir kurucunun ince ve dakik hesaplarıyla planlandığını ve muazzam yaratılış sarayının bu temel üzerine inşa edildiğini göstermektedir.

Varlık, Varedenin Göstergesidir

Bir otomobilin varlığı onun mühendisinin varlığının bir göstergesiye; Şahnamenin varlığı onun bir yazarı olduğunu ve bir binanın varlığı onu inşa eden birinin varlığının işaretiye; bu muazzam nizam ve kainatın şu muhteşem yaratılışı da onun arkasındaki bilge ve muktedir yaratıcının, yani Yüce Allah'ın varlığının apaçık bir göstergesidir.

Suni bir uyduyu yapabilmek için yüzlerce seçkin bilim adamı uzun uzadıya araştırma ve çalışmalarda bulunmakta, sonra da gayet dakik ve karmaşık matematiksel muhasebelerin ardından bu suni uyduyu uzaya fırlatıp belli bir yörüngede harekete geçirmektedirler. Diğer taraftan, her biri milyonlarca gezegen ve yıldız barındıran milyonlarca güneş sistemine sahip milyonlarca samanyolu... Milyonlarca yıldır hepsi uzayda, zerrece yörüngelerinden sapmadan ve kesinlikle birbiriyle çarpışmadan muntazam ve dakik bir şekilde hareketlerini sürdürmektedirler... Bütün bunlar Yüce Allah'ın varlığının bir göstergesi değil midir?

Newton'la, Materyalist bilim adamı Arasındaki İlginç Diyalog

Ünlü gökbilimci ve matematikçi Newton, mahir bir teknisyene güneş sisteminin küçük bir maketini yaptırmıştı. Bu maketteki gezegenler, birbirine kayışlarla bağlı küçük toplardan müteşekkildi. Sistem bir kolla çalıştırılıyor, bu kol çevrildiğinde bütün toplar ilginç bir şekilde kendi eksenlerinde harekete geçiyor ve merkezdeki güneşin etrafında dönüyorlardı. Bir gün Newton'u görmeye gelen materyalist bir arkadaşı, onun çalışma

odasındaki bu küçük maketi görünce pek ilginç buldu. Newton maketi çalıştırınca küçük toplar inanılmaz bir uyum içinde hem kendi, hem merkezdeki güneş etrafındaki hareketlerini başlatmışlardı. Bu maketi hayranlıkla izleyen arkadaşı “Çok güzel, gerçekten çok güzel! Kim yaptı bunu?!” diye sorunca Newton “Hiç kimse!” dedi, “Kendiliğinden gelmiş galiba! Tesadüfen burada olduğunu gördük!” Arkadaşı “Sen benimle alay mı ediyorsun?” dedi, “Bu kadar teknik ve güzel bir maket kendi kendine meydana gelebilir mi hiç?! Bunun elbette ki bir yaparı var; üstelik bunu yapan ancak bir dehâ olabilir!” Bu cevabı bekleyen Newton yerinden doğruldu, sakın bir şekilde elini materyalist ve inançsız arkadaşının omzuna koyup “Dostum!” dedi “Şu gördüğün, orjinaline bakılarak kopyalanmış küçük bir model sadece! Ama sen yine de, bunun kendi kendine ve tesadüfen var olacağını kabul edemiyorsun işte”.. Peki, bu kopyanın gerçeği ve orjinali olan şu koca güneş sisteminin bunca büyüklük ve karmaşıklığına rağmen kendi kendisine var olabileceğine, güçlü ve bilge bir yapıcısı olmadığına ve böylesine muazzam bir sistemin sırf tesadüfen meydana geldiğine nasıl inanıyorsun Allahaşkına?!”

Materyalist bilim adamı ne diyeceğini bilemedi, mahçubiyetle başını öne eğip sustu...

Kâdir-î Mutlak olan Yüce Yaraticının varlığının göstergesi olan düzen ve disiplin belgesi budur işte...⁵²

İmanlı Vezirin, İnançsız Padişaha Sunduğu Delil

Rivayete göre inançsız bir padişahın imanlı bir veziri vardı; vezir Allah’ın birliği ve varlığı hakkında ne kadar

52 -Hesti Behş (Varlık Bahşedici), Şeh. Haşiminejad, s:149

delil gösterip iknaya çalışsa da padişah bir türlü kabul etmiyordu. Ona gerçeği göstermeye kararlı olan vezir, padişahın gizlice iklimi pek güzel bir yerde muhteşem bir saray yaptırdı, bahçesine türlü meyve ağaçları, rengarenk çiçekler ektirdi. Bir gün padişahı bu görkemli saraya götürdüğünde padişah çok şaşırılmış, afallamıştı. Bu görkemli yapıyı hangi mimarın inşa ettiğini sorduğunda akıllı vezir “Padişahım! Bu sarayı hiç kimse yapmış değil, bir gün karşımızda birdenbire bu sarayı bulduk!” dedi. Padişah “Sen benimle alay mı ediyorsun?” diye sordu, “Bu dünyada kendiliğinden böyle bir şey nasıl meydana gelmiş olabilir?!” Vezir “Şu küçük sarayın kendiliğinden meydana gelebileceğini kabul edemiyorsunuz da; bunca azamet ve ihtişama sahip şu koca kainatın, yeryüzünün, göklerin ve denizlerin içindeki türlü canlılarla kendi kendine meydana geldiğini nasıl söyleyebiliyorsunuz?” Hakikati fark eden padişah, vezirini kutlamış ve o günden itibaren Yüce Yaratıcı’ya inanmıştı.

Düzen-Disiplin Delilinden Çıkarılan Sonuç

- 1-Samanyolları, galaksiler ve yıldızlar,
 - 2-Yaratılıştaki onca karmaşık rumuzlarla insan,
 - 3-Atomlar, moleküller ve hücreler,
 - 4-Sayısız türleriyle hayvanlar dünyası,
 - 5-Türlü özellikleri ve terkipleriyle bitkiler dünyası,
 - 6-İçlerinde türlü ilginç yaratıkları barındıran okyanuslarla denizler,
 - 7-Bütün varlık dünyasına egemen olan dakik kurallarla akıl almaz düzen ve nizamlar,
 - 8-Varlık dünyasında; insanoglunun akıl ve bilgisinin henüz ulaşamadığı nice boyutlar...
- Evet, yaratılış nizamının tamamı bütün bu

özellikleriyle bilge, hekîm ve kâdir olan Yüce Allah'ın varlığına delalet etmektedir.

Sorular:

- 1-İlmin, kainattaki düzenden hasıl oluşunu açıklayınız.
- 2-Düzen burhanının temeli nedir?
- 3-Materyalist bilim adamıyla Newton arasındaki diyalogu özetle anlatınız.
- 4-İnançlı vezirin inançsız padişaha karşı delili neydi?

7. Ders

YÜCE ALLAH'IN BİRLİĞİ VE TEVHİD

“Sizin ilahınız bir tek ilahdır, artık yalnızca O’na teslim olun”⁵³.

“Allah’la birlikte, başka ilah edinme”⁵⁴.

“Gökyüzü ve yeryüzünde Allah’tan başka ilah olsaydı ikisi de (yer ve gök) bozulup gitmişti...”⁵⁵.

Tevhid, bütün peygamberlerin temel sloganı ve şiarıydı; Hz. Muhammed (s.a.a) Hira Dağı’ndan bu sloganla inmiş ve “Allah’tan başka ilah olmadığını söyleyip kurtulun” buyurmuştur. Bir hadiste de yine aynı doğrultuda “İbadetlerin en üstünü Allah’tan başka ilah olmadığını söylemek ve “Lailaheillallah” demektir” buyrulur.

Allah’ın “Bir”liği ve Tevhidin Delilleri

1-Mutlak kemal olan; hiçbir hadde, sınıra ve ölçüğe sığmayan, ezeli ve ebedî yaratıcı olan, zaman ve mekanı yaratmış bulunan Yüce Allah’tan başka bir ilahın olması ve birden fazla yaratıcının bulunması mümkün değildir. Yüce Yaratıcı’nın sonsuz ve sınırsız oluşuna dikkat

53 -Hacc, 36

54 -İsra, 23

55 -Enbiya, 22

edildiğinde birden fazla sonsuz olamayacağı kolayca anlaşılır. Zira çokluk, bir sonu ve sınırı gerektirir.

2-Bütün kainata bir ve aynı düzen egemendir, bu da sözkonusu düzenin bir tek mimarı olduğunu gösterir. Gökbilimcilerin yıldızlarla galaksilerde tespit ettiği sistem ve kurallar, atom bilimcilerinin atomun yapısında tespit ettiği kural, ve sistemle tamamen bir ve aynıdır. Aynı sistem, insanın beden ve bütün varlığında da mevcuttur. Bu kural ve sistemlerin birden fazla yaratıcısı olsaydı kainattaki düzen kesinlikle bozulurdu; “Göğün ve yerin Allah’tan başka ilahı olsaydı her ikisi de bozulur giderdi...” buyruğunun anlamı işte budur⁵⁶.

3-Bütün peygamberlerin Yüce Allah’ın bir olduğunu haber vermiş olması, O’nun birlik ve vahdeniyetinin kesin delilidir. Yüce Allah tarafından tebliğ ve irşadla görevlendirilmiş olan bütün peygamberler O’nun bir ve tek olduğunu buyurmuşlardır.

İmam Ali (s.a.a) oğlu İmam Hasan’a vasiyetinde şöyle buyurur: “Oğulcağızım, bil ki, eğer Yüce Rabbinin eşi ve ortağı olsaydı, o ortağın elçileri de sana gelirdi ve sen onun da mülk ve kudretinin izlerini görür, fiillerini ve sıfatlarını tanırdın. Ama O, kendisinin de tanımlamış olduğu gibi tek ve bir Allah’tır...”⁵⁷.

Kur’an da şöyle buyurmaktadır:

“Senden önce hiçbir elçi göndermedik ki ona şunu vahyetmiş olmayalım: “Benden başka ilah yoktur, öyleyse bana ibadet edin.”⁵⁸

Tevhid meselesi, Yüce Allah’ın bütün sıfatlarını tanımanın temelidir. Zira O’nun bir ve tek oluşu, sonsuz

56 -a

57 -Nehc’ul Belaga, 31. mektup, İmam Hasan’a (a.s) vasiyet

58 -Enbiya, 15

ve ebedî varlığından kaynaklanmaktadır; bu varlık bütün kemallere sahib olup her nevi kusur ve noksanlıktan münezzehtir. Binaenaleyh Yüce Allah'ı gerçek tevhidle tanıyan biri O'nun bütün sıfatlarını tanımış demektir.

İmam Sadık (s.a.a) şöyle buyuruyor: İhlasla "Lailaheillallah" diyen biri cennete girer. Böyle birinin ihlası, söylediği "lailaheillallah" ın onu Yüce Allah'ın -cc-haramlarından sakındırmasıdır."⁵⁹

Yine İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmakta: "Bir günde yüz kere "lailaheillallah" diyen biri, o gün amel açısından insanların en üstünüdür. Ancak, bu zikri daha fazla söyleyen biri ondan üstün sayılır."⁶⁰.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurduğu kayıtlıdır: "Allah-u Azze ve Celle katında "lailaheillallah" demekten daha güzel bir söz yoktur. Sesini "lailaheillallah"la bastıran kimsenin günahları, tıpkı ağacın yapraklarının ağacın altına dökülmesi gibi, kendi ayakları altına dökülür"⁶¹.

Tevhidin Mertebeleri

1-Tevhid-i Zat: Yani her bakımdan eşsiz ve emsalsiz ve bütün yönleriyle mutlak olan demektir.

"O'nun benzeri ve eşi yoktur, O duyan ve görendir"⁶².

"Allah'ın kesinlikle eşi, emsali ve benzeri yoktur"⁶³.

2-Tevhid-i Sıfat: Allah'ın bütün sıfatlarının bir tek şeye dönüyor olması ve zatıyla aynı olması demektir. Yani Âlim, Kadîr, Hayy... olan hep ve sadece O'dur.

59 -Tevhid-i Saduk, Sevab'ul muvahhidin babı 26. hadis.

60 -ae 33. had.

61 -ae 15. had.

62 -Şûrâ, 11.

63 -Tevhid Suresi

Adamın biri Hz. Resulullah'tan (s.a.a) “İlmin esası nedir?” diye sorunca hazret “Allah’ı, layık olduğu vechiyle tanımaktır” buyurdu. Adam “Allah’ı hakkıyla tanımak nedir?” diye sorunca da hazret şöyle buyurdu: “O’nun ne emsali, ne de benzeri bulunmadığını bilmektir; O’nun yegane ve tek mâbud, eşi ve benzeri olmayan Yaratıcı, Kâdir, Evvel, Âhir, Zâhir ve Bâtın olduğunu anlamaktır. Allah’ı hakkıyla tanımak işte budur!”⁶⁴.

3-Tevhid-i ef’al: Fiillerde tevhid anlamına gelen bu tanım, her iki dünyadaki bütün işlerin, aslında Yüce Allah’ın işi ve fiili olması demektir, özelliği ve vasıfları ne olursa olsun bütün varlıklar Yüce Allah’ın temiz zâtındandır. Çiçeğin güzelliği, güneşin parlaklığı, dertlerin dermanı... her şey ve her şey O’ndandır. Yani kainatta hiçbir varlığın kendiliğinden bir bağımsızlığı yoktur ve gerçek anlamda bağımsız etken ve etkileyici sadece Yüce Allah’tır. Başka bir deyişle varlıklar nasıl bu “varlık”larının aslı açısından Yüce Allah’ın zâtına bağımlı iseler etki ve fiillerinde de aynı durumdadırlar.

Bunun “nedensellik” kuralı ve “vasıtalar alemi”nin reddi anlamına gelmediğini de hemen belirtelim; nitekim İmam Sadık hazretlerinin de (a.s) buyurduğu gibi Yüce Allah, “her işin, o işle ilgili neden ve vasıta yoluyla gerçekleşmesini” istemiştir⁶⁵. Aynı şekilde fiillerde tevhide inanmak, insanın kendi irade ve hürriyeti olmadığına ve fiillerin cebrî olduğuna inanmak şeklinde de yorumlanmamalıdır asla. (İnsanın kendi eylemlerinde hür ve irade sahibi olduğunu ama sahib olduğu bütün güç ve enerjiyi, hatta hür iradesini de Allah’tan aldığını ileride açıklayacağız inşaallah).

64 -Bihar. E. 3/14.

65 -Usul-e Kâfi, Marifet-ul İmam babı, 7. had.

“De ki, Allah her şeyin yaratıcısı olandır, O tektir ve mutlak muzafferdir”⁶⁶.

“Allah, sizin Rabbinizdir. O’ndan başka ilah yoktur. her şeyin yaratıcısıdır. O halde O’na kulluk edin, O bütün varlıkların koruyucusu ve müdebbiridir”⁶⁷.

4-İbadette Tevhid: Tevhidin en kritik boyutu ibadette tevhid olup Yüce Allah’tan başkasına kulluk etmemek ve O’ndan gayrisına eğilip teslim olmamaktır. İbadette tevhid; sıfat ve zatta tevhidin bir gereğidir. Zira “Vacib’ul Vücut”un sadece Yüce Allah olduğu ve O’ndan başka her şeyin mümkün ve muhtaç olduğu anlaşıldıktan sonra ibadet sırf O’na mahsus olmakta ve sadece O’na kulluk edilmesi gerekmektedir. O mutlak kemaldır ve O’ndan başka mutlak kemal yoktur; ibadet de kemale ermek için yapıldığına göre, sadece Allah’a mahsustur ve sadece O’na ibadet edilmelidir. Bütün peygamberlerin çağrısının eksenini ibadette tevhid meselesi oluşturmuştur, Kur’an-ı Kerim’de de bu konuda çok sayıda ayet vardır.

Kur’an ve İbadette Tevhid Meselesi

“...Biz her ümmete, “Allah’a kulluk edin ve tağuttan kaçının” diye tebliğ etmesi için bir elçi gönderdik...”⁶⁸

“Senden önce hiçbir elçi göndermedik ki ona şunu vahyetmiş olmayalım: Benden başka ilah yoktur, öyleyse sadece bana ibadet edin.”⁶⁹

“Allah, benim ve sizin Rabbinizdir. Öyleyse O’na kulluk edin. Dosdoğru yol budur”⁷⁰.

66 -Ra’d, 16

67 -En’am, 102.

68 -Nahl, 36.

69 -Enbiya, 25

70 -Meryem, 36

Burada bir noktanın altını çizmek istiyoruz: Saygı, hürmet ve eğilmenin mertebeleri ve dereceleri vardır ki bunun en ileri mertebe ve nihaî derecesi tapınma ve ibadettir. İşte bu merhale sadece Yüce Allah'a mahsustur ve bu merhalenin de en bariz misdakı secdedir. Yüce Allah'tan başkasına secdenin caiz olmamasının nedeni de budur zaten. Kullukta bu merhaleye varıp Yüce Yaradan'ın karşısında toprağa kapanarak secde eden bir insan, Yüce Allah'a ibadet ve itaatte bulunma ve kendisinin tekamülü yolunda en büyük adımı atmış demektir.

Böylesine ihlaslı bir ibadet, sevgilinin aşkıyla yoğrulmuş ibadettir ve bu sevginin cazibesi, Yüce Allah'a doğru hareket etmede önemli bir faktördür; Yüce Allah'a doğru hareket ise mutlak kemale doğru hareket demek olup günah ve her nevi kötülükten ayrılmak demektir.

Gerçek anlamda ibadet eden, kendisini, sevdiği mabudunun rızası doğrultusunda düzenleyip O'na benzemeye çalışacağından, bu yolla Cemal ve Celal sıfatlarından bir huzmeyi kendisine doğru yansıtmayı başarır ki, bu da insanın eğitim ve tekamülünde önemli bir rol oynar.

Sorular

- 1- Yüce Allah'ın birliği ve tevhidin delillerini belirtiniz.
- 2- Tevhidin mertebeleri nelerdir?
- 3- Fiilerde tevhid ne demektir?
- 4-İbadette tevhidi açıklayınız.

8. Ders

YÜCE ALLAH'IN SIFATLARI

(1.Bölüm)

Yüce Allah'ın sıfatlarını idrak etmek, O'nu tanımak ve var olduğunu anlamak kadar kolay değildir. Zira Yüce Allah'ı tanıma merhalesinde gökteki yıldızlar, yeryüzündeki bütün ağaçların yaprakları, bitkilerle diğer canlılar ve kısacası bütün atom zerreciklerinin sayısınca delil vardır ve bizzat bütün bunlar Yüce Allah'ın azamet ve büyüklüğünün ayetleri ve nişaneleridirler. Ama Allah'ın sıfatlarını anlama konusunda ise çok daha dikkatli olmak ve kıyas veya teşbih hatasına düşmemek gerekir. O'nun sıfatlarını anlamanın birinci şartı mahlukatın sıfatlarından hiçbirini Allah'a maletmemek, O'na yakıştırmamak ve O'nu mahlukata benzetmemektir. Çünkü Yüce Allah'ın sıfatlarından hiçbiri, O'nun mahlukatının sıfatlarıyla kıyaslanamaz ve maddenin sıfatlarından hiçbiri O'nun mukaddes zâtında yer almaz. Zira maddî sıfat ve özelliklerin tamamı mahdudiyet ve sınırlılığı gerektirmektedir; Yüce Allah ise sonsuz ve sınırsızdır. O, mutlak bir varlıktır; O'nun hakkında hiçbir had ve sınır tasavvur edilemez, bütün kemaller O'nda toplanmıştır. Bu nedendir ki Yüce Allah'ın zâtını kavrayıp anlayabilmek insanoğlu için imkansız ve böyle

bir beklenti kesinlikle yersizdir.

Burada şu soru akla gelebilir: İnsan aklı Yüce Allah'ın zatının ve sıfatının künhüne neden varamaz?

Cevap şudur: Çünkü O, her bakımdan sınırsız ve sonsuz bir varlıktır, Yüce Allah'ın ilmi, kudreti ve bütün sıfatları da tıpkı zâtı gibi sonsuz ve sınırsızdır. Buna karşılık biz ve bize ait olan her şey, yani sahib olduğumuz ilim, kudret, hayat, zaman ve mekan ise sınırlı ve mahduttur. Binaenaleyh; bunca sınırlı ve kısıtlı halimizle o sınırsız varlığı ve sıfatlarını tam olarak anlayıp künhüne varabilmemiz nasıl mümkün olabilir? Eşi ve benzeri olmayan tamamen müstesnâ bir varlığı her şeyiyle kavrayabilmemiz mümkün müdür?

Subutî ve Selbî Sıfatlar

Yüce Allah'ın sıfatları subutî sıfatlar ve selbî sıfatlar olmak üzere ikiye ayrılır. Ancak, selbiyye sıfatları aslında sıfat olarak tanımlanamaz, çünkü bunlarla nitelenip belirlenmiş olan, bunlarla sıfatlanmış olmamaktadır; mesela “o, cisim değildir” nitelemesi bir sıfat değildir (sıfat, var olan nitelemelerdir, selbî sıfatlar ise nefyîdir ve varlığında olmayan özellikleri içerir -çev-)

Subuti veya cemâlî sıfatlar şöyle de tanımlanabilir:

Yüce Allah âlimdir, kâdirdir, diridir -hayy'dır-, mürid ve müdriktir; duyardır, görendir ve kelamı vardır, kadîm ve ebedîdir, sâdık mütekellimdir.

Yüce Allah sonsuz kemaldır ve subutî sıfatları olarak belirtilen sıfatlardan ibaret değildir, bu sıfatlar O'nun sıfatlarının sadece usulü ve temelidir.

Selbî veya celâlî sıfatlar da şöyle tanımlanabilir:

Yüce Allah ne mürekkebe (terkib edilmiş)tir ne de cisimdir... Görünmezdir ve mekanı yoktur, eşsiz ve

ortaksızdır, sıfatları zatıyla birdir ve zatına ek bir özellik değildir, ihtiyaçsız ve müstağnîdir.

Zât ve Fiil Sıfatları

Subutî sıfatlar da ikiye ayrılmaktadır:

Zâtî sıfatlar: Yüce Allah'tan soyutlanamayacak, selbedilemeyecek sıfatlardır ve O'nun zâtı gibi olup zâtıyla bir ve aynıdır. Zâtî sıfatlar ilim, kudret ve hayatla; sonuçta bu üçüne dönen “Gören, Duyan, Kadîm, Ebedî, Ezelî, Müdrîk, Hekîm, Ganî, Kerim, Aziz... gibi sıfatların tamamıdır.

Fiili Sıfatlar: Allah'ın fiillerine bağlı olan sıfatlardır. Yani Hâlık -yaratan- ve Râzık -rızıklandırın- gibi, Yüce Allah'tan sâdir olmadıkça O'na itlâk olunmayan sıfatlardır. Yüce Allah kimi zaman bu sıfatlarla muttasıf olmakta, kimi zaman da olmamaktadır. Mesela : Yüce Allah vardı ve henüz yaratmamıştı, sonra yarattı. Yüce Allah bir şeyi irade etti, bir başka şeyi ise irade etmedi, yani istedi ve istemedi.

Biraz daha açıklayalım: Musa'yla konuştu, Firavun'la konuşmadı, O'na itaat eden herkesi sever, O'nun koyduğu haram ve günahları işleyenleri sevmez.

Fiil sıfatlarında arapçada “iza” ve “in” önekleri gelir (“izâ irade şey'en” veya “inşallah” ta olduğu gibi), oysa zât sıfatında mesela “iza alimallah” veya “in-alim” denemez.

Yüce Allah'ın İlmi

Sınırsız varlığın ilmi de sınırsızdır; bütün kainata egemen olan hayret verici düzen ve disiplin, Yüce Allah'ın sınırsız ilmine delalet etmektedir. Yüce Allah'ın ilminde geçmiş, şimdi ve gelecek zaman birdir; ezeli nasıl

tastamam bilirse ebedi de öylece bilir, bugünü nasıl biliyorsa, milyonlarca yıl öncesini de sonrasını da aynı şekilde bilir.

Bütün varlık aleminin yaratıcısı Yüce Allah olduğundan, bütün varlıkların sayısını, sırlarını ve hallerini de yine o bilir; insanoğlunun yaptığı tüm iyi ve kötü fiilleri bilir, hatta insanın niyetinden, kalbinden ve aklından geçenlerden de haberdardır O... Yüce Allah'ın ilmi O'nun zâtıyla aynıdır, ilmi zatından ayrı değildir.

“Bilin ki Yüce Allah her şeyden haberdardır”⁷¹.

“Gaybın anahtarları sadece O'nun katındadır ve O'ndan başka bilen yoktur. Karada ve denizde ne varsa hepsini bilir, O bilmeksizin bir yaprak dahi düşmez; yerin karanlıklarındaki bir tâne, bir tek yaş veya bir tek kuru yoktur ki apaçık bir kitapta (Yüce Allah'ın ilminde) kayıtlı olmasın...”⁷².

“Göklerde ve yerde Allah O'dur; sizin gizli ve açık herşeyinizi bilir, yaptığınızdan haberdardır...”⁷³.

“Varlıkları yaratan, onları bilmez mi? O, latif ve Habir'dir.”⁷⁴

“Allah, gökte ve yerde olanları bilir”⁷⁵.

Sorular

1-Aklın, Yüce Allah'ın zatının ve sıfatlarının künhüne varabilmesi neden mümkün değildir?

2-Yüce Allah'ın subuti ve selbî sıfatlarını belirtiniz.

71 -Bakara, 331.

72 -En'am, 59.

73 -En'am, 3.

74 -Mülk, 14.

75 -Âl-i İmran, 28.

3-Zâti sıfatlarla fiili sıfatların farkını açıklayınız.

9. Ders

YÜCE ALLAH'IN SIFATLARI

(2. Bölüm)

Mutlak varlığın sınırsız kudreti vardır. Varlık dünyası şaşırtıcı ve muazzam boyutlarıyla; uçsuz bucaksız uzaydaki gezegen ve yıldızlarıyla, samanyolları, galaksiler, denizler, okyanuslar ve bunlarda yaşayan türlü türlü canlılarıyla hep Yüce Allah'ın nişaneleridirler. Yüce Allah herşeye kadirdir ve O'nun gücü bütün varlıklar karşısında sınırsızdır:

“Varlık aleminin yönetimini elinde bulunduran Yüce Allah pek bereketli ve ölümsüzdür ve O, her şeye güç yetiren (Kâdir) dir.”⁷⁶.

“Göklerin, yerin ve içlerinde olanların tümünün mülkü Allah'ındır. O, her şeye güç yetirendir.”⁷⁷

“Doğuların ve batıların Rabbine andolsun ki biz, güç yetireniz”⁷⁸.

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın kudretini beyan eden ayetler, O'nun kudretinin kesinlikle sınırsız olduğunu göstermektedir. Dilediği zaman var edebilmekte, dilediği

76 -Mülk, 1.

77 -Maide, 120

78 -Mearic, 40

zaman da yok edebilmektedir; O'nun güç ve kudretinin yetmediği hiçbir şey yoktur, gücünün haddi -sınırı-bulunmamaktadır. Göklerdeki muazzam galaksileri yaratmakla, zerre kadar bir canlıyı yaratmak O'nun için birdir.

İlim şehrinin kapısı İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: Gizli -açık, hafif-ağır, zayıf-güçlü...varlık dünyasının hepsi Yüce Allah'ın kudreti karşısında bir ve eşittir"⁷⁹.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurur: Hz. Musa (a.s) Tur'a gittiğinde "Yüce Rabbim!"dedi, "Hazinelerini bana göster." Bunun üzerine Allah Teala "Ya Musa" buyurdu, "Benim hazinelerimi bilmek istiyorsan şunu bilmen yeter: Ben bir şeyin olmasını istersem o hemen oluvermiştir!"⁸⁰.

Yüce Allah'ın Kudreti Hakkında Soru

Bazen zihinleri bulandırmak için "Allah, kendisi gibi bir varlık yaratabilir mi?" diye bir soru atarlar ortaya. Buna evet diyecek olursanız birden fazla ilah olabileceğini söylemiş olursunuz, hayır diyecek olursanız bu sefer de Allah'ın kudretini sınırlamış sayılırsınız... Ya da şöyle bir paradoksa girerler: Allah Teala, yumurtayı büyütmeksizin ve kainatı da küçültmeksizin, bütün kainatı bir yumurtanın içine yerleştirebilir mi?

Burada şunu önemle vurgulayalım: Bu tür paradokslar, yani kendiliğinden çelişkili olan soruların cevabı "yapamaz" değil, "olamaz" dır. Daha sade bir deyişle, bu soru yanlıştır ve sorunun bizzat kendisinde çelişki vardır. Çünkü "Allah kendisi gibi bir yaratık yaratabilir mi ?" diye sorduğumuzda "yaratma" fiilinden

79 -Nehc'ul Belaga, 80. hutbe

80 -Tevhid-i Saduk, 9. hutbe, 17. had.

sözetmekteyiz, bu da “yaratılabilir” ve “yaratık” demektir; oysa aynı soruda “Allah gibi” ibaresi de eklenmiş ve o yaratığın “vacib-ul vücud” ve “kendiliğinden varolan” olması şartı öne sürülmüştür. Bunun anlamı şudur: Allah “hem yaratılabilir olan, hem olmayan” ve “hem varlığı kendisinden olan, hem başkası tarafından yaratılmış bulunan” (yani hem yaratan hem yaratılan) bir şey yaratabilir mi? Görüldüğü gibi (bu şartlı soru cümlesinin şartı, soru fiilini, soru fiili de şart kipini geçersiz kılmakta ve felsefede adına “paradoks” denilen çelişkili kelime oyunları oynanmakta olduğundan -çev-) bu soru yanlış bir sorudur ve Yüce Allah her şeye kâdirdir.

Aynı şekilde “Allah, kainatı küçültmeksizin ve yumurtayı da büyütmezsizin kainatı bir yumurtanın içine sığdırabilir mi?” sorusunda sonsuz büyüklükte olan kainatın aynı zamanda küçük de olması gibi tamamen çelişkili ve birbirine zıt iki istek vardır ki burada da cevaba henüz sıra gelmeden, soru, kendi kendisini iptal etmektedir, çünkü “kudretin imkansızda olması imkansızdır.”

Yukarıdaki soru müminler emiri İmam Ali’den (a.s) sorulmuş ve İmam (a.s) şu cevabı vermiştir: “Şüphe yok ki Yüce Allah asla aciz ve güçsüz değildir, ama senin sorduğun şey bizâtihi “olamaz” ve “imkansız” dır⁸¹.

Bir başka rivayette de bu soru İmam Rıza’dan (a.s) sorulmaktadır; hazretin cevabı şöyledir: “Evet, Allah bunu yapabilir, yumurtadan daha küçük bir cisme bile sığdırabilir; nitekim senin gözlerin yumurtadan daha küçük olduğu halde Yüce Allah dünyayı senin gözlerine sığdırmıştır.” (İmam’ın bu cevabı bir ikna niteliğindedir, zira soruyu soran şahıs bu tür konuları analiz edebilecek

düzeyde biri değildir)⁸².

“HAYY” VE “KAYYUM” ALLAH

Yüce Allah ölümsüz, kalıcı ve sabit bir hayata sahiptir; O kendi zâtıyla vardır ve diğer varlıkların varlığı O’na bağlıdır. Yüce Allah için sözünü ettiğimiz “hayat”, diğer varlıklar için kastedilen hayattan farklıdır. Zira Yüce Allah’ın hayatı O’nun bizzat zatı ve kendisidir, ne dış bir unsurdan eklenmiş bir edilgendir ne de sonu vardır. Yüce Allah’ın hayatı O’nun ilmi ve kudreti anlamındadır. O’nun hayatı kendiliğinden (zâtî), ezeli, ebedi, değişmez ve sınırsızdır. O “Kayyum”dur; yani varlıkların bütün durum ve işleri O’nun elindedir, mahlukatın rızkı, ömrü, hayatı, ölümü... hep O’nun tedbirinde ve O’nun elindedir.

“Bir ve tek, diri, kalıcı ve kainatı elinde bulundurup koruyan Allah’tan başka ilah yoktur”⁸³.

“Diri ve Kayyum olan -Allah-ın önünde bütün yüzler saygıyla eğilir”⁸⁴.

Yüce Allah’ın ilmi ve kudreti ispatlandıktan sonra Hayy (daima ve kendiliğinden diri) ve Kayyum (bütün mevcudatın varlığı kendisine bağlı olan) oluşu da ispatlanmış olmaktadır, çünkü sıfatların tamamı hayata ve diriliğe bağlıdır; insanın kısıtlı ilmi ve naçiz gücü onun diriliğinin bir göstergesi olabiliyorsa, ilmi ve kudreti sonsuz ve sınırsız olan Yüce Allah’ın en üstün hayat kemallerine sahip bulunduğu, hatta O’nun hayatının zâtıyla aynı olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Bu nedenledir ki “Ya Hayy-u Ya Kayyum!” zikri en

82 -Peyam-ı Kur’an, 4/183.

83 -Âl-i İmran, 2

84 -Taha, 111

mükemmel zikirlerden biridir. Çünkü “Hayy”, O’nun zâtının en temel sıfatlarından birine, yani ilmiyle kudretine; “kayyum” da fiili sıfatlarının toplamına işaret eder. Bu nedenle, müminler emiri İmam Ali (a.s) “Bizler senin azametinin künhüne asla varamayız; ancak şunu bilebiliriz: Sen Hayy ve Kayyum’sun ve kullarının halinden bir an bile gafil değilsin”⁸⁵.

İmam Ali (a.s) şöyle anlatır: Bedir savaşı sırasında bir ara, Hz. Peygamber’in (s.a.a) ne durumda olduğunu görebilmek için yanına gittim; secdeye kapanmış, sürekli “Ya Hayy-u Ya Kayyum!” diyordu. Birkaç defa yanına uğradım, hep aynı durumdaydı. Yüce Allah ona zafer nasip edinceye kadar Hz. Resulullah (s.a.a) bu halini sürdürdü.”⁸⁶.

Buraya kadar anlattıklarımız Yüce Allah’ın sıfatlarının usulü ve temel prensipleri olup bütün diğer sıfatlar sonuçta bunlara döner. Bu nedenle burada sözkonusu sıfatları sadece tercüme etmekle yetiniyoruz.

Kadîm ve ebedi: Yani her zaman varolagelmiştir ve daima var olacaktır. O’nun başlangıcı ve sonu yoktur: Evvel O’dur, âhir O’dur, zahir O’dur, bâtın O’dur; O her şeyden haberdardır, her şeyi bilir.”⁸⁷.

Mürîd: Yani “ irade” sahibidir. Hiçbir işinde mecbur değildir; yaptığı her şeyde mutlaka bir gaye ve hikmet vardır, (= “hekîm” dir).

Müdrîk: Herşeyi idrak eder, herşeyi alır, herşeyi görür ve duyar, (=Semî ve Basîr’dir).

Mütekellim: Yüce Allah ses dalgalarını istediği gibi yaratabilir ve peygamberleriyle konuşabilir; ağız, dil,

85 -Nehc’ul Belaga, 160. hutbe

86 -Ruh’ul Beyan Tefsiri, Ayet’el Kürsü’nün tefsiri kısmı

87 -Hadid, 3

dudak ve hançereyle yapılan bir konuşma değildir bu.

Sâdik: Yüce Allah'ın buyurduğu her şey dosdoğrudur ve hakikatin tâ kendisidir. Zira yalan ya cehalet ve bilgisizlikten, ya da zaaftan dolayı olur; Yüce Allah ise bütün bunlardan münezzehtir.

Sonuç olarak Yüce Allah sonsuz ve sınırsız kemaldır, O'nun mukaddes ve Yüce zatında hiçbir eksiklik ve noksanlık bulunmaz. O'nun sıfatlarını tam olarak anlamaktan aciz olduğumuzu itiraf etmemiz ve haddimizi bilerek sonsuz bir saygı ve edeple şunu söylememiz gerekir:

Ey her nevi hayal, kıyas ve zandan üstün olan; ey okuduğumuz, duyduğumuz ve söylediğimiz her şeyden öte olan! Ömür bitti ve yolun sonuna geldik, ama Sen'in vasfının ilk adımındayız halâ!..

O'nun "Zât" ı Üzerinde Düşünmek Menedilmiştir

Yüce Allah'ın sıfatları hakkında yaptığımız bu açıklamalardan sonra, Yüce Allah'ın sıfatlarının O'nun zatıyla aynı olduğu bilinmelidir. Bu nedenle O'nun zâtı ve sıfatları (kim, nice ve nasıl olduğu) konusunda asla düşünmemek gerekir. Zira bu, boş yere akıl yormaya ve şaşkınlığa kapılmaya neden olmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır. Doğru olan, sadece O'nun mahlukatı ve yarattıkları üzerinde tefekkür edip düşünmektir.

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyurur: Yüce Allah'ın yaratışı konusunda konuşun, ama O'nun kendisini konuşmayın. Zira Yüce Allah'ın bizzat kendi varlığı hakkında konuşmak, şaşkınlık ve tahayyürünüzü artırmaktan başka işe yaramayacaktır!"

Merhum Allame Meclisî ve diğer büyük ulemâ, İmam'ın (a.s) bu buyruğundaki maksadın, Yüce Allah'ın

zâtı, sıfatı, nasıl ve nice olduğu -niteliği- hakkında düşünülmemesi ve konuşulmaması olduğunu belirtmişlerdir. Yine İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

“Yüce Alah’ın bizzat kendisi hakkında düşünüp kafa yormaktan sakının; O’nun azametini görmek istediğinizde yaratılış aleminin büyüklük ve azametine bakın.”⁸⁸.

Sorular

1-Yüce Allah’ın kudretinin belirti ve nişâneleri nelerdir?

2-Kadim, ebedi, mütekellim ve sâdık ne demektir?

3-Yüce Allah’ın zâtı hakkında düşünmek neden menedilmiştir?

*

88 -Usul-ü Kâfi, niteliği konuşmanın yasaklandığı bab, 1 ve 7. had.

10. Ders

SELBÎ SIFATLAR

Selbi sıfatları tek cümleyle şöyle tanımlayabiliriz: Yüce Allah, mümkünatın -yaratık- bütün kusur, noksanlık, sınırlılık ve diğer sıfatlarından münezzehtir ve berîdir. Bu sıfatların en önemli kısmı, O'nun mürekkebi (terkibi edilmiş) olmamasıdır; yani madde ve cisim değildir, görülmez; O'nun için zaman, mekan, yer ve yön yoktur, her nevi ihtiyaçtan beri ve münezzehtir. O'nun zâtında yer, konum, olay ve değişim sözkonusu değildir, Yüce Allah'ın sıfatları O'nun zâtıyla aynıdır ve zâtına ek bir nitelik değildir.

Müminler emiri İmam Ali (a.s) bir hutbesinde şöyle buyurur: “Hiçbir şey O'nu meşgul etmez, zamanın geçmesi O'nda hiçbir değişikliğe neden olmaz, varlığı hiçbir mekana sığdırılmaz, hiçbir dille tavsif edilip niteliği anlatılamaz.”⁸⁹.

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyurmaktadır: “Yüce Allah zaman, mekan, hareket, intikal veya durmayla nitelendirilemez; bilakis zaman, mekan, hareket, intikal ve sükunu bizzat Allah yaratmıştır; Yüce Allah, zalimlerle zorbarların O'nun hakkında söylediği her şeyden çok daha

89 -Nehc'ul Belaga, 178. hutbe.

üstündür.”⁹⁰

Selbî Sıfatların Açıklaması

Yüce Allah’ın “mürekkebe” olmaması demek O’nun birtakım terkipler ve bileşimler olmaması demektir. Çünkü her bileşim ve terkinin bileşik ve parçaları vardır, oysa Yüce Allah’ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Allah’ın birliğinden bahsederken O’nun mutlak kemal olduğunu ve hiçbir sınır ve haddi bulunmadığını hatırlatmıştık. Binaenaleyh bunu bir kez daha vurgulamakta yarar var: Sınırlılık veya ihtiyaca neden olan şey, sadece mümkünata mahsustur, Yüce Allah ise bundan berî ve münezzehdir.

Yüce Allah Madde Değildir, Görülemez

“Gözler O’nu idrak edemez, O ise bütün gözleri idrak eder, O Latîf ve haberdar olandır.”⁹¹

Soru: Allah’ı görmek neden imkansızdır?

Cevap: Bir varlığın görülebilmesi için taşıdığı özellikler, Yüce Allah’ta mevcut değildir ve O’nun için imkansızdır. Yani görülebilmesi için madde olması gerekir; belli bir mekanı, yönü, boyutu ve parçaları olması gerekir. Zira her maddede bunlar bulunmaktadır, her maddenin boyut, hacim, renk...vb. gibi özellikleri vardır. Dahası, bütün maddeler değişim ve değişikliğe uğrarlar, bu nedenle de zaman ve mekana muhtaçtırlar. Bunlar mümkünatın özellikleri olup “var” olabilmek için bir nedene muhtaç olan varlıklara” mahsustur, Yüce Allah ne maddedir, ne de görülebilirdir (Ehl-i Sünnete mensub olduğunu söyleyen bazıları Yüce Allah’ın kıyamet günü

90 -Bihar 3/309.

91 -En’am, 103.

cisimleşeceğini ve gözle görülebileceğini ileri sürmüş ve bu konuda makul olmayan tuhaf görüşler serdetmiş de bunun, Kitap, sünnet ve mantığa tamamen aykırı olduğu bilinmeli, Yüce Allah'ın bu tür yakıştırmalardan münezzehtir (unutulmamalıdır).

İmam Rıza hazretleri (a.s) şöyle buyurmaktadır: “Yüce Allah'ın -cc- madde olduğunu zanneden kimse bizden değildir, biz dünya ve ahirette böylelerinden uzağızdır.”⁹².

Mekânı Yoktur ve Her Yerde Vardır

Madde olmayan soyut bir varlığı kavrayabilmek, madde dünyasında esir olan ve o dünyaya alışmış bulunan insanoğlu için çok zordur. Yüce Allah'ı tanıyıp kavrayabilmenin ilk adımı, O'nu mahlukatın bütün özelliklerinden münezzehtir bilmektir. Yüce Allah'ı mekandan münezzehtir bilmediğimiz sürece O'nu tanıyıp varlığını idrak edebilmemiz mümkün olmayacaktır. Esasen mekân ve boyut, maddenin zaruretlerindedir, oysa Yüce Allah'ın maddî bir varlık olmadığını daha önce de vurgulamıştık.

O, Her Yerde Vardır

“Doğu ve batı Allah'ındır, nereye dönerseniz Allah oradadır, Allah ihtiyaçsızdır ve bilendir.”⁹³.

“Nerede olursanız Allah sizinledir; Allah bütün yaptıklarınızı görendir.”⁹⁴.

İmam Musa bin Cafer (a.s) şöyle buyuruyor:

92 -Tevhid, Saduk, 6. bab. 20. had.

93 -Bakara, 115.

94 -Hadid, 4

“Şüphesiz, Yüce Allah zaman ve mekan olmaksızın daima vardı, şimdi de öyledir. Hiçbir mekan O’ndan boş olmadığı halde, O hiçbir mekanı işgal etmiş ve hiçbir yere girmiş değildir”⁹⁵.

Adamın biri İmam Ali’den (a.s) “Yüce Rabbimiz gökleri ve yeri yaratmadan önce neredeydi?” diye sordu, İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Nerede” sorusu, mekan sorusudur; oysa Yüce Allah vardı ve mekan diye bir şey yoktu!”⁹⁶.

Yüce Allah Nerededir?

“İrşad ve İhticac” adlı kitapta şöyle geçer: Yahudî ulemasından biri halifenin (Ebubekir veya Ömer) huzuruna çıkarak “Siz, peygamberin halifesi misiniz?” diye sordu, halife “evet” deyince Yahudi dinadamı “O zaman Yüce Allah’ın nerede olduğunu söyleyebilir misiniz bana? Yerde midir yoksa gökte midir?” diye sordu. Halife “Gökte, Arş’tadır O” diye cevap verdi. Yahudi alim “O zaman yeryüzünde Allah yoktur, öyle mi?” diye sordu, halife öfkelenerek “Uzaklaş benden!” dedi, “Yoksa öldürürüm seni!” Yahudi şaşırarak oradan ayrıldı ve İslam dinini alaya almaya başladı. Olayı duyan İmam Ali (a.s) onunla görüşerek “Sorduğun soruyu ve aldığın cevabı duydum” buyurdu, “Ama biz Müslüman’ların inancına göre Yüce Allah mekanın yaratıcısıdır, bu nedenle de kendisinin bir mekanda bulunması mümkün değildir; yani bir mekana sığmaktan münezze ve bir mekanla sınırlanmaktan daha yücedir O... Bizzat kendi kitaplarınızdan birinde şöyle yazılı değil

95 -Tevhid, Saduk, 28. bab, 12. had.

96 -ae, 4. had.

mi: Bir gün İmran oğlu Musa (a.s) oturmuşken doğu yönünden bir melek geldi, Hz. Musa (a.s) ona nereden geldiğini sorunca “Rabbimin katından geliyorum” dedi. Sonra, batı yönünden bir melek geldi, nereden geldiğini sorunca Rabbinin katından geldiğini söyledi. Bu sırada bir başka melek geldi, nereden geldiğini sorduğunda “Yedinci gökten, Rabbimin katından geliyorum” dedi; bu arada bir melek daha geldi, Musa (a.s) “Nereden geliyorsun?” diye sordu, “Yerin yedinci katından, Rabbimin katından geliyorum” diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Musa (a.s) “Hiçbir mekanın O’nsuz olmadığı ve hiçbir mekanın bir başka mekandan kendisine daha yakın bulunmadığı Rabbin münezzehdir!” buyurdu. Yahudi dinadamı “Şehadet ederim ki hakk-ı mübin işte budur ve sen, peygamberinin halefi olmaya herkesten layıksın”⁹⁷.

Dua Ederken Elimizi Neden Göğe Doğru Açarız?

Hişam bin Hekem şöyle anlatır: Bir gün İmam Sadık hazretlerinin (a.s) huzuruna çıkan bir kafir “Rahman, Arş’a kurulmuş, Arş’ı istivâ etmiştir” ayetinin anlamını sordu. İmam (a.s) kısa bir açıklamadan sonra “Yüce Allah’ın hiçbir mekana, hiçbir mahluka ihtiyacı yoktur, bilakis, her şey O’na muhtaçtır.” buyurdu. Adam “O halde dua sırasında elinizi göğe kaldırmanız veya yere çevirmeniz arasında fark yok demektir” dedi, İmam (a.s) “Yüce Allah’ın ilim, ihâta ve kudreti açısından, dediğin konuda fark yoktur ve ikisi de birdir” buyurarak şöyle ekledi: “Ancak, Yüce Allah dostlarına ve sevdiği kullarına, dua ederken ellerini göğe, Arş’a doğru açmalarını buyurmuştur, zira rızkın madenî oradadır. Biz,

Kur'an ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) haberlerinde ispatlanan hakikatlere sarılmaktayız, bize "Ellerinizi Yüce Allah'a doğru kaldırın" buyrulmuştur. Bütün ümmet bu buyruk hakkında görüş birliğine sahiptir"⁹⁸.

İmam Ali de (a.s) şöyle buyurur: "Namazınızı tamamladığınızda elinizi göğe açıp dua edin!" Bu söz üzerine, birisi "Allah Teala her yerde yok mudur?" diye sordu, İmam (a.s) "Elbette vardır" buyurunca adam "O halde kulları neden O'na yakarırken ellerini göğe açıyor?" diye sordu. İmam (a.s) "Kur'an-ı Kerim'de "Sizin rızkınız ve size vaat edilenler göktedir" buyrulduğunu okumadın mı?" buyurdu, "O halde insan, rızkın mahallinden başka nereden rızık istesin? Rızkın ve ilâhî vaadin mahalli göktür!"⁹⁹.

Sorular

1-Selbî sıfatlar ne demektir?

2-Yüce Allah'ı görmek neden imkansızdır?

3-Allah'ın nerede olduğunu soran Yahudi alimine Hz. Ali (a.s) nasıl cevap vermiştir?

4-Dua ederken neden elimizi semaya açarız?

(*Tevhid konusunda iktibasta bulunduğumuz kaynaklar: Usul-ü Kâfi, Nehc'ül Belaga, Peyam-ı Kur'an ve Mekarim Şirazi'yle, Sübhâni, Üstâdî, Muhammedî Reyşehrî ve Şehid Haşîmînejad beşlerin Akaid Usulü konulu eserleri*)

-*-

98 -ae 3/330, Bihar'dan nakille.

99 -ae 90/308

11. Ders

İLÂHÎ ADALET

İslam dininin ikinci vazgeçilmez prensibi, Yüce Allah'ın âdil oluşudur. Adalet, Yüce Allah'ın Cemâîlî sıfatlarından. İlahî adalet mevzuu bir taraftan Allah'a inanma aslıyla doğrudan ilgiliyken bir taraftan da mead, nübuvvat, imamet, ahkâmın felsefesi, sevap ve ceza, cebr ve tefviz gibi konularla da ilgili bir meseledir. Bu nedenledir ki ilahî adalete inanmak veya bu esası reddetmek, bireyin bütün dînî inanç ve bilgisini doğru temele oturtabilir veya alt-üst edebilir. Diğer taraftan ilahî adaletin sosyal adalet, ahlakî adalet ve eğitim konuları üzerindeki etkilerinin de inkar etmek mümkün değildir. Yüce Allah'ın sıfatları arasında “adalet”in akaîd usullerinden biri sayılmasının nedeni onun bu özellikleridir işte.

Adalet Konusunun Akîdevî Geçmişi

Ehl-i Sünnet fırkalarından kendilerini “Eş'arî” diye tanımlayan bir grup Müslüman bu esasa inanmamaktadır. Eş'ariler Yüce Allah'ın adaletini inkar etmemekte, ama şöyle demektedirler: Yüce Allah bütün varlık aleminin mâliki ve sahibi olduğundan, dilediği her şeyi yapabilir ve O'nun yaptığı her şey adalet sayılır(bu nedenle de iyileri

cezalandırıp kötülerini ödüllendirse, bu da adalet kabul edilmelidir!). Bu grubun inancına göre Yüce Allah'ın fiilinde “iyi” ve “kötü” yoktur, O'nun yaptığı her şey iyi ve güzeldir. Bu akımın lideri, Ebu Musa Eş'ari'nin torunlarından olan Ebu'l Hasan Eş'arî'dir.

Sözkonusu Müslüman grubun böyle bir inanca kapılmasının temel nedeni kader konusunda cebriyeci bir inanç taşımaları olmuştur. Eş'âriyeler kader konusunda cebre (türkçede mutlak kadercilik olarak tanımlanan “kaderiye”ye -çev-) inanır ve insanın yaptığı fiillerde kendi iradesinin bulunmadığını söylerler. Onlara göre insan Yüce Allah'ın iradesine mahkumdur, onun kaderini sadece Allah belirler, insanın kendi kaderinde kendi etkinliği yoktur, binaenaleyh insanın yaptığı her şey Allah'ın iradesiyle yapılmıştır! Eş'arilerin bu görüşleri yerinde bir eleştiriye uğrayarak kendilerinden “insanın fiilleri kendi iradesiyle değil, Allah'ın iradesiyle ve mecburen gerçekleşiyorsa, o zaman insanın cezalandırılması ve kötü işlerde bulunanların azaba yakalanması Allah'ın adaletine nasıl sığar?!” diye sorulduğu ve bu haklı soruya verebilecek cevap bulamadıkları için “ilâhî adalet”i inkar ederek “Yüce Allah -kulları eliyle- ne yaparsa yapsın, adalet sayılır!” demek zorunda kaldılar ve bir çıkmazdan diğerine düşmüş oldular.

Şia Müslüman'ları Kur'an ve masumların (Hz. Resulullah (s.a.a) ve onun mutahhar ehl-i Beyt'i (a.s.)nin -çev-) sünneti doğrultusunda, Yüce Allah'ın adaletini, İslam dininin usullerinden (imanın şartlarından -çev- biri sayar ve adaleti vazgeçilmez temel inançlardan biri kabul ederek aklın teşhis edebildiği bir “iyi” ve “kötü” kavramının varlığına inanıp cebriye inancını reddeder.

Müminler emiri İmam Ali (a.s) gayet veciz bir ifadesinde tevhidle adaleti birbirinin gereği olarak görmekte ve şöyle buyurmaktadır: “Tevhid, Yüce Allah’ı düşünce ve hayale sığdırmamaktır -zira hayal ve düşünceye sığan herşey sınırlıdır- ve adalet de Yüce Allah’ı suçlamamak, O’na ithamda bulunmamaktır- kendi yaptığı kötü işleri O’na maletmemendir-”¹⁰⁰.

İlahî Adaletin Delilleri

Aklî Delil: Zulüm kötüdür; Yüce Allah asla kötülük yapmaz ve zulmün birkaç nedeni vardır ki Yüce Allah onlardan münezzehtir ve berfidir.

Zulmün nedenleri ve kökleri şunlardır:

1-İhtiyaç: Zulme başvuran biri, bunu herhangi bir ihtiyacını gidermek için yapar.

2-Cehalet ve bilmezlik: Ancak zulmün çirkinlik ve kötülüklerini bilmeyen biri zulmeder.

3-Ahlâkî rezillikler: Zulmeden biri kindar, düşman, kıskanç, bencil ve keyfine düşkün bir karakter taşır.

4-Acziyet: Kendisinden bir zarar veya tehlikeyi gidermeye gücü yetmeyen ve bundan âciz olan birinin de zulmetmesi mümkündür, böyle biri sözkonusu amaç için zulmetmekten başka çare bulamaz.

Bir zulüm yapıldığında bunun nedeni yukarıda saydıklarımızdan biridir mutlaka; bu faktörler olmasaydı hiçbir zaman hiçbir yerde zulüm vuku bulmazdı. Bu faktörlerden hiçbiri Yüce Allah’ın mukaddes zâtına maledilemez. Zira Yüce Allah:

1-Mutlak anlamda müstağnî ve ganîdir.

2-İlmi sınırsız ve sonsuzdur.

100 -Nehc’ül Belaga, vecizeler, 470. hikmet.

3-Bütün kemal sıfatlarına sahiptir ve her nevi kusur ve noksanlıktan berîdir.

4-Sınırsız bir güç ve kudrete sahiptir; bütün bu nedenler, Yüce Allah'ın âdil olduğunu göstermektedir.

Sahife-i Seccadiye'nin 45. duasında şöyle buyrulur: “Ya Rabbi! Senin bağışlayıp affetmen lütuftur, cezalandırman da tamamen adalet!..”

Masum imamlar (a.s) gece namazından sonra şöyle dua edilmesini tavsiye buyurmuşlardır: “Ya Rabbi! Senin ceza vermede acele etmediğini ve hükmünde asla zulme yer olmadığını bilirim... Ancak fırsatı kaçırmaktan korkan kimse acele eder ve ancak zayıf ve aciz olan zulümde bulunur; ey yüceler yücesi Rabbim, Sen bütün bunlardan berî ve üstünsün!..”¹⁰¹.

Allah'ın Adaletinin Anlamı

Bunun “Yüce Allah âdildir ve kimseye zulmetmez” şeklinde bilinen yaygın anlamından daha kapsamlı bir anlamı da vardır:

1-Yüce Allah'ın adil olması demek, O'nun maslahat ve hikmete aykırı hiçbirşey yapmaması demektir.

2-Adalet, Yüce Allah'ın katında bütün insanların her bakımdan eşit ve bir olması ve iyi ameller işleyerek kendisini kötülüklerden uzak tutabilenler -muttakiler-dışında kimsenin diğerinden üstün sayılmamasıdır: “Allah katında en üstün ve en değerli olanınız, en takvalarınızdır; şüphesiz, Allah bilen ve haberdar olandır”¹⁰².

101 -Misbah'ul Müteheccid, Şeyh Tusi, s:173, gece namazı duaları

102 -Hucurat, 14.

3-Hak üzere yargılama ve ödüllendirme: Yani çok küçük de olsa hiçbir amel Yüce Allah katında karşılıksız kalmaz, hiçbir ayırım gözetmeksizin bütün kullarının işlediği en küçük amellerin bile ecirini verir: “Kim bir zerre kadar iyilik ederse onun karşılığını görecektir, kim bir zerre kadar kötülük ederse onun karşılığını görecektir”¹⁰³.

4-Her şeyi yerine koymak: “Adil kimse, her şeyi kendi yerine koyan kimsedir”¹⁰⁴.

Yüce Allah her olay ve varlığı yerli yerinde yaratmış ve her varlık için gerekli terkipleri gerektiği oran ve ölçüde belirli kılmıştır, varlık aleminin tamamında belli bir uyum ve denge vardır: “Yeryüzünde, her şeyden, ölçüsü belirlenmiş ürünler bitirdik.”¹⁰⁵.

“Dünya tıpkı bir çehredeki kaşla göz ve benle yanak gibidir/Her şey kendi yerinde güzeldir.”

5-Belli bir amaca yönelik amel: Yani varlık alemindeki her şey belli bir amaca yöneliktir, bütün alemin varedilmesinde nice sırlar ve deliller gizlidir, hiçbir şey boş yere yaratılmış değildir: “Bizim sizi boş bir amaç uğruna yarattığımızı ve gerçekten bize döndürülüp getirilmeyeceğinizi mi sanmıştınız?”¹⁰⁶

Mezkur anlamda adalete inanıp yakîn etmek ve adaletin bütün anlamlarını kendi karakterinde somutlaştırmak, bireyin ahlak yapısında fevkalade olumlu etkiler yaratmaktadır. Unutulmamalıdır ki, adil olan, adaleti severdir aynı zamanda...

-*-

103 -Zilzal, 7.

104 -Mecme’ul Bahreyn, “adalet” terimi.

105 -Hicr, 19

106 -Müminun, 117.

Sorular

- 1-Adalet neden akidevî bir asıl sayılmıştır?
- 2-Yüce Allah'ın adaletinin aklî delili nedir?
- 3-Zulmün nedenleri ve kökleri nelerdir?
- 4-Adaletin anlamlarını özetle belirtiniz.

-*-

12. Ders

BELA VE FELAKETLERİN HİKMETİ

(1. Bölüm)

Yüce Allah'ın âdil olduğu ve her işinin hikmet esasına dayandığı meselesi açıklığa kavuştuktan sonra müphemliğini koruyan başka bazı sorulara da doğru cevaplar verilmesi gerekmektedir. Yani doğal felaketler, belalar, dertler, acılar, mutsuzluklar, hezimetler, eksiklikler ve yetersizliklerin ilahi adaletle nasıl bağdaştığı mevzuu incelenmelidir. Biraz dikkatle bakılacak olursa bütün bunların ilahî adalet doğrultusunda cereyan ettiği ve adalete asla ters düşmediği kolaylıkla görülecektir. Mezkur sorulara iki çeşit cevap verebilmek mümkündür:

1-Az ve öz

2-Teferruatlı

1-Az ve Öz Cevap

Yüce Allah'ın “Hekîm” ve “Âdil” olduğu, yarattığı her şeyin belli bir gaye ve hikmete dayandığı, hiç kimse ve hiç birşeye ihtiyacı olmadığı, her şeyden haberdar olup her şeyi bildiği ve bu nedenle de hikmete aykırı hiçbir şey yapmadığı, cehalet ve acziyetin sonucu olan zulmün Yüce Allah'ın mukaddes zâtı için tasavvur dahi edilemeyeceği aklî ve naklî delillerle ispatlandığı halde biz halâ

sözkonusu hadiselerin felsefesini anlayamıyorsak bunun kendi bilgi ve bilincimizin mahdudiyetinden kaynaklandığını itiraf etmemiz gerekir.

Yüce Allah'ı sıfatlarıyla tanıyan biri için bu kısa cevap yeterli ve ikna edici olacaktır.

2-Teferruatlı Cevap

İnsanın kendisinin sebep olduğu belalar: İnsanoğlu hayatta birçok bela ve felaketle karşılaşmakta ve bunların asıl müsebbibi bizzat kendisi olmaktadır. Birçok tatsız ve mutsuzlukların asıl nedeni yine insanın bizzat kendi tembelliği ve gevşekliği olup çalışma ve gayreti bırakmasıdır. Çoğu hastalıklar insanın oburluğundan ve nefesine düşkünlüğünden kaynaklanır. Düzensizlik ve disiplinsizlik daima felaket ve bedbahtlık getirmiştir. İhtilaf ve dağınıklık daima bela ve felaket doğurmuştur. Ancak, işin şaşırtıcı tarafı birçok kimsenin bu neden-sonuç ilişkisini her nasılsa unutmaması ve her şeyin suçunu yaratılış nizamına yüklemeye kolaylığına kaçmasıdır. Bunların yanı sıra bazı bebeklerin kör, sağır, dilsiz ve felçli olarak özürlü şekilde dünyaya gelmesinde de bizzat anneyle baba suçlu olup bu tür olaylar şeriat hükümleri ve sağlık kurallarını hiçe saymanın bir sonucudur. Her ne kadar zavallı bebek suçsuzsa da, bu, anneyle babanın zulüm ve cehaletinin doğal bir neticesidir.

Ebeveynin bu tür buyruk ve tavsiyelere uymaması halinde, bebeğin özürlü doğumundan sorumlu olacağı ve bunların hiçbirinin Allah'a maledilemeyeceği apaçık ortadadır. Bilakis, bütün bunlar insanoğlunun maalesef kendi elleriyle kendisine veya başkalarına yüklediği belalardır.

Kur'an-ı Kerim insanoğluna hitaben şöyle buyurmaktadır:

“Hasenattan -iyilikler ve başarılarından- sana ulaşan şey Yüce Allah’ın katındandır ve kötülüklerden -üzücü olaylar ve yenilgilerden- sana ulaşan şey ise senin kendindedir”¹⁰⁷.

“İnsanların kendi ellerinin kazandığı dolayısıyla karada ve denizde fesad ortaya çıktı.Umulur ki dönerler diye Allah, onlara kendi yaptıklarının bir kısmını tattırmaktadır.”¹⁰⁸.

Acı Hadiseler Ve İlahî Cezalandırma

Hadiselerde de etraflıca şöyle geçmektedir: İnsanların başına gelen felaketlerle acı olayların önemli bir kısmı, işledikleri günahların bir sonucu olup onlara verilen ilâhî bir cezadır.

İmam Rıza’dan (a.s) ulaşan bir hadiste şöyle buyruluyor: “Kullar, daha önce işlemedikleri yeni günahlar işlemeye başlayınca Yüce Allah da onlara ne olduğunu bilmedikleri yeni belalar musallat eder”¹⁰⁹.

Bir hadis de İmam Sâdık’dan (a.s) aktaralım: “Bazen insan öyle bir günah işler ki teheccüd namazından mahrum kalıverir. Kötü amelin, onu işleyen kimse üzerindeki uğursuz etkisi, ete vurulan bıçağın etkisinden daha hızlıdır”¹¹⁰.

Hız. Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “Allah’a andolsun ki bir kavmin refah ve mutluluğu, ancak kendi işledikleri bir kötülük nedeniyle ellerinden uçup gider, zira Yüce Allah kullarına asla zulmetmez”¹¹¹.

107 -Nisa, 79.

108 -Rum, 41.

109 -Bihar. E. 70/354

110 -ae s:358.

111 -Nehc’ul Belaga, 178. hutbe

Yine İmam Ali'den (a.s) aktaralım: “Günah işlemekten sakının, bütün belalar ve rızık kıtlıklarının nedeni, işlediğiniz günahlardır. Hatta bir tarafınızın sıyrık olması, yere düşmeniz, başınıza bir felaket gelmesi... hep günahlarınızın sonucudur. Allah-u Azze ve Celle “Uğradığınız her musibet ve bela, bizzat kendi yarattığınız bir sonuç ve bizzat kendi amellerinizdir” buyurmaktadır”¹¹².

Cezalandırmanın Genel Kapsamlı Oluşu Üzerine Bir Soru

Kur'an, rivayetler ve tarihi belgeler açısından, insanların uğradığı bela ve felaketlerin çoğu cezalandırma amaçlıdır. Burada şu soru akla geliyor: Gazaba ve belaya uğrayan kavimlerde hem zalim, hem mazlum insanlar vardı, müminlerle kafirler bir arada yaşıyorlardı; neden bu kavimlerin müminleri de kafirlerle birlikte helak oldular?

Cevap: İslam açısından müminlerle mazlumların uğradığı bela ve felaketlerin nedeni, kötülüğü nehyetme prensibini terketmeleri, fesad ve zalimlerle mücadele etmemeleridir: “Etkileri sadece zalimleri değil, herkesi kapsayacak olan fitneden korkun”¹¹³.

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyuruyor: “İnsanları iyiliğe çağırmayı, kötülüğü menetmeyi sakın ihmal etmeyin; aksi takdirde Yüce Allah'ın genel azabı gelir hepimize ulaşır”¹¹⁴.

Bir başka soru da şudur: Bazen bazı günahkarlarla zalimlerin çok müreffeh ve rahat bir hayat yaşadıklarını ve

112 -Nisa, 79, Bihar 83/350, daha fazla bilgi için bk: Burhan Tefsiri 4/127, Nur'es Sekaleyn, 78. ayetin açıklaması, Bihar 78/52.

113 -Enfal, 15.

114 -Vesail'uş Şia 11/407.

hiçbir sorunları olmadığını ve buna karşılık nice müminlerin türlü sorunlarla boğuştuğunu görüyoruz. Bunun nedeni nedir?

Cevap:Çeşitli ayet ve rivayetlerde zalimlerle günahkarlara verilen mühlet ve nimetlerin onların azabını arttırdığı geçer: “O küfre sapanlar, kendilerine tanıdığımız süreyi sakın kendileri için hayırlı sanmasınlar, biz onlara, ancak günahları daha da artsın diye süre vermekteyiz. Onlar için aşağılatıcı bir azab vardır.”¹¹⁵.

İmam Ali (a.s) şöyle buyurur: “Rabbin sana sürekli nimetler veriyor ve sen de sürekli günah işliyorsan bu durumda ciddi şekilde Allah’tan sakın.”¹¹⁶.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor: “Yüce Allah bir kulunun saadet ve hayrını istediği zaman onun günah işlemesi halinde, rahatsızlığına yol açacak bir soruna mübtela eder ve ona tevbeyi hatırlatır. Kendisine isyan eden kötü bir kulunu da cezalandırmak istediğinde yaptığı günaha karşılık ona nimet verip tövbeyi ona unutturur ve yaptığını sürdürmesini sağlar. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: “Biz onları bilmedikleri ve hiç ummadıkları yerden yavaş yavaş azaba doğru götürürüz.” Yüce Allah burada sözkonusu kötülere günah işlediklerinde nimet verdiğini hatırlatmaktadır”¹¹⁷.

-*-

Sorular

1-İnsanların başına gelen acı olayların nedenini kısaca açıklayınız.

115 -Âl-i İmran, 173.

116 -İbni Ebi'l Hadid Şerhi 19/275.

117 -Usul-ü Kâfi c:2, istidrac babı, 1. hadis.

2-İnsanın kendi sebep olduğu olay ne demektir?

3-Müminler ve mazlumlar niçin felaketler ve belalara uğrarlar?İlgili hadisi belirtiniz.

4-İstidrac veya tedrici azabı açıklayınız.

*

13. Ders

BELA VE FELAKETLERİN FELSEFESİ

2.Bölüm (Müminlerin Belaya Uğraması)

Müminlerin uğradığı belalar, felaketler ve dertler kimi zaman onların manevi mertebesini yükseltir, kimi zaman da uyarılmalarını ve gafletten uyanmalarını sağlarken bazen de günahlarının keffaresi yerine geçer. Bütün bunlar Yüce Allah'ın mümin kullarına birer lütfudur. İmam Sadık (a.s)ın da buyurduğu gibi: “Fazla sevap, fazla belayla birlikte dir. Yüce Allah sevdiği her kavmi mutlaka bir belaya uğratır.”¹¹⁸.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyurur: “Eğer müminler belaya uğradıklarında kendilerine verilen ecir ve sevapların ne olduğunu bilselerdi makasla doğranmayı arzu ederlerdi.”¹¹⁹.

İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “Bir işte gevşek ve sorumsuz davranan kimse derde ve sıkıntıya mübtela olur; kendisi veya malı bir belaya uğramayan kimse Yüce Allah'ın lütfuna müstehak değildir.”¹²⁰.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: “Acı ve dertle

118 -Bihar 67/207.

119 -ae 81/192.

120 -ae s:191.

geçen saatler, hata ve günahla geçen saatleri silmiş olurlar (yani hastalıklar günahların keffaresidir)”¹²¹.

Yine İmam Sadık (a.s) için mümin kimse daima dertli ve sıkıntılıdır”¹²².

İmam Rıza (a.s) diyor ki: “Müminin hastalığı onun için rahmet vesilesi olup temizlenmesine yol açar, kafirin hastalığı ise onun için lanet ve azaptır. Hiçbir günahının kalmaması için mümin her zaman hastalanır veya sıkıntıya düşer”¹²³.

Evet şairin de dediği gibi: Bu alemde kim dosta daha yakınsa, bela kadehini daha fazla sunarlar ona...

İmam Bakır (a.s)da şöyle buyurmakta: “Biliniz ki mümin bu dünyada dini ölçüsünde belaya düşer.”¹²⁴.

-*_-

İmam Sadık (a.s)şöyle buyuruyor: “Müminin uyanması için bir bela veya üzücü bir olaya yakalanmadan kırk gece ard arda rahat yaşaması mümkün değildir”¹²⁵.

-*_-

Bela ve İmtihan

Kur’an-ı Kerim’de yaklaşık yirmiye yakın ayette ilahi imtihandan söz edilir. Bu imtihan yüce Allah’ın bizim durumumuzu bilmesi için değildir, çünkü O her şeyi bilendir. Bu imtihanların sebebi kulun eğitilmesidir, yani ilahi sınavlar insanın ruh ve vücudunun eğitim ve tekamül vesilesi olup kimin ödül veya ceza alacağını belirlenmesini sağlar. Kur’an-ı Kerim’de de buyrulduğu

121 -ae.

122 -ae 67/İbtıla’il müminin babı .

123 -ae 81/183.

124 -ae s:196.

125 -Bihar 67/İbtıla’il müminin babı.

gibi:”Hiç şüphesiz sizi biraz korku, açlık, malınıza ve canınıza gelecek zarar ve mahsul kıtlığıyla deneyeceğiz; sabredip direnenleri müjdele”¹²⁶.

“Biz sizi şerle de hayırla da imtihan ediyoruz; sonunda bize döndürüleceksiniz”¹²⁷.

Müminler emiri İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “Yüce Allah Kullarını türlü zorluk ve çetinliklerle sınar, çeşitli sıkıntılar içinde ibadete çağırır ve olmadık belalara düşürür..”¹²⁸.

-*-

Belaların Felsefesinin Özet ve Neticesi

İlahî adalet konusunda zihinlere takılan soruların çoğunun nedeni, insanın başına gelen bela ve felaketlerin felsefesini bilememesi ve bu hakikate cahil olmasıdır. Mesela, çoğumuz ölümün yokluk ve mahv olduğunu zanneder ve “falanca pek genç öldü!” deriz. Dünyanın sürekli kalınacak bir bekâ alemi olduğunu sanarak sel ve deprem gibi felaketlerin onca insanı alıp götürmesine şaşar, bir türlü hazmedemeyiz. Yine dünyanın huzur yeri olduğunu düşünür ve “neden bu kadar insan fakirlik ve yoksulluk içinde yaşar?” diye sormaktan kendimizi alamayız. Bu, tıpkı sınıftaki bir öğrencinin “Burada niçin çay verilmiyor? Yemek ne zaman? Yatağımız nerede? diye sormasına benzemektedir aslında; ona verilecek tek cevap orasının yemek salonu veya yatak odası değil, okul olduğudur.

Binaenaleyh bu tür soruların doğru cevabını

126 -Bakara, 155.

127 -Enbiya, 35.

128 -Nehc’ul Belaga, 192. hutbe.

bulabilmenin en iyi yolu, dünyayı tanımak ve varlıkların yaratılış gayesini anlamaya çalışmaktır.

*

Sorular

1-Müminler dünyada neden hep dertlere ve sıkıntılara uğrarlar?

2-Yüce Allah kullarını neden imtihan edip dener?

3-İnsanın başına gelen bela ve felaketlerin felsefesinin neticesini özetleyiniz.

*

14. Ders

HÜR İRADE VE VASAT YOL

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ehl-i Beyt'ine (a.s) uyan şia Müslüman'ları Yüce Allah'ın kader ve takdirinin yanı sıra, insanın fiillerinde hür iradeye de sahip olduğuna inanırlar. Daha önce bazı Ehl-i Sünnet Müslüman'larının siyasi, vb. nedenlerle kadercilik ve cebriyeye inandıklarını ve bu nedenle de bir yol ayırımında kaldıklarını belirtmiştik. Zira Kur'an'daki sarıh ayetler ve İslam dininin vazgeçilmez hükümleri gereğince Yüce Allah iyileri ve müminleri cennete, kötülerle kafirleriye cehenneme gönderecektir.

Söz konusu cebriye inancına kapılanlar şu soruyla karşılaşmaktan kurtulamadılar: Eğer insanoğlu fiillerde hür değil de, mecbur ise, mecburen yaptığı işler karşılığında sevap ve azabın; cennet ve cehennemin ne anlamı vardır? Bu, Allah'ın adaletiyle bağdaştırılabilir mi?

Bu nedendir ki cebriyeciler ya bu cebriye inancını kabullenerek adaleti reddetmek, ya da adaleti kabullenip cebriyeyi inkar etmek durumunda kaldılar; daha önce de belirttiğimiz gibi bu dönüm noktasında maalesef hataya kapılarak adaleti bırakıp cebriyeyi tercih ettiler.

İnsanın hür irade ve tercih gücüne sahip olduğu gerçeği inkar edilemez bir hakikat olduğu halde bazı Müslüman'lar kendi fitrat ve vicdanlarına da muhalefet

göstererek bu hakikati reddettiler. Buna karşılık diğer grup tefvize inandı ve ortaya üç görüş çıkmış oldu:

1-Cebir ve iradesizlik:Bu görüşe inananlara göre insanın zerrece hür iradesi yoktur, insan tıpkı bir alet gibi ustasının elinde kullanılmakta ve Allah'ın iradesinden gayrı bir vak'a vuku bulmamaktadır.

2-Tefviz ve kendi haline bırakması:Bu görüşü savunanlara göre Yüce Allah insanı beyin ve akılla donatıp kendi haline bıraktı, binaenaleyh insanın işlerinde Yüce Allah'ın hiçbir etki ve dahli yoktur ve kazayla kaderin de hiçbir etkisi bulunmamaktadır.

3-Hür irade ve vasat yol:Cebriye, ve tefvizi reddeden bu gruptakiler insanın bu ikisi arasında vasat bir yolda hür iradeye sahip bulunduğuna inanır.

Hür İrade Mezhebi

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek Ehl-i Beyt'i (a.s) tarafından şia Müslüman'larına intikal etmiş olan bu inanç gereğince insanın kaderi kendi elindedir ve dilediği gibi davranma serbestisine sahiptir; ancak bu irade Yüce Allah'ın izniyle ve kaza-kader doğrultusunda gerçekleşen bir iradedir. Yani insânî bir fenomen ve davranışta iki irade etkili olmaktadır: Yüce Allah'ın ve insanın iradesi... Bu iki irade olmadıkça herhangi bir fiil de vuku bulmamaktadır. Bu arada bu iki iradenin yekdiğerinin enlemine cereyan etmediğini de belirtelim; yani iki ayrı nedenin aynı sonuç üzerindeki bağımsız etkisi sözkonusu değildir.Burada, sözkonusu iki irade birbirinin boylamında ve doğrultusundadır; yani her varlığın varlığı ve her gücün gücü nasıl Yüce Allah'ın varlığı ve gücü sayesinde var ve mümkünse ve yine her âlimin ilmi nasıl Yüce Allah'ın ilmi sayesinde var ise, irade sahibi her bağımsız varlığın

irade ve bağımsızlığı da yine Yüce Allah'ın iradesi sayesinde vardır ve O'nun sayesinde mümkün olabilmektedir.

Binaenaleyh insanoğlunun bütün fiil ve davranışlarında hür iradeyle davrandığı tartışılmazdır, ama bu güç ve iradeyi Yüce Allah'tan almaktadır, yani Yüce Allah'ın güç ve iradesi sayesinde irade edebilir ve dilediği işi yapabilir: “Alemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.”¹²⁹ Bunun tersi sözkonusu değildir, yani bizim amelimiz Yüce Allah'ın irade ve isteği değildir¹³⁰.

Bu açıklama ve hadislerden şu sonucu çıkarmak mümkündür:

Eş'ariye, tevhid-i ef'aliye'yi yanlış anlayarak cebriye inancına saptı ve Yüce Allah'ın adaletini şüpheli gibi göstermiş oldu; mutezile de insanın mutlak bağımsızlığı olan tefvize inanıp Yüce Allah'ın fiillerinde tevhidi bilfiil inkar yoluna sapmış ve fiillerde şirke bulaşmış oldu. Ancak, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mutahhar Ehl-i Beyt'inin (a.s) izinden ayrılmayan şia Müslüman'ları vasat yolda kalmayı başararak ifrat ve tefritten uzak durdular ve hadislerle rivayetlerde iki yolun arasındaki orta yolu seçen grup olarak adlandırıldılar.

Hür İrade Mezhebinde Masum İmamların (a.s) Hadisleri

Ahmed b. Muhammed, İmam Rıza'ya (a.s) “ashabımızdan bazısı cebre, bazısı da tefvize inanıyor” dediğini, bunun üzerine İmam'ın (a.s) kendisine şunu

129 -Tekvir, son ayet.

130 -Sizin Yitiğiniz, M. Yezdî.

yazdırdığını rivayet eder:

“Ali b. Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu: Şâni Yüce Allahu Azze ve Celle buyuruyor ki: Ey Âdemoğlu! Sen benim iznim ve irademle ister ve irade edersin, benim güç ve kuvvetimle farzlarımı yerine getirirsin ve yine benim nimetimle bana karşı günah işleyecek güç ve imkanı bulursun. Seni gören ve duyan bir varlık olarak yarattım. Sana ulaşan her iyilik Allah’tan; sana ulaşan her kötülükse kendindedir. Zira ben senin iyiliklerine senden daha layığım ve sen, kötülüklerine benden daha layık... Zira ben yaptıklarımın hesabına çekilmem, ama senin yaptıklarının verilecek hesabı vardır. Ben, senin istediğin şeyi senin için ayarlayıp yoluna koydum...”¹³¹.

İmam Sadık’ın (a.s) ashabından biri “Yüce Allah kullarını amellerinde mecbur mu eder?” diye sorunca İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Yüce Allah, kullarını bir işe mecbur edip sonra da onları cezalandırmaktan münezzeh olup böyle bir şeyi yapmayacak kadar âdildir!”¹³².

Bir başka hadiste de İmam Rıza (a.s) cebr ve tefvizi reddetmekte ve “Yüce Allah işleri kullarına bırakıp onlara tefviz mi etmiştir?” sorusuna şu cevabı vermektedir: “Yüce Allah, bunu yapmayacak kadar güçlüdür.” Yine İmam Rıza (a.s) “Yüce Allah kullarını günaha mecbur mu eder?” sorusunu “Yüce Allah böyle bir şeyi yapmayacak kadar adildir!” şeklinde cevaplamıştır¹³³.

Cebir ve İrade Meselesini Çözmenin Kolay Yolu

İnsanoğlunun taşıdığı vicdan ve fitrat, onun hür

131 -Usul-ü Kafi, emr beyn’el emreyn babı, 12. hadis.

132 -Bihar 5/51.

133 -Usul-ü Kâfi, emr beyn’el emreyn babı, 3. hadis.

iradeye sahip olduğunu gösteren en açık delildir. Nitekim cebriye ve kadercilik taraftarları da pratikte insanın hür irade ve hareket serbestisine sahip olduğunu kabul etmiş durumdadırlar. Bu nedenledir ki:

1-Bütün insanlar iyileri ve iyilik yapanları över, kötülerini ve kötülüğü ise kınar ve eleştirir. İnsanlar davranışlarında mecburiyet duyar ve gayriihtiyari fiiller işleselerdi iyileri övüp kötülerini eleştirmenin hiçbir anlamı olmaması gerekirdi.

2-Herkes, evladını eğitip yetiştirmeye önem verir; eğer insanoğlunun davranışları mecburi ve gayriirâdî olsaydı eğitim ve öğretimin elbetteki hiçbir anlamı kalmazdı.

3-Hata işleyen nice insanlar yaptıklarından pişmanlık duymakta ve geçmişten ibret alarak daha iyi bir gelecek kurmaya çalışmaktadırlar. Eğer insanın bütün iş ve davranışları mecburi olsaydı bu pişmanlık ve geleceğe yönelik olumlu kararın anlamsız ve sonuçsuz olması gerekirdi.

4-Suç işleyen kötüler bu dünyada da mahkemeye çıkarılıp yargılanmakta ve cezalandırılmaktadırlar. Bu suçlar iradesizce ve mecburî bir güçle işlenmiş olsaydı sözkonusu mahkeme ve cezaların kaldırılması ve geçersiz sayılması gerekirdi.

5-İnsanlar birçok konuda bir şeyler yapmadan önce düşünüp akıl yormakta, belli bir sonuca ulaşamayınca başkalarına akıl danışıp meşverette bulunmaktadır. İnsanoğlu fiillerinde mecbur ve iradesiz olsaydı düşünme ve danışmanın ne gereği vardı?¹³⁴.

-*-

Sorular

- 1-Cebir, tefviz ve irade teorilerini açıklayınız.
- 2-İnsanın hür iradesi hakkında şianın görüşü nedir?
- 3-İmam Ali b. Hüseyin hazretlerinin (a.s) hür irade mezhebiyle ilgili görüşü nedir?
- 4-Cebir ve irade meselesinin kolay ve net çözüm yolunu açıklayınız.

Not: Bu mevzuyla ilgili olarak faydalanılan eserler şunlardır: Usul-ü Kâfi, Nehc'ul Belaga, Peyam-ı Kur'an, Numune Tefsiri, M. Reyşehri, Yezdî, Kıraati ve Sübhâni hoca efendilerin "Akaid Usulleri"

15. Ders

NÜBUVVET-İ AMME

(1. Bölüm)

İslam itikadının 3. temel prensibi nübuvvet, yani peygamberliktir; insanoğlu tevhid ve adaletten sonra masum ve günahışlemez bir lider, kılavuz ve rehber ihtiyacı olduğunu fark etmektedir. İşte bu noktada vahiy meselesi gündeme gelmekte ve toplumun hidayeti ve insanların tekamül programını üstlenmiş bulunan vahyin taşıyıcılarını (peygamberleri)tanıma sözkonusu olmaktadır.

Bu bahsimizde önce insanın vahye olan ihtiyacı, peygamberlerin gönderilme gerekliliği, sıfatları ve özelliklerini ele alacağız. Kelam ilminde adına “nübuvvet-i amme” denilen bu konuyu açıkladıktan sonra “nübuvvet-i hasse” olarak adlandırılan “Yüce İslam peygamberinin (s.a.a) nübuvveti ve onun son peygamber oluşu”nun ispatına geçeceğiz.

Vahyin Zarureti Ve Peygamberlerin Gönderilişinin Gerekliliği

1-Yaratılışın Tanınabilmesi için Bi'setin Gerekliliği:Yaratılış nizamına dikkatle bakan biri, bu

muazzam sistemin amaçsız yaratıldığına elbette ki inanamayacaktır. Daha önceki bahislerimizde Yüce Allah'ın Hekîm olduğunu ve asla gereksiz ve yararsız bir iş yapmadığını açıklamıştık. Yaratılış düzenindeki muazzam düzen, disiplin, organize ve uyum; bu düzenin belli bir gaye ve amaç için yaratılmış olduğunu göstermekte ve bu durumda da şu sorular akla gelmektedir:

a-Hekîm Allah, bu muazzam düzeni neden yarattı? Bizim yaratılış nedenimiz nedir?

b-Yaratılış gayemize hangi yolla ulaşabiliriz? Saadet ve kemalin yolu nedir? Bu yol nasıl katedilir?

c-Ölümden sonra ne olacaktır? Öldükten sonra yok olup gidecek miyiz, yoksa başka bir hayata mı geçeceğiz? Ölüm sonrası hayat ne tür bir hayat olacaktır?

Bu tür soruların doğru cevabını bulabilmek için Yüce Allah tarafından görevlendirilen bir elçinin gelmesi; yaratılışın felsefesini, kemal ve saadete ulaşmanın yolunu ve ölüm sonrası hayatın nasıl bir şey olduğunu insanlara anlatıp izah etmesi gerekir.

İnsanın dünya hayatıyla ilgili meseleleri kendi akıl ve zekasıyla kavrayıp çözebilmesi mümkündür. Ama saadet ve kemal, gelecek ve ölümden sonraki muazzam hayat gibi konularda insan zekası aciz kalmaktadır. Bu nedenledir ki Yüce ve Hekim Allah insanoğlunun gerçek kemale ulaşma yollarını ona göstermesi için masum peygamberler göndermiştir.

Hişam bin Hikem İmam Sadık (a.s)tan dinsiz bir adamın, peygamberlerin gönderiliş sebebini sorduğunu ve imamın şu cevabı verdiğini söyler: Zira bizim bir yaratıcımız vardır, bizden ve diğer bütün mahlukattan daha üstün olan hikmet ve şefkat sahibi bir yaratıcımız

olduğunu bilmekteyiz... İnsanlar doğrudan doğruya O'nunla irtibat kuramadığı için kendisiyle kulları arasında peygamber ve elçileri bulunması gerekir. Bunlar vasıtasıyla insanlara doğruları gösterir, insanların hayatının bağlı olduğu ve terk edilmesinin mahva yol açacağı şeyleri onlara öğretir. Binaenaleyh Hekîm ve Âlim olan Yüce Allah'ın kulları arasında O'nun emir ve yasaklarını bildirip uygulayan elçileri ve temsilcileri, yani peygamberler bulunmuştur¹³⁵.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurur: İnsanoğlunun yapısında ve onun varlığına yerleştirilen türlü karmaşık ve esrareniz güçler arasında, insanın tekamülü vazifesini üstlenebilecek bir güç bulunmadığından ve diğer taraftan Yüce Allah da gözle görülemediği ve kullarının O'nunla direkt irtibatı mümkün olmadığından Yüce Allah'ın mesajını kullarına ulaştıracak elçilere, yani peygamberlere ihtiyaç vardır, böylece bu peygamberleri vasıtasıyla kullarını hayırlı şeylere sevkedip zararlı şeylerden uzak durmaya davet etmektedir¹³⁶.

2-Peygamberler İnsanın Tekamül kanununu onlara ulaştırırlar: İnsanoğlu gerçek kemal olan yaratılış gayesine ulaşabilmek için güvenilir bir kanunkoyucuya muhtaçtır. Bu kanunkoyucunun şu özelliklere sahip olması gerekir:

a-İnsanı tüm anlamıyla tanımak, onun vücut ve ruhunun bütün sırlarını, rumuzlarını, duygu ve eğilimlerini, içgüdü ve şehvetlerini bütün boyutlarıyla bilmelidir.

b-İnsanın varlığında potansiyel olarak bulunan bütün yetenek ve liyakatlere, bütün mümkün kemallere vâkıf olmalıdır.

135 -Usul-ü Kâfi, kitab'ul hücce, ıztırar il'el hücce, 1. had.

136 -Bihar 11/40.

c-İnsanın tekamülünü sağlayacak bütün prensipleri bilmeli, kemalini engelleyecek faktörlerle kemali için gerekli şartlar ve ortamlara tam anlamıyla alim olmalıdır.

d-Asla hata yapmamalı ve kesinlikle günah işlememelidir; ayrıca fevkalade şefkatli, güçlü ve cesur olmalı, hiçbir güçten çekinmemelidir.

e-Toplumda hiçbir şahsî çıkarı bulunmamalıdır; böylece kendi şahsi çıkarını kollayarak toplumun çıkarlarına ters düşecek kanunlar koymayacaktır.

Yukarıdaki şartlara haiz bulunan kimse, insanoğlu için en ideal kanunkoyucu olacaktır.

“Ben, insanın yaratılışının bütün sırlarına vâkıfım!” diyebilecek kimse var mıdır sahi?!..

Bugün bütün büyük bilim adamları insanın sırlarla dolu yaratılışı hakkında bilinenlerin çok az olduğunu itiraf etmekte, hatta bazıları insanı “meçhul yaratık” şeklinde tanımlamaktadır...

İnsanda varolan bütün güç ve yetenekleri keşfettiğini, onun kemali için gerekli şartları ve bunu engelleyebilecek faktörleri tam olarak bildiğini söyleyebilecek kimse var mıdır bugün?

Hayatında asla yanlışlık ve hata yapmamış, asla günah işlememiş ve işlemeyecek olan birini gösterebilir misiniz?..

Bütün dünyada bu şartlara, hatta bunların bir kısmına sahip bir insana rastlayabilmek kabil değildir, çeşitli zaman ve mekanlarda farklı kanunların ortaya çıkmasının nedeni de budur aslında...

Binaenaleyh, insanoğlu için kanunkoyuculuk selahiyetine haiz yegane makam, onu yaratan Yüce Allah'tır, zira bütün yaratıkların bütün sırlarını bilen sadece O'dur!.. Kainatın geçmişini ve geleceğini bilen

O'dur, kimseye hiçbir ihtiyacı olmayan ve toplumda zerrece çıkarı sözkonusu bulunmayan da yine O'dur!.. Herkese karşı en şefkatli ve en sevgili O'dur, insanların kemali için gerekli bütün şartları ve faktörleri tam olarak sadece O bilmektedir!..

Görüldüğü gibi insanlar için kanun koyma yetkisine sahip bulunan yegane makam Yüce Allah ve O'nunla doğrudan irtibatı bulunan peygamberleridir. Binaenaleyh insanla ilgili bütün kanun ve kuralları vahiy mecrasından almak ve peygamberlerin okulundan öğrenmek gerekir. Kur'an bu hakikati şöyle vurgular:

“Andolsun, insanı biz yarattık, onun gizli-saklı her şeyini, hatta aklından neler geçirdiğini biliriz...”¹³⁷.

“Onlar “Allah, insanoğluna hiçbir şey indirmemiştir” demekle, Allah'ı gereğince tanımamış olduklarını gösterdiler...”¹³⁸.

“Hüküm ve kanun yalnızca Allah'ındır”¹³⁹.

Sorular

1-Yaratılışın gayesinin anlaşılması için neden peygamberlerin gönderilmesi gerekmektedir?

2-Peygamberlerin gönderiliş lüzumu hakkında İmam Sadık (a.s) ne buyuruyor?

3-İmam Rıza'nın (a.s) bi'set hakkındaki buyruğu nedir?

4-Kanunkoyucunun taşıması gereken şartları özetle belirtiniz.

137 -Kâf, 16.

138 -En'am, 91.

139 -a, 57.

16. Ders

NÜBUVVET-İ AMME

(2. Bölüm)

Fıtratın Yönlendiriliş ve İçgüdülerin Dengelenmesi

Peygamberlerin gönderiliş nedeni insanların fıtratını yönlendirip hidayet etmek ve içgüdülerini dengelemektir. İnsanın fıtratında türlü eğilimlerle içgüdüler vardır ki her biri kendi doğrultusunda hareket etmektedir. İçgüdüler, insanın maddi ihtiyaçlarının temini için varlığında yerleştirilen eğilimlerdir; fıtratları da onun hayvanlık sınırlarını aşıp gerçek insanî kemallere yükselmesi için verilmiştir.

Fıtrat doğru şekilde yönlendirilecek olursa insan kemalin doruğuna ulaşabilir. Aksi takdirde hayvânî eğilimlerin etkisi altında en aşağılık mahlukların derecesine (esfel'ussafilin) inecektir. Bu nedenledir ki içgüdülerin dengelenip kontrol edilmesi ve fıtratların doğru şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunu da, ancak insanın yaradılışının sırlarına tam anlamıyla vakıf olan ve onun fıtratının nasıl yönlendirilip içgüdülerinin nasıl kontrol edilebileceğini en mükemmel şekilde bilen biri gerçekleştirebilecektir. Daha önce de belirttiğimiz gibi

bilim adamları insanın bilinmez ve meçhul bir yaratık olduğunu itiraf etmektedirler.

Sonuçta, bütün mahlukatın ve bu arada da insanın biricik yaratıcısı olan Yüce Allah onun bütün özelliklerini bilmekte, O'nun sonsuz lütfu, nimetlerini mükemmelleştirip tamamlamak ve insanın en ulvî kemallere yücelmesini sağlamak amacıyla, vahîy yoluyla doğrudan Yüce Yaratıcı'yla irtibat halinde olan peygamberlerini insanların hidayeti için göndermeyi gerektirmektedir.

Peygamberlerin Gönderiliş Gayesi

Kur'an-ı Kerim'de peygamberlerin gönderiliş gayesinin bazı prensiplere dayalı olduğu belirtilir:

1-Eğitim ve öğretim: “Ümmî Araplar içinde kendilerinden olan ve onlara ayetlerini okuyan, onları arındırıp temizleyen ve onlara Kitap ve hikmeti öğreten bir elçi gönderen Allah'tır. Onlar bundan önce apaçık bir cehalet ve sapıklık içindeydiler”¹⁴⁰.

İnsanın maddî ve manevî tekamülünün ilk basamağının ilim olduğunda şüphe yoktur. Zira ilim olmadan kemal yolunu bulabilmek mümkün değildir; diğer taraftan sözkonusu ayetlerde geçen ilmin maddî ilim olmadığı da tartışılmazdır. Çünkü maddî bilimler sadece dünya hayatında refah ve rahatlığı garantileyebilirler, peygamberler ise insanların hem dünya hem ahiret hayatlarında huzur ve saadetlerini garantilemektedirler.

2-Yüce Allah'a ibadet ve tağutla mücadele: “Andolsun, biz her ümmete “Allah'a kulluk edin ve tağuttan kaçının -diye tebliğ etmesi için”- bir elçi

140 -Cuma, 2.

gönderdik”¹⁴¹.

3-Adalet ve Hürriyet: “Andolsun biz elçilerimizi apaçık belgelerle gönderdik ve insanlar adaleti ayakta tutsunlar diye, onlarla birlikte Kitabı ve mizanı indirdik...”¹⁴².

Son gaye: Peygamberlerin gönderiliş gayesi olarak sıraladığımız bu prensiplerin tamamı insanın tekamülü içindir; yani peygamberlerin gönderilişindeki nihâi felsefe insanoğlunu Yüce Allah’a yöneltmek ve onu manevileştirmektir ki bu da ancak Yüce Allah’ı tanımak ve O’na ibadet etmekle mümkündür; nitekim insanoğlunun yaratılış amacı da budur: “Ben, cinleri ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım”¹⁴³.

Peygamberleri Tanımının Yolu

Peygamberlerin gönderilmesinin, insanların hidayeti için zaruri olduğu konusu böylece açıklığa kavuştuktan sonra, sıra, peygamberlik iddiasında bulunan kimsenin doğru söyleyip söylemediğinin nasıl anlaşılacağına gelmektedir.

Birileri kalkıp da kendilerinin büyükelçi, kaymakam, vali...vb. gibi makamlara sahip olduklarını söyleyecek olsa, resmi bir belge ve senet göstermeden onlara kimsenin inanması mümkün olmadığına göre, peygamberlik iddiasında bulunup kendisinin Yüce Allah tarafından gönderilmiş olduğunu iddia eden birinin durumu apaçık ortadadır. Zira Yüce Allah tarafından elçi olarak gönderilmekten daha büyük bir makam tasavvur

141 -Nahl, 36.

142 -Hadid, 26.

143 -Zariyat, 56.

edilemez, bütün insanlar bu makamın sahibine itaat etmekle mükellef durumdadır.

Diğer taraftan insanoğlu doğası ve fitratı gereği, delilsiz hiçbir iddiayı kabul etmemektedir. Zira tarih sayfaları, nice fırsatçıların peygamberlik iddiasına kalkışarak nice safdil insanları kandırıp oyuna getirdiğine şahittir. Bu nedenle çeşitli dinlere mensup ilim adamları, peygamberlerin hakkaniyetine delil teşkil edebilecek bazı nişane, alamet ve yolları belirleyip saptamışlardır.

Bu nişanelerin başında mucize gelir. Din alimleri şöyle demişlerdir: Mucize, peygamberlik iddiasını ispatlamak isteyen bir peygamberin, Yüce Allah'la irtibatını insanlara ispatlayabilmek için gösterdiği ve herkesi buna benzer bir şey göstermeye davet edip bütün inkarcılara meydan okuduğu ve kimsenin yapamadığı harikulade ve olağanüstü işe denilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere mucizenin 3 boyutu bulunmaktadır:

1-İnsanoğlunun, hatta en dâhi insanların bile yapamayacağı bir iştir.

2-Mucize gösteren kimse, peygamberlik iddiasında bulunur ve sözüyle davranışları birbiriyle uyumlu olur.

3-Onun gösterdiği mucizenin benzerini dünyada yine kendisinden başka hiç kimse gösteremez.

Bu üç boyut ve özellikten bir tekine bile sahip olmayan bir işin mucize olarak tanımlanması mümkün değildir.

Ebu Basir, İmam Sadık'tan (a.s) “Yüce Allah'ın peygamberlere mucize ve sizlere keramet gücü vermesinin nedeni nedir?” diye sorduğunu ve İmam'ın (a.s) şöyle cevap verdiğini anlatır: “Getirenin doğru söylediğini ispatlamak için! Mucize ve keramet, doğru söyleyenle yalancının birbirinden kolayca ayırt edilebilmesi için Yüce

Allah'ın sadece resulleriyle peygamberlerine ve imamlara bağışladığı bir işaret ve alamettir"¹⁴⁴.

*

Sorular

1-Fıtratın hidayeti ve içgüdülerin kontrol ve dengesi için peygamberlerin varlığı neden zaruridir?

2-Kur'an açısından peygamberlerin gönderiliş gayesi nedir?

3-Peygamberleri tanımanın yolu nedir?

4-Mucize nedir? Özelliklerini açıklayınız

*

17. Ders

NÜBUVVET-İ AMME

(3. Bölüm)

Sihir, Cadı Ve Hint Fakirlerinin Yaptıklarıyla “Mucize”nin Farkı

Mucizeyi tarif ederken, başkalarının yapamayacağı olağanüstü bir iş olduğunu söylemiştik. Burada mucizeyle, sihirbazlar ve Hint fakirleri gibi çilekeşlerin yaptığı şaşırtıcı işlerin nasıl birbirinden ayırt edilebileceği sorusu akla gelmektedir.

Cevap olarak, mucizenin diğer iş ve olaylardan çok belirgin bazı farkları olduğunu belirtip bunlara kısaca değinelim:

1-Hint fakirleriyle sihirbazların yaptığı işler eğitim gerektiren işlerdir, birisi onlara öğretmenlik etmektedir. Bu nedenle de, ancak o ustadlarından öğrendikleri şeyleri yapabilirler ve her şeye muktedir değildirler. Oysa peygamberlerin hiçbir öğretmen veya ustadı yoktu ve her şeye de muktedir insanlardı. Mesela Hz. Salih'ten (a.s) kayanın içinden bir deve çıkarmasını istiyorlar ve o, bunu yapıyor! Hz. Meryem'den (a.s) bebeği hakkında soru soruyorlar ve bu sırada henüz birkaç günlük bir bebek olan kundaktaki Hz. İsa (a.s) dile gelerek “Ben Allah'ın

kuluyum, Rabbim bana Kitab vermiş ve beni peygamberlikle görevlendirmiştir!” buyuruyor¹⁴⁵!. Hz. Muhammed’den (s.a.a) mucize göstermesini istediklerinde hazretin elindeki çakıl taşları dile gelip onun peygamber olduğuna şهادette bulunmuşlardır.

2-Hint fakirleriyle sihirbazların yaptıkları belli bir zaman, mekan ve şartlarla sınırlı olup yine belli gereçlerle gerçekleşebilmektedir. Ama peygamberlerin gösterdiği mucizeler Yüce Allah’ın sonsuz kudretinden kaynaklandığı için hiçbir sınır ve mahdudiyeti yoktu ve şartlar ne olursa olsun istedikleri mucizeyi gösterebiliyorlardı.

3-Hint fakirleriyle sihirbazların yaptığı işler genellikle maddî bir amaca yöneliktir; ya para, ya kitlelerin dikkatini çekmek, ya da benzeri şeyler için o işleri yapmaktadırlar; peygamberlerin amacı ise liyakatli insanlar yetiştirip ideal toplumlar kurmaktır, nitekim “Biz, yaptıklarımıza karşılık sizden herhangi bir ücret istemiyoruz, ücretimiz yalnızca Alemlerin Rabbinin katındadır” diyorlardı¹⁴⁶.

4-Hint fakirleriyle sihirbazların yaptıklarını başkaları da yapabilir, ama peygamberlerin gösterdiği mucizeleri onlardan başka kimse yapamamıştır.

Niçin Her Peygamber Kendisine Has Bir Mucize Göstermiştir?

Peygamberler akla gelebilecek her olağanüstü şeyi yapabilecekleri ve her birinin birçok mucizesi olduğu halde, her peygamber belli bir mucizeyle tanınmıştır. İbni Sukeyt adlı bir bilim adamı Hz. Hâdi’den (a.s) “Niçin

145 -Meryem, 30.

146 -Şuarâ 109,127,145,164 ve 180. ayetler

Yüce Allah Hz. Musa'yı (a.s) âsa, beyaz el ve sihirbazların yaptığına benzer mucizelerle, Hz. İsa'yı (a.s) hastalara şifa verip ölüleri diriltmek ve Hz. Muhammed'i de (s.a.a) olağanüstü söz ve kelimelerle (Kur'an) gönderdi?" diye sorduğunda hazret (a.s) şöyle cevap verdi: "Yüce Allah Hz. Musa'yı (a.s) insanlara gönderdiği sırada o çağın en ileri bilim dalı sihirdi, bu nedenle de Hz. Musa (a.s) kendi çağının en ileri ilmi olan sihre benzer mucizelerle geldi, onun yaptığını kimse yapamıyordu. Gösterdiği mucizelerle bütün sihirbazların sihirlerini bozdu ve gerçeği olanca çıplaklığıyla gözler önüne serdi. Hz. İsa'nın (a.s) peygamberlikle görevlendirildiği devirde ise tıp ilmi pek ilerlemişti ve çağın en geçerli bilim dalı tıptı. Bu nedenle Hz. İsa da (a.s) kendi çağının en yaygın ilmine benzer mucizelerle gönderildi, onun yaptıklarını hiç kimse yapamamıştır. Hz. İsa (a.s) ölüleri diriltiyor, iyileşmez hastaları iyileştiriyor, körlerin gözünü açıyor, abraş illetine yakalananlara şifa veriyordu! Böylece o da kendi çağının insanlarına hücceti tamamlamış, gerçeği görmelerini sağlamış oldu. Hz. Muhammed'in (s.a.a) gönderildiği devirde de o çağın en yaygın ve ileri bilim dalı şiir ve edebiyattı, güzel ve etkili sözler söyleyip güçlü metinler yazmaktı. Bu nedenle de o hazret (s.a.a) insanlara emsalsiz söz ve terkiplerden müteşekkil öğüt, hüküm ve buyruklar getirdi; hiç kimse bunların benzerini getirememiş, benzeri bir söz söylememiştir. Böylece Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu emsalsiz söz, kelime ve terkiplerden müteşekkil öğüt ve buyrukları olan Kur'an-ı Kerim o dönemin insanlarına gerçeği inkar edemeyecekleri şekilde ispatlayıp hücceti tamamlamış ve inkarcıların söz ve kavillerini batıl edip geçersiz kılmıştır.

İkinci Alâmet

Bir peygamberi tanımanın 2. yolu, hakkaniyeti insanlara ispatlanmış olan bir başka peygamber tarafından ismi ve özellikleri önceden haber verilmek suretiyle tanıtılmasıdır. Mesela Hz. Muhammed'in (s.a.a) geleceği daha önce Tevrat'ta ve İncil'de müjdelenmiştir. Kur'an-ı Kerim bu müjdelere örnek olarak Hz. İsa'nın (a.s) şu sözünü aktarır: "...İsa dedi ki ey İsrailoğulları ben Allah'ın size göndermiş olduğu elçisiyim, Tevrat'ı tasdikleyen ve sizi benden sonra gelecek olan Ahmed adlı peygamberle müjdeleyen peygamberim ben..."¹⁴⁷.

A'raf Suresi'nin 157. ayetinde de aynı müjde vardır: "Onlar ki, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de -geleceği-yazılı bulacakları ümmi haber getirici (Nebi) olan elçiye (Resule) uyarlar..."

Üçüncü Alâmet

Peygamberleri tanımanın 3. yolu, nübuvvat ve risaleti kesinlikle ispatlayan karinelere, bunları şöyle özetleyebiliriz:

1-Peygamberlik iddiasında bulunan birinin öncelikle karakterine ve ahlakına bakılır; böyle biri en mükemmel insanî huy, karakter ve vasıflara sahip olur yaşadığı toplumda temizlik, dürüstlük ve faziletiyle tanınır.

2-Bir başka karine de onun getirdiği dinin buyruk ve hükümlerini akıl ve mantıkla ölçmektir; bu hükümler akla uygun olmalı, ilahi maarif ve insanî erdemlerle tam olarak bağdaşmalıdır.

3-Bir peygamber kendi davasında azimli ve kararlı olmalı; sözleriyle davranışları da birbirini tutmalıdır.

147 -Saf, 6.

4-Bir peygambere kimlerin uyduğu ve kimlerin muhalefet ettiği önemlidir.

5-Dinini nasıl tebliğ ettiği de önemlidir; dininin hakkaniyetini ispatlamak için hangi yollara başvurmakta, hangi yöntem ve araçları kullanmaktadır?

Bu tür karineler de yan yana dizildiğinde bir peygamberin hakkaniyetinin anlaşılmasını sağlayabilir.

-*-

Sorular

1-Hint fakirleriyle sihirbazların yaptıklarının mucizeden farkı nedir?

2-Niçin her peygamber kendine has bir mucize göstermiştir?

3-Peygamberleri kesin tanımanın yolları ve karineleri nelerdir?

-*-

18. Ders

NÜBUVVET-İ AMME

(4. Bölüm)

Peygamberlerin İsmeti

Peygamberlerin en önemli özelliklerinden biri masum olmalarıdır. “İsmet”in lügat anlamı olumsuzluklara karşı engel, koruma, önleme, mani olma...vb.’dir. Akidevî bahislerde peygamberlerle imamlar için masum veya ismet tabiri kullanıldığında onların günaha karşı masumiyetleri kastedilir ve günah, hata ve yanlışlık yapmadıkları ifade edilmiş olur. Binaenaleyh peygamberlerle masum imamlar ne hata ve günah işlerler, ne de günah işlemek akıllarından geçer; onlar asla hata ve yanlış da yapmazlar.

Soru: Niçin Peygamberler masum olmalı, asla hata ve günah işlememelidirler?

Cevap 1: Peygamberlerin gönderiliş gayesi insanları eğitmek ve yetiştirmektir; bir öğretmenin bilfiil kendi davranışları ve karakteri, onun sözlerinden ve sözlü kılavuzluklarından çok daha etkilidir. Binaenaleyh bizzat kendisi günahkar olup suç işleyen bir öğretmen, başkalarını böyle olmamaya davet edemeyecek, bunda başarılı olamayacaktır.

Cevap 2: İnsanlığın gerçek öğretmenleri olan

peygamberler insanların tam anlamıyla güven duyabileceği kimseler olmalıdırlar. Merhum Seyyid Murtaza'nın da dediği gibi hata yapabileceğine ve günaha bulaşabileceğine ihtimal verdiğimiz birini can-u gönülden dinleyip her sözüne kulak asmamız mümkün değildir. Bu nedenledir ki peygamberlerin hata ve günahattan tamamen masun olmaları gerekir. Zira hata ve günah, insanların güven duygusunu sarsmakta, o şahsa güvenilmesini engellemektedir, peygamberlere ise güven duyulması gereklidir.

İsmetin Felsefesi

İnsanın günah karşısında tamamen dokunulmaz olması, günah işlemeyi aklından bile geçirmemesi nasıl mümkün olabilmektedir? Bu sorunun cevabı çok açıktır aslında. Bizzat kendimize bakalım; bir işin yanlışlığı ve kötülüğüne dair bilgimiz beyinden kalbe ulaşıp da “yakîn” haddine vardığında o yanlış işi artık kesinlikle yapmamaktayız. Mesela akli yerinde olan hiç kimse ateş veya pislik yemeyi aklından bile geçirmez! Akli ve şuuru yerinde olan hiç kimse kendisini ateş dolu bir çukura atmaz veya zehir dolu bir kaseyi içmez, hatta bunu yapmayı aklından da geçirmez! Böyle bir şeyi yapan veya yapmayı düşünen birinin kesinlikle bir nevi psikolojik hastalığı olduğundan şüphe etmeyiz...

Sonuç olarak akıl ve iz'an sahibi herkes bu tür davranışlar karşısında bir nevi dokunulmazlığa veya konumuzun tabiriyle ismet ve masumiyete sahiptir. İnsanın bu tür davranışlara karşı neden masum olduğu sorulacak olursa hepimizin vereceği cevap “bu tür işlerin zarar ve yanlışlığından emin olunması, zarar ve mahva yol açacağından zerrece şüphe edilmemesi” şeklinde olacaktır.

Görüldüğü gibi günahın kötülük, iğrençlik ve zararlarından emin olup buna yakîn edecek ölçüde inanan bir insan akıl gücüyle şehvete galebe çalacak, asla günaha bulaşmayacak, hatta günah işlemeyi düşünmeyecektir.

Böyle bir insan Yüce Allah'a ve O'nun adalet divanına, bunları karşısında gözleriyle görüyormuşçasına inanır ve iman eder. Böyle biri için günah ve haram, sözkonusu ateşle zehir gibidir tıpkı, bu nedenle de günah ve haramdan kesinlikle uzak durur ve bunlara asla yaklaşmaz.

Peygamberler de günahın etki ve sonuçlarını böylesine kesin bir bilgi ve imanla bildikleri için günah işlemek bir yana dursun, günahı akıllarından bile geçirmemişlerdir.

Amelin etkileri, iyilikte ciddiyet gösterip günahları terk etmekte azimli davranma konusunda Hz. Ali'nin (a.s) şu sözleri pek öğreticidir:

“Dostlarından ve sevdiklerinden kesinlikle ayrılacağını, toprağın bağrında yatacağını, hesaba çekileceğini, geride bıraktıklarına hiçbir ihtiyacı kalmayacağını, ama önceden gönderdiklerine pek muhtaç olacağını bilip buna gönülden inanan kimsenin arzuları kesinlikle kısa ve ameli uzun vadeli olur.”¹⁴⁸.

Peygamberlerle İmamların İsmeti Allah Vergisi Midir, Sonradan Edinme midir?

Masumların (a.s) ismeti hakkında akaid uleması tarafından pek çok şeyler yazılmış, konuşulmuştur. Bunların en önemlisi, peygamberlerle (a.s) masum imamların (a.s) ismet gücünün mecburi olmadığıdır. Yani zoraki bir takva değildir onlarınki; isteseler de günah

işleyemeyecek bir konumda değildirler. Bilakis, herkes gibi onlar da isteseler günah işleyebilirler, ama bir taraftan günahın yol açtığı bozulma ve tehlikeleri bildikleri, diğer taraftan da Yüce Allah'ı çok iyi tanıyıp O'na fevkalâde bir marifet ve bilinçle iman etmiş oldukları için kendilerine her an adeta O'nun huzurunda görmekte ve sonuçta her nevi hata ve günahın kendi iradeleriyle uzak durmaktadırlar. Binaenaleyh peygamberlerle (a.s) imamların (a.s) ismeti kendi çaba, gayret, tercih ve iradelerinin bir sonucu olup Yüce Allah yolunda gösterdikleri fedakarlık ve katlandıkları zorlukların neticesidir.

Yüce Allah, yaratılışlarından önce onların bu fedakarlık ve özverilerini bildiği için, yaşamlarının ilk gününden itibaren onlara lütufta bulunmuş, nefsanî zaafı karşılarında korumuş, onları nice ilimler, bilinçler ve avantajlarla donatmıştır. Binaenaleyh peygamberlerle (a.s) imamların (a.s) bir dizi fizîkî ve ruhî avantajlara sahip olmasının hiçbir sakıncası yoktur. Zira bu avantajın nedeni onların bizzat kendi amelleridir ve Yüce Allah, amellerinden önce onlara bu ödülü vermiştir.

Sonuç: Bütün insanların geleceğini bilen Yüce Allah, bazı insanların özel bir liyakat kazanacağını da bilmektedir ve bu bilgi kesinlikle doğru olup tahakkukunda şüpheye yer yoktur. Bu nedenle sözkonusu müstesna insanlara, topluma kılavuzluk ve liderlikte bulunmaları için bir takım avantajlar vermiştir; zira Yüce Allah'ın temsilcisi ve vekili olacak kimsenin bu avantajlar ve özelliklere sahip olması gerekmektedir. İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor: “Yüce Allah, bir kulunun iyi niyet ve hayırlı tercihini bildiğinde ismet vasıtasıyla onu

korumaktadır.”¹⁴⁹.

Masumların (a.s) Avantajlarının Felsefesi

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurur: Yüce Allah, Hz. Musa’ya (a.s) “Ben bütün insanların haline baktım” buyurdu ve şöyle dedi: “Bunca insan arasında senin bana karşı daha mütevazî bir kul olduğumu gördüğüm için seni vahyime muhatap kılıp peygamberliğe seçtim.”¹⁵⁰.

İmam Ali (a.s) şöyle buyurur: “Yüce Allah’ın lütuf ve inayeti, kulun niyeti miktarıncadır”¹⁵¹.

Kur’an-ı Kerim’de de Ankebut Suresi’nin son ayetinde bu noktaya işaret edilerek şöyle buyrulmaktadır: “Bizim yolumuzda cihad edip çaba gösterenlere şüphesiz yollarımızı gösteririz. Gerçekten Allah, ihsan edenlerle beraberdir.”

Maddeci Adam Ve İmam Sadık (a.s)

Allah’a inanmayan maddeci bir adam, İmam Sadık’tan (a.s) “Niçin Allah bazı insanları saygın ve iyi hasletlerle, bazılarıniysa aşağılık ve kötü hasletlerle yaratmıştır?” diye sordu, İmam (a.s) şu cevabı buyurdular: “Saygın kimse Allah’a itaat edendir, aşağılık kimse de O’na itaatsizlik gösteren!” Bunun üzerine inkarcı adam “Bazı adamlar yaradılış olarak diğerlerinden daha iyi değil midir yani?” diye sordu, İmam (a.s) “Hayır” buyurdu, “Yegâne ölçü takva ve erdemdir!” Adam, “Yani sizce bütün insanlar eşit yaratılmış olup yegane üstünlük ölçüsü takvadır öyle mi?” diye sorunca, İmam (a.s) “Evet” buyurdu, “Bütün insanlar

149 -ae 78/188.

150 - Vesail’uş Şia 4/1075.

151 -Gurer’il Hikem.

topraktan yaratılmış olup herkes Adem’le Havva’nın evladıdır aslında! Hepsini Yüce Allah yaratmıştır ve hepsi Allah’ın kuludur. Bu arada Allah-u Azze ve Celle elbette ki Âdemoğulları arasından bazılarını seçmiş, doğumlarını tertemiz kılmış, vücutlarını temizlemiş, babalarının sulbü ve annelerinin rahminde onları günah ve kötülükten korumuş, bunlar arasından peygamberler seçmiştir ki Âdemoğullarının en temiz kolu bunlardır. Bu avantaj ve ayrıcalığın felsefesi de Yüce Allah’ın onları yaratırken, bu nadide kulların kendisine itaat edeceğini ve O’na ortak koşmayacaklarını bilmesiydi. Binaenaleyh onların bu avantaj ve üstün makamlarının nedeni, bizzat kendi amelleri ve Yüce Allah’a itaat göstermeleridir.”¹⁵².

-*_-

Sorular

1-İnsanoğlunun günah karşısında masum olması, hatta günahı aklıdan bile geçirmemesi nasıl mümkün olmaktadır?

2-Peygamberlerle (a.s) imamların (a.s) ismeti Allah vergisi midir, kendi edinimleri midir?

3-İmam Sadık’ın (a.s) buyruğuna göre masumların avantajının felsefesi nedir?

-*_-

19. Ders

NÜBUVVET-İ AMME

(5. Bölüm)

Kur'an'da Peygamberlerin Günah İşlediği Şeklinde Bir İfade Var mıdır?

Peygamberlerin ismeti hakkında yaptığımız açıklamalardan sonra sıra şu soruya gelmektedir: Kur'an'da bazı peygamberler hakkında geçen “zenb” (hata), “isyan” ve “kendi nefesine zulmetmek” gibi tabirlerden maksat nedir?

Konunun aydınlığa kavuşması için birkaç noktaya dikkat edilmesinde yarar var:

1-Peygamberlerin ismetinden maksat, daha önce de belirttiğimiz gibi onların günah ve haram işlememeleridir. Ama yapılmaması da günah veya haram olmayan caiz bazı amelleri herkes gibi peygamberlerin de yapmasında hiçbir sakınca yoktur ve bu durum onların ismetine aykırı bir davranış değildir.

2-Kur'an'daki kelime, terim ve deyimlerin anlamına dikkat edilmesi son derece önemlidir. Zira Kur'an Arapça nazil olmuştur ve Kur'an'daki kelime, terim ve deyimlerin Arapçadaki tam karşılığı ve anlamı dikkate alınmalıdır. Ama ne yazık ki kimi zaman bu önemli noktaya gereken

dikkat gösterilmediğinden bazı ayetler halâ yanlış olarak çevrilmektedir.

3-Kur'an ayetlerinin doğru anlaşılması için Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mutahhar Ehl-i Beyt'inin (a.s) bu ayetleri nasıl tefsir ettiğine bakmak gerekir. Çünkü onlar Kur'an'ın gerçek müfessirleridirler.

Bazılarının, peygamberlerin -hâşa- günah işlediği şeklinde yorumlayıp tercüme ettiği ayetlerden birkaçını burada incelememiz faydalı olacaktır:

a-Bazıları Tâhâ Suresi'nin 121. ayetinin son ifadesini "Adem, Rabbine karşı geldi ve böylece sapmış oldu" şeklinde çevirmektedir, oysa bu ifadenin doğru tercümesi "Adem Rabbinin sözüne göre davranmamış ve yarar elde edememiş oldu" şeklindedir.

Merhum Tabersi, Mecme'ul Beyan adlı ünlü tefsirinde bu ayeti açıklarken şöyle der: "Âdem, Rabbinin buyruğuna göre davranmamış ve neticede sevap kazanmamış oldu" buyruğundaki karşı gelme ve hatadan maksat "buyruğa göre davranmamak"tır ve bu buyruk farz olabileceği gibi müstehab da olabilir. Muhaddis Kummî, Sefine't-il Bihar'daki "isem" terimini merhum Meclisi'den şöyle aktarır: "Bazen müstehabın terkî veya mekruhun işlenmesi de arapçada "zenb" (günah, suç, hata) ve isyan (karşı gelme)kelimeleriyle ifade edilir.

Bunun ispatı için öncelikle sözlüğe bakılmalıdır. En ünlü Arapça temel sözlüklerden biri olan "El-Müncid" de şöyle yazar: İsyân, emri dinlememek, emirden çıkmak demektir". Aynı şekilde, ayette geçen ve uyku anlamına gelen "gevâ" teriminin bir anlamı da yarar sağlayamamak ve zarara uğramaktır."

Bu bağlamda Adem'le Havva olayına bakılacak olursa, ayette geçen isyan ve "karşı gelme"nin haram veya

günah işlemek ya da farzı terk etmek anlamına gelmediği anlaşılacaktır.

Hız. Adem'in (a.s) "İsyan"ı Neydi?

Kur'an-ı Kerim, Hız. Adem'in (a.s) kıssasını şöyle özetler: Adem'e "şeytan senin ve eşinin düşmanıdır, dikkat edin sizi cennetten çıkarmasın, sıkıntılara, dertlere düşersiniz sonra..."dedik. Şeytan çok geçmeden Adem'i vesveselendirdi ve onunla eşi, o ağacın meyvesinden yediler ve cennet elbiseleri vücutlarından sıyrılıp gitti(o halde: Adem (a.s) yasaklı meyveyi yiyerek emirden çıktı ve böylece cennet nimetlerinden mahrum olmuş oldu!)¹⁵³.

Görüldüğü gibi Yüce Allah'ın Adem'le Havva'ya "o ağacın meyvesinden yememeleri" şeklindeki buyruğu tavsiye, irşad ve aydınlatıcı niteliktedir ve o ağacın meyvesinden yememeleri, sadece cennette ebediyen kalmalarının bir şartıdır.

Bu ayetlerden de anlaşıldığı gibi Hız. Adem'in (a.s) "karşı gelişi", bir farza karşı gelmek olan "günah" değildir; bilakis, bu karşı gelişin neticesi cennetten çıkarılmak ve dünya hayatının zorluklarına düşmek olmuştur. Bu noktada "Adem (a.s) günah işlemediyse, bu ayetin devamında geçen tevbesi ne anlama gelmektedir?" sorusu sorulabilir; cevap şudur: Her ne kadar o ağacın meyvesinden yemek günah değildiyse de, Hız. Adem (a.s) irşadî bir emri terk ettiği için Rabbinin katındaki yakın makamı (kurb-u ilâhi) kaybetmiş oldu ve bu ilk makamını tekrar elde edebilmek için tevbe etti ve Yüce Allah da tevbesini kabul buyurdu.

İmam Rıza (a.s) Hız. Adem'in (a.s) isyanının ne

olduğunu soran halife Memun'a şu cevabı vermiştir: “Hz. Adem'in (a.s) yaptığı şey, ateşe girmesine neden olacak bir günah değildi, çok küçük bir hataydı ve affedildi. Peygamberler kendilerine vahiy inmeden -peygamber olmadan- önce böyle küçük hatalara düşebilirler.”¹⁵⁴.

“Zulüm” ve “Mağfiret”in Anlamı Nedir?

“Rabbim, ben kendi nefsimi zulmettim, artık bana mağfirette bulun...”¹⁵⁵.

Kur'an'da, peygamberlerin günah işlediğinin ifade edildiği şeklinde bazılarınca yanlış anlaşılan ayetlerden biri de yukarıda aktardığımız ayettir. Bu ayet Hz. Musa'yla (a.s) ilgilidir, Firavun'un adamlarından olan bir kıptiyi öldürdüğünde Hz. Musa (a.s) Yüce Allah'a böyle yakarmıştır.

El-Müncid'de şöyle yazar: Zulüm, bir şeyin kendi yerinde yapılmaması, bir amelin yersiz yere işlenmesidir. Binaenaleyh bir işin doğru olması ama yerinde ve gerektiğinde yapılmaması ya da bir işin yanlış ve haram olması ve yine yerinde yapılmaması arasında bu anlamda fark bulunmamaktadır, yani her “zulüm” haram değildir.

Yine El-Müncid'de “mağfiret”in kökü olan “ğefer” şöyle açıklanır: Bir şeyin saklanması, üstünün örtülmesi...” Yani mağfiret istemek “yapılan işin üzerinin örtülmesi”ni istemektir. Binaenaleyh sözkonusu ayetin anlamı şöyledir aslında: Hz. Musa (a.s) Rabbine yakararak “Allah'ım!” diyor, “Ben, Firavn'un adamlarından birini öldürmekle, yeri ve zamanı olmayan bir iş yapmış oldum. Her ne kadar onu öldürmek benim için câiz idiyse de,

154 -Burhan Tefsiri 3/46.

155 -Kasas, 15.

şimdi bunun yeri ve zamanı değildi... O halde ey Yüce Rabbim, benim bu işimin üzerini ört ki düşmanlarım bana galip gelmesinler...”

Görüldüğü gibi bu ayette Hz. Musa (a.s)nın herhangi bir günah işlediği veya haram bir zulümde bulunduğu ifade edilmemektedir.

İmam Rıza (a.s) bu ayette geçen “zulüm” kavramını soran Memun’a şöyle buyuruyor:Hz. Musa (a.s) bu ayette Yüce Allah’a şöyle demektedir: Ben bu şehre gelmek ve Firavun’un adamlarından birinin ölümüne sebep olmakla yersiz ve zamansız bir şey yapmış oldum. Beni düşmanlarımdan gizle, aksi takdirde beni bulacak olurlarsa öldüreceklerdir”.

Sonuç şudur: Bu ayette geçen zulüm ve ğufran (mağfiret) terimlerinin anlamı, yukarıda da izah ettiğimiz gibi genel sözlük anlamları olup bugün bu kavramların bizim zihnimize çağrıştırdığı “haksızlık” ve “bağışlanma dileği” şeklindeki anlamlar değildir. Binaenaleyh bu ayette ismete aykırı bir durumdan sözedilmemektedir.

-*-

Sorular

1-Kur’an’da peygamberlere günah isnadında bulunulmadığını anlayabilmek için hangi noktalara dikkat edilmelidir?

2-Tâhâ -121’de geçen “Adem Rabbine karşı gelmiş oldu da, kalakaldı...”ibaresi ne demektir?

3-“Ben kendi nefsime zulmettim, bana mağfirette bulun...” ibaresiyle ne kastedilmektedir?

-*-

20. Ders

NÜBUVVET-İ AMME

(6. Bölüm)

Fetih Suresi'ndeki “Zenb”in Anlamı Nedir?

“Şüphesiz, biz sana apaçık bir fetih verdik. Öyle ki Allah, senin geçmiş ve gelecek her günahını (zenb) bağışlasın, üzerindeki nimetini tamamlasın ve seni dosdoğru bir yola yöneltsin”¹⁵⁶.

Kur'an'da Hz. Resulullah efendimize (s.a.a) günah isnad ettiği ve sonra da bağışlandığı zannedilen ayetlerden biri de budur. Burada da, ayette geçen “zenb” ve “ğufuran” kelimelerinin anlamı doğru algılanmamış ve maalesef doğru anlam aktarılmamıştır.

Arapça ana sözlüklerde “zenb”in asıl ve genel anlamı “etki”, “sonuç”, “tepki”, “reaksiyon” şeklinde kayıtlıdır. El-Müncid'de “zenb”in anlamı “bir işin, ondan ayrılmaz sonucu ve etkisi” şeklinde geçer ve bu nedenle “günah”a arapçada “zenb”de denilmesinin nedeninin “günahın, kötü amelin bir sonucu ve etkisi” olduğu belirtilir. Binaenaleyh daha önce ğufuran ve mağfiret hakkında belirttiğimiz (örtmek, örtü) anlam dikkate alınacak olursa bu ayetin anlamı da kolaylıkla anlaşılacaktır.

156 -Fetih, 1.

İmam Rıza (a.s) bu ayetin anlamını açıklarken şöyle buyuruyor:

Mekke müşriklerine göre hiç kimsenin günahı İslam peygamberininki kadar büyük değildi. Çünkü o hazretin kavmini bir ve tek olan Yüce Allah'a ve tevhide davet ettiği sırada müşriklerin 360 putu vardı ve bunlara ibadet ediyorlardı! Bu nedenle Hz. Resulullah (s.a.a) onları sadece bir tek ilaha, Yüce Allah'a ibadet etmeye çağırdığında bu onlara çok ağır geldi "Bunca tanrıyı bırakıp sadece bir tanrıya mı tapınalım yani?!" dediler, "Böyle bir şeyi ilk kez duyuyoruz, inanılmaz bir şey bu!" diye itiraz ederek halka "Siz yine kendi putlarınıza ibadete devam edin!" tavsiyesinde bulundular.

Böylece, Yüce Allah Hz. Resulullah'a (s.a.a) Mekke fethini nasib ettiğinde "sana apaçık ve aşikar bir fetih verdik..." buyurdu, yani müşriklerin gözünde sen çok büyük bir günah işlemiş (onların putlarına ibadeti reddetmiş) sayılıyordun, anları bir ve tek Allah'a ibadete davet ediyordun. Bu fetihle birlikte artık onların nazarında çok büyük bir suç ve günah telakki edilen "tek Allah'a ibadet" in hak olduğu ortaya çıkıp "aşikar" oldu ve sana isnad ettikleri suç ve günah da böylece kapanıp gitti(puta tapınma çağı büsbütün bitti). Nitekim Mekke'nin fethedildiği gün müşriklerin bir kısmı Müslüman oldu, bir kısmı da bu fethi içlerine sindiremeyip şehri terk etti, şehirde kalan müşriklerinse Yüce Allah'ın "bir" olduğunu inkar edebilecek güç ve nüfuzları kalmamıştı artık. Binaenaleyh Mekke müşriklerinin Hz. Resulullah (s.a.a) için büyük suç ve günah telakki ettikleri şey, o hazretin onlara galip gelmesiyle artık örtülmüş, yenik düşmüş ve "kapanıp gitmiş" oluyordu¹⁵⁷.

157 -Burhan Tef. 4/193.

Peygamberler Tarihle Birlikte

Kur'an açısından insanoğlunun tarihiyle vahiy ve nübuvvetin tarihi bir ve aynıdır; insanoğlu dünyaya ayak bastığı andan itibaren vahiy de onun tekamül programı olarak varolmuş ve ona sunulmuştur: “Kendisine uyarıcı gönderilmeyen hiçbir ümmet yoktur”¹⁵⁸.

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) şöyle der: “Yüce Allah tarih boyunca insanları bir peygamber, semavi bir kitap veya inanıp güvenecekleri apaçık bir delil, ya da sağlam ve emin bir yoldan mahrum bırakmamıştır”¹⁵⁹.

Yine 93. hutbede o hazretin şöyle buyurduğu kayıtlıdır: Ne zaman bir peygamber elçilik görevini tamamlayıp dünyadan göçecek olsa, Allah'ın dinini tebliğ için başka bir peygamber gönderilmiş ve Yüce Allah'ın kerameti Muhammed'e (s.a.a) taalluk edinceye kadar bu gidişat sürmüştür.”

Peygamberlerin Sayısı

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyuruyor: Peygamberlerin sayısı 124 bindir ve bunlar arasında 5'i ul'ulazm peygamberdir: Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve Muhammed aleyhisselamlar...”

Aynı mazmunda bir rivayet de Bihar'ul Envar'ın 11. cildinde vardır¹⁶⁰.

Kur'an açısından, bütün peygamberlere iman etmek zaruridir: “Deyin ki: Biz Allah'a, bize indirilene; İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve torunlarına indirilene, Musa ve İsa'ya verilen ile -diğer- peygamberlere Rabbinden

158 -Fâtır, 25.

159 -Nehc'ul Belaga, 1. hutbe.

160 -Bihar 11/41.

verilene iman ettik. Onlardan hiç birini diğerinden ayırt
etmeyiz ve biz O'na teslim olmuşlarız.”¹⁶¹.

*

Sorular

1-Fetih Suresi'nin ilk ayetinde geçen “zenb” ve
ğufuran'dan maksat nedir?

2-Peygamberlerin sayısı kaçtır? Ul'ulazm
peygamberler kimlerdir?

*

21. Ders

NÜBUVVET-İ HASSE

(1. Bölüm)

Nübuvvet-i Hasse Ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) Bi'seti

Ondört asır önce 610 yılında, şirk ve putperestliğin bütün dünyaya egemen olduğu, mazlumların egemen sınıfın baskısı altında can çekiştiği ve bütün insanların ümitsizliğe boğulduğu bir zamanda asil bir aileden gelen mert ve dürüst bir insan kıyam ederek mazumlardan yana tavır alıp adalet ve hürriyet taraftarı olduğunu, esaret zincirlerini parçalamak istediğini, bilim ve kalkınmadan yana olduğunu belirtti ve Yüce Allah tarafından vahiy alıp O'nun emirlerini insanlara iletmekle görevli son peygamber olduğunu açıkladı.

Bu büyük ve müstesna insan, Haşimoğulları kabilesinden Abdullahoğlu Muhammed'di (s.a.a) Haşimoğulları kabilesi bütün Arap kabileleri arasında mertlik, yiğitlik, cömertlik, dürüstlük ve asaletiyle meşhurdu. İster dost, ister düşman olsun, bütün tarihçiler bu nadide insanın liyakat ve büyüklüğünü onaylamaktadır. Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğinden önceki iftihar dolu 40 yıllık yaşamı bütün ayrıntılarıyla tarihte

kayıtlıdır; baştanbaşa cehalet ve karanlıklara gömülü olan o günün Arap Yarımadası'nda Hz. Muhammed (s.a.a) her bakımdan mükemmel bir insan olarak tanınmış, onun mertlik ve dürüstlüğü dillere destan olmuştur. İçinde yaşadığı toplum ona "Muhammed-il Emin" lakabını verecek kadar sevgi, saygı ve güven duymadaydı. Allah'ın salat-u selamı ona ve mutahhar soyu Ehl-i Beyt'ine olsun...

Hz. Muhammed'in (s.a.a) Peygamberliğinin Belgeleri

Daha önce peygamberleri tanımanın yolları bahsinde belirttiğimiz noktalar, aynı zamanda Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğinin de delilleridir: Mucize, daha önceki peygamberler tarafından insanlara duyurulup tanıtılmış olma, kesin karine ve belgeler. Tarih, Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberlik ve bi'setine şahadet etmektedir, daha önceki peygamberler ve onların getirdiği semavî kitaplar da o hazretin geleceğini müjdelemektedir.

İslam peygamberinin mucizeleri iki çeşittir:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gösterdiği mucizelerin bir kısmı insanların talep ve isteği üzerine gerçekleşmiştir. İnsanlar o hazretten falan mucizeyi göstermesini istiyor, hazret de bunu Yüce Allah'tan talep ediyor ve sözkonusu mucize gerçekleşiyordu: Ağaç ve çakıltaşlarının o hazrete selam vermesi, kertenkele -veya timsahın- o hazretin peygamberliğini tasdiklemesi, ayın yarılması, ölülerin dirilmesi, gâipten haberler vermek...vb. bu mucizelerdendir. İbni Şehrâşub, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gösterdiği mucizelerin sayısının 4440 olduğunu ve bunlardan 3000'inin tarihi belgelerde kaydedilmiş bulunduğunu yazar.

İslam Peygamberinin Daimi Mucizesi: Kur'an

Hız. Muhammed'in (s.a.a) gösterdiği ikinci tür mucize daimi ve kalıcı bir mucize olan Kur'an'dır; bütün zaman ve mekanlarda, kıyamete kadar kalacak olan ölümsüz Kur'an...

İslam peygamberiyle diğer peygamberler arasındaki en belirgin farklardan biri, onların risaletlerinin bazı açılardan sınırlı ve mahdud olmasıdır. Mesela onlar belli bir grup veya ümmete gönderilmişlerdir; hatta bazı peygamberlerin görev sahası belli bir zaman ve mekanla da sınırlıydı. Kimi peygamberlerin ise peygamberlik görevi mekanla sınırlı olmasa da zamanla sınırlı olup geçiciydi; bu nedenle de hiçbir zaman risaletlerinin daimi olduğu iddiasında bulunmamışlardır. Bu nedenle, gösterdikleri mucizeler de mevsimlik ve belli bir zaman dilimine yönelik olup geçiciydi.

Hız. Muhammed'in (s.a.a) risaleti ise dâimi olup bütün zaman ve mekanlara yöneliktir; bu nedenle de mevsimlik ve geçici mucizelerinin yanı sıra o hazretin -sav daimi bir mucizesi de (Kur'an)vardır, bu mucize daima vardır, kalıcıdır ve kıyamete kadar da o hazretin (s.a.a) risaletine delalet edecektir.

Bu açıklama ışığında Kur'an'ın belirgin özellikleri şöyle sıralanabilir:

1- Zaman ve mekan sınırlarını aşmış olup kıyamete kadar mucize olarak kalmayı sürdürecektir.

2- Kur'an ruhânî bir mucizedir. Yani diğer mucizeler göze ve kulağa hitab ederken Kur'an ruhların ve canların en derin noktalarına nüfuz etmektedir.

3- Kur'an, konuşan bir mucizedir ve kendisine karşı çıkanlara kıyamete kadar meydan okumakta, "eğer doğru söylüyorsanız benim surelerim gibi bir tek sure getirin!"

demektedir. Kur'an'ın bu meydan okuyuşu 14 asırdır sürdüğü halde halâ kimse ona karşı çıkamamıştır ve kıyamete kadar da çıkamayacaktır:

“De ki eğer bütün insanlar ve cinler elele verip işbirliği yapacak olsa da bu Kur'an'ın bir benzerini getirmeye güçleri yetmez asla!”¹⁶².

Bu çağrının ikinci merhalesinde, muhaliflerin aciziyetini ispatlamak için Kur'an, kendisinin tamamına benzer bir kitap değil, Kur'an surelerine benzer sadece on sure getirmelerini¹⁶³ istemekte, üçüncü merhalede düşmanlarına büsbütün fırsat ve avantaj vererek şöyle buyurmaktadır:”

“Kulumuza gönderdiğimizden (Kur'an) şüpheniz varsa, o zaman onun surelerinden birine benzer bir sure getirin; eğer doğru söylüyorsanız bütün yardımcılarınızı ve sizi destekleyenleri de yardıma çağırın...”¹⁶⁴.

Sonuç: Kur'an surelerinden birine benzer bir sure bile getirmeye güçleri yetmez.

Resulullah (s.a.a) döneminin müşrikleri Kur'an surelerinden sadece bir tekinin bile bir benzerini getirebilse ve onca mahir edebiyatçıyla nadide şairler bunu becerebilselerdi hiç şüphesiz bunu yapar ve Müslüman'larla sevgili İslam peygamberine karşı onca kanlar döküp savaşlar açmaz ve bu savaşlarını getirecekleri bir sureyle sürdürmeyi tercih ederlerdi. Aynı şekilde, bi'setten sonra da bu 14 asır boyunca türlü yollarla Müslüman'larla savaşan İslam düşmanı milyonlarca müşrik ve münafık da ellerinden gelse kesinlikle Kur'an surelerine benzer bir sure getirir ve bu

162 -İsra, 88.

163 -Hud, 16.

164 -Bakara, 22.

yolla İslama karşı yaygaralar koparıp savaş açarlardı.

Dil ve edebiyat uzmanları, Kur'an'la böyle bir mücadeleye girmenin kesinlikle mümkün olmadığını itiraf etmişlerdir. Bu eşsiz kitabın fesahat ve belagati gerçekten benzersiz, kaide, terkip ve kuralları fevkalade harmonik, uyumlu ve tutarlı, geleceğe dair verdiği haberler kesin doğru ve güvenilir olup zaman, mekan ve bilimin çok ötesindedir. Bu da, Kur'an'ın insan ürünü olmadığını ve daimi bir mucize olduğunun en büyük delilidir.

Kur'an'ın Mucize Olduğunu Gösteren Tarihî Bir Olay

Kur'an, sözkonusu ayetlerin nüzuluyla birlikte İslam düşmanlarını böyle bir mücadeleye çağırıp hepsine açıkça meydan okuyunca, müşriklerle kafirler o dönemin en güçlü arap dili uzmanlarıyla edebiyatçılarını bir araya getirip Kur'an'la mücadele yolunda bütün güçlerini seferber ettiler, ancak her defasında yenilgiye uğrayıp derhal geri adım atmak zorunda kaldılar. Bu zorlu mücadelede müşriklerin yardım aldığı isimlerden biri de, çağının en güçlü hatip ve edebiyatçılarından olan Velid bin Müğiyre oldu. Velid'den bu işe bir çözüm yolu bulmasını, Kur'an'la mücadele edebilecek bir yol önermesini istediler. Bunun üzerine Velid, Hz. Muhammed'le (s.a.a) görüşerek kendisine Kur'an'dan bazı ayetler okumasını istedi, Hz. Resulullah (s.a.a) Secde Suresi'nin bazı ayetlerini kendisine okuyunca Velid fevkalade bir heyecana kapıldı, duyduğu ayetler onu iliklerine kadar etkilemişti. Gayriihtiyari bir heyecanla yerinden kalkıp müşriklerin yanına gitti ve heyecandan titreyen sesiyle "Yemin ederim ki" dedi, "Muhammed'den duyduğum şeyler ne insan sözüne benziyor, ne de perilerin

ilhamına!.. Onun sözlerinde kendine has bir tatlılık ve güzellik var! Tıpkı bir ağaç gibi dalları meyve dolu ve kökleri güçlü mü güçlü!.. Onun ağzından çıkan sözler her söze galip gelir, o sözleri mağlup edebilecek hiçbir şey yoktur!”

Velid’den bunu duyan müşrikler “Muhammed, Velid’i büyüledi! Velid Müslüman oldu!” dediler.

Velid’in bu kanaati, müşrikler için çok ağır bir darbe olmuştu. Ebu Cehil bu soruna bir çözüm bulmakla görevlendirildi ve alelacele Velid’e giderek Kureyş müşriklerinin sözlerini ona aktarıp onu Kureyşlilerle özel bir toplantıya katılmaya davet etti. Velid bu toplantıya katılarak “Sizler Muhammed’in deli olduğuna gerçekten inanıyor musunuz? Onda delilik veya cinnetten herhangi bir eser gördünüz mü şimdiye kadar?!” diye sordu. Kureyşliler “hayır” dediler, “Onun deli veya mecnun olmadığını çok iyi biliyoruz aslında!” Bunun üzerine Velid “Peki, onun yalancı olduğunu söyleyebilir misiniz? O, sizin aranızda doğru sözlülüğü ve güvenilirliğiyle meşhur değil mi?” diye sordu. Kureyş büyükleri çaresizlikle “Peki ama, onu neyle suçlayalım?!” dediler, Velid biraz düşündükten sonra “Onun büyücü ve sihirbaz olduğunu söyleyin!” dedi, “Çünkü onun söylediklerine iman edenler onun uğrunda her şeylerinden vazgeçiyor!”

Velid’in bu fikrini beğenen müşrikler, Kur’an’a iman etmiş olan kitleleri Hz. Muhammed’den (s.a.a) soğutabilmek için bu söylentiye bütün şehirde yayarak o hazrete büyücülük ve sihirbazlık iftirasında bulundular. Ancak, bunların hiçbiri fayda etmedi ve müşriklerin bütün planları suya düştü, hak ve hakikat aşıkları akın akın Resulullah’a (s.a.a) gelip Kur’an ayetlerini hayranlıkla dinliyor ve Müslüman oluyorlardı.

Kureyşlilerle Velid b. Muğiyre'nin bu şeytânî komploları Müddessir Suresi'nde belirtilmektedir.

Resulullah'a (s.a.a) isnad edilen sihir iftirası, Kur'an'ın dayanılmaz cazibesinin bir itirafıydı aslında. Kur'an'ın sihir olmadığını çok iyi bildikleri halde müşrikler bu cazibeye “büyü” ve “sihir” yakıştırmasında bulunmuşlardı.

Kur'an-ı Kerim içinde bütün yararlı bilimlerle erdemlerin bulunduğu eşsiz bir hazinedir. Kur'an bir fıkıh kitabı değildir, ama içinde ibadet, siyaset, sosyoloji, hukuk, ceza hukuku...vb. ile ilgili temel kanunlar vardır; Kur'an bir felsefe kitabı da değildir, ama içinde çok önemli temel felsefî deliller vardır; Kur'an bir astroloji kitabı değildir, ama yıldızbilim ve gök cisimleriyle ilgili olarak belirttiği fevkalade dakik bilgi ve temel kurallar, uzay bilimcilerini hayretler içinde bırakıp bu semavi kitaba büyük bir ilgiyle sarılmalarını sağlamıştır.

Kur'an tabiat bilgisiyle ilgili bir kitap değildir, ama bu ilimle ilgili çok önemli bilgiler içeren nice ayetleri vardır...

Evet, Kur'an kesinlikle bir mucizedir ve beşerî ilim ve bilgilerin çok ötesinde bir kitaptır.

Hz. Ali (a.s) Kur'an hakkında şöyle buyurur: “Gerçekten de Kur'an'ın zâhiri pek güzel ve bâtını pek derindir. Şaşırtıcı boyutları bitmez tükenmez, çarpıcı ilginçlikleriyle tazelik ve yeniliklerinin sonu gelmez...”¹⁶⁵.

Nehc'ul Belağa'nın 175. hutbesinde de İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

“Gönüllerin baharı Kur'an'dadır. Onda ilim pınarları vardır, ondan başka göz aydınlığı, gönül huzuru yoktur...”

-*-

Sorular

1-Kur'an'ın özelliklerini belirtiniz.

2-Kur'an'ın mucize boyutu hakkında yaşanan Velid b.

Muğiyre olayını anlatınız.

3-Hz. Ali (a.s) Kur'an hakkında ne buyuruyor?

-*_-

22. Ders

NÜBUVVET-İ HASSE

(2. Bölüm)

Kur'an'ın Dünya Görüşü

Kur'an'ın hangi ortamda indiği dikkatle incelenecek olursa, bu semavî kitap ve Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) büyüklüğü daha iyi anlaşılacaktır.

Bütün tarihçilerin de kaydettiği gibi Hicaz diyarı, o dönemlerde dünyanın en geri kalmış noktasıydı. Akidevî açıdan putperestliği çok seviyor, tek tanrı inancı ve tevhide karşı şaşkınlık ve hayretlerini gizleyemiyorlardı. Bu nedenle de Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) onları tek tanrıya ibadete davet ettiğinde şaşkınlıkla “Bizim bunca tanrımızı sadece bir tek tanrıyla mı değiştirmek istiyor?! Bu çok şaşırtıcı ve inanılmaz bir davranış!” diyorlardı¹⁶⁶.

Okuma yazma bilenlerin dahi parmakla sayılacak kadar az olduğu bir toplumda okumamış ve kimseden ders almamış okuma yazması olmayan ümmî bir insan öyle bir kitap getiriyor ki aradan geçen 14 asra rağmen bilim adamları halâ bu kitabı tefsir etmekte ve her gün ondan yeni bir hakikat öğrenip yeni bir bilgi keşfetmektedirler.

Kur'an'ın varlık alemiyle ilgili çizdiği portre

166 -Sad, 5.

fevkalade dakik ve inceden inceye her şeyin yerli yerince hesaplandığı bir portredir. Kur'an tevhidi en mükemmel ifadeyle dile getirmektedir; yerin ve göklerin yaratılışının sırları, geceyle gündüzün, insanın...yaratılışının esrarı Yüce Allah'ın varlığının nişâneleri olarak fevkalade çarpıcı ve harmonik bir üslupla anlatılır Kur'an'da... Bazen fitrî tevhidten sözedilir, bazen de mantık ve felsefe delilleriyle tevhid izah edilir... Yüce Allah'ın kudretinin her şeyi sarıp kuşattığı, fevkalade çarpıcı ifadelerle anlatılır Kur'an'da. Mead ve kıyametten sözederken, müşriklerin şaşkın bakışları arasında "Gökleri ve yeryüzünü bunca azametlerle yaratan Allah, sizi tekrar diriltmeyecek mi zannediyorsunuz? O'nun gücü elbetteki yeter buna; O, kadir-i mutlak ve bilge yaratıcıdır. Bir şeyin olmasını dilerse sadece "ol" der ve o da hemen varolur... Kısacası Kur'an sadece onu getirenle (Hz. Peygamber (s.a.a)) onun hakiki müfessirlerinin (masum Ehl-i Beyt (a.s) imamları) tam anlamıyla tanıyıp idrak edebildiği muazzam bir kitaptır. Bizler için de her an taptaze ve hayat bahşedici bir özelliğe sahiptir, bu ulvî kitabı okudukça neşe, canlılık ve huzurumuz artmaktadır, zira Kur'an gönüllerin baharıdır. Evet, Kur'an her zaman taze ve ebediyen canlılığını koruyacak bir kitaptır, zira Hz. Muhammed'in (s.a.a) ölümsüz mucizesi Kur'an'dır.

Büyük İslam Peygamberinin Hatemiyyeti

Hz. Muhammed (s.a.a) Yüce Allah'ın son peygamberi olup peygamberlik onunla son bulmuştur; bu nedenle de o hazretin bu lakabı da peygamberlerin sonuncusu demek olan "Hâtem-ul Enbiya"dır. Hâtem veya hatim, bir şeyin sonu ve tamamlanması anlamına gelir. Arapçada yüzüğe

hâtem denilmesinin nedeni de budur, eskiden herkesin imzası sayılan mühürü yüzüğünün taşıdaydı, yazılan bir yazı bu yüzükteki mühürle mühürlenir ve böylece mektup “tamamlanmış” olurdu.

Hız. Resulullah'ın hatemiyyetine inanmak İslam dininin zaruretlerinden olup her Müslüman', o hazretten sonra kıyamete kadar artık hiçbir peygamber gelmeyeceğine inanır.

Bu hakikat üç delile dayalıdır:

1-Hatemiyyetin zarureti

2-Kur'an ayetleri

3-Çok sayıda hadisler.

1-Zaruri Olması

İslamı yeterli delil ve mantıkla kabullenen birisi İslam peygamberinin son peygamber olduğunu da kabul ve buna iman eder. Hız. Muhammed'den (s.a.a) sonra bir peygamber geleceğine inanan hiçbir İslam mezhebi veya Müslüman yoktur, zira hatemiyyet, İslam dininin vazgeçilmez zaruri inançlarındanadır.

2-Kur'an Ayetleri

“Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir, o sadece Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur”¹⁶⁷.

“Seni bütün insanlara bir müjde verici ve uyarıcı olarak gönderdik...”¹⁶⁸.

167 -Ahzab, 40.

168 -Sebe, 28.

3-Hadisler

Şia ve Sünni kaynaklarından nakledilen ünlü “Menzilet Hadisi”nde Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali’ye (a.s) şöyle buyurmaktadır: “Ya Ali, Harun Musa’ya ne menziledeyse (konumdaysa)sen de bana o menziledesin; Sadece şu farkla ki, benden sonra peygamber yoktur artık”.

Cabir bin Abdullah Ensari’den rivayet edilen bir başka muteber hadiste de Hz. Resulullah (a.s) şöyle buyuruyor: Benim, diğer peygamberler arasındaki durumum, tıpkı yapımı tamamlanan güzel bir binanın inşasında yeri eksik ve boş duran bir tuğlanın durumu gibidir; bu binaya bakan herkes onu pek güzel bulmakta ama “şurası niye boş?” demektedir. Ben işte o son tuğlayım ve bütün peygamberler silsilesi bana gelir ve bende son bulur.”¹⁶⁹.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:Muhammed’in (s.a.a) helali kıyamete kadar helal ve onun haramı kıyamete kadar haramdır¹⁷⁰. Yüce Allah biz Müslüman’ların peygamberiyle, peygamberlik müessesini tamamlayıp son vermiştir, ondan sonra peygamber gelmeyecektir artık”¹⁷¹.

Hz. Resulullah (s.a.a) bir hutbesinde şöyle buyurmaktadır: “Ben Yüce Allah tarafından gönderilen son elçi, son peygamberim; göklerle yeryüzündeki bütün mahlukâta Allah’ın hüccetiyim”¹⁷².

İmam Ali (a.s) Nehc’ul Belâga’da 91. hutbede şöyle buyurur: “Derken, Yüce Allah sevgili peygamberimiz Hz. Muhammed’e (s.a.a) hüccetini tamamladı ve gerekli bütün

169 -Merhum Tebersi’ nin Mecme’ul Beyan Tefsiri’nden nakille.

170 -Usul-ü Kafi 1/58.

171 -ae s:269.

172 -Müstedrek’il Vesail 3/247.

emir ve hükümleri ona bildirdi”.

Yine İmam’ın (a.s) 173. hutbesinde Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle tavsif edilir: “Muhammed (s.a.a) Yüce Allah’ın vahyinin emini, resullerin sonuncusu ve O’nun rahmetinin müjdeleyicisidir.”

Hatemiyyetin Felsefesi

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: Toplumlar devamlı değişim halinde olduğuna göre değişmeyen sabit kanunlarla toplumların bütün ihtiyaçları karşılanabilir mi? Bu durumda Hz. Muhammed’in (s.a.a) son peygamber olması ve toplumların artık peygamberlere ihtiyacının kalmaması mümkün müdür?

Bu soruya 2 cevap verilebilir:

1-İslam dini insanoğlunun fitratıyla uyumlu bir dindir ve fitrat ise asla değişmez: “Fıtrata uygun olan hanif dinde kal. Yüce Allah insanları o fitrat üzere yaratmıştır, onda hiçbir değişme yoktur”¹⁷³.

Evet, İslam dini kapsamlı ve fitrî bir dindir, bütün zaman, mekan ve şartlarda insanoğlunun bütün sorunlarına çözüm sunabilen bir dindir.

2-Kerim olan Yüce Allah’ın insanları bir an olsun kılavuzsuz ve öndersiz bir şekilde kendi haline bırakmadığında şüphe yoktur. İnşallah ileride imamet bahsinde etraflıca değineceğimiz gibi Hz. Muhammed’in (s.a.a) vasiyeleri ve halifeleri (Ehl-i Beyt’in -s masum imamları) vardır ve insanların kıyamete kadar imamları mevcut bulunmaktadır. Hatta Hz. Mehdi’den (a.s) sonra ric’at vardır¹⁷⁴.

173 -Rum, 30.

174 -Nübuvvet bahsinde şu eserlerden yararlandık: Usul-ü Akaid:

-*_

Sorular

1-Kur'an'ın varlık dünyası ile ilgili tasvirini kısaca belirtiniz.

2-Sevgili İslam peygamberinin (s.a.a) hatemiyetinin delilleri nelerdir?

3-Toplumlar sürekli değişim ve dönüşüm halinde olduğuna göre İslamın son din ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) son peygamber olması nasıl izah edilebilir?

-*_

Mekarim Şirazi, Vahiy ve Nübuvvet: Reyşehri, Allah, Peygamber ve İslam Peygamberleri: Sübhani ve Üstâdî, Usul-ü Akaidi Böyle Öğretelim: İmami, Aştıyani ve Hasanî, Rehberan-ı Rastin: Şehid Haşeminejad.

23. Ders

İMAMET

İslam dininin 4. itikadi prensibi imamettir. “İmam”ın lügat anlamı önder ve lider; İslami literatürdeki deyim anlamı ise Hz. Resulullah’ın (s.a.a) halifeliği ve Ehl-i Beyt’in (a.s) masum imamlarının liderlik ve imametidir.

Şia okulunda imamet usul-ü dinin -imanın- şartlarındandır ve imamın vazifesi, Hz. Peygamber-i Ekrem’in (s.a.a) vazifesinin devamı ve uzantısıdır. Yani peygamberlerin gönderiliş nedeniyle Yüce Allah tarafından imamın belirlenip tayin edilmesinin nedeni aynıdır ve her ikisi de aynı gaye doğrultusundadır, bu nedenle de Yüce Allah’ın insanlara elçi ve peygamber göndermesini gerektiren delil ve sebepler, İslam peygamberinden sonra risalet görevlerini omuzlanacak bir imamın tayin edilip atanmasını da gerektirmektedir.

Kapsamlı ve sağlam bilgiyle, günah ve hatadan masun ve beri olma, imametın temel şartlarındandır; böyle birinin tanınması ve tespiti ise vahiyden başka bir yolla mümkün değildir. Bu nedenledir ki şia, imamet makamının ancak Yüce Allah tarafından tayin edilebilecek ilahi bir makam olduğuna ve imamın Yüce Allah tarafından tayin edilip atanması gerektiğine inanmaktadır.

Binaenaleyh hilafet ve imamet konusu tarihi bir konu değildir; bilakis İslam devleti ve İslamî bir yönetimin

niteliği ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra kıyamete kadar yönetim ve idare tarzının nasıl olması gerektiğiyle ilgili bir mevzudur ve bu nedenle de biz Müslüman'ların kaderiyle doğrudan ilgilidir.

Aynı şekilde, Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra insanların akidevî, fikrî...ve diğer önemli konularda kime başvurması gerektiği de dikkatle incelemeye değer bir konudur.

Şia Müslüman'ları, Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra Hz. Ali'yle (a.s) onun soyundan gelen 11 imamın, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hak halifeleri olduğuna inanır ki bu mesele, aynı zamanda şia ve Sünni Müslüman'ları arasındaki temel ihtilaflardan da biridir.

Burada imamet meselesini akli ve tarihi delillerin yanı sıra Kur'an ayetleri ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünneti açısından da ele alacak ve gerçek islâmî değerlerin Ehl-i Beyt (a.s) okulundan beslenen şia mektebinde yansiyıp İslamı bütün boyutlarıyla bu mektebi bütün dünyaya tanıtılabileceğine inandığımızdan bunun hakkaniyetini de delil ve mantıkla anlatmamız gerekmektedir.

İMAMET-İ AMME VE İMAMETİN GEREKLİLİĞİNİN DELİLLERİ

1-Lütuf

Şia inancına göre Yüce Allah'ın sonsuz lütuf, hikmet ve şefkati, Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra insanların lidersiz ve kendi hallerine bırakılmamalarını gerektirmektedir. Yani peygamberlerin bi'seti için aktardığımız gerekçeler nedeniyle Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra İslam toplumunu ve bütün insanlığı tıpkı onun gibi dünya ve ahiret saadetine doğru yönlendirip hidayet edebilecek bir imamın varlığı zaruridir. Bunca

şefkat ve merhamet sahibi olan Yüce Yaratıcı'nın Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra insanlığı kendi başına ve kılavuzsuz bırakabileceğini tasavvur etmek bile mümkün değildir.

Hişam bin Hikem'in Münazarası

İmam Sadık'ın (a.s) öğrencilerinden olan Hişam b. Hikem şöyle anlatır: Bir Cuma günü Basra şehrine vardım, ilk işim şehrin camiine gitmek oldu. Ehl-i sünnetin ünlü alimlerinden olup mutezile mensubu olarak bilinen Amru bin Ubeyd camideydi, etrafını saran kalabalığın sorularını cevaplıyordu. Ben de en arka sıraya oturup bu şehirden olmadığımı ve bazı sorular sormak istediğimi söyledim, Amru “dilediğini sor!” deyince aramızda şu konuşma geçti:

- Sizin gözünüz var mı?
- Görüyorsun işte, var... Bu ne biçim soru böyle?
- Müsaade ederseniz sorularımı sürdürüyüm?..
- Pek lüzumsuz soruların var gibi; ama yine de sor bakalım!
- Bu göz neyinize yarıyor sizin?
- Görmemi sağlıyor, renkleri ve cisimleri teşhis edebiliyorum onunla.
- Peki diliniz? Onunla ne yapıyorsunuz?
- Yiyeceklerin tadını almama yarıyor...
- Burnunuz neye yarıyor sizce?
- Koku almama... İyi kokuları kötü kokulardan ayırt edebilmeme yarıyor...
- Kulağınız neye yarıyor?
- Sesleri duyup teşhis etmeme tabii ki!
- Bunların yanı sıra kalbiniz ve aklınız da var mı?
- Elbette!

-O neye yarıyor peki?

-Diğer organlarım tereddüde kapılacak olsa, kalbime müracaat ediyorum, onların şüphe ve tereddüdüne kalbim son veriyor! (O halde kalp ve akıl, diğer organlara kılavuzluk edip yol göstermektedir).

-Haklısınız, çok doğru söylediniz! Evet, Yüce Allah duyu organlarına kılavuzluk edip onları yönetmesi için insana kalp ve akıl vermiştir. Ey bilge insan! Yüce Allah'ın göz, kulak ve diğer organları başsız ve yöneticisiz bırakmadığını bilen biri; Resulünün (s.a.a) vefatından sonra O'nun kullarını kendi hallerine, başsız ve kılavuzsuz bıraktığını, kullarının tereddüde kapılıp ihtilafa düşmeleri halinde onlara başvuracakları bir rehber ve kılavuz tayin etmediğini ve böylece kullarının mahvolmasına rıza gösterip göz yumduğunu nasıl söyleyebilir?! Akıl ve iz'an sahibi biri bunu kabul edebilir mi?

2-Yaratılışın Gayesi

Kur'an-ı Kerim'de yaratılışla ilgili pek çok ayet vardır:

“Sizin için yeryüzündeki her şeyi yaratandır O...”¹⁷⁵.

“Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin emrinize verdi...”¹⁷⁶.

Bu ayetlerden de anlaşılacağı üzere Yüce Allah bütün kainatı insanoğlu için yaratmıştır, zira varlık aleminin en seçkini ve en değerlisi insandır. Bu insan da, Allah'a ibadet edip O'na doğru hareket etmesi, yani tekamül bulması için yaratılmıştır.

Böyle bir gayeye ulaşabilmek için bazı şeyler

175 -Bakara, 28.

176 -Nahl, 13.

gereklidir, bunları sıralayalım:

a-Yol

b-Vasıta

c-Hedef

d-Kılavuz ve rehber

Bu saydıklarımız arasında kılavuzun rolü, diğer faktörlerin hepsinden önemlidir. Zira kılavuz ve rehber olmazsa insan hem yolu şaşırır, hem de hedefi kaybeder; bu arada vasıtayı da boş yere kullanmış olur ki bütün bunların sonucu insanın mahvı ve yok oluşudur. Binaenaleyh bütün varlıklar insan için yaratılmış; insan da layık olduğu tekamüle varabilmesi için Yüce Allah'a doğru hareket ve O'na ibadette bulunma gayesiyle varedilmiştir. Bu hareket sırasında insanın rehber ve kılavuza ihtiyacı vardır ve imam bu yolun rehberi ve kılavuzudur.

3-Şefkatli Peygamber ve İmamet Meselesi

“Andolsun size, içinizden, sıkıntıya düşmeniz onun gücüne giden, size pek düşkün, müminlere şefkatli ve esirgeyici olan bir elçi gelmiştir”¹⁷⁷.

Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) hac veya savaş gibi bir nedenle Medine'den birkaç günlüğüne ayrılmak istediğinde kendi yerine şehri idare edecek birini mutlaka tayin ediyor ve diğer şehirlere de mutlaka bir yönetici - vali- atıyordu. Kur'an'ın da önemle vurguladığı gibi bunca şefkatli ve ümmetine bunca düşkün bir peygamberin, hayatta olduğu halde, birkaç günlüğüne dahi olsa ümmetini kendi başına ve yöneticisiz bırakmamışken, ölümünden sonrasını düşünmeyip ümmetini başıboş,

177 -Berâet (Tevbe), 128.

imamsız ve yöneticisiz bıraktığına, kendi yerine onları idare edip yönetecek kimseyi belirleyip tayin etmediğine inanmak elbette ki mümkün değildir. Sağlam fitrat ve aklı selim şunu söylemektedir: Ümmeti için gerekli en küçük maddi ve manevi ayrıntıları bile ihmal etmeyip her şeyi apaçık anlatan ve belirleyen bir peygamber, ümmetinin geleceği için en önemli konu olan kendisinden sonra kimin halife ve yönetici olması gerektiğini de kesinlikle açıklayıp belirlemiş ve bunca hayati bir meseleyi ihmal etmemiştir.

-*-

Sorular

1-İmamın gerekliliği konusunda lütuf delilinin ne olduğunu açıklayınız.

2-Hişam bin Hikem'le Amru bin Ubeyd arasındaki münazarayı özetleyiniz.

3-İmam ve rehberin gerekliliği meselesini yaratılış yoluyla nasıl ispatlarsınız?

4-Tevbe Suresi'nin 128. ayetindeki “Andolsun size, içinizden, sıkıntıya düşmeniz onun gücüne giden...” mealindeki buyruğun imamet meselesine nasıl delil teşkil ettiğini açıklayınız.

-*-

24. Ders

İMAMIN İSMETİ, İLMİ VE TAYİN ŞEKLİ

Kur'an, sünnet ve mantık açısından imametın temel şartlarından biri "ismet" olup, masum olmayan birinin bu makama layık olması kesinlikle mümkün değildir. Bu konuda, peygamberlerin masum olması gerektiğiyle ilgili delilleri açıkladığımız nübuvet-i amme bahsine bakılabilir.

Kur'an'da İmamın İsmeti

"Hani Rabbin, İbrahim'i birtakım hakikatlerle denemişti ve bunları tamamlamıştı (İbrahim bütün sınavları başarıyla vermişti), o zaman -Allah- İbrahim'e "seni insanlara imam kılacağım" demişti İbrahim "benim soyumdan olanlar da imamet makamına erişecek mi?" diye sorunca Allah "benim ahdime -imamete- zalimler erişemez" buyurmuştu"¹⁷⁸.

"Zalim" Kimdir?

Allah katında çok büyük bir makam olan "imamet"e kimlerin erişebileceğinin ve kimlerin böyle bir makama layık olmadığını anlaşılabilmesi için öncelikle, Kur'an

178 -Bakara, 124.

açısından “zalim”ın kim olduğuna ve Kur’an literatüründe kime “zalim” denildiğine bakmak gerekir.Zira Kur’an-ı Kerim’de “Benim ahdim olan imamet makamı, zalimlere verilmez” buyrulmaktadır.

Kur’an, üç grubu “zalim, olarak tanımlar:

1-Yüce Allah’a şirk koşanlar: “Hani Lokman oğluna - öğüt vererek- demişti ki: Oğlum, Allah’a şirk koşma. Şüphe yok ki şirk gerçekten büyük bir zulümdür”¹⁷⁹.

2-Bir insanın diğerine zulmetmesi: “Taarruz yolu, ancak insanlara zulmeden ve yeryüzünde haksız yere tecavüz ve haksızlıkta bulunanların aleyhinedir; işte bunlara acıklı bir azab vardır”¹⁸⁰.

3-İnsanın kendisine zulmetmesi: “...Kimi insanlar kendi nefesine zulmeder, kimi orta bir yoldur, kimi de Allah’ın izniyle hayırlarda yarışır, öne geçer...”¹⁸¹.

İnsanoğlu saadet ve kemale ulaşması için yaratılmıştır, bu yoldan sapıp Allah’ın sınırlarını aşan kimse “zalim”dir: “Allah’ın sınırlarını çiğneyen, gerçekten kendisine zulmetmiş olur.”¹⁸².

Kur’an-ı Kerim, yukarıdaki üç durumu zulüm olarak tanımlar. Gerçekte ilk iki durumda da insan yine bir nevi kendisine zulmetmiş olmaktadır.

Sonuç:

İnsanlar üç kısımdır:

1-Baştan sona bütün yaşamlarını Allah’a isyan ve günahla geçirenler.

2-Yaşamlarının ilk dönemlerinde günah işleyen, ama geri kalanında günah işlemeyenler.

179 -Lokman, 13.

180 -Şûrâ, 42.

181 -Fâtır, 32.

182 -Talak, 1.

3-Yaşamlarının ilk dönemlerinde günah işlemeyen, ama ömrünün sonlarında günah işleyenler.

4-Yaşamları boyunca asla günah işlemeyenler.

Kur'an açısından ilk üç gruptakiler asla imamet makamına ulaşamazlar, zira bunlar "zalim" olanlardır ve Yüce Allah, Hz. İbrahim'e (a.s) zalimlerin imam olamayacağını buyurmuştur. O halde sözkonusu ayetten, Müslüman'ları yönetecek "imam"ın, 4. şıktaki gibi günah ve hata işlememiş masum biri olması gerektiği sonucu çıkarılmaktadır.

Binaenaleyh Hz. Ali'yle (a.s) onun 11 evladının imameti hakkında Hz. Resulullah'tan (s.a.a) ulaşan hadisler dikkate alınmayacak olsa bile Kur'an açısından, hilafet iddiasına kalkışanlar Hz. Resulullah'ın (s.a.a) halefi olma liyakatine sahip kimseler değillerdi. Zira tarihi belgelerin de ortaya koyduğu üzere onlar, kesinlikle yukarıda sıraladığımız 4 şıktan ilk üçünde yer alan "zalim"ler statüsüne girmekte, Yüce Allah ise zalimlerin imam olamayacağını buyurmaktadır.

Bu durumda:

1-Ömrünün en azından bir kısmını müşrik olarak geçirenler,

2-Genelde bütün insanlığa ve özelde Hz. Fâtıma validemizle (a.s) Hz. İmam Ali'ye (a.s) zulümlerde bulunanlar,

3-Yüce Allah'ın hadlerini çiğneyip kendilerine zulmettiklerini bizzat kendileri itiraf edenler Hz. Resulullah'ın (s.a.a) halefi ve onun halifesi olabilir mi acaba?

"İmam"ın İlmi

İmam, insanların dünya ve bizzat saadeti için zaruri

olan kanun, kural ve hükümleri bilmeli ve yeryüzünde yaşayan insanların en “bilge” si olmalıdır; ancak bu durumda bütün insanların önderi olup onları yönetmeye hak kazanabilir.

İmamın, toplum için gerekliliğine dair aktardığımız deliller, imamın herkesten daha üstün ve daha efdal olması gerektiğini ispata da yeterlidir. Kur’an bu gerçeği şöyle açıklar:

“İnsanları hakka doğru hidayet eden kimse mi kendisine uyulup itaat edilmeye daha layıktır, yoksa hidayet edilmeye bizzat muhtaç olan kimse mi? Siz nasıl hüküm veriyorsunuz?”¹⁸³.

İmamı Tayin Yolu

İmamın vasıf ve özelliklerini böylece açıkladıktan sonra sıra, böyle bir imamın nasıl tayin edilmesi gerektiğine gelmektedir.

Günümüz toplumlarında bir yetki makamını belirleyip tayin etmenin en uygun yolu seçimdir. Ne var ki, bu seçim bir “çözüm yolu” olsa da her zaman “hak yol” olmayabilir. Çünkü seçim, gerçekleri asla değiştirmez; ne bir batılı kendiliğinden hakka çevirir, ne de bir hakkı batıl eder... Pratikte her ne kadar toplumun çoğunluğu dikkate alınmış olsa da bu, “seçilen”in hakkaniyetine delil teşkil etmemektedir.

Tarih boyunca niceliri halk tarafından seçilmiş, ama çok geçmeden bu seçimin ne kadar büyük bir hata olduğu anlaşılmıştır (ve seçenler pişman olmuşlardır).

Sahi; gaipten haberimiz olmadığına, geleceği ve insanların içini bilmediğimize göre bir insan hakkında

183 -Yunus, 35.

nasıl kesin hükme varıp doğru teşhiste bulunduğumuzdan emin olabiliriz?

Bu mümkün olmadığına göre, çoğunluk haklılığın ve azınlıkta oluş da haksızlığın delili değildir. Kaldı ki, Kur'an-ı Kerim'de çoğunluk 80 kez kınanmakta ve mesela En'am Suresi'nin 115. ayetinde şöyle buyrulmaktadır: "Yeryüzündekilerin çoğunluğuna uyacak olursak seni Allah'ın yolundan şaşırtıp saptırırlar, çünkü onlar ancak zanna uyar, tahminle hareket edip yalan söylerler."

Dahası, toplumun dînî liderliğini ve imametini üstlenmek, toplumun sırf idare ve yönetiminden ibaret değildir; bilakis imam toplumun dininin ve dünyasının bekçisidir de aynı zamanda... Bu nedenle de her nevi hata ve günahattan beri bulunup insanların en üstünü ve en efdali olmalıdır. Böyle bir şahsı insanların teşhis edip seçemeyeceği apaçık ortadadır. Kimin melekutî ismet makamına, ilahî ilimler pâyesine ve bütün insânî faziletlere sahip bulunduğunu insanlar nereden bilebilir ki?! Bunu bilmek mümkün olmadığına göre, böyle birini seçebilmek nasıl mümkün olabilir?

Binaenaleyh ancak bütün insanların geleceğini ve içini bilen Yüce Allah insanlar arasında imamete en layık olanı seçebilir ve onu gerekli vasıflarla donatıp insanlara tanıtabilir.

İmam Nasıl Tayin Edilir?

Hz. Peygamber-i Ekrem'den (s.a.a) sonra İslam ümmetinin liderliği ve imamet demek, risalet makamının görevlerini üstlenmek demektir ve peygamberle imam arasındaki yegâne fark şudur: Peygamber, dinin temelini atıp onu insanlara ulaştıran ve kitap sahibi olandır; imam ise onun vekili ve halefi olarak dinin bekçisi ve

muhafızıdır, usul ve fûrunun mübeyyini ve açıklayıcısıdır, peygamberlik makamının bütün gaye ve sorumluluklarının birinci muhatabı ve güçlü takipçisidir. Bu nedendir ki peygamberi olduğu gibi, imamı da seçip tayin edebilecek olan sadece Yüce Allah'tır ve Bakara Suresi'nin 124. ayetinde de buyurulduğu gibi imamet, Yüce Allah'ın ahdidir.

Binaenaleyh Hz. İbrahim (a.s) kendisinin soyundan da imam çıkıp çıkmayacağını sorunca Yüce Allah, “zalimler benim ahdimi erişemez” buyurmakta ve imameti kendisinin belirlemiş olduğu bir “ahit” olarak tanımlamaktadır.

Allah'ın ahdi ise seçim veya şûra ile tayin edilebilecek bir şey değildir. Zira seçim ve şûra, insanların işleriyle ilgili durumlardır ve “şûrâ” kavramının geçtiği iki ayette insanlar şûrâ ve meşverete emredilmekte “işlerinizde birbirinize akıl danışın” ve “aranızda meşverette bulunun” buyrulmaktadır. Bu ayetlerdeki danışma ve meşveret insanlar arasındaki sosyal işlerle ilgilidir ve Yüce Allah'ın sözü ve ahdiyle hiçbir alakası bulunmamaktadır.

Kasas, 67'de şöyle buyrulur: “Rabbin dilediğini yaratır ve seçer, seçim insanlara ait değildir.”

Merhum Feyz Kâşanî, Sâfi Tefsiri'nde ilgili ayeti açıklarken şu hadisleri aktarır:

“Yüce Allah birini imam olarak seçtikten sonra, insanlar başkasının peşinden gitmemelidir artık”.

“Seçimde yanılma ve sapma ihtimali olduğu için seçimin değeri yoktur, ancak Yüce Allah tarafından yapılan bir seçimde değer vardır, zira ancak Yüce Allah, insanların içini ve geleceğini bilir!”

Hz. Resulullah (s.a.a) İslam dinini tebliğ amacıyla kabilelere gidiyordu. Kelaboğulları kabilesine gidip

onlarla da görüştüğünde “Senden sonra imameti - toplumun yönetimini- bize bırakırsan, İslamı kabul ederiz!” dediler. Hazret (s.a.a) “İmamet konusu Allah’ın bilebildiği bir iştir” buyurdu, “Dilerse size verir, dilerse sizden başkasına!”¹⁸⁴.

*

Sorular

- 1-İmamın ismetiyle ilgili Kur’an’da geçen delil nedir?
- 2-Kur’an açısından “zalimler” kimlerdir?
- 3-İmamı seçim veya şûrâyla tayin etmek neden mümkün değildir?
- 4-İmam nasıl tayin edilir?

*

25. Ders

İMAMET-İ HASSE

Hz. Ali'yle (a.s) 11 Evladının İmamet Ve Velayetinin İspatı

Daha önceki bahsimizde Kur'an, sünnet ve akıl açısından imamın taşıması gereken vasıfları açıkladık. Bahsimizin bu bölümünde Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra hak imamın kim olduğunu ve sözkonusu vasıflara kimin sahip bulunduğunu incelemeye çalışacağız. Böylece ilgili hakkaniyete inananların inancı bu nakli ve akli delillerle daha da pekişmiş, bu hakikatten sapmış olanlar da meseleyi kavrayıp aydınlatılmış olacaktır.

Hz. Ali'nin (a.s) İmamet Ve Velayetinin Aklî Delili

İki giriş ve bir sonuç

1-Müminler Emiri İmam Ali (a.s) ilim, takva, yakın, sabır, zühd, cesaret, cömertlik, adalet, ismet...vb. gibi bütün nefsânî kemaller ve insânî faziletlerde mükemmel bir ahlak ve karaktere sahipti ve hiç şüphesiz (hatta düşmanlarının da itiraf ettiği üzere)bütün kemallerde başkalarından efdal ve üstündü; onun bu özelliklerini birçok şia ve sünni kitaplarında bulabilmek mümkündür.

2-Akıl ve mantık açısından “başkası kendisine tercih edilmiş olan”ı, “tercih edilmiş olan”a tercih etmek (fikhî tabiriyle: mecruhun râcihe tercihi -çev-) revâ ve mantıklı değildir ve sözkonusu vasıflara sahip olmayan birinin, bu vasıflara sahip birine imamlık etmeye kalkışması işte bunu reva görmek demektir.

Ayrıca, belli bir imamın tayininden maksat, ümmetin hidayetini sağlayıp ahlak ve imanını kemale erdirmek olduğuna göre, kemalde noksan birinin imametini bu gayenin gerçekleşmesini sağlayamayacaktır.

Bu nedenledir ki mantıkî açıdan imamın insanlara hidayeti gösterip onlara kılavuzlukta bulunabilmesi için herkesten daha bilgili ve daha üstün olması icabeder.

Sonuç: Yukarıda aktardığımız iki girişten sonra şu neticeye varmaktayız: Hz. Resulullah’tan (s.a.a) sonra Hz. Ali (a.s) o sırada ümmetin en bilgili ve en vasıflı ferdî olduğuna göre, hazretin (s.a.a) halifesi ve vekili de oydu; aksi takdirde mecruh râcihe tercih edilmiş ve beklenen sonuç alınmayıp gayeye varılmamış olur.

Dahası, aklî ve naklî açıdan imamın masum olması, her nevi hata ve günahattan berî bulunması gerektiğini de daha önce belirtmiştik. İnşallah önümüzdeki bahiste de açıklayacağımız üzere Kur’an ve sünnetteki belgeler, bu özelliğe sadece Hz. Resulullah’ın (s.a.a) mutahhar Ehl-i Beyt’inin (a.s) sahip olduğunu göstermektedir. Bu hakikate binâen Hz. Ali’yle (a.s) 11 evladından başkası imamet makamına layık değildir.

İsmet ve Tathir Ayeti

İmamın mutlaka masum olması gerektiğini söylemiştik, şimdi kime “masum” denildiğine bakalım:

“Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah sizden her nevi

günah ve çirkinliği gidermeyi ve sizi tertemiz kılmayı diledi”¹⁸⁵.

“Ehl-i Beyt” Kimlerdir?

Şia ve sünni kaynaklarında kayıtlı sayısız mütevatir hadislerde “Tethir Ayeti”nin Hz. Resulullah’la (s.a.a) onun Ehl-i Beyt’i (a.s) hakkında nazil olduğu kayıtlı olup Ehl-i Sünnetin önemli kaynaklarından Sahih-i Müslim, Müsned-i Ahmed, Dürr-ül Mensur, Müstedrek-i Hakim, Yenabi-ul Mevedde, Cami’ul Usul, Sevaik-ul Muhrika, Sünen-i Tirmizi, Nur’el Ebsâr, Menakıb-ı Hârezmî... gibi eserlerde ve ehl-i şia kaynaklarının da tamamına yakınında bu hadisleri bulabilmek mümkündür.

Şimdi bu hadislerden birkaçını aktaralım:

İmam Hasan (a.s) bir hutbesinde şöyle der: “Biz, Yüce Rabbimin “Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah sizden her nevi günah ve çirkinlikleri gidermeyi ve sizi tertemiz kılmayı diledi” buyurduğu Ehl-i Beyt’iz”¹⁸⁶.

Enes bin Malik şöyle anlatır: Hz. Resulullah (s.a.a) tam altı ay boyunca sabah namazı vakti olduğunda Hz. Fatıma Zehra’nın (a.s) evinin kapısını çalarak “Ey Ehl-i Beyt! Namaz vaktidir!” buyurdu ve kapının önünde Tethir Ayeti’ni okudu¹⁸⁷.

İbni Abbas’ı dinleyelim: Hz. Resulullah (s.a.a) dokuz ay boyunca namaz vakti geldiğinde Hz. Ali’nin (a.s) evinin kapısına bizzat gidip “Allah’ın selamı sizin üzerinize olsun ey Ehl-i Beyt!” diye onları selamlayıp şu ayeti okuyordu: “Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah sizden

185 -Ahzab, 33.

186 -Yenabi’ul Mevedde s:126.

187 -Cami-il Usul 1/110.

her nevi günah ve çirkinlikleri gidermeyi ve sizi tertemiz kılmayı diledi”¹⁸⁸.

Hiz. Ali de -s aynı hadisi aktarmıştır: Hiz. Resulullah (s.a.a) her sabah bizim kapımızın önüne gelip “Allah size rahmet eylesin, namaza kalkın!” buyurur ve şu ayeti okurdu: “Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah sizden her nevi günah ve çirkinlikleri gidermeyi ve sizi tertemiz kılmayı diledi”¹⁸⁹.

Bu hadislerde de görüldüğü gibi Hiz. Resulullah (s.a.a) Ehl-i Beyt’in (a.s) kimler olduğunu Müslüman'lara öğretmek ve bunun çok önemli bir mevzu olduğunu halka anlatabilmek için uzun bir müddet, yukarıdaki uygulamayı bilfiil tekrarlamıştır.

Şerik bin Abdullah şöyle anlatır: Hiz. Resulullah (s.a.a) vefat ettikten sonra Hiz. Ali (a.s) bir hutbe okuyarak şöyle buyurdu: “Allahaşkına söyleyin ey Müslüman'lar!” Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah sizden her nevi günah ve çirkinlikleri gidermeyi ve sizi tertemiz kılmayı diledi” ayeti benimle Ehl-i Beyt’imden başkası için mi nazil olmuştur?!” Orada bulunan cemaat hep bir ağızdan “Hayır!” diye cevap”¹⁹⁰ verdi.

Hiz. Ali (a.s) Ebubekir’e de “Allahaşkına söyle” buyurdu, “Tethir Ayeti benim, eşim ve çocuklarım hakkında mı nazil olmuştur, yoksa sen ve senin ailen hakkında mı?!” Ebubekir “Sen ve senin ailen hakkında nazil oldu” diye cevap verdi¹⁹¹.

Bazıları, Tethir Ayeti’nin Hiz. Resulullah’ın (s.a.a) eşleri hakkında indiğini sanmış ve şöyle demişlerdir:

188 -El-İmam’ es Sadık Ve’l Mezheb’ul Erbaa 1/89.

189 -Gaye’t-ul Meram s:295.

190 -ae s:293.

191 -Nur’ es Sekaleyn 4/271.

“...çünkü bu ayetin öncesi ve sonrası Hz. Resulullah’ın (s.a.a) eşleriyle ilgilidir, en azından eşlerinin de Tethir Ayeti kapsamına alınması gerekir.Bu nedenle bu ayet ismete delil olarak gösterilemez, zira hiç kimse Hz. Resulullah’ın (s.a.a) eşlerinin masum olduğunu öne sürmemiştir.”

Allame Seyyid Abdülhüseyin Şerefuddin hazretleri -ks- buna şöyle cevap verir:

1-Böyle bir ihtimalin ileri sürülmesi, nassa rağmen içtihadı kalkışmak demektir, çünkü bu ayetin bizzat Hz. Resulullah’la (s.a.a) Hz. Ali (a.s) Fâtıma (a.s) ve Hz. Hasan’la Hüseyin aleyhisselamlar hakkında nazil olduğunu belirten mütevatir haddinde çok sayıda sahih hadis ve rivayet mevcuttur.

2-Bu ayet Hz. Resulullah’ın (s.a.a) eşleri hakkında olsaydı, arapça gramer kuralları gereğince hitabın muannese yapılması gerekirdi, oysa ayetteki hitap müzekker hitabıdır (Yani ayetteki “enkum”un “enkon” ve “yutehirrekum”un da “yutehhirekun” şeklinde buyrulması gerekirdi).

3-Tethir ayeti, önceki ve sonraki ayetler arasında geçen ve arapça gramerde “cümle-i mu’terize” olarak adlandırılan bir ayrıcalıklı bileşik vurgu cümlesidir ve fasih konuşan araplar arasında bu tür bileşik cümleler sık sık kullanılmaktadır. Nitekim Kur’an’da başka ayetlerde de bunun örneği vardır, mesela “Sen bundan yüz çevir, sen de günahın dolayısıyla bağışlanma dile, doğrusu sen günahkarlardan oldun” ayetindeki¹⁹² ilk “sen” müzekker olup Hz. Yusuf’a (a.s) hitap iken, ikinci “sen” müennes (kadın ekinin kullanıldığı) ve Züleyha’ya yönelik bir hitaptır. Bu ayetin içindeki bileşik cümlenin ilki (Hz.

192 -Yusuf, 29.

Yusuf'a (as) hitap edilen cümle) mu'terize cümle olarak tanımlanır.

Tethir Ayeti ve Hz. Ali'yle (a.s) Onbir Evladının İsmet Ve İmameti

Hz. Ali (a.s) şöyle anlatır: “Ümmü Seleme validemizin evinde, Hz. Resulullah'la (s.a.a) birlikte oturduğumuz sırada “Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah sizden her nevi günah ve çirkinliği gidermeyi ve sizi tertemiz kılmayı diledi” ayeti nazil oldu; Hz. Resulullah (s.a.a) “Ya Ali!”buyurdu, “Bu ayet seninle oğulların Hasan, Hüseyin ve senin soyundan gelecek imamlar hakkındadır!” Bunun üzerine “Ey Allah'ın Resülü, sizden sonra kaç kişi imam olacak?” diye sordum, şöyle buyurdu: Benden sonra sen imam olacaksın; senden sonra Hasan, ondan sonra da Hüseyin, ondan sonra Hüseyin'in oğlu Ali, sonra Ali'nin oğlu Muhammed, sonra Muhammed'in oğlu Cafer, sonra Cafer'in oğlu Musa, sonra Musa'nın oğlu Ali, sonra Ali'nin oğlu Muhammed, sonra Muhammed'in oğlu Ali, sonra Ali'nin oğlu Hasan, sonra Hasan'ın oğlu Hüccet imam olacaktır. Ya Ali, bu isimler sana sıraladığım tertiple Arş'a yazılıydı, Rabbimden “bunlar kimdir?” diye sordum “Senden sonra imam olacak kimseler bunlardır, tertemiz ve masumdurlar, bunların düşmanları mel'un kimselerdir!” buyurdu.”¹⁹³.

Bu belgelerin de açıkça ortaya koyduğu üzere Tethir Ayeti 14 masum (a.s) hakkında nazil olmuştur ve önümüzdeki bahislerde inşallah bazılarına değineceğimiz birçok hadiste Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) imametın kıyamete kadar bu şahıslara ait olduğunu, zira

193 -Gaye't-ul Meram, s:293.

bu isimlerin ismete ve imamet için gerekli diğer şartlar ve özelliklere sahip bulunduğunu defalarca Müslüman'lara hatırlatıp vurgulamıştır.

İsmet Hakkında İki Hadis

İbni Abbas “Hz. Resulullah’tan (s.a.a) şöyle duydum” diyerek şu hadisi aktarır: “Ben, Ali, Hasan, Hüseyin ve Hüseyin’in soyundan gelecek olan 9 kişi tertemiz ve masumuz”¹⁹⁴.

Müminler emiri İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: Gerçekten şanı yüce Rabbim bizi tertemiz ve masum kıldı; kullarına şahid ve yeryüzünde kendi hücceti olmamızı istedi; bizi Kur’an’la, Kur’an’ı da bizimle birlikte kıldı; ne biz Kur’an’dan ayrılırız, ne de Kur’an bizden!”¹⁹⁵.

Sorular

1-Hz. Ali’nin (a.s) imametinin aklî delili nedir?

2-Tethir ayetinde geçen Ehl-i Beyt kimlerdir? İlgili hadisi belirtiniz.

3-Tethir ayetinin Hz. Resulullah’ın (s.a.a) eşleriyle ilgili olması neden mümkün değildir.

4-Oniki imam hakkında Hz. Ali’den (a.s) rivayet edilen hadisi belirtiniz.

-*-

194 -Yenabi’ul Mevedde s:534.

195 -Usul-ü Kafi, kitab’ul Hücce.

26. Ders

Hz. ALİ'NİN (a.s) İMAMETİ VE KUR'AN

Velayet Ayeti

“Sizin veli ve lideriniz ancak Allah, O'nun elçisi ve iman getirip namaz kılan ve rüku halindeyken zekat verenlerdir.”¹⁹⁶.

Bu ayetteki “innemâ”(ancak, sadece) kavramıyla Yüce Allah, Müslüman'ların veli, lider ve yöneticisinin ancak şu üçü olduğunu belirtmektedir:

1-Allah

2-Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a)

3-İman getirip namaz kılan ve rüku halinde zekat veren.

Ayetin Nüzul Sebebi

Bizzat ayetin metninden, Allah ve Resulü'nün (s.a.a) Müslüman'lar üzerindeki velayet ve yönetim hakkı bellidir. Ayetin 3. kısmı olan “namaz kılp rüku halindeyken zekat veren mümin”den maksadın ise Hz. Ali (a.s) olduğu, şia ve Sünni kaynaklı birçok hadiste kayıtlıdır.

Bu konuda şia arasında görüş birliği vardır.

196 -Maide, 55.

Ehl-i sünnete gelince: Fahr-i Razi “Tefsir-i Kebir” de, Zemahşeri “Keşşaf”ta, Sa’lebi “El-Keşf-u Ve’l Beyan”da; Nişaburi, Beyzâvi, Beyhâki, Neziyri ve Kelbî “Tefsir”lerinde, Taberi “Hasâis”inde, Hârezmi “Menâkıb”ında, Ahmed bin Hanbel “Müsned”inde sözkonusu müminin İmam ali (a.s) olduğunu açıklamış, hatta Taftazani’yle Kuşçu, bu konuda müfessirler arasında görüş birliği ve ittifak olduğunu kaydetmişlerdir. Gaye’t-ul Meram’da bu konuda Ehl-i Sünnetten 24 hadis aktarılmaktadır (daha fazla bilgi için El-Gadir’in 2. cildiyle El-Müracaat’a bakılabilir).

Bu konu asr-ı saadet Müslüman'ları arasında da o kadar yaygın ve herkesçe bilinen bir mevzuydu ki, Hz. Resulullah (s.a.a) döneminin ünlü şairi, meseleyi bir şiirinde anlatmakta ve Hz. Ali’ye (a.s) hitaben şöyle demektedir:

“Ey Ali! Rûku halinde zekat veren mümin sensin! / Sana can kurban, ey rûku edenlerin en hayırlısı/ Yüce Allah en mükemmel velayeti senin hakkında nazil buyurdu ve Kur’an’da beyan edip vurguladı!”

Görüldüğü gibi İmam Ali’nin (a.s) bütün müminler üzerinde velayeti vardır ve akl-ı selim gereğince, böyle birinin Ebu Bekîr, Ömer ve Osman’ın emrine girip onlara uyması mümkün değildir, bilakis, müminlerden olmaları halinde onların Müminler Emiri İmam Ali’ye (a.s) itaat edip ona uymaları gerekmektedir.

İki Soru Ve İki Cevap

Bazı Ehl-i Sünnet mensupları bu ayette geçen “veli” teriminin dost ve yardımcı anlamına geldiğini, yönetici ve tasarruf hakkına sahip olmayı içermediğini söylemiştir.

Cevap olarak bu görüşün, ayetin zahirine ve nassına

aykırı olduğunu hemen belirtelim. Dahası, “veli” kelimesi lügat anlamı itibarıyla ve arapçada genel kullanılış biçimi olarak da “bir şeyin sorumluluğunu üstlenme -onu idare hakkına sahip kimse- manasındadır ve başka bir karineye gerek vardır. Mesela “Peygamber müminlere kendi nefislerinden evlâdır” ayetiyle “Ben kimin mevlası isem...” şeklinde başlayan Gadir Hadisi’nde açıkça velayet ve yönetim hakkı kastedilmektedir.

İkinci nokta, Velayet Ayeti olarak bilinen bu ayette geçen “innema” kelimesinin tekel anlamıdır ve “sadece, ancak...” anlamını vermektedir. Eğer bu velayetten maksat dostluk olursa, dostluğun sırf Allah, Resulü (s.a.a) ve Hz. Ali’yle (a.s) sınırlı olamayacağı, bilakis, bütün müminlerin birbirinin dostu ve yardımcısı olduğu bilinmelidir. Nitekim bir başka ayette Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: “Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin velisidir...”¹⁹⁷.

Binaenaleyh dostluk ve yardımcılık sıfatları sadece Allah’a, Resulullah’a (s.a.a) ve Hz. Ali’ye (a.s) mahsus olmadığından ve bütün müminler bu sıfatla muttasıf bulunduğundan ve sözkonusu ayette ise “sizin veliniz ancak ve sadece Allah, Resulü ve...” şeklinde buyrulmuş bir sınırlama ve tekelden bahsedildiğinden, bu ayette geçen “veli”nin anlamı “velayet” ve “liderlik”ten başka şey değildir.

Bazı mutaassıp Ehl-i Sünnet mensupları bunu eleştirmekte ve şöyle demektedirler: Hz. Ali (a.s) kendisini namaza vermesiyle meşhurdur, hatta onun namaz sırasında ayağındaki okun çıkarıldığını bile fark etmediği bilinmektedir. Namaza bunca konsantre olan Hz. Ali’nin (a.s) bir dilencinin sesini duyup namaz sırasında

197 -Tevbe, 71.

ona infakta bulunması nasıl mümkün olabilir?”

Cevap açıktır: Hz. Ali (a.s) namaz sırasında bütün varlığıyla Allah’a yönelir ve hem kendisini, hem dünya işlerinin ibadet ruhuyla bağdaşmayan kısmını büsbütün unutturdu. Ama yardım dileyen bir yoksulun yakarışını duymak ve ona yardım etmek bireyin kendisini düşünmesi veya dünyaya önem vermesi değildir asla; bilakis böyle bir amel Yüce Allah’a teslimiyetin bizzat kendisi ve başka bir deyişle ibadet içinde ibadettir. Diğer taraftan, müminin bütün varlığıyla Rabbine yönelmesi demek, kendi iradesini büsbütün kaybedip duygusuzlaşması demek değildir. Bilakis, Yüce Allah dışında her şeyi, kendi iradesiyle bir kenara bırakmaktadır ve bu konumdaki biri için zekat da tıpkı namaz gibi bir ibadet olup her ikisi de Yüce Allah’ın rızasını kazanmaya yöneliktir. Bu nedenledir ki Hz. Ali’nin (a.s) namaz sırasında yoksula infakta bulunması sırf Allah rızası doğrultusunda bir ibadet olup, tevatür haddine varan hadis ve rivayetlerde de belirtilmiş olduğu üzere, hakkında ayet incek kadar Yüce Allah’ın takdirine şâyan olmuştur.

Ulu’l Emre İtaat Ayeti

“Ey iman edenler, Allah’a, Resulüne ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin”¹⁹⁸.

Bu ayette emir sahiplerine itaat, Allah’la, Resulüne itaatle birlikte zikredilmiş ve onlara kayıtsız şartsız itaatin farz olduğu emredilmiştir.

Şia Müslüman’ları bu ayette geçen “ulu’l emr”den maksadın Ehl-i Beyt imamaları (a.s) olduğuna inanır ve bu konuda şia uleması arasında görüş birliği vardır; Ehl-i

Sünnet ulemasından da bunu onaylayan ve “ulu’l emr”in Ehl-i Beyt imamları (a.s) olduğunu belirten önemli rivayetler mevcuttur (ünlü Ehl-i Sünnet müfessiri Ebu Hayyan Endülüsî Mağribî “Bahr’ul Muhit” adlı tefsirinde, Ebu Bekir Mümin Şirâzi “İtikadî Risale”sinde, Süleyman Kunduzî “Yenabi’ul Mevedde”sinde bu rivayetlerden örnekler aktarmaktadır).

Şia tefsirlerinde de mezkur ayetin açıklamasında bu mazmun geçer; Burhan, Nur’es Sekaleyn ve Ayyaşi Tefsiri’yle Gayet-ul Meram...vb. kaynak eserlerde bu mazmunla ilgili çok sayıda hadis ve rivayet bulunmaktadır, bunlardan birkaçını aktarıyoruz:

Cabir b. Abdullah Ensari -ra- Hz. Resulullah’tan (s.a.a) “Ayette, kendilerine itaat etmemizin emrolunduğu ulu’l emr kimlerdir?” diye sorduğunu ve hazretin şu cevabı verdiğini rivayet eder: “Benden sonra halife olup sizi yönetmesi gerekenler bu ulu’l emr olanlardır. Bunların ilki, kardeşim Ali’dir, ondan sonra Hasan ve Hüseyin, sonra Ali b. Hüseyin, sonra Muhammed Bâkır’dır. Ey Cabir, sen Muhammed Bâkır’la görüşeceksin, onunla karşılaştığında benim selamımı kendisine söyle. Ondan sonra emir sahibiniz Cafer Sadık’tır, sonra Musa Kâzım, sonra Ali Rıza, sonra Muhammed Cevad, sonra Ali Hâdî, sonra Hasan Askerî ve ondan sonra da Kâim-i Muntazar Mehdi sizin imamınız olup benden sonraki lider ve yöneticinizdir”¹⁹⁹.

Bu hadis, Hz. Mehdi (a.s) hakkındaki daha geniş açıklamalarla Nur’es Sekaleyn Tefsiri’nin 1. cildinin 499. sayfasında da geçmektedir.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyurur: Hz. Resulullah (s.a.a) imamet için Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin

199 -İsbat-ul Hüdat 3/123.

aleyhisselamlara vasiyette bulundu ve ardından “Ey iman edenler, Allah’a, Resulü’ne ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin” ayetini okuyup “Kıyamet kopuncaya kadar bu imamlar (emir sahipleri) Ali’yle (a.s) Fâtıma’nın (a.s) evlatlarından olacaktır”²⁰⁰.

Görüldüğü gibi ulu’l emre itaatle ilgili bu ayet, birkaç delile binaen Hz. Ali’yle (a.s) 11 evladının imametini ispatlamaktadır:

1-Ulu’l emre itaat, Allah’a ve Resulü’ne itaat demektir, bu itaat mutlak anlamda farz olduğundan, onların kim olduğunu bilmemiz gerekir.

2-Resule itaati farz kılan Yüce Allah nasıl daha önceden Resulünün kim olduğunu açıklayıp insanlara bildirmişse, ulu’l emre itaatin farz olduğunu buyururken kendilerine itaatin farz olduğu ve “emir sahipleri ve yöneticiler”in de kim olduğunu elbette ki açıklamış ve bildirmiş olmalıdır. Aksi takdirde bu farz uygulanamayacaktır, çünkü kim olduğunu bilmediğimiz ve tanımadığımız birine itaatte de bulunamayacağımız ortadadır!

3-Çok sayıda hadis, ulu’l emr ayetinin Hz. Ali’yle (a.s) onun soyundan 11 evladının velayet ve imameti hakkında indiğini vurgulamaktadır.

İnzar Ayeti, Yevm-iddar Hadisi ve Hz. Ali’nin (a.s) İmameti

Yevm’iddar Hadisi: Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) bi’setin 3. yılında İslamı artık açık ve alenî şekilde tebliğ etmekle görevlendirildi ve nazil olan “İnzar Ayeti”nde “Yakın

200 -Nur’es Sekaleyn Tef. 1/505, Delail’ul İmame s:231.

akrabalarını inzar et -korkut, uyar- emrini aldı²⁰¹.

Bu emir üzerine Hz. Resulullah (s.a.a) yakın akrabalarını Hz. Ebu Talib'in evine davet edip yemekten sonra "Ey Abdulmuttaliboğulları!" dedi, "Yemin ederim ki araplar arasında kavmine benim getirdiğimden daha iyisini getiren olmamıştır! Ben sizlere dünya ve ahiretin hayrını getirdim! Yüce rabbim sizleri O'nun tevhid ve birliğine ve benim peygamberliğime davet etmekle görevlendirdi beni! Aranızdan bana ilk yardım edecek olan kimse benim kardeşim, vasim ve halifem olacaktır!"

Resulullah'ın (s.a.a) bu çağrısına Hz. Ali'den (a.s) başka olumlu cevap veren olmadı, Hz. Ali (a.s) ayağa kalkıp "Ey Allah'ın elçisi!" dedi, "Ben bu yolda senin yardımcın olurum!"

Hz. Resulullah (s.a.a) çağrısını üç kez tekrarladı ve her üçünde de sadece Hz. Ali (a.s) onu tasdikleyip yardım edeceğini açıkladı. Bunun üzerine Hz. Resulullah (s.a.a) elini Hz. Ali'nin (a.s) omzuna koyup "Şahid olunuz!" buyurdu "Şu andan itibaren Ali sizin aranızda benim vasim, vekilim ve halifemdir, onun sözünden çıkmayın ve emrine itaat edin!"

İbni Ebi Cerir, Ebu Naim, Beyhâki, Sa'lebi, İbni Esir, Taberi...vb. birçok Ehl-i Sünnet alimi bu sahih hadisi rivayet etmiştir. Daha tafsilatlı bilgi isteyenler El-Müracaat, s:130 ve sonrasıyla İhkâk-ul Hak, c:4 s:62'den sonrasına müracaat edebilirler.

Bu hadis de, Hz. Ali'nin (a.s) velayet ve imametini gayet açık ve net bir üslupla ispatlamaktadır.

-*-

Sorular

1-“Sizin veliniz ve lideriniz ancak Allah, O’nun elçisi ve namazda rüku sırasında zekat verenlerdir” ayetinin Hz. Ali’nin (a.s) velayet ve imametine nasıl delil teşkil ettiğini açıklayınız.

2-Velayet ayetindeki “Sizin veliniz” ibaresinde geçen “veli”nin anlamı nedir? Delilleriyle açıklayınız.

3-Ulu’l emre itaati emreden ayetteki “emir sahipleri” kimlerdir?

4-İnzar Ayeti’yle Yevm’uddar Hadisi’nin Hz. Ali’nin (a.s) imametine nasıl delalet ettiğini açıklayınız.

27. Ders

TEBLİĞ AYETİ VE HZ. ALİ'NİN (s) İMAMETİ

“Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bu görevini yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz, Allah, kafir olan bir topluluğu hidayete erdirmez.”

Yukarıdaki ayetin üslubundan, sözkonusu görevin çok önemli olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır, zira yerine getirilmemesi halinde elçilik görevinin eksik kalacağı ve tamamlanmamış olacağı belirtilmektedir. Bunun tevhid, mücadele...vb. görevler sınıfından olmadığı da ortadadır, çünkü sözkonusu ayetin indiği sırada bu tür meseleler tamamen halledilmiştir. Ayetin Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ömrünün son yılında inmiş olması, hilafet ve imamet meselesiyle ilgili olduğunu gösteriyor. Çok sayıda Ehl-i Sünnet alimi -müfessir ve tarihçi- bu ayetin Gadir günü nazil olduğunu ve Hz. Ali (a.s) hakkında inmiş olduğunu vurgulamaktadır.

Merhum Allame Eminî “El-Gadir” adlı ünlü eserinde Gadir hadisini 110 sahabeyle 360 alim ve önemli İslami kaynaklardan aktarır; bunca belge ve kaynağa dayalı bu hadisi hiçbir İslam alimi reddetmemiş, sahihliğinde zerrece tereddüde yer kalmamıştır. Hz. Ali'nin (a.s) tartışmasız hilafetiyle ilgili sadece bu ayetle Gadir hadisi

yeterli sayılacak ve başkaca hiçbir belgeye gerek duyulmayacak kadar net ve sağlam senetlerdir.

Hz. Ali'yle (a.s) evlatları ve onların imameti hakkında nazil olan daha birçok ayet vardır ve bütün Müslüman'ların da inandığı üzere Ehl-i Beyt (a.s) Kur'an'ın, Kur'an da Ehl-i Beyt'in (a.s) müfessiri olup Sekaleyn Hadisi gereğince bu ikisi kıyamete kadar asla birbirinden ayrılmayacaktır.

Nur'es Sekaleyn, Burhan ve Ayyaşi gibi ünlü tefsirlerle Gayet'ul Meram...vb. kaynak eserlerde bu mesele etraflıca anlatılmaktadır, biz bu kadarıyla yetiniyor ve bahsimizi ünlü Gadir-i Hum hadisiyle tamamlıyoruz:

Ünlü Gadir Hadisi Ve Hz. Ali'nin (a.s) İmameti

Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) hicretin 10. yılında hac farızasını yerine getirmek üzere Mekke'ye gitti. Bu, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) son haccı olduğundan İslam tarihinde "Veda Haccı" adıyla anılır. Bu yolculukta Hz. Resulullah'la (s.a.a) birlikte hacceden Müslüman'ların sayısının 120 bini bulunduğu yazılıdır. Ziyhicce'nin 18. günü, Medine dönüşü sırasında, Mekke'yle Medine arasında "Gadir-i Hum" denilen bir yerde Cebrail inerek Hz. Peygamber efendimize (s.a.a) şu ayeti getirdi: "Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bu görevini yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz, Allah, kafir olan bir topluluğu hidayete erdirmez"²⁰².

Müslüman'lar dağılmadan Hz. Resulullah (s.a.a)

202 -Maide, 67.

herkesin toplanmasını ve burada konaklamalarını emretti. İleri gidenler geri döndüler, geride kalanlar varıp Resulullah'a (s.a.a) ulaştılar. Hava fevkalade sıcaktı, kavurucu güneşin altında Müslüman'lar, öğle namazını Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) imametinde kıldıktan sonra hazret bir hutbe okudu ve bu hitabesinde şöyle buyurdu:

“Ey Müslüman'lar! Ben yakında Rabbimin çağrısına lebbeyk diyecek ve aranızdan ayrılacağım. Size söyleyeceklerim var, herkes beni duyabiliyor mu? (Kalabalık, bir ağızdan “evet ya Resulullah!” diye bağırınca sözlerini şöyle sürdürdü:) Ey insanlar! Müminlere, bizzat kendilerinden daha evlâ olan kimdir? (kalabalık “Allah ve Resülü daha iyi bilir!” deyince şöyle buyurdu:) Yüce Rabbim benim mevlam -efendim- ve liderimdir, ben de müminlerin mevlası -efendisi- ve lideriyim ve müminlere bizzat kendilerinden daha evlayım! (Bu sırada, yanında duran Hz. Ali'nin (a.s) kolunu tutup havaya kaldırdı, her ikisinin de koltuklarının beyazı görünüyordu, hazret (s.a.a) şöyle buyurdu:) Biliniz ki, ben kimin mevlası -efendisi- ve lideri isem Ali de onun mevlası ve lideridir! (Bu cümleyi üç kez tekrarladıktan sonra yüzünü göğe çevirip) “Allah'ım!” buyurdu, “Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol! Ona yardım edene yardım et, onu küçük düşüreni küçük düşür! Nereye yönelirse hakkı onunla kıl!” Sonra Müslüman'lara dönerek “Burada olanlar, olmayanlara bunu duyursun!” buyurdu; toplananlar dağılmadan Cebrail inerek “Bugün dininizi kemale erdirdim, size olan nimetimi tamamladım ve İslâmın sizin dininiz olmasına razı oldum!”²⁰³ ayetini getirdi.

Bunun üzerine Hz. Resulullah (s.a.a) sevinçle tekbir getirip şöyle buyurdu: “Allah-u Ekber! Allah-u Ekber! Yüce Rabbim benim elçiliğim ve benden sonra Ali'nin velayetiyle dini kemale erdirdi, nimeti tamamladı ve razı oldu!”

Bunu duyan Müslüman'lar da coşku ve sevinçle Hz. Ali'yi (a.s) kutlamaya başladılar, bu arada Ömer de “Oh! Oh! Kutlu olsun ya Ali!” dedi, “Ne mutlu sana! Artık benim ve kadın-erkek bütün müminlerin efendisi oldun!”

Bu hadis, kimi yerde tafsilatlı, kimi yerde özet şekilde ve ifade üslubunda çok az farklılıklarla çok sayıda Sünni ve şia ulemasınca nakledilmiş ve hiçbir İslam alimi bu hadisenin vukuu ve bu hadisin beyanını reddetmemiştir. Merhum Behrânî” Gayet’ul Meram” adlı ünlü kaynak eserinde bu hadisi Ehl-i Sünnetten 89 ve ehl-i şıadan 43 senetle nakleder. Bu konuda baş vurulabilecek en tafsilatlı kaynak eser, merhum Allame Emîni'nin “El-Gadir”idir.

“Mevlâ” Kelimesinin Anlamı Nedir?

Hz. Ali'nin (a.s) velayetini içine sindiremeyen bazıları bu hadisin senet ve güvenilirlik açısından inkarının imkansız olduğunu görünce “Mevlâ” kelimesine sarılmış ve hadiste geçen “Mevlâ” nın “dost” anlamında kullanıldığını öne sürmeye kalkışmıştır.

Biz burada bir değil, on delille, bu hadisteki “Mevlâ” kelimesinin sadece velayet ve liderlik anlamında kullanıldığını ve esasen “dost” anlamında kullanılmasının, hadisin mazmununa aykırı olduğunu ispatlayacağız:

1-Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'yi (a.s) imam ilan etmeden bir önceki cümlesinde “ben bütün müminlere, bizzat kendilerinden evlâyım!” buyurmaktadır. Bu cümledeki vurgu velayet olduğuna göre, bunun hemen

akabinde aynı kelimeyle (veli) kullanılan vurgu da velayet anlamındadır, aksi takdirde, hadiste ard arda ifade edilen iki cümle arasında -haşa- anlam bütünlüğünün bulunmadığı iddia edilmiş olacaktır.

2-Hz. Ali'nin (a.s) imametinin ilanından önce inen Tebliğ Ayeti'nde Hz. Resulullah'a (s.a.a) "Bu görevi yerine getirmezsen peygamberlik vazifen eksik kalmış olacaktır" buyruluyor.

H.z. Peygamber efendimiz (s.a.a) o gün, o sıcağın altında Hz. Ali'yi (a.s) "dost"u olarak ilan etmeyecek olsa "peygamberlik vazifesi" eksik mi kalmış olacaktı?!

H.z. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'yi (a.s) ne kadar sevdiğini daha önce defalarca söylemiş, defalarca ilan etmiş değil miydi?

Böyle bir ilanın, Müslüman'lar için yeni ve bilinmeyen bir şey olduğu söylenebilir mi gerçekten?

3-Kur'an'da, hakkında " o, kendi istek ve eğilimleriyle konuşmaz asla!" buyrulan bir peygamberin o çölde, o kavurucu sıcağın altında yol yorgunu binlerce insanı sırf "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur" demek için bekletip alıkoyduğu düşünülebilir mi acaba?

4-Hz. Ali'nin (a.s) imam olarak ilan edilip tanıtılmasından sonra inen ayette "bugün kafirler sizden umutlarını kesmiş oldu artık..."²⁰⁴ ve "bugün din kemale erdi, size nimetimi tamamladım ve İslamın sizin dininiz olmasına razı oldum.." ²⁰⁵ şeklinde ifadeler buyrulmaktadır; bu ifadelerin sırf Hz. Ali'nin (a.s) Hz. Resulullah (s.a.a) tarafından dost ve arkadaş olarak tanıtılmasıyla ilgili olduğu nasıl iddia edilebilir?

5-Aralarında Ömer'in de bulunduğu onca sahabenin

204 -a, 3.

205 -a, 4.

büyük bir sevinçle Hz. Ali'ye (a.s) koşup onu tebrik etmelerinin sebebi; Hz. Ali'yle (a.s) Hz. Resulullah'ın (s.a.a) dost ve arkadaş olduğunu öğrenmiş olmaları mıdır gerçekten?? Sahabe bu dostluk ve arkadaşlığı bilmiyor muydu ve o gün mü öğrenmiş oldu?..

6-Gadir günü bizzat Hz. Resulullah'la (s.a.a) onun masum Ehl-i Beyt'inin imamları (a.s) tarafından Müslüman'ların en büyük bayramlarından biri olarak ilan edilmiş, her yıl bu olayın hatırlanması ve zihinlerde canlı tutulması istenmiştir. Bu günün en büyük İslam bayramları arasında yer alması "Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'yi (a.s) dost ve arkadaş ilan ettiği için" midir?!..

7-Tanıtım ve ilan öncesinde inen ayette "Allah seni düşmanlardan koruyacaktır" buyrulmaktadır, Hz. Resulullah'a (s.a.a) verilen bu güvence ve emniyet bildiriminin nedeni nedir? Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'yle (a.s) dost ve arkadaş olduğunu mu açıklamaktan korkuyordu, yoksa mesele çok daha kritik olan "kendisinden sonra kimin halife ve ümmetin imamı olacağına açıklanması" mıydı?!

8-O günden bugüne İslam şairlerinin Gadir hakkında söylediği bütün şiirlerde bu olayın Hz. Ali'nin (a.s) imamet ve velayetiyle ilgili olduğu işlenmekte ve Hz. Ali'nin (a.s) halife olduğu açıkça vurgulanmaktadır (Merhum Allame Emîni bu şiirleri El-Gadir'in 1. cildinde toplamıştır).

9-Müminler emiri Hz. Ali'yle (a.s) Ehl-i Beyt imamları (a.s) birçok yerde, Gadir hadisini imametlerinin delilleri arasında göstermiş ve onları dinleyenler bir kez olsun bunu velayet ve liderlikten başka anlamda algılamamışlardır.

10-Merhum Allame Emîni, El-Gadir'in 1. cildinin

214. sayfasında ünlü Ehl-i Sünnet müfessir ve tarihçisi Muhammed bin Cerir Taberi'den nakille; Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Tebliğ Ayeti'nin nüzulundan sonra şöyle buyurduğunu yazar: Cebrail, Yüce Rabbimin, benden şurada durup siyah-beyaz herkese şunu bildirmemi istediğini söyledi: Ebu Taliboğlu Ali benim kardeşim, vasim, halifem ve benden sonra sizin imamınızdır!"

-*-

Sorular

1-Tebliğ Ayeti'nin Hz. Ali'nin (a.s) imametine nasıl delalet ettiğini açıklayınız.

2-Gadir Hadisi'ni özetle anlatınız.

3-Gadir Hadisi'nde geçen "mevlâ" kelimesi neden sadece velayet, liderlik ve yöneticilik anlamında kullanılmıştır?

-*-

28. Ders

HZ. MEHDİ (a.s)

(1. Bölüm)

İmamet konusunda buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra sıra, Hz. Mehdi (a.s) mevzuuna gelmektedir, önce Ehl-i Sünnetten ulaşan birkaç rivayeti aktarıyor ve hüccet teşkil etmesini umuyoruz:

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Ahir zamanda benim soyumdan gelen bir evladım zuhur edecektir; adı benim adım, künyesi benim künyemdir. Zulümle dolan dünyayı adaletle dolduracak olan bu evladım Hz. Mehdi’dir” (s.a.a)²⁰⁶.

“Dünyanın sonuna 1 gün kalsa bile Yüce Rabbim zulümle dolu dünyayı adaletle doldurması için benim Ehl-i Beyt’imden (a.s) olan birini gönderecektir”²⁰⁷.

“Benim ümmetimden, Hüseyin’in oğullarından biri, zulümle dolu dünyayı adaletle doldurmadıkça dünya yok olmayacaktır”²⁰⁸.

Şia uleması da Hz. Mehdi (a.s) hakkında çok sayıda

206 -El-Tezkere s:204, Minhac’ul Süne s:211.

207 -Yenabi’ul Mevedde 3/89, Sicistâni Süneni 4/151, Müsned 1/99, Nur’el Ebsar s:229

208 -Mevedde’t-il Kurbâ s:96, Yenâbi’ul Mevedde s:455.

hadisler nakletmiş, kitaplar yazmışlardır, fevkâlade net ve tafsilatlı olması nedeniyle, burada bütün bunları ayrıca ele almamıza gerek olmadığı kanısındayız.

Hz. Mehdi'nin (a.s) Gizli Doğumu

İmam Hüccet İbn'il Hasan'el Mehdi hazretleri (a.s) hk. 255. yılı Şaban'ının 15. günü dünyaya geldi. Annesi Nergis Hatun, babası İmam Hasan Askeri (a.s)dir. Hz.Mehdi'nin (a.s) dünyaya gelişinin insanlardan gizlenmesinin nedeni şudur: Hz. Mehdi'nin (a.s) dünyaya geldiği günler, zalim ve acımasız Abbasi iktidarının İslam beldelerinde hüküm sürdüğü döneme rastlıyordu. Abbasi halifeleri birçok hadiste, İmam Hasan Askeri (a.s) hazretlerinin bir oğlu olacağı ve bu zatın bütün yeryüzünden zulmün kökünü kazıyacağı haber verilmiş olduğunu biliyor, bu nedenle de Muhammed (s.a.a) soyunun kıyam edecek olan bu imamını dünyaya gelir gelmez yok etmek için tetikte bekliyorlardı. Bu nedenle Abbasi halifesi Mütevekkil hk. 235'te Hz. İmam Hâdi'yi (a.s) ailesiyle birlikte zorla Medine'den ayırıp, hilafetin başkenti Samıra'ya getirtti ve burada adına "Askerî" denilen bir mahallede sürekli gözaltında ikamete zorladı.

Abbasi halifesi Mutemid de İmam Hasan Askeri'nin (a.s) dünyaya gelecek olan oğlunu ele geçirebilmek için yoğun bir faaliyet başlattı. Çok sayıda ebe müfettiş ve casus görevlendirerek Hz. Mehdi'nin (a.s) izini sürdürdü, bu görevliler başta İmam Hasan Askeri gelmek üzere bütün Alevilerin evlerine ani baskınlar düzenliyorlardı.

Görevleri, Hz. Mehdi (a.s) olduğundan şüphelendikleri bebeği veya çocuğu bulur bulmaz öldürmekti...

Bu nedenle, Ehl-i Beyt'ten (a.s) ulaşan hadis ve

rivayetlerde Hz. Mehdi'nin (a.s) gizli doğumu, Hz. Musa'nın (a.s) gizli doğumuna benzetilmiştir. Nitekim Hz. Musa'nın (a.s) annesinde olduğu gibi Hz. Mehdi'nin (a.s) annesi Nergis Hatun'da da hamileliğini belli edecek bir görünüm olmamış ve hamile olduğunu kimse farketmemiştir. Hatta İmam Hasan Askeri hazretleri (a.s) halası Hekim'e Hatun'a "Beklenen çocuk bu gece dünyaya gelecek, bu gece bizde kal" dediğinde halası şaşırmış, hayretler içinde kalmıştı. Çünkü Nergis Hatun'da o güne değin hamileliğe dair hiçbir belirti yoktu! Hz. Mehdi (a.s) dünyaya geldikten sonra İmam Hasan Askeri (a.s) bunu bir sır olarak gizledi ve çok yakın ashabından başka kimseye bebeği göstermedi.

Şeyh Saduk, "Ekmel-ud Din" adlı eserinde Ahmed bin Hasan Kummi'den rivayetle şöyle yazar: Dedeme (Ahmed bin İshak) İmam Askerî hazretlerinden (a.s) bir mektup geldi, mektupta şöyle yazılıydı: "...Oğlum dünyaya geldi. Bu bir sırdır ve halkın bilmemesi gerekir. Sadece çok yakın bazı akrabamız ve özel yarenlerimize bildirmiş bulunuyoruz..."

Hz. Mehdi'nin (a.s) Özellik ve Vasıfları

1-Onun nuru, diğer imamların (a.s) nuru arasında, yıldızlar kümesinde parlayıp duran bir yıldız gibidir.

2-Baba tarafından Ehl-i Beyt imamları (a.s) vasıtasıyla soyu bizzat Hz. Resulullah'a (s.a.a) ve anne tarafından da Roma imparatoru ailesi vasıtasıyla Hz. İsa'nın (a.s) vasisi Şem'un Sefa'ya (a.s) ulaşır.

3-Dünyaya geldiği gün o hazret Arş'a götürüldü ve Yüce Allah tarafından kendisine şöyle hitab edildi: "Hoş geldin ey kulum! Benim dinime yardımcı olacak, emrimi izhâr edecek ve kullarıma hidayeti göstereceksin!"

4-Resulullah'ın (s.a.a) mübarek ismi ve künyesi Hz. Mehdi'de (a.s) toplanmıştır.

5-Vasilik, o hazretle son bulmuştur; Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz nasıl son peygamberse, Hz. Mehdi de (a.s) son vasî ve "hâtem'ul evsiyâ"dır.

6-Dünyaya geldiği andan itibaren "Ruh-ul Kudüs"e emanet edildi, nur aleminde ve kudsî ortamda yetiştirildi. Kerrubi melekler ve kudsî ruhlarla muaşeretidir.

7-Hiçbir zorbanın ve tağutun emrine girmemiş, biat etmemiştir ve etmeyecektir de.

8-O hazretin zuhuru için çok şaşkırtıcı ve tuhaf olaylar vuku bulacak, çok ilginç gök ve yer hadiseleri ve alametleri baş gösterecektir; hiçbir hüccette görülmeyen olay ve zuhurattır bunlar.

9-Zuhuru yaklaştığında gökten gelen bir ses o hazretin adını söyleyecek ve duyuracaktır.

10-Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Müminler Emiri İmam Ali'nin (a.s) derleyip muntazam halde bir araya getirdiği ve bugüne kadar gizli kalmış olan orijinal Kur'an mushafı ortaya çıkacaktır.

11-Nereye gitse, daima başının üzerinde beyaz bir bulut olacaktır.

12-Geçip giden gündüzlerle geceler ve ömrünün uzunluğu o hazretin sağlığı, görünüşü ve vücut organlarını etkilemez; nitekim zuhur ettiğinde 30 veya 40 yaşlarında görünecektir.

13-O zuhur ettiğinde yeryüzü bütün zenginlik, hazine ve definelerini açığa vurup ona sunacaktır.

14-Onun kutlu varlığının bereketi sayesinde insanların aklı kemal bulup olgunlaşacak, mübarek elini insanların başına koyduğunda yürekler kin ve kıskançlıklardan arınıp müminlerin kalbine ilim dolacaktır.

15-O hazretin ashabının ömrü çok uzun olacaktır.

16-Onun ashabında hiçbir rahatsızlık, hastalık, zaaf ve belâ kalmayacak, her biri 40 yiğidin gücüne sahip olacaktır.

17-O hazretin nuru sayesinde insanların güneşle ayın ışığına ihtiyacı kalmayacaktır.

18-Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sancağıyla bayrağı ondadır.

19-Onun iktidarının sınırları doğudan batıya bütün dünyayı içine alacaktır.

20-Bütün dünyayı adaletle dolduracaktır.

21-Bazı ölümler dirilip onun safında yer alacaktır. Bunlar arasında Hz. Musa'nın (a.s) ashabından 27 kişi, Ashab-ı Kehf'ten 7 kişi, Yuşa bin Nun, Selman, Ebuzer, Mikdad, Malik Eşter de yer alacak, çeşitli şehirlerle diyarları yöneteceklerdir. 40 sabah Ahd Duası'nı okuyan o hazretin yarenlerine katılır ve zuhurdan önce ölecek olursa zuhurdan sonra diriltilip o hazretin emrinde çalışma şerefine nail olur.

22-Zuhur çağına kadar icra edilmeyen ahkâm-ı mahsusa, onun zamanında icra edilecektir.

23-Toplamı 23 harf -dal- olan ve o zamana kadar sadece 2 harfi -dalı veya türü- bilinen bütün ilimleri açıklayacak ve zahir edecektir.

24-Hiç kimsenin vücuduna tam olarak oturmayan Hz. Resulullah'ın (s.a.a) zırhı o hazrete tam olarak uyacak ve üzerine biçilmiş kaftan gibi vücuduna oturacaktır.

25-Onun döneminde kafirlerle müşriklere karşı takıyye hükmü kalkacaktır.

26-Kimsenin şahid ve delil göstermesine gerek kalmayacak, tıpkı Hz. Davud (a.s) gibi Hz. Mehdi de (a.s) imamet ilmiyle hükmedecektir.

27-Yağmur, ağaçlar, meyveler...vb. yeryüzü nimetleri bollaşacaktır.

28-Hz. Mehdi'nin (a.s) hükümet merkezi ve karargahı olacak olan Kufe şehrinin sırtlarındaki Hz. Musa (a.s) Kayası'ndan biri su, diğeri süt akan iki ırmak oluşacaktır.

29-Hz. İsa peygamber (a.s) Hz. Mehdi'ye (a.s) yardımcı olmak için gökten incek ve onun imametinde namaz kılacaktır.

30-Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhuruyla birlikte yeryüzünde zorbalarla zalimlerin egemenliği tamamen son bulacaktır.

İmam Sadık (a.s) “Herkesin beklediği bir devlet ve hükümet vardır/Bizim devletimiz de ahir zamanda ortaya çıkacaktır” mealindeki bir beyti sık sık tekrarlandı.

Hz. Mehdi'nin (a.s) iktidar ve devletinden sonra Ehl-i Beyt'in (a.s) diğeri imamları ric'at edecektir²⁰⁹.

-*-

Sorular

1-Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhur edip bütün dünyaya adaleti yayacağıнын belirtildiği hadis-i şerif hangisidir?

2-Hz. Mehdi'nin (a.s) doğumu neden gizlice gerçekleşmiştir?

3-Hz. Mehdi'nin (a.s) özellik ve vasıflarını kısaca belirtiniz.

-*-

209 -Muhaddis Kummî'nin Muntahiy-ul Âmal'deki naklinden özetle iktibas.

HZ. MEHDI (a.s)

(2. Bölüm)

Hz. Mehdi'nin (a.s) Şemali

Rivayetlerdeki belgelerde İmam-ı Zaman Hz. Mehdi'nin (a.s) insanlar arasında Hz. Resulullah'a (s.a.a) en çok benzeyen kimse olduğu geçer; bu belgelerde Hz. Mehdi'nin (a.s) şemal, karakter ve kişisel özelliklerinin şunlar olduğu belirtilmiştir:

1-Al yanaklı, beyaz çehreli.

2-Buğday tenlidir, geceleri pek az uyduğundan benzi soluk gibidir.

3-Açık ve geniş, beyaz ve parlak alınlıdır.

4-Kaşları birbirine kavuşuk (çatma kaşlı), burnu muntazam ve düzdür.

5-Yüzü güzeldir.

6-Saçları ve sakalı siyah, mübarek çehresi ise alabildiğine parlak ve nurludur.

7-Sağ yanağında yıldızı andıran bir beni vardır.

8-Dişleri biraz aralıdır.

9-Gözleri adeta sürme çekilmiş gibi ve siyahtır; başında bir iz vardır.

10-Geniş omuzludur.

11-Karnı ve baldırları Müminler Emiri Hz. Ali'ninki (a.s)ne benzer.

12-Rivayette Hz. Mehdi'nin (a.s) cennet ehlinin tавusu olduğu, çehresinin dolunay misali parlak, üzerinde nurdan elbiseler bulunduğu geçer.

13-Ne uzun, ne de kısadır; orta boyludur.

14-Fevkalade uyumlu ve eşi görülmemiş mütenasip bir vücut yapısı vardır, yakışıklıdır.

Allah'ın salat-u selamı ona ve mutahhar atalarına olsun.

İmam-ı Zaman'ın (a.s) Küçük Gaybeti

Hz. Mehdi'nin (a.s) küçük gaybet dönemi, sevgili babasını kaybetmesiyle başladı ve babasının cenaze namazını bizzat kıldırdıktan sonra Hz. Mehdi (a.s) gaybete çekildi. Bu dönemde hazret, kendi belirlediği özel naipler ve temsilcileri vasıtasıyla şialarının sorularına cevap verip sorunlarını gideriyordu. Bu şekilde ard arda 4 naip belirledi, bunlar hazretle halk arasında aracılık yapıyor, hazretin emirlerini Müslüman'lara iletiyorlardı.

1.Naip: Ebu Amru Osman bin Said'el Emrî'el Esedî hk. 260-280 yılları arasında naiplikte bulundu.

2.Naip: Birinci naibin oğlu Muhammed bin Osman'el Emrî, babasının vefatından sonra hk. 280-305 yılları arasında İmam'ın (a.s) özel temsilciliğini yaptı.

3.Naip: Ebu'l Kasım El-Hüseyn b. Ruh Nevbahtî 305-326'lı yıllarda naipliği üstlendi.

4.Naip: Ebu'l Hasan Ali bin Muhammed Semrî (veya Semurî) hk. 326'da naip oldu ve 329. yılın Şaban ayının

15'inde vefat etti.

Bu dört kişinin naipliklerini sürdürdüğü yer Bağdat'tı, bugün her 4'ünün de türbesi Bağdat'tadır. Dördüncü naibin vefatıyla birlikte büyük gaybet (gaybet-i kübrâ) dönemi başladı.

İmam-ı Zaman Hz. Mehdi'nin (a.s) Büyük Gaybeti

Son naip Ali b. Muhammed Semrî, ölümünden altı gün önce Hz. Mehdi'den (a.s) şu mektubu aldı:

“Ey Ali b. Muhammed Semri! Senin yokluğunda Rabbim din kardeşlerine büyük bir sabır versin inşallah. Altı gün sonra bu dünyadan göçeceksin; işlerini yoluna koy ve hazırlan. Kendinden sonra kesinlikle naip belirleme, artık büyük gaybet dönemine geçmiş bulunuyoruz; Yüce Rabbim emretmediği sürece ben zuhur etmeyeceğim. Bu zuhur ise epey zaman geçtikten, yürekleri iyice katılaştıktan, bütün yeryüzü zulüm ve haksızlığa boğulduktan sonra gerçekleşecektir ancak!.. Bazı Şiiilerim size gelip beni gördükleri iddiasında bulunacaklardır. Biliniz ki Süfyani'nin isyanı ve gökten duyulacak feryattan önce beni gördüğünü söyleyen herkes yalancı ve iftiracıdır. Lâhavle velâ kuvvete illâ billah'il Aliyy'il Azim!”²¹⁰

Binaenaleyh büyük gaybet döneminde Müslüman'ların ulema ve müçtehidlere müracaat etmesi gerekmektedir; nitekim bizzat Hz. Mehdi (a.s) de İshak bin Yakub'un sorularına Muhammed b. Osman b. Said Emrî vasıtasıyla verdiği cevapta şöyle buyuruyor: Bir sorunla karşılaştığınızda hadis râvilerine başvurun, zira onlar

210 -ae, Şey Tusi'yle Şeyh Saduk'tan nakille

benim size hüccetim, ben de onlara Rabbimin hüccetiyim”²¹¹.

Allah o hazretin zuhurunu çabuklaştırsın ve bizi onun yarenlerinden kılsın inşallah. Amin.

*

Sorular

1-Çağların imamı Hz. Mehdi'nin (a.s) vasıf ve şemailini özetleyiniz.

2-Küçük gaybet dönemi nedir? Hangi yıla kadar sürmüştür?

3-Dört naibin adlarını belirtiniz.

*

211 -İmamet konusunda şu kaynaklardan yararlandık: Bihar'ul Envar ve Hakk'ul Yakın: Merhum Meclisi, İsbât'ul Hüdat: Şeyh Hürri Âmulî, El-Müracaat: Seyyid Şerefuddin, Berresiye Mesail-e Külli-yi İmamet: İbrahim Emîni, Akaid Usullerini Böyle Öğretelim: İmami, Aştıyani ve Hasani; Mekarim Şirazi, Sübhani, Üstâdi, Reyşehri ve Kiraati Bey'lerin akaid kitapları, Kelem'ut Tayyib: Merhum Tayyib.

29. Ders

VELAYET-İ FAKİH

Arapçada “velayet” kelimesiyle iki anlam kastedilir: 1-Liderlik ve iktidar 2-Egemenlik ve yönetim²¹². Fakih konusunda velayet terimi kullanıldığında ise toplumun idaresi, yönetim ve iktidar kastedilir. İslam dininin siyasi yapısı incelenecek olursa bu yapının en temel prensiplerinden birinin, gaybet döneminde “velayet-i fakih” esas olduğu görülecektir.

Şia inancına göre gaybet döneminde velayet-i fakih, masum imamların (a.s) velayetinin devamıdır, nitekim imamların (a.s) velayeti de Hz. Resulullah'ın (s.a.a) velayetinin devamı ve uzantısı demektir. Bu inancı kısaca şöyle özetleyebiliriz: İslam devletinin başında inançlı bir İslam uzmanı bulunmalıdır; eğer masum imam hazırsa devlet başkanı o olur, eğer masum imam yoksa, İslam devletinin başkanlığını gerekli bütün şartlara haiz bir fakih üstlenir. Zira İslam nazarında devlet kurumunun asıl görevi ilâhi değer ve hükümleri topluma egemen kılmaktır ve bu gayenin tahakkuku için devlet yönetim ve karar mekanizması piramidinin en tepe noktasında dini bilen birinin bulunması gerekir.

212 -Kamus'el Muhit s:1732, Misbah'ul Münir 2/396, Tâc'il Erus 10/398.

Velayet-i Fakihin Delilleri

Aklî Delil: Şüphesiz ki her toplumun bir yöneticisi ve idarecisi olmalıdır. Müslüman bir toplumu idare edecek birinin de akıl ve mantık gereğince, İslamı iyi bilen, İslam hüküm ve emirlerine vakıf biri olması gerekir. Masum imama ulaşmak mümkünse, akl-ı selim gereğince bu vazifeyi onun üstlenmesi icabeder; masum imamın gaybet çağında ise bu vazife toplumu yönetme kabiliyetine sahip âdil bir fakihin uhdesine bırakılmalıdır.

Başka bir deyişle İslam toplumunda İslam hüküm ve kanunlarını en iyi şekilde uygulayabilecek kimsenin şu üç özelliğe sahip olması gerekir: 1-Kanun ve hükümleri en iyi bilen 2-İslam kanunlarını en iyi yorumlayan 3-Bu kanunları en mükemmel şekilde uygulayan ve kanunlara aykırı davranmasına neden olacak hiçbir gerekçe ve sebebi bulunmayan kimse...Gaybet döneminde bu özellikleri veliyy-i fakih taşır; binaenaleyh velayet-i fakih, masum imama diğer insanlardan daha yakın bulunan adil İslam uzmanına müracaat etmek demektir.

Naklî Delil: Velayet-i fakihin ispatı için birçok hadise istinad edilmektedir, bunların birkaçını aktarıyoruz:

1-Merhum Saduk'un, İshak bin Yakub'dan naklettiği mübarek mektupta Hz. Mehdi (a.s) onun sorularını şöyle cevaplamaktadır: Bir sorunla karşılaştığınızda bizim hadislerimizi rivayet edenlere başvurun, zira onlar benim size hüccetim, ben de Rabbimin onlara hüccetiyim."²¹³

Merhum Şeyh Tusi de "El-Gaybe" adlı kitabında bu hadisi "Ben Allah'ın size hüccetiyim..." şeklinde aktarmaktadır.

Bu hadise şöyle istidal edilir: İmam Mehdi'nin (a.s)

“Onlar benim size, ben de Rabbimin onlara hüccetiyim” buyruğunda açıkça, imamların hadislerinin râvileri olan “fakih”lerin hükmünün, tıpkı İmamın (a.s) hükmü demek olduğu anlamı vardır. Yani fakihler, toplumda Hz. Mehdi'nin (a.s) nâipleri durumundadırlar.

2-İmam Sadık'tan (a.s) nakledilen ve Ömer bin Hanzala'nın makbulesi adıyla ünlü olan bir hadiste şöyle buyruluyor: İçinizden bizim hadisimizi nakledip bizim helal ve haramlarımıza vakıf bulunan ve hükümlerimizi bilen kimsenin sizi yönetmesine razı olun. Biliniz ki ben onu size yönetici kılmışım. O halde o, bizim hükmümüzle hükmettiğinde kendisine itaat edilmezse Allah'ın hükmü hafife alınmış ve biz reddedilmiş oluruz, bizim reddedilmemizse Allah'ın reddedilmesi demektir ve bu da Allah'a şirk koşmak sayılır²¹⁴.

Bugün “fakih” olarak tabir edilen kimse, hadislerde “İslamın helallerini ve haramlarını bilen kimse” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu hadise şöyle istidlal edilir:

Masum imamın çağında ona ulaşmanın mümkün olmadığı ve onun iktidarda bulunmadığı şartlarda Müslüman'ların görevi, gerekli şartlara haiz bulunan fakihlere başvurmak olduğuna göre, masum imama ulaşmanın kesinlikle mümkün olmadığı gaybet döneminde fakihlere başvurulması daha zaruri ve evlâdır.

3-İmam Sadık (a.s) İmam Ali'den (a.s) rivayetle Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu söylemektedir: “Ya Rabbi” Benim halifelerimi rahmetine mahzar kıl!” Halifelerinin kim olduğu sorulduğunda “Benden sonra gelip benim hadislerimi ve sünnetlerimi

aktaranlar!”buyurdu²¹⁵.

Bu hadisin velayet-i fakihe delaleti için iki noktayı dikkate almak gerekir:

a-Hz. Resulullah’ın (s.a.a) üç belirgin özelliği vardı:1- Allah’ın ayetlerini tebliğ ediyor, şeriat hükümlerini insanlara ulaştırıyor ve onlara yol gösteriyordu. 2-İhtilaf anında insanlar arasında yargıda bulunup düşmanlıkları gideriyordu. 3-İslam toplumunu idare edip devleti yönetiyor, yani velayet ediyordu.

b-Hazret-i Resulullah’tan (s.a.a) sonra gelip onun hadis ve sünnetlerini aktaracağı belirtilen kimseler râvilerle muhaddisler değil, fakihlerdir. Zira râvi sadece “hadisi nakleden kimse”dir ve naklettiğinin gerçekten Hz. Resulullah’ın (s.a.a) hadis ve sünneti olup olmadığını bilemez; neyin muarız ve neyin muhasses olduğuna vâkif değildir. Bunları ancak içtihad makamına ermiş ve fakihlikte bulunabilecek kimseler bilebilir.

Bu iki noktaya binâen mezkur hadisten şu sonucu çıkarmaktayız:Fakihler Hz. Resul-ü Ekrem’in (s.a.a) halifeleridirler ve o hazretin özellik ve vazifeleri olan dinin tebliği, yargı, devletin yönetimi ve halkın idaresi - velayet- fakihlerin de uhdesindedir.

Veliyy-i Fakihin Şartları

1-İçtihad ve fakihlikte bulunmak: Din devletinde yönetim tarzı İslam hükümlerine dayalı olduğundan, bu devletin başında bulunan kimsenin İslam kanunları hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekir. Toplumun idaresinde bu kanun ve hükümlerin dışına çıkılmaması için gereklidir bu; ayrıca bu bilginin “İçtihad” derecesinde

215 -Men La Yehzer’ul Fakih 4/420, Vesail’uş Şia 18/65.

olması da şarttır.

2-Adalet ve Takva: Toplumu yöneten fakihin âdil olmaması halinde sahib olduğu iktidar gücü onu bozacak ve şahsî çıkarları veya mensubu olduğu grup ya da partinin menfaatini ülkesinin sosyal ve milli çıkarlarına tercih edebilecektir. Halkın ona güven ve huzur duyarak yönetimi kendisine bırakması için veliyy-i fakihin dürüst, güvenilir ve âdil olması şarttır.

3-Sosyal maslahatları bilmek ve bunlara önem vermek (yani iyi bir yönetici ve yetenekli bir idarece olmak). İmam Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Ey insanlar! Devleti yönetmeye en layık kimse, diğerlerinden daha üstün ve yetenekli olup yönetim hakkında Allah’ın emirlerini daha iyi bilen kimsedir.”²¹⁶.

-*-

Sorular

1-Arapçada “velayet” ne demektir? Velayet-i Fakih nedir?

2-Velayet-i fakihin aklî delilini belirtiniz.

3-Hz. Mehdi’nin (a.s) fakihlere müracaat edilmesine dair yazılı direktifi nasıldır?

4-Ömer bin Hanzala’nın makbulesine nasıl istidlâl edilmektedir?

5-“Ya Rabbi, halifelerime rahmet et” hadisinde velayet-i fakihin konumu nedir?

6-Veliyy-i fakih olmanın şartları nelerdir?²¹⁷.

-*-

216 -Nehc’ul Belaga 173. hutbe.

217 -Velayet-i Fakihle ilgili yazılarımız Ayetullah Misbah Yazdi’yle üstad Hadevi Tahrani beylerden iktibastır.

30. Ders

MEAD

Tevhid dışında hiçbir akidevî konu mead ve ahiret inancı kadar önemli değildir. Kur'an'da Mead hakkında yaklaşık 1200 ayet vardır ve Meaddan sözedilmeyen bir sayfaya rastlamak hemen hemen mümkün değildir. Yine yaklaşık otuza yakın yerde Allah'a imandan sonra, ahiret dünyasına imandan sözedilmekte ve "Allah'a ve ahiret gününe inanırlar..." şeklinde tabirler kullanılmaktadır. Binaenaleyh Mead ve ahiret inancı olmaksızın Allah'a, O'nun hikmet, adalet ve kudretine edilen iman da kamil olmayacaktır.

Mead İnancının Etkileri

1-Meada inanmak insanın yaşamına anlam kazandırır ve dünya hayatını amaçsızlık ve kofluktan kurtarır.

2-Mead inancı insanın tekamül seyrinden sapmasını önler ve ne yapacağını bilememe şaşkınlığından kurtarır.

3-Meada inanmak bütün ilahî kanunların uygulanması ve hakkın yerine getirilmesinin garantisidir ve zorluklar karşısında insana güç verir.

4-Mead inancı bireyin nefsinı temizleyip kendisini arıtmasına, dinî vazifelerini yerine getirmesine, fedakarlık ve özveride bulunmasına yarar.

5-Bütün hata ve cinayetlerin kökü olan dünyaperestlik ruhunu yok eder ve günahı terk etmeyi sağlar.

Sonuç olarak Mead inancı insanların amelleri üzerinde fevkalade derin ve yaygın etkiler yaratır. Zira insanların davranışları, inançlarının yansımalarıdır aslında. Başka bir deyişle bir insanın davranışı onun dünya görüşüyle doğrudan ilgilidir. Kıyamet gününe inanan biri kendisini ıslah etme ve türlü davranışlarına çeki-düzen verip sorumluluklarını yerine getirme konusunda çok ciddi ve titizdir. Ne zaman bir şey yapmaya niyetlenecek olsa, onun etki ve sonuçlarını adeta görür gibi olur, bu nedenle de her zaman davranışlarına dikkat eder.

Buna karşılık, ölümden sonraki dünyayı önemsemeyen veya buna inanmayanlar için dünya hayatı anlamsız, boş ve monotondur. Dünya yaşamının ötesindeki ahiret dünyasını görmek, ana rahmindeki cenin için dünya hayatını yok farzetmek gibidir. Ceninin dünyası bu durumda karanlık bir zindandan ibaret olacaktır. Sahi, bu dünya yaşamının sonu ebedi yokluk ve hiçlik farzedilecek olursa pek karanlık ve dehşet dolu bir yaşam demektir bu; en müreffeh yaşam bile bu durumda boşu boşuna ve anlamsız bir yaşam sayılacaktır!

Bir süre ham ve tecrübesiz yaşayıp sonra pişmek, bir süre sıkıntılı bir tahsil hayatı, ardından aile kurmak ve derken yaşlanıp ölmek ve yok olup gitmek midir hayat?!.. Bunun bir anlamı var mıdır sahi?!

O zaman, niçin yaşıyoruz biz?

Yemek yemek, elbise giymek, çalışıp çabalamak ve bu monotonluğu yıllarca tekrarlayıp durmak... Bütün bunlar niçin? Sonu nedir bunun?

Şu engin gökyüzü, şu uçsuz bucaksız yeryüzü, bunca tahsil edip ilim öğrenme, tecrübe edinme, bunca öğretmen,

bunca üstad, bunca zahmet; hepsi birkaç gün yaşayıp sonra da ebediyen yok olup gitmek için midir?!..

Meada inananlar için işte bu hayat tamamen boş ve anlamsızdır...

Meada inananlar ise dünya hayatını ahiret hayatının tarlası olarak görürler...Bu dünya tohumun serildiği ve gerekli zahmetlerle ekinin bakılıp kollandığı yerdir, bu tarlanın mahsulü ise ebedi ve ölümsüz bir hayatta toplanıp önümüze konulacaktır. Dünya bir köprü ve geçit gibidir, asıl menzile varmak için buradan geçilmesi gerekmektedir. Kur'an'ın tabiriyle bu menzil bambaşkadır: "Cennette insanların arzu ettiği ve gözlerin zevk aldığı her şey var..."²¹⁸.

Böylesine muazzam bir dünyayı ne gözler görmüş, ne de kulaklar duymuştur... Böylesine bir makama ulaşabilmek için çalışıp gayret göstermek ne kadar da tatlı ve güzeldir sahi... Bu durumda zorluklara ve sıkıntılara katlanmak ne kadar da kolay gelmektedir insana...Zira sonunda ebedi huzur olan bir yaşam vardır!..

Evet, ölümden sonraki dünyaya inanmanın ilk etkisi insanın yaşamına gaye ve anlam kazandırmasıdır. Zira kıyamete inananlar için ölüm bir yok oluş değil, yepyeni ve ölümsüz bir hayata açılan bir penceredir.

Kur'an Açısından Meada İnanmanın Etkileri

Mead inancı insanların eğitim ve yetişmesinde önemli bir faktör olduğundan ve iyi ameller işleyip topluma hizmet etme yolunda ciddi bir etken sayılıp günah ve hatadan caydırma yolunda güçlü bir rol oynadığından Kur'an'da eğitimle ilgili konuların önemli bir kısmı bu

bağlamda ele alınmıştır. Bazı ayetlerde meada inanmak bir tarafa, ölümden sonra bir başka yaşam ve dünyanın var olabileceğini düşünüp bu ihtimali dikkate almanın bile derin ve köklü etkileri olduğu buyrulmaktadır:

1-“Yoksa onlar, diriltileceklerini sanmıyorlar mı? Büyük bir günde, insanların, Alemlerin Rabbi için kalkacağı günde...”²¹⁹.

2-Bir başka ayette, diğer bir dünyanın varlığından ümitvar olmanın bile, insanın günah işlemekten vazgeçip iyi amele yönelmesi için yeterli olacağı vurgulanır: “Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, artık salih bir amelde bulunsun ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak tutmasın...”²²⁰.

3-Kur’an; insanın yaptığı iş ve davranışların ebedileştiğini ve kıyamet günü artık ondan ayrılmayacağını hatırlatarak şöyle buyurur: “Herkesin yaptığı hayırlı işleri önünde hazır bulduğu ve ne kötülük işlediyse -onu da yanında hazır görüp- onunla kendisi arasında uzak bir mesafe olmasını arzu ettiği o günü düşünün...”²²¹.

4-Kıyamete inanan biri hiçbir iyi veya kötü işi küçük görmez, zira Kur’an’da buyrulduğu üzere bir zerrenin bile hesabı görülecektir: “Zerre kadar iyilikte bulunan onu görecek, zerrece kötülük yapan da onu görecek”²²².

Asr-ı Saadet döneminde Mescid-i Nebi’ye gelen biri “Ya Resulullah, bana Kur’an’ı öğret!” dedi, hazret (s.a.a) sahabeden birini, ona Kur’an’ı öğretmekle görevlendirdi. Hemen oracıkta caminin bir köşesine çekilip Kur’an

219 -Mutaffifiyn, 5-7.

220 -Kehf Suresi, son ayet.

221 -Âl-i İmran, 29.

222 -Zilzal Suresi, son ayet.

dersine başladılar, sahabe Zelzele Suresini öğretiyordu, yukarıdaki ayeti duyan adamcağız bir an durakladıktan sonra sakın bir sesle “bu sözler vahiy midir?” diye sordu. Sahabe “evet” deyince “Bu kadarı benim için yeterli, ben gereken dersi bu ayetle almış oldum!” dedi ve ekledi: “Büyük-küçük bütün iyi ve kötü amellerimizin hesabı görüleceğine göre benim durumum belli oldu artık” Bir tek bu cümle hayatım boyunca yeter bana!” Adamcağız bunu söyledikten sonra kendisine bu ayeti öğreten sahabeyle vedalaşıp mescidden ayrıldı. Ona ayeti öğreten sahabe Hz. Resulullah’a (s.a.a) gidip durumu anlatınca hazret “Üzülme” buyurdu, “O adam gitti, ama gerekli her şeyi anlayıp gitti”

5-Kıyamete inanan kimse Allah yolunda en büyük zorluklara bile katlanır ve ahiret saadetini elde edebilmek için dünya hayatını feda etmekten çekinmez. Nitekim Hz. Musa’nın (a.s) mucizelerini gören sihirbazlar onun gerçekten Yüce Allah tarafından gönderildiğini anlayınca derhal iman etmişlerdir. Firavun “ellerinizi ayaklarınızı kestirip sizi darağacında sallandırırım!” diye tehdit savurunca da “Dilediğini yap!” dediler, “Senin yapabileceğin şey, en fazla bizim dünyamıza dokunabilir. Biz gerçekten Rabbimize iman ettik artık! Günahlarımızı ve sihir dolayısıyla bizi kendisine karşı zorlayarak sürüklediğin suçumuzu Allah affetsin!”²²³.

Buna karşılık, bir de inanmayanların durumuna bakalım: “De ki: En fazla ziyana uğrayanlarınızın kim olduğunu haber vereyim mi size? Dünya hayatında bütün çabaları boşa gitmişken, güzel iş yaptıklarını zannedenler!.. Onlar, Rablerinin ayetlerini ve O’na kavuşmayı inkar edenlerdir, bu nedenledir ki yaptıkları her

şey boşa gitmiştir...”²²⁴.

*

Sorular

1-Meada inanmanın etkileri nelerdir?

2-Meada inanmayanın yaşamı nasıldır?

3-Meada inancının insan yaşamındaki etkilerini özetleyiniz.

*

31. Ders

KUR'AN'DA MİADI İSPATLAYAN DELİLLER

-İlk yaratılışı hatırlatma: “Yaratmayı başlatan, sonra onu iade edecek olan O’dur, bu O’na pek kolaydır”²²⁵.

“Başlangıçta sizi yarattığı gibi -kıyamette- yine sizi döndürecek”²²⁶.

“İnsan der ki: “Ben öldükten sonra gerçekten tekrar diriltilecek miyim?” İnsan önceden bir hiç iken bizim onu yaratmış olduğumuzu hiç düşünmez mi?”²²⁷.

“Bizi bir daha kim -hayata- döndürebilir?” diye sorarlar, de ki sizi ilk defa yaratan Allah!...”²²⁸.

Bir bedevi, çölde bir insan kemiği bulmuştu; aceleyle şehre gelip Hz. Resulullah’ın (s.a.a) huzuruna çıktı ve elindeki kemiği göstererek “şu çürümüş kemiği kim diriltecekmiş tekrar?!” diye bağırdı. Bu sırada şu ayet nazil oldu: “De ki: Onları ilk defa yaratıp inşa eden -tekrar- diriltecek olandır. O, her yaratmayı bilir.”²²⁹.

“Ey Meadı inkar edenler, ilk yaratılışı bildiğiniz halde yine de düşünmez misiniz?”²³⁰.

225 -Rum, 27.

226 -A’raf, 29.

227 -Meryem, 66-67.

228 -İsra, 53.

229 -Yâsin, 80.

230 -Vâkıa, 61.

“...İlk yaratmaya başladığımız gibi yine onu eski durumuna iade edeceğiz -döndüreceğiz- Bu bizim üzerimizde bir vaidir, mutlaka yerine getireceğiz”²³¹.

Yukarıdaki ve benzeri ayetler, ilk yaratılış ve insanın yoktan varedilmesine binaen, mahlukatın tekrar yaratılması ve insanın yeniden diriltilmesinin Yüce Allah için pek kolay olduğunu gözler önüne sermektedir. Esasen sınırsız bir gücü ve kudreti olan Yüce Allah için her şey kolaydır, ilk kez yaratmakla kıyamette yeniden diriltmek O'nun için aynı şeydir:

“O'nun gücü münezzeh ve eksiksiz olduğundan/Mahlukatı yaratmak da götürmek de kolaydır O'na/ Bizler için zor olan ne varsa/ O'nun mükemmel ve mutlak kudretinde kolaydır.”

Yüce Allah'ın Mutlak Kudreti ve Mead

Yüce Allah'ın Kudreti: Yüce Allah'ın sıfatlarından biri de, tevhid bahsinde değindiğimiz “sonsuz ve sınırsız kudrete sahip olması”dır. Göklerin, galaksilerin ve samanyollarının uçsuz bucaksızlığı, evrendeki sayısız gezegenlerle muazzam yıldızlar ve akla hayale gelmeyecek türlü mahlukat...hep yüce Allah'ın sonsuz kudretinin nişaneleridir. Bu hakikatlerin ışığında, insanların tekrar diriltilmesinin Yüce Allah için işten bile olmadığı kolaylıkla anlaşılmaktadır.

“Gökleri ve yeri yaratan ve bunların yaratışında acze düşmeyen Yüce Allah'ın, ölüleri diriltmeye pekâlâ kâdir olduğunu bilmezler mi? Evet, O her şeye kadirdir.”²³².

“Gökleri ve yeri yaratanın, bunların benzerini

231 -Enbiya, 104.

232 -Ahkâf, 33.

yaratmaya gücü yetmez mi? Elbet yeter, O bilge Yaratıcı'dır"²³³.

"İnsan, onun kemiklerini tekrar düzüp koşamayacağımızı mı sanıyor? Buna elbet kadiriz, onun parmaklarının uçlarını bile yeniden yaratmaya kadiriz"²³⁴.

"İnsan, kendi başına ve sorumsuz bırakılacağını mı sanıyor? Kendisi, akıtılan meniden bir damla su değil miydi? Sonra bir alak -embriyo- oldu, derken Allah onu yarattı ve bir düzen içinde ona biçim verdi. Böylece ondan erkek ve dişi olmak üzere çift kıldı. Öyleyse Allah'ın ölüleri diriltmeye de gücü yetmez mi?"²³⁵.

"De ki: Yeryüzünde gezip dolaşın da böylelikle yaratmaya nasıl başladığına bir bakın. Allah ahiret dünyasını da sonra, işte böyle yaratacaktır. Şüphesiz, Allah her şeye güç yetirendir."²³⁶.

Adalet Burhanı Ve Kıyamet Meselesi

Yüce Allah'ın adaleti ve Meadı: Yüce Yaratıcı'nın emirleri karşısında insanlar iki gruba ayrılmaktadır: O'na teslim olup itaat gösterenler, isyan edip günah işleyenler... Aynı şekilde insanlar birbirlerine karşı da iki gruptur: Bir grup haksızlıkta bulunur ve zalimlik ederken diğer grup mazlumdur, olmadık eziyetlere katlanır, işkenceler görürler. Yine yaşam düzeyi açısından da kimileri ne pahasına olursa olsun müreffeh ve rahat bir yaşam sürdürürken, kimileri bütün yaşamları boyunca yoksulluk çekip sıkıntı ve mahrumiyet içinde hayatlarını sürdürürler... Binaenaleyh Yüce Allah'ın adaleti, bu

233 -Yâsin, 81.

234 -Kıyamet, 3-4.

235 -a, 36-40.

236 -Ankebut, 20.

dünyadan sonra bir kıyametin, ödül ve cezanın olmasını ve bütün bunların hesap-kitabının yapılmasını gerektirmektedir:

“Kötülöklere batıp günah işleyenler, kendilerini iman edip salih emellerde bulunanlar gibi kılacağımızı ve hayatlarıyla ölümlerinin bir olacağını mı sanıyorlar? Ne kötü hüküm veriyorlar... Allah gökleri ve yeri hak olarak yarattı, öyle ki, her nefis kazandıklarıyla karşılık görsün... Onlara zulmedilmez...”²³⁷.

“Mümin insanla fâsık insan bir midir ? Elbette ki bir değildir!..”²³⁸.

“Müslüman'ları, suçlu günahkarlarla bir mi tutarız? Size ne oluyor? Nasıl hüküm veriyorsunuz?”²³⁹.

“İman edip salih amellerde bulunanları, yeryüzünde bozgunculuk çıkaranlarla bir mi tutacağız? Ya da muttakilerle fâcirleri bir mi tutacağız?”²⁴⁰.

“Sizin tümünüzün dönüşü O'nadır. Allah'ın hak vaadidir bu; iman edip salih amellerde bulunanlara adaletle karşılık -ödül- vermek için yaratmayı başlatan, sonra onu iade edecek -kendisine doğru döndürecek- olan O'dur. İnkâr edenler ise; küfürleri dolayısıyla, onlar için cehennemde kaynar sudan bir içki ve acı bir azab vardır.”²⁴¹.

Sorular

- 1-İlk yaratılış Meada nasıl delil olmaktadır?
- 2-Yüce Allah'ın kudreti, Meada nasıl delil teşkil eder?

237 -Casiye, 21-22.

238 -Secde, 18.

239 -Kalem, 35-36.

240 -Sâd, 28.

241 -Yunus, 4.

Bununla ilgili bir ayet belirtiniz.

3-Meadın ispatında adalet burhanını açıklayınız.

32. Ders

KUR'AN VE MİAD

Yaratılışın Felsefesi: Mead

Kur'an'da yaklaşık 100 defa Yüce Allah "Hekîm" sıfatıyla tanımlanmakta ve O'nun hikmetlerinin nişaneleri bütün varlık aleminde kolaylıkla görülebilmektedir. Ölümün insanoğlu için her şeyin sonu olduğu farzedilip bu dünyadan sonra kıyamet diye bir olayın gerçekleşmeyeceği zannedilecek olursa yaratılış boşuna ve abes yere gerçekleşmiş demektir. Oysa Yüce Allah "Hekîm"dir ve "Hekîm" olanın bir işi boşuna yapması kesinlikle mümkün değildir. Varlık alemindeki bunca hikmet ve inceliğin boşuna olduğu ve varlığın sonunun "yokluk" olacağı düşünülebilir mi sahi? Yüce Allah'ın şu koskoca kainat büyüklüğünde böyle bir sofraya açıp insanoğlu için gerekli her şeyi hazırladığı halde insanın ölümüyle her şeyin son bulduğuna ve şu muazzam sofranın boşuna serilip kolayca da dürülüp kaldırılacağına inanmak mümkün müdür gerçekten?

"Rabbim! Sen şu kainatı boşuna yaratmadın..."²⁴².

Sonuç olarak "Alîm", ve "Hekîm" yaratıcıya inanmak, ölümden sonraki hayata inanmakla eşanlamlıdır. Yani

242 -Âl-i İmran, 191.

tevhide inanan kimse, mutlaka kıyamete de inanacaktır. Bu hakikatle ilgili olarak Kur'an'da geçen ayetlerden bazılarını aktarıyoruz:

“Sizleri boşuna yarattığımızı ve bize doğru dönmeyeceğinizi mi sandınız?..”²⁴³.

“Biz göğü, yeri ve ikisinin arasındakileri boşuna yaratmadık; bu kafir olanların bir zannıdır sadece, ateşten -görecekleleri azaptan- dolayı vay onların haline!”²⁴⁴.

“Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri hakkın dışında bir amaçla yaratmadık. Hiç şüphesiz, o saat de yaklaşarak gelmektedir. Öyleyse onlara karşı güzel davranışlarla davran.”²⁴⁵.

“İnsan kendi başına ve sorumsuz bırakılacağını mı sanıyor? Kendisi, akıtılan meniden bir damla su değil miydi? Sonra bir alak -embriyo- oldu, derken Allah onu yarattı ve bir düzen içinde biçim verdi. Böylece ondan erkek ve dişi olmak üzere çift kıldı. -Bunları yapabilen- Allah, ölüleri diriltmeye kâdir değil midir?”²⁴⁶.

KUR'AN'DA MİADLA İLGİLİ AÇIK ÖRNEKLER

Hz. Üzeyir -Ermiya- Peygamber (as)

“Ermiya (Üzeyir) harabeye dönüp tamamen viran olmuş bir şehrin kenarından geçerken hayretle “Yüce Rabbim bu ölüleri nasıl diriltecek?” dedi. Bunun üzerine Allah onu 100 yıl ölü bıraktı ve -100 yıl- sonra diriltilip “Burada ne kadar kaldın?” diye sordu. O, “Bir gün veya

243 -Müminun, 115.

244 -Sâd, 27.

245 -Hıcr, 85.

246 -Kıyamet, 36-40.

bir günden az bir zaman kalmış olmalıyım...” dedi. Allah ona “Hayır” dedi, “Sen yüz yıldır buradasın, ama yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamış! Bir de eşeğine bak, onun nasıl çürüyüp dağılmış olduğunu gör! Seni insanlara ibret belgesi kılmak için bunu yaptık. Şimdi şu kemiklere bak, onları nasıl bir araya getirip üzerlerini etle bürüdüğümüzü gör!..” Üzeyir olup bitenleri anlayınca “Yüce Rabbimin her şeye kâdir olduğunu biliyorum” dedi²⁴⁷.

Birçok rivayette, bu harabe şehrin Beyt’ul Mukaddes olduğu ve Buht’unnasr tarafından viran edilip harabeye çevrildiği geçer. Hz. Üzeyir veya diğer adıyla Ermiya Peygamber (a.s) eşeğine binmiş, bu harabe şehrin kenarından geçiyordu, yanında yiyecek ve içecek de vardı. Bütün evlerin yıkılıp harabe olduğunu, herkesin öldüğünü, ölülerin kemiklerinin çürüyüp her tarafa dağıldığını görünce bu elîm ve hazin manzara karşısında yüreği burkularak “Rabbim bunları bir de ne zaman ve nasıl diriltecek, kimbilir?!” diye aklından geçirdi. Yüce Allah, sevgili Peygamberine pratik bir uygulamayla cevap verip onun ve merkebinin canını aldı ve yüz yıl sonra önce Hz. Üzeyir’i (a.s) sonra merkebinin diriltti. Yiyecek maddesi çabuk bozulması gerekirken hiç bozulmamış olduğunu gördü, ölünün nasıl diriltildiğine de bizzat şahid olarak Yüce Rabbinin eşsiz kudretini bilfiil müşahede etmiş oldu. Hz. Üzeyir aleyhisselamın kıssası, Mead ve yeniden diriliş mevzuuna verilebilecek en güzel örnek ve delillerden biridir. Nitekim Hz. Üzeyir (a.s) merkebinin nasıl canlandığını seyrettikten sonra “Yüce Rabbimin her şeye kâdir olduğunu bilirim” demiştir.

247 -Bakara, 259.

Hz. İbrahim (as)

“İbrahim dedi ki: “Rabbim, ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster.” Allah ona “İnanmıyor musun?” deyince “Elbet inanıyorum, ama kalbimin tatmin olmasını istiyorum” dedi. -Bunun üzerine Allah- şöyle buyurdu: “Öyleyse dört çeşit kuş (horoz, tavus, güvercin ve karga) tut ve onları kestikten sonra çağır, süratle koşup sana gelirler. Bil ki Allah üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir.”²⁴⁸.

Müfessirler, bu ayetin tefsirinde şöyle yazmışlardır:

Hz. İbrahim (a.s) bir gün bir deniz kenarından geçerken sahilde bir leş gördü, akbabalar başına üşüşmüş, leşi parçalayıp yiyorlardı. Bu manzarayı gören Hz. İbrahim (a.s) Yüce Allah’ın ölüleri nasıl dirilttiğini merak etti, çünkü gördüğü leş paramparça olmuş, hatta bir kısmı onu yiyen akbabaların vücuduna geçmişti artık!.. Allah’ın ölüleri dirilteceğinden zerrece şüphesi bulunmayan ve meada yakîn ilmiyle iman etmiş olan Hz. İbrahim (a.s) bir ölünün nasıl dirildiğini merak etmiş, bunu bizzat görmek istemişti. Bu ayet ve iniş sebebi de cismânî meadın en güzel delillerinden biridir.

İsrailoğullarından Bir Maktul

“Hani, bir kişiyi öldürmüştünüz ve bu konuda birbirinize düşmüştünüz. Oysa Allah, gizlediklerinizi açığa çıkaracaktı. Bunun için de “cesede, kestiğiniz ineğin bir parçasıyla vurun” demiştik. Böylece Allah, ölüleri diriltir ve size ayetlerini gösterir ki, akıllanasınız.”²⁴⁹.

İsrailoğulları’nın ileri gelenlerinden biri şüpheli bir

248 -a, 260.

249 -a, 72-73.

şekilde öldürülmüştü. Katilin kim olduğu konusunda İsrailoğulları arasında anlaşmazlık çıktı, her kabile diğerini suçluyordu, büyük bir karışıklık çıkmak üzereydi. Hz. Musa'dan (a.s) yardım istediler, o da Allah'ın emriyle, bir inek kesmelerini ve kesilen hayvanın bir uzvuyla ölüye vurmalarını söyledi. Böylece ölü, kısa bir süre için dirilip katilinin kim olduğunu söyledikten sonra tekrar öldü ve ölümden sonra insanların dirilebileceğine ve kıyamete bir delil teşkil etmiş oldu.

Hz. Musa'nın (a.s) Kavminden 70 Ölünün Dirilmesi

“Ve demiştiniz ki: “Ey Musa, biz Allah'ı apaçık görünceye kadar sana inanmayız.” Bunun üzerine yıldırım gelmiş, sizi almıştı (öldürmüştü) ve siz bakıp duruyordunuz. Sonra, şükredesiniz diye ölümünüzden sonra dirilttik.”²⁵⁰

İsrailoğulları'nın temsilcileri Hz. Musa'yla (a.s) birlikte Tur Dağı'na giderek, Allah'ı gözleriyle görmek istediklerini söylediler. Bunun üzerine öldürücü bir yıldırım indi, dağ paramparça oldu, Hz. Musa (a.s) bayıldı, İsrailoğulları'nın temsilcileri öldüler. Sonra, şükrederler diye Allah onları tekrar diriltti. Bu olay da, öldükten sonra dirilme ve Mead konusunda Kur'an'da geçen delillerden biridir.

-*-

Sorular

- 1-Yaratılış felsefesi yoluyla Mead nasıl ispatlanır?
- 2-Hz. Üzeyir -Ermiya- peygamberin kıssasını

250 -a, 55,56.

anlatınız.

3-Hz. İbrahim'in (a.s) başından geçen olayı anlatınız.

4-İsraioğulları'ndan öldürülen adamın kıssasını anlatınız.

-*_

33. Ders

RUHUN KALICILIĞI BURHANI

Ruh Kalıcı ve Bağımsızdır

“Allah yolunda öldürülenleri sakın “ölüler” sanmayın. Hayır, onlar Rableri katında diridirler ve rızıklanmaktadırlar.”²⁵¹.

“Ve sakın Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” demeyin; hayır, onlar diridirler, fakat siz bunu anlamazsınız.”²⁵².

“De ki: Size vekil -görevli- kılınan ölüm meleği hayatınıza son verecek, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.”²⁵³.

Yukarıdaki ayetlerde kullanılan tabirler, ruhun kalıcı ve ölümsüz olduğunu gösteren gayet net delillerdir. İnsanın hayatı ölümlle birlikte son bulmuş olsaydı, şehidler hakkında bile bu tabirlerin hiçbir anlamı olamazdı.

İlk iki ayet Allah yolunda şehid olanlarla, onların ruhunun ölümsüzlüğü hakkındadır; üçüncü ayetse geneldir ve bütün insanların Yüce Allah’a döndürüleceğini belirtmekte, bu nedenle de bütün insanların -ruhunun-

251 -Âl-i İmran, 169.

252 -Bakara, 154.

253 -Secde, 11.

ölümsüz ve kalıcı olduğunu ispatlamaktadır. Müfredat adlı eserinde Râgıb'ın da belirtmiş olduğu gibi “vâfi” kelimesi “kemale varan, tam ve olgunlaşmış olan” anlamını vermektedir. Bu durumda Arapça “teveffâ”nın anlamı “tamamen almak” şeklindedir ki bu tabir, ölümün yok oluş demek olmadığını, bilakis “tam kabzetme” ve “tam alma” (teveffâ) anlamına geldiğini gösterir.

“Ey Peygamber, senden ruh hakkında sorarlar, De ki ruh, Rabbimin işlerindedir ve size ilimden, ancak pek az bir şey verilmiştir.”²⁵⁴.

Aslında insan, bir nevi ölüm olan rüya ve uykuyu hergün yaşamakta ve fizikî olarak vücudu hiçbir değişime uğramadığı halde uyku veya ölüm anında kendi varlığında çok ilginç bir değişime şahid olmaktadır. İşte bu gerçek, insanoğluna fiziki ve bedenî dışında bambaşka bir cevher daha verilmiş olduğunu gösteriyor.

Ruhun varlığını hiç kimse inkar etmiş değildir, hatta materyalistler bile ruh diye bir varlığın mevcut olduğunu kabul etmektedirler. Nitekim bugün dünyanın bütün üniversitelerinde “ruh bilimi” olan psikoloji diye bir bilim dalı vardır ve bu dalda ciddi inceleme ve araştırmalar yürütülmektedir. Maddecilerle Allah'a inananlar arasında bu konudaki tek ihtilaf, ruhun bağımsız olup olmadığıdır. İslam bilim adamları zengin islâmî kaynaklardaki bilgilere dayanarak ruhun bağımsız ve ölümsüz olduğunu vurgulamaktadırlar.

Ruhun bağımsızlığını ispatlayan birçok delil vardır, biz burada öncelikle aklî delilleri ele alacak, sonra da naklî delillere değineceğiz. Kur'an'a inananlar, Allah'ın buyruğunun en güzel delil olduğunu bildiklerinden bu tartışma götürmez gerçeğe zaten iman etmiş ve ruhun bâki

ve ölümsüz olduğuna inanmışlardır.

Ruhun Bağımsızlığının Aklî Delilleri

1-Akl-ı selim sahibi herkes bilen, irade sahibi olan ve anlayan “ben”in; bilgi, irade düşünce ve idrakten ayrı bir gerçek olduğunu pekâlâ bilir ve bunu bütün varlığıyla hisseder. Çünkü “benim fikrim”, “benim iradem”, “benim idrakim” derken kendimizin “-ben” imizin- fikir, irade ve idrakten başka bir şey olduğunu ve bunların “ben”in bir parçası (veya benliğe ait gerçekler -çev- olduğunu açıkça ifade etmiş olmakta ve “ben” dediğimiz zaman bunun beyin, kalp, sinir...vb.’den tamamen ayrı ve farklı bir varlık olduğunu söylemekteyiz. İşte bu “ben”, bahsimize konu olan “ruh”tur.

2-Bir insan, bütün vücudunu ve bedenini yok saysa ve fizikî organlarından tamamen ayrılmış olduğunu farzetse bile yine de kendisinin “var” olduğuna inanır ve bunu hisseder. Bedeninin hiçbir organı artık var olmadığı halde, insanın “var”lığını hissettiği ve bütün kalbiyle varlığına inandığı bu şey, her şeyden bağımsız olarak varlığını sürdürebilen “ruh”tan başkası değildir.

3-İnsan, hayatı boyunca bir tek “benlik” ve kişilik taşımaktadır. Mesela şimdiki “ben”imiz, on yıl önceki “ben” imizdir ve her ikisi de bizi tarif etmektedir; aynı şekilde bilgi, güç ve yaşamımızın tekamül bulmuş olduğu 50 yıl sonraki “ben”imiz de yine aynı bendir. Yaşam boyunca bütün hücrelerin, hatta beyin hücrelerinin de defalarca değiştiği ve geride bıraktığımız her gece ve gündüz sürecinde milyonlarca hücrenin ölüp, yerini milyonlarca yeni hücreye bıraktığı bilim tarafından ispatlanmış bir gerçektir ve bütün bu değişimlere rağmen değişmeyen ve sabit kalan tek şey “ben”dir. Bu, tıpkı bir

tarafından su verilip diğer tarafından fazla suyu akıtılan bir havuza benzer; bu havuzun dış görünüşüne bakanlar onu hep aynı durumda görse de, gerçekte havuzun suyu sürekli değiştirilmektedir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Eğer insan sırf vücut organlarından müteşekkil ve sadece etle kemikten ibaret olsa ve ruh diye bir şey var olmasaydı geçmişte yaptıklarından sorumlu tutulmaması gerekirdi. Yani mesela on yıl önce bir suç işlemiş birinin bugün yargılanmaması icabederdi. Zira bilim, her 7 yılda bir, insanın bütün hücrelerinin değiştiğini ispatlamıştır. İnsan her zaman bütün yaptıklarından sorumluysa ve bunu bizzat kendisi de itiraf ediyorsa bunun nedeni bütün hücreleri değişse de kendisinin, yani “ben”inin değişmediği ve değişmeyeceğidir; işte bu “ruh”tur. Vücut organları insanın sadece birer parçasıdır ve insan etle kemikten ibaret değildir. Bütün bunlar değişmekte, ama insanın kendisi olan “ben”i bütün hayatı boyunca asla değişmeden kalmaktadır. Vücudundan başka bir varlık ve cevher daima onunla birlikte ve bu cevherin adı “ruh”tur.

Ruhun Bağımsızlık ve Ölümsüzlüğünün Naklî Delilleri

İslam tarihi, ölümden sonra ruhlarla gerçekleştirilen irtibatlarla ait örneklerle doludur, bunlardan bir kaçını aktarmamız yararlı olacaktır:

Bedir savaşından sonra Hz. Resulullah (s.a.a) öldürülen müşriklerin cesetlerinin büyük bir çukura -kör bir kuyuya- atılmasını emretti. Bütün cesetler buraya döküldükten sonra onlara doğru eğilip “Rabbimin vaadine ulaştınız mı, biz O’nun vaadinin hak olduğunu gördük!”

diye seslendi. Sahabe, “Birer leşe dönüşmüş olan o cansız cesetlerle mi konuşuyorsunuz?” diye sorunca hazret (s.a.a) “onlar benim sözlerimi sizden daha iyi duymaktadırlar!” buyurdu -başka bir yerde de “sizler benim sözlerimi onlar kadar duyamıyorsunuz” ibaresi kayıtlıdır.²⁵⁵

Selman-ı Farisi hazretleri, Müminler Emiri İmam Ali (a.s) tarafından Medain’e vali olarak atanmıştı. Esbeğ bin Nebâte şöyle anlatıyor: Bir gün Selman’ı ziyarete gittim, hastaydı, günbegün fenalaşıyordu. Öleceğinden emin olunca bir gün beni çağırıp “Esbeğ” dedi, “Sevgili Resulullah (s.a.a) bana, ölümüm yaklaştığında bir ölünün benimle konuşacağını buyurdu, beni bir mezarlığa götürür müsün?” Onu mezarlığa götürdük, kendisini kibleye doğru çevirmemizi söyledi, kibleye dönünce yüksek sesle “Selam olsun size ey belâ diyarının ehli! Selam sizlere, ey dünyadan yüz çevirenler!” diye seslendi. Bu sırada ölülerden birinin ruhu Selman’ın selamına karşılık vererek “istediğin soruyu sorabilirsin!” dedi. Selman “Sen cehennem ehli misin, cennet ehli mi?” diye sorunca, ruh “Yüce Rabbim beni rahmetine alarak affetti, şimdi cennet ehliyim” diye cevapladı. Selman ondan nasıl öldüğünü ve öldükten sonra başından neler geçtiğini sordu, o da hepsini cevapladı; ruhla olan bu söyleşisinden sonra Selman da öldü.”²⁵⁶

Bir başka olay da şöyledir: Müminler Emiri Hz. Ali (a.s) Sıffin Savaşı dönüşünde Kufe şehrinin arka kısmında yer alan bir mezarlığın yanından geçerken durdu ve mezarlığa doğru dönerek şöyle buyurdu: Ey karanlık ve dehşetengiz kabirlerdekiler! Siz bu kafilenin önünde gidenler oldunuz, biz de sizin ardınızdan gelmekteyiz...

255 -İbni Hişam Siyeri 1/639.

256 -Bihar. E. 1/315’te mead-ı felsefi bahsi.

Ancak, sizin evleriniz başkalarının eline geçmiş durumda şimdi... Eşleriniz başkalarıyla evlendi ve malınız-mülkünüz bölüştürülüp paylaşıldı... Bizim size haberimiz bunlar... Söleyin bakalım, sizde ne haberler var?..” İmam Ali (a.s) bunları söyledikten sonra yanındaki ashabına dönüp “Şunu bilin ki” buyurdu, “Eğer onların konuşmalarına müsaade verilmiş olsaydı en iyi azığın takva ve Allah korkusu olduğunu söylerlerdi size!”²⁵⁷.

-*-

Sorular

1-Ruhun kalıcılığı hakkında Kur’an ne buyuruyor? Bir ayetle örnek veriniz.

2-Ruhun bağımsızlığının aklî delilleri nelerdir?

3-Ruhun ölümsüzlüğünün naklî delillerinden birini belirtiniz.

-*-

34. Ders

MİAD HEM CİSİM HEM RUHLADIR

Ölümden sonraki hayat ruhun hayatı mıdır? Yani vücut çürüyüp gidecek ve ahirette sadece ruh mu yaşayacaktır? Yoksa ahiret hayatı sadece fizikî vücudun yaşayacağı bir hayat olup ruh da bedenimizin bir parçası mıdır?

Yoksa hem ruh, hem yarı cisimle mi yaşanacaktır? Bu dünyadakinden daha üstün olan bir “lâtif cisim” mi vardır?

Yoksa ölümden sonraki hayat hem şu beden ve hem ruhla birlikte yaşanacak ve bu ikisi ahirette tekrar bir araya mı gelecektir?

Yukarıdaki teorilerden dördünün de kendine has savunucuları vardır. Şia Müslüman'ları, çok sayıda ayet ve hadise dayanarak, yeniden diriliş ve ahiret hayatının hem ruh, hem bedenle olacağına ve bunda hiçbir şüpheye yer bulunmadığına inanırlar:

1-İnkarcılar birçok defa “Kemiklerimiz çürüyüp toprağa karıştıktan sonra nasıl bir daha diriltileceğiz!” diye sorduklarında ayet inmiş ve onlara gereken cevaplar verilmiştir, Kur'an'da Meadla ilgili delillerin işlendiği bahsimizde bunları etraflica anlattık ve mesela Yâsin Suresi'nin 80. ayetinde Meadın hem ruhâni hem cismâni olduğunun açıkça belirtildiğini hatırlattık.

2-Bir başka örnek, Kıyamet Suresi'nin 3 ve 4.

ayetlerindeki şu buyruktur: “İnsanoğlu, öldükten (ve toprak olduktan) sonra onun kemiklerini tekrar bir araya getirerek düzüp-koşamayacağımızı mı sanıyor? Buna elbette kâdirizdir, hatta onun parmak uçlarındaki -kendine özel- çizgi ve hatları bile tıpkı ilk hali gibi yaratırız.” Bu ayette kemiklerin -iskelet- ve parmak uçlarının yeniden yaratılacağı buyrulmaktadır Meadın ruhani ve cismani (hem ruh, hem bedenle) olduğu açıkça vurgulanmaktadır.

3-Bir diğer örnek de insanların kabirlerinden kalkacağına buyrulduğu ayetlerdir. Kabirler bedenlerin gömülü olduğu yerlerdir. İslam uleması ruh olmadan vücudun dirilemeyeceğini belirtmişlerdir; çünkü ruhsuz vücut, bilinen anlamdaki ölü bedendir. Binaenaleyh bu kabil ayetler de cismani ve ruhânî meada delil teşkil eder. “Kıyamette hiç şüphe yoktur, Allah kabirlerdeki keskinlikle diriltecektir”²⁵⁸. Aynı şekilde Yâsin Suresi’nin 51 ve 52. ayetleriyle daha birçok ayette de bu noktaya işaret edilir.

4-Cennetteki türlü maddi nimetlerden sözeden ve burada meyveler, nehirler, yiyecekler, içecekler, çeşitli giysiler vb. maddi zevkler olduğunu hatırlatan ayetler de ruhânî -cismanî Meadı ispatlamaktadır. Cennet zevklerinin sırf maddi olmadığı, cennette manevî ve ruhî nice zevkler de olduğu bilinmektedir, ileride cennetle ilgili bahsimizde bunu açıklayacağız inşallah. Rahman Suresi’ndeki ayetler de Meadın hem ruh hem bedenle olduğunu ve cennette maddi ve ruhî zevkler bulunduğunu açıkça göstermektedir. Cennet nimetleri dünyadakilerden farklı ve çok daha üstün olsa da bu ayetler meadın ruhanî-cismanî olduğuna delil teşkil eder.

5-Suçlu günahkârların göreceği azaplardan sözeden

258 -Hacc, 7.

ayetlerde genellikle fizikî azaplar vardır ve vücudun acı çekeceği belirtilmektedir, bu ayetlerden birkaçını aktarıyoruz:

“Bunların üzerlerinin cehennem ateşinde kızdırılacağı gün alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak...”²⁵⁹.

“Ateşin içinde yüzükoyun sürüklenecekleri gün cehennem dokunuşunu tadın” denecek”.²⁶⁰.

“Kızgın bir ateşe yollanırlar. Kaynar bir kaynaktan içirilirler. Onlar için zehirli olan dari (kuru, pis kokulu ve acı)dikeninden başka bir yiyecek yoktur; ne doyurup semirtir, ne açlığı giderir.”²⁶¹.

“Ayetlerimize karşı inkara sapanları şüphesiz ateşe sokacağız. Derileri yanıp döküldükçe azabı tadmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz. Gerçekten Allah güçlü ve üstün olandır, hüküm ve hikmet sahibidir.”²⁶².

Yukarıdaki türden ayetler Kur’an’da sıkça tekrarlanmaktadır, cehennemle ilgili bahsimizde etraflıca değineceğimiz bu ayetler meadın hem ruh, hem bedenle olacağına delalet etmektedir. Zira meadın sadece ruhâni olması halinde, fizikî azapların hiçbir anlamı olmayacağı ortadadır.

6-Kur’an’da, beden uzuvlarının kıyamette dile gelip konuşacağına dair ayetler vardır, meadın ruhânî-cismanî olduğuna delil teşkil eden bu ayetlerden de birkaç örnek aktaralım:

“Bugün biz onların ağızlarını mühürleriz. Günahtan ve sevaptan yana kazandıklarını elleri bize söylemekte,

259 -Tevbe, 35.

260 - Kamer, 48.

261 -Ğaşiye 4-7.

262 -Nisa, 56.

ayakları aleyhlerinde şahidlik etmektedir.”²⁶³.

“Sonunda oraya geldikleri zaman işitme, görme duyuları ve derileri kendi aleyhlerine şahidlik edecektir. Kendi derilerine derler ki “niye aleyhimizde şahitlik ettiniz?” Derler ki “her şeye nutku verip konuşuran Allah bizi konuştu. Sizi ilk defa O yarattı ve O’na döndürülüyorsunuz.”²⁶⁴.

7-Hz. İbrahim (a.s) olayında diriltlen 4 kanatlı hayvan türü ile ilgili ayetler (Bakara,260), dirilen yahudinin kıssasıyla ilgili ayet (Bakara,71), Üzeyir-Ermiya-peygamberin (a.s) kıssası (Bakara, 259), Hezgil peygamberin (a.s) kıssası ve çok sayıda ölünün dirilmesi olayı(Bakara, 244), Hz. İsa’nın (a.s) eliyle ölülerin diriltilmesi (Mâide 110 ve Âl-i İmran, 48), Hz. Musa (a.s) döneminde 70 kişinin öldükten sonra dirilmesi (Bakara, 55)...vb. gibi bizzat bu dünyada ölülerin ruh ve bedenleriyle diriltilişinden sözeden ayetler, meadın hem ruh, hem bedenle olacağını ispatlayan en muhkem delillerdir.

-*-

Sorular

1-Ölümden sonraki hayatın nasıl olacağı hakkında ne tür görüşler vardır?

2-Ölümden sonraki hayat, şia Müslüman'larına göre nasıldır? Kur'an'dan buna bir delil gösteriniz.

3-Bu dünyada gerçekleşen ruh ve bedenle meaddan örnekler veriniz.

-*-

263 -Yâsin, 65.

264 -Fussilet, 20-21.

35. Ders

BERZAH

Ölüm anında insan dünya hayatıyla ahiret hayatı arasındaki sınırdaki yer alır... Müminler emiri İmam Ali'nin (a.s) de buyurmuş olduğu gibi: “Her evin bir kapısı vardır ve ahiret evinin kapısı da ölümdür”²⁶⁵.

Bazı hadislerdeki bilgilere göre ölüm anında insana bir takım hakikatler âşikar olmaktadır; o anda insan:

1-Ölüm meleği ve diğer melekleri görür.

2-Hz. Resulullah (s.a.a) ve onun Ehl-i Beyt'inin (a.s) masum imamlarını (a.s) görür.

3-Kendisinin cennet veya cehennemdeki yerini görür.

4-Amelleri gözlerinin önüne gelir ve bütün hayatını nasıl geçirdiğini görür.

5-Topladığı malları hayal eder ve gözlerinin önüne gelir.

6-Evlatları, akrabaları ve dostlarını hayal eder ve gözlerinin önüne gelir.

7-Şeytan gözlerinin önüne gelir.

Bütün bunlar, yani ölüm anı, iyi insanların bile korkulu rüyası olup herkes bu andan Yüce Allah'a sığınır. Zira o anda insan, dünya perdesinin arkasında, yani berzah âlemindeki bazı olayların gerçek yüzünü görüp aslını

265 -Nehc'ul Belaga Şerhi, İbni Ebi'l Hadid.

anlar, dünyada işlediği amellerin sonuçları kendisine âşikar olur, iyiliklerinin ne kadar az, hata ve günahlarının ne kadar fazla olduğunu görür. Bu nedenle, geçmişinden büyük bir utanç ve pişmanlık duyarak işlediği hataları telafi edebilmek için dünyaya geri döndürülmesinde ısrar eder: “Sonunda, onlardan birine ölüm gelip çattığı zaman “Rabbim!” der, “Beni geri çevirin!” Belki daha önce dünyada yaptıklarımı -hata,günah ve isyanlarımı- telafi eder ve salih amel işlerim!” -Ama ona- “Hayır!” diye cevap verirler, “Öyle değil, onun bu dediği sadece kuru lâftan ibarettir!”²⁶⁶ ... Yani sadece lafta kalacak bir pişmanlıktır bu; geriye döndüğünde yine önce yaptığı şeyleri yapacaktır! Nitekim suçlular yakayı ele verdiklerinde böyle derler, ama kurtuldukları veya serbest bırakıldıklarında genellikle geçmişte yaptıklarını tekrarlarlar.

Hz. Lokman, evladına şöyle öğüt vermektedir: “...Evladım, bil ki şu dünya derin bir deryadır ve nice insanlar bu deryada boğulup gitmiştir. O halde bu dünyada Allah’a imanı kendine gemi edin, takvayı azık ve Allah’a tevekkülü de yelken et! Böylece kurtulursan bil ki bu, Rabbinin rahmeti ve sana merhametindedir, helak olursan bu da senin kendi günahlarındandır!.. İnsanın hayatındaki en zor anlar dünyaya geldiği, öldüğü ve mebus edildiği günlerdir”²⁶⁷.

Küçük Kıyamet: Berzah

Bu dünyaya adım atan herkesin şu dört dönemle yüz yüze gelmesi kaçınılmazdır:

266 -Mü’minun, 99-100.

267 -Bihar 6/250.

1-Dünya yaşamı olan doğumdan ölüme kadarki dönem.

2-Berzah alemi denilen “ölüm anından, kıyametin kopmasına kadarki” dönem.

3-Büyük kıyamet.

4-Cennet veya cehennem.

“Berzah”, iki şey arasındaki mesafe veya tampon bölge anlamını taşır. Buradaki berzah “dünyayla ahiret arasındaki âlem”dir. Ruh bedenden ayrıldığında, adına “misâli beden” denilen latif bir cisme girer ve kıyamet kopup da gerçek bedene dönüncüye kadar onunla kalır. Berzahın varlığını ispatlayan birçok ayet ve hadisin yanı sıra ruhla kurulan birçok irtibat da aklî ve duyu yoluyla bu gerçek ispatlanmış bulunmaktadır.

Berzahla İlgili Ayetler

“...Onlardan birine ölüm gelip çattığı zaman “Rabbim, beni geri çevirin” der, “Belki geride bıraktığım dünyada salih bir amel işlerim...” Hayır, asla doğru söylemiyor o; bu söylediği yalnızca kuru laftan ibarettir. Yeniden diriltip kaldırılacakları güne kadar onların önünde bir engel (berzah) vardır.”²⁶⁸ -Bu ayette çok sarih bir ifadeyle berzaktan sözedilmektedir-

“Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanmayın. Hayır, onlar Rableri katında diridirler ve rızıklanmaktadırlar.”²⁶⁹.

“Ve sakın Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” demeyin, hayır, onlar diridirler, fakat siz bunu

268 -Mü'minun, 99-100.

269 -Âl-i İmran, 169.

anlamazsınız.”²⁷⁰.

Bu iki ayet berzah alemini ispatladığı gibi şehid olanların da rızıklandığını göstermektedir; buna karşılık, kafirler azab görmektedirler: Sabah akşam onlara sadece azabın ateşi sunulur, kıyamet saatinin koptuğu gün “Firavun çevresini azabın en şiddetli olanına sokun!” denecek.”²⁷¹.

İmam Sadık’tan (a.s) şöyle anlatılır: Firavun soyu ve çevresi dünyada -berzaha- her sabah ve her akşam ateşle karşılaşacaklar, kıyamette ise azabın en şiddetlisine uğratılacaklardır²⁷². Bu ayette sarih bir üslupla Firavun çevresinin iki tür azaba yakalanacağı belirtiliyor: 1-Berzaha gece-gündüz ateş görecekler 2-Kıyamette en acı azaba yakalanacaklardır.

Öbür Dünyanın İlk Menzili: Kabir

Kabir Soruları: İnsan kabre konulduğunda adları “Nekir” ve “Münker” (veya : Nâkir ve Nekir) olan iki melek gelip tevhid, nübuvet, velayet, namaz ...vb. farzlarla ilgili sorular soracaktır.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: Şu üç şeyi inkar eden bizim şiamız değildir: Mirac, kabir suali ve şefaaf!

İmam Zeyn’el Abidin hazretleri (a.s) Cuma günleri Mescid’ünnebi’de vaazda bulunur, Müslüman’lara nasihat ederdi. Bu nasihatler pek çoklarınca ezberlenmiş ve yazılmıştır, bunlardan birinde İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

“...Ey insanlar! Takvalı olun, Allah’tan korkun ve bilin ki O’na doğru döndürüleceksiniz. Herkes bu dünyada

270 -Bakara, 154.

271 -Mümin, 46.

272 -Bihar 6/285.

yaptığı iyilikleri yanında bulacak, yaptığı kötülüklerle günahları görünce de onlarla kendisi arasında büyük bir mesafe olmasını arzulayacak. Yüce Allah sizi uyarmakta ve bundan sakındırmaktadır: Yazıklar olsun sana ey gafil insan! Senden gaflet edilmediği halde sen gaflettesin! Ey Âdemoğlu! Ölüm sana en hızlı yaklaşan şeydir! Pek bir şey kalmadı artık, seni yakaladı yakalayacak... Ecelinin gelip çattığını, ölüm meleğinin ruhunu kabzettiğini ve senin son yalnızlık evine girdiğini şimdiden görür gibiyim! Ruh tekrar sana dönüyor, Nekir'le Münker melekleri seni pek çetin bir sınava çekmeye geliyor... Dikkatli ol! Sana ilk soracakları şey ibadet ettiğin Rabbindir, sana gönderilen peygamberindir, inandığın dinindir, okuduğun Kur'an ve velayetini kabullendiğin imamın ve harcaayıp gittiğin şu ömründür!..Ömrünü nasıl harcadığının, kazandığın malları nasıl elde ettiğinin ve nelere harcaayıp telef ettiğinin hesabını soracaklar senden!.. O halde gözlerini dört aç, çok dikkatli ol ve kendin hakkında düşün... Sınava girmeden, sorgu-suale tutulmadan önce kendini hazırla..."²⁷³.

-*-

Sorular

- 1-İnsan ölüm anında neler görür?
- 2-İnsanlar doğumdan ölüme kadar kaç devreyi geride bırakırlar?
- 3-Berzah ne demektir, hangi devredir?
- 4-Kur'an'ın berzah hakkındaki görüşünü bir ayetle açıklayınız.

-*-

36. Ders

SURUN ÜFÜRÜLÜŞÜ VE AMEL DEFTERİ

Büyük Bir Haykırışla Dünyanın Sonunun Gelmesi
ve Yeni Bir Hayatın Başlaması

Kur'an-ı Mecid'deki birçok ayette "Sur"a üfürüleceğinden sözedilir... Bu ayetlerdeki bilgilere binaen "Sur"a iki defa üfürülecektir.

1-Kainatın sonu geldiğinde Sur'a üfürülecek, bütün mahlukat ölecek ve kıyamet kopacaktır(ölüm Sur'u)

2-Sur'a ikinci kez üfürüldüğünde kıyamet günü başlayacak, mahşer kurulacaktır ki bu da hayat Sur'udur. Bu iki önemli hadise hakkında Kur'an çok çeşitli tabirler kullanmaktadır: Sur'a nefhedilmesi(üfürülmesi =nefhâ-i sur), Sayhâ (haykırış), Boruya üfürülmesi, Saahhe, Kârie, Zecre,

"Sur'a üfürülür, Allah'ın diledikleri dışında göklerle yeryüzündeki bütün canlılar ölür. Sonra Sur'a bir daha üfürülür ve ölenlerin hepsi birdenbire dirilip hesaba çekilmeyi beklemeye başlarlar."(Zümer, 68).

Neml-87, Yâsin-51 ve 53, Hakka- 13, Müminun-101, Kehf-99, Tâhâ-102, Nebe-18, En'am-73, Kaf-20'de bu vak'adan "Sayha" (haykırış) adıyla sözedilir:

"Bir tek çığlıktan -sayhâ- başka şey değildir, bu sayha ve çığlığı duyar duymaz hepsi gelir ve bizim yanımızda

toplanırlar” (Ayrıca: Yasin 49, Sad 15, Kâf 42).

“O boruya -Sur- üfürüldüğü zaman, o gün zorlu bir gündür. “(Müddessir, 8)

“..Kulakları adeta sağır edecek şiddette olan ve korkunç güreleme -saahhe- geldiği zaman” (Abese, 33).

Kaaria 1-3’te bu önemli olay “kaaria” -korkunç olay- adıyla tanımlanır: “O büyük ve korkunç olay kaaria... Nedir kaaria? O büyük ve sarsıcı olay kaarianın ne olduğunu sen nereden bilebilirsin?”

Saffat-19’da bu olaydan “Zecre” adıyla (büyük bir çılgılık, feryat) sözedilir:

“İşte o, yalnızca bir tek çılgılıktan ibarettir, o çılgılıkla hepsi kalkar ve bakınıp dururlar...”

Bütün bu ayetler, dünya yaşamının sonu ve ahiret yaşamının başlangıcının aniden ve büyük bir çılgılıkla vuku bulacağını göstermektedir ki bunların hepsi kinayeli tabirlerdir(mesela nefha=üfürmek ve sur= boru ve borazan anlamındadır). Bunun fevkalade muazzam bir vaka ve çok değişik bir haykırış olduğu ve bilinen anlamda bir boruya üfürme olmadığı ortadadır. Yüce Allah adeta -talimat düdüğü çalarcasına- bir tek emirle göklerle yeryüzündeki mahlukatın tamamının canını alır ve yine bir tek fermanla kıyamet sahrasında bulunmaları için hepsini diriltip bir araya toplar. Bu iki emir ve ferman arasındaki zaman süreci bizlere malum değildir.

Amel Defteri

Kur’an’da ve masumlardan (a.s) ulaşan hadislerde amel defterinden sıkça sözedilmektedir. İnsanın bütün yaptıklarının teferruatıyla kaydedildiği bu defter kıyamet günü açılacaktır.

1-Amellerin Kaydedilmesi: “...onların önceden

hazırlayıp gönderdikleri -amellerini biz yazar ve her şeyi bir kitapta kaydedip toplarız.”²⁷⁴.

“Onların yaptığı her şey “amel defteri” olan kitapta yazılıdır; küçük ve büyük bütün ameller burada satır satır yazılıdır.”²⁷⁵.

“...Meleklerimiz sizin hilelerinizi kesinlikle yazıyorlar...”²⁷⁶.

“...Sırlarını bizim duymadığımızı mı zannediyorlar? Evet, -duyuyoruz ve- meleklerimiz onların yanındadır ve onların bütün yaptıklarını yazıyorlar...”²⁷⁷.

“Kim bir mümin olarak iyi bir iş yaparsa çabasını boşa çıkarmayız ve mutlaka onun için -ecir- yazarız.”²⁷⁸

2-Amellerin Ortaya Çıkıp Görünmesi: “Dosyaların -amel defterlerinin- açıldığı gün... Her insan ne getirdiğini anlayacaktır...”²⁷⁹.

“Daha önce gizledikleri şey kendilerine açıklanır...”²⁸⁰.

“Kıyamet günü insan önceden gönderdiği ve ardından gelen şeyi öğrenir...”²⁸¹.

“Her insanın amel defterini boynuna asarız ve Kıyamet günü o mektubu kendi gözleri önünde ona açarız”²⁸².

“Amel defterleri açılır. Suçlu günahkarların bu defterde kayıtlı olanlardan dolayı dehşet ve korkuya kapıldıklarını görürsün. “Eyvahlar olsun!” derler, “Bu nasıl

274 -Yâsin, 12.

275 -Kamer, 52-53.

276 -Yunus, 21.

277 -Zuhruf, 80.

278 -Enbiya, 94.

279 -Tekvir, 10-14.

280 -En’am, 28.

281 -Kıyamet, 14.

282 -İsra, 14.

bir kitap böyle?! Büyük-küçük bırakmamış, yaptığımız her şeyi kaydetmiş!” Yaptıkları her şeyi -o gün- önlerinde hazır bulurlar... Rabbin hiç kimseye zulmetmez!”²⁸³.

Masumların (a.s) Hadislerinde Amel Defteri

İmam Bakır (a.s) İsra Suresi'nin 14. ayetinde geçen “her insanın amel defterini boynuna asarız...” buyruğunu tefsir ederken şöyle der: “İnsanın işlediği hayırlarla şerler daima kendisiyle birlikte ve bir an olsun onlardan ayrılması mümkün değildir. Derken, bütün yaptıklarının kayıtlı olduğu kitap kendisine verilir...”²⁸⁴.

İmam Sadık -s - şöyle buyurur: Kıyamet günü insanın amel defterini eline verirler ve ona “oku!” derler. (Ravi “Bu defterde gördüklerini bilip tanır mı?” diye sorunca İmam (a.s) şöyle buyurdu) Yüce Rabbin her şeyi hatırlatır ona... Söylediği her sözü, attığı her adamı, yaşadığı her lâhzayı o sırada yaşıyormuşçasına hatırlatır kendisine... Bu nedendir ki amel defterlerini görenler “eyvahlar olsun bize!” derler “Bu nasıl kitaptır böyle! Küçüklü büyüklü bütün yaptıklarımızı yazıp kaydetmiş!”²⁸⁵.

Amel Defteri Nedir?

Şüphe götürmeyen kesin bir gerçek var, o da her insanın bütün yaptıklarının kaydedildiğidir. Bildiğimiz kağıt sayfalardan oluşan bir kitap mıdır, yoksa daha değişik bir şey midir bu? Bu konuda muhtelif tefsirler vardır. Merhum Feyzi Kâşanî “Sâfi Tefsiri”nde şöyle der: “Amel defteri, insanın, amellerinin bütün etkilerinin

283 -Kehf, 49.

284 -Nur'es Sekaleyn 3/144.

285 -Peyam-ı Kur'an 6/101.

üzerine işlenmiş olduğu ruhundan kinayedir” Merhum Allame Tabatabai de “El-Mizan” adlı tefsirinde “Amel defteri insanın amellerinin hakikatlerini ihtiva eder ve bildiğimiz anlamda yazı ve satırlardan oluşmuş değildir, insanın işlediği amellerin asıl mahiyetidir. Yüce Allah her insana -kiyamette- bunu aşikar eder ve anlamasını sağlar ve hiçbir delil bizzat görüp müşahade etmekten daha iyi değildir. Âl-i İmran Suresi’nin 30. ayetinde de buyurulduğu gibi “O gün her insan yaptığı bütün iyi ve kötü amelleri hazır bulur...”²⁸⁶.

Kimi alimler de amel defterinin video filmleri ve ses-görüntü kasetleri gibi olduğunu söylemektedir. Her hâl-ü kârda amel defteri Kur’an’da ve birçok hadiste açıkta geçtiğinden, nitelik ve niceliğinin ayrıntılarını bilemesek de ona inanmamız gerekir.

-*-

Sorular

1-Sur’un üfürülmesi ne demektir? Bu olay ne zaman gerçekleşecektir?

2-İmam Bakır (a.s) amel defteri hakkında ne buyuruyor?

3-Amel defteri nedir, açıklayınız.

-*-

37. Ders

KIYAMET ŞAHİTLERİ VE AMELLERİN MİZANI

Yüce Allah, insanların gizli ve açık işledikleri bütün amellerini bilir. Ancak, Yüce Allah'ın hekimâne takdiri insanların yaptıklarının hesabının kıyamette amel defteri ve şahitlerin şهادeti esasınca görülmesini mukadder kılmıştır. Bu şahitler şunlardır:

1-Yüce Allah: İlk şahit Yüce Allah'ın bizzat kendisidir: “Şüphesiz Allah her şeyi bilir...”²⁸⁷.

“Şüphesiz, Allah sizi gözetici ve gözleyicidir.”²⁸⁸.

“Herkesin dönüşü bizedir. O halde Allah, onların bütün yaptıklarına şahittir”.²⁸⁹.

2-Peygamberlerle İmamlar (a.s): “Peygamber size şahittir”²⁹⁰.

“Seni onlara şahid ve tanık olarak getiririz”²⁹¹.

“...Her ümmete kendilerinden şahid ve tanık getireceğimiz gün...”²⁹².

Ebu Basir, “Böylece sizi insanlara şahid olmanız için

287 -Mümin, 51.

288 -Nisa, 1.

289 -Yunus, 46.

290 -Bakara, 143.

291 -Nisa, 43.

292 -Nah. 86.

orta bir ümmet kıldık, peygamber’i de üzerinizde bir şahid kıldık...” ayetinin tefsiri hakkında İmam Sadık’ın (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet eder: “İnsanların helal ve haramları ve zâyettikleri hakkında biz onlara şahidiz”²⁹³. Bir başka rivayette de şöyle buyurduğu kayıtlıdır: “Biz orta ümmetiz, Yüce Allah’ın kulları üzerinde şahitleri ve O’nun yeryüzündeki hüccetleriyiz.”²⁹⁴.

3-Melekler: “Her insan, onu götüren bir melek gelir ve bir melek -de- onun şahididir.”

“Bir gözetleyici hazır bulunmaksızın söylenen bir tek kelime yoktur”²⁹⁵.

Müminler emiri İmam Ali (a.s) Kumeyl duasında şöyle buyurur: “Ya Rabbi! Liyakatli meleklerine kaydedip ezberlemelerini buyurmuş olduğun tüm günahları affet; onları -melekleri- uzuvlarımla birlikte bana şahid kıldın.”

4-Yeryüzü: “Kıyamet günü yeryüzü haberlerini açıp söyleyecektir.” Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) bu ayeti okuduğunda “Yeryüzünün haberlerinin ne olduğunu biliyor musunuz?” diye sordu, “Cebrail bana, kıyamet günü, yeryüzünün kendisinde vuku bulan her şeyi haber vereceğini söyledi.”²⁹⁶.

İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “Camilerin farklı noktalarında namaz kılın, çünkü her nokta, kıyamet günü, üzerinde namaz kılan kimse için şehadette bulunacaktır.”

İmam Ali (a.s) beytulmalı hak sahiplerine dağıttıktan sonra boşalan zeminde iki rekat namaz kılıp yere hitaben şöyle derdi: “Kıyamet günü, beytulmalı hakka uygun şekilde senin üzerinde topladığıma ve hakka uygun şekilde

293 -Nur’es Sekaleyn Tef. 1/134.

294 -ae.

295 -Kâf, 18-21.

296 -Dürr’ül Mensur 2/334, Felsefi mead bahsi.

bölüştürüp dağıttığıma şهادette bulun!”²⁹⁷

5-Zaman (Geceyle Gündüz): İmam Sadık (a.s) şöyle buyurur: Her gün başlarken, insana şöyle der: Ey insanoğlu! Ben yeni bir günüm ve sana şahidim! Bunu bil ve bugün hayırlı sözler söyle - ve hayırlı davranışlarda bulun- zira ben kıyamet günü senin için şahitlikte bulunacağım! Bundan sonra beni bir daha asla göremeyeceksin!”

İmam Sadık (a.s) sevgili babası İmam Bakır’ın (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Akşam olduğunda, cinlerle insanlardan başka herkesin duyduğu bir seslenici şöyle seslenir: Ey insanoğlu! Bilki bende vuku bulacak her şeye ben şahidim! O halde benden doğru şekilde faydalanmaya bak! Zira gün doğduktan sonra artık iyi işlerini artıramayacak, herhangi bir günahattan vazgeçme amelini işleyemeyeceksin bende!” Gece sona erdikten sonra gündüz de, aynı şeyleri söyler...²⁹⁸.

6-İnsanın Vücut Organları: “İnsanların dilleri, elleri ve ayaklarının kendilerine şahitlikte bulunacağı gün...”²⁹⁹.

“Dudakları mühürlediğimiz ve elleriyle ayaklarının, onların yaptıklarına şahitlikte bulunacağı gün...”³⁰⁰.

“Kıyamet günü kulakları, gözleri ve derileri onların yaptıklarına şahitlikte bulunacaktır”³⁰¹.

7-Amelin Bizzat Kendisi: Amelin cisimlenip şهادette bulunması, şahitlikten de öte bir olaydır:

“O gün insanlar, amellerinin kendilerine gösterilmesi için çeşitli gruplar halinde kabirlerinden çıkarılırlar.

297 -Leâli’ul Ahbar s:462.

298 -Bihar. 7/325.

299 -Nur, 24.

300 -Yâsin, 65.

301 -Fussilet, 20.

Biliniz ki kim zerrece iyilik yapmışsa onu görecektir ve kim zerrece kötülük yapmışsa onu görecektir.”³⁰².

“...Ve herkes, amellerini karşısında bulacaktır! Rabbin kimseye zulmetmez.”³⁰³.

“Her insanın yaptığı iyi işleri karşısında hazır bulunduğu ve yine karşısında hazır bulunduğu kötü amelleriyle kendisi arasında pek fazla mesafe bulunmasını arzu ettiği gün...”³⁰⁴.

Amelin cisim haline gelip insanın karşısına çıkacağı birçok hadiste geçmektedir. Merhum Şeyh Bahâi şöyle der: “Amellerin öbür dünyada cisimleşeceği gerçeği, şia ve Sünni kaynaklı pek çok hadiste mevcuttur”³⁰⁵.

Bu hadislerden birinde Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: “İnsanlar kabirlerinden dışarıya çıktıklarında dünyada işledikleri ameller de onlarla birlikte gelir. Çünkü her insanın ameli kabirde kendisiyle birlikte olacaktır.”³⁰⁶.

Kıyamette Amellerin Mizanı

Kur’an’da ve masumların (a.s) hadislerinde kıyamet gününün mizanından sıkça sözedilmektedir. Mizan, ölçü ve değerlendirme vesilesidir, her şeyin mizanı ve ölçüğü kendisiyle mütenasibdir. Bakkalın ölçüğü, bilinen terazidir; su ve elektriğin ölçüğü kilovat, metreküp ve saattir, sıcaklığın ölçüğü barometredir ve nihayet kıyametin mizanı da, insanların amellerini ölçmeye yarayan vesiledir.

Kıyamet mizanının tefsiri ve ne anlama geldiğinin

302 -Zilzal, 6. ayetten itibaren.

303 -Kehf, 49.

304 -Âl-i İmran, 30.

305 -Bihar. 7/228.

306 -Burhan Tefsiri 4/87.

açıklamasına girmeden önce, Kur'an'da bu konuyla ilgili bazı ayetleri aktarmamız yararlı olacaktır:

“Kıyamet gününe ait duyarlı adalet terazileri koyarız, hiç kimseye zulmedilmez. Bir zerre kadar bile olsa -her ameli- hesaba katarız. Hesap görücüler olarak biz yeteriz”³⁰⁷.

“O gün tartı haktır. Kimin tartıları ağır basarsa, işte kurtulanlar onlardır. Kimin tartıları hafif kalırsa, bunlar da ayetlerimize zulmedegeldiklerinden dolayı ziyana uğrayanlardır”³⁰⁸.

“Kimin tartıları -mizanı- ağır basarsa artık o, hoşnut olunan bir hayat içindedir. Kimin tartıları hafif kalırsa onun yeri de cehennemdir”³⁰⁹.

Kıyamet mizanı nedir? “Merhum Tebersi bunu şöyle cevaplar: “Ağırlık ve ölçü, ahirette adaletten ibarettir ve kimseye zulmedilmeyecek, kimse zerrece haksızlığa uğramayacak demektir. Yine ölçü ve ağırlıktan maksat müminin değer ve büyüklüğünün, kafirin de zillet ve değersizliğinin ortaya çıkıp kendisini göstermesi demektir. Nitekim Kehf Suresi'nin 105. ayetinde müşrikler hakkında “onlar için bir tartı tutmayacağız -onlara değer vermeyeceğiz-” buyrulmaktadır. Daha önceki ayette geçen “tartıları ağır basanlar”dan maksat ise üstün olanlar, iyilik ve hayırları daha fazla olanlardır; tartıları hafif kalanlar da yaptığı ibadetler ve iyilikler az olan kimselerdir.”³¹⁰.

Yukarıda merhum Tebersi'den aktardığımız bu tefsir, Hişam bin Hikem'in İmam Sadık'tan (a.s) naklettiği

307 -Enbiya, 48.

308 -A'raf, 7.

309 -Kâria, 5.

310 -Bihar, 7/243-247.

rivayetle birlikte geçmektedir³¹¹.

Kıyametin ölçekleri kimlerdir? Bihar'ul Envrâr'ın 7. cildinin 242. sayfasında Sâfi Tefsiri'nden "mizan"ın anlamı hakkında aktarılan özet bilgide bu sorunun cevabı şöyledir: Kıyamet günü insanların "mizan"ı; her insanın inanç, huy, ahlâk ve amelleri dikkate alınarak değer ve kadrinin ölçülüp belirlendiği ve ona göre ödül veya ceza aldığı şeydir. Bu değerlendirme ve ölçü vesilesi peygamberlerle onların vârisleridir. Çünkü her insanın değer ve kıyameti, onlara gösterdiği itaat ve onların yolunu izleyip sünnetlerine uymasıyla ölçülür; bir insanın "tartısının hafif kalması" yani değersiz olması ise peygamberlerle vârislerinden uzak olmasıyla ölçülmektedir. Kâfi'yle Meani'ul Ahbar'da "Kıyamet gününe ait adalet mizanlarını -tartılarını- koyarız..." ayetinin tefsiri hakkında İmam Sadık'ın (a.s) "O mizanlar peygamberlerle varisleridir" buyurduğu kayıtlıdır, bir başka rivayette de İmam'ın (a.s) "Adalet mizanları biziz" buyurduğu geçer³¹².

Merhum Allame Meclisi, Şeyh Müfid'den şu rivayeti aktarır: "Biliniz ki Müminler Emiri Hz. Ali'yle (a.s) onun soyundan gelen imamlar (a.s) kıyamet günü adalet mizanlarıdır"³¹³.

Hz. Ali'yi (a.s) ziyaret duası olan 1. "Mutlaka ziyaretnâmesi"nde "Selam sana, ey amellerin mizanı" ibaresi vardır³¹⁴.

Buraya kadar aktardıklarımızdan da anlaşılacağı üzere mizan "Allah'ın adaleti"dir; Hz. Resul-ü Ekrem'le (s.a.a)

311 -a, 7/248.

312 -a, 7/243.

313 -ae, s:252.

314 -Mefatih'ul Cinan.

onun mutahhar Ehl-i Beyt'inin (a.s) masum imamları bu ilâhi adaletin mazharı ve örnekleridirler. Bazı araştırmacıların da tabiriyle masum imamlar (a.s) terazinin bir kefesi durumundadırlar; diğer kefedede ise niyetleri, inançları ve amelleriyle insanlar vardır. Bu ikisi, terazinin iki kefesinde tartıyı sağlar; niyet, inanç ve amelleri masum imamlarınkine (a.s) yakın ve onlara benzer olanların amel mizanı ve tartıları ağır basar. Nitekim merhum Tebersi, Mecme'ul Beyan'da Kehf Suresi'nin 105. ayetinin tefsirinde şöyle der: Sahih bir hadiste Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: “Kıyamet günü iri cüsseli öyle adamlar getirirler ki bir sineğin kanadı kadar ağırlıkları yoktur!” Yani bu adamların değer olarak hiçbir ağırlığı yoktur ve kıymetsiz insanlardır, çünkü iri cüsseli dış görünüşlerinin aksine fikir, inanç, kişilik ve amelleri pek küçük ve pek hafiftir.

-*-

Sorular

1-Kıyamet gününün şahitleri kimlerdir? Özetle açıklayınız.

2-Mizan ne demektir, kıyametin mizanı nedir?

3-Kıyametin mizanları ve terazileri kimlerdir?

-*-

38. Ders

KIYAMETTE NELERİN HESABI SORULACAKTIR?

Kıyamet günü;hakkında soru sorulup hesabı istenecek şeyler gayet önemli ve bunlara gereken dikkatin gösterilmesi gayet yapıcıdır.

İmam Rıza hazretleri (a.s) ataları vasıtasıyla İmam Ali'den rivayetle Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu söyler: “İnsanlardan sorulacak ilk soru, biz Ehl-i Beyt'in (a.s) sevgisidir”³¹⁵.

Ebu Basir, İmam Bakır'ın (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet eder: Hesabı sorulacak olan ilk şey namazdır; namazı kabul edilenin diğer ibadetleri de kabul edilecektir³¹⁶.

Yukarıda aktardığımız iki hadisin ilki inanç, ikincisi amelle ilgili ilk soruyu göstermektedir.

İmam Sadık (a.s) Yüce Allah'ın “Şüphesiz, kulak, göz ve kalp için sorumluluk vardır” buyurduğunu tefsir ederken şöyle diyor: Kulağın duyduğu, gözün gördüğü ve kalbin bağlamıp tutku duyduğu şeylerin hesabı sorulacaktır!³¹⁷.

315 -Bihar, 7/260.

316 -a.7/267.

317 -a.

İmam Sadık'tan (a.s) Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şu hadisi rivayet edilmiştir: Yüce Allah'ın huzuruna ilk çıkacak olan, benim. Ardından, Allah'ın kitabı benim huzuruma gelir, sonra Ehl-i Beyt'im, ondan sonra da ümmetim benim huzuruma gelirler. Onlar hazır bekler ve Rabbim ümmetten “Benim kitabım -Kur'an- ve peygamberinizin Ehl-i Beyt'ine nasıl davrandınız?” diye sorar.³¹⁸

İmam Kâzım (a.s) ataları vasıtasıyla Hz. Resulullah'tan (s.a.a) şu hadisi aktarır: Kıyamet günü hiç kimse şu dört soruya cevap vermeden yerinden kıpırdayamaz: Ömrünü hangi yolda harcadığı, gençliğini nasıl geçirdiği, kazandığı malı-mülkü nasıl elde ettiği ve nelere harcadığı ve biz Ehl-i Beyt'in (a.s) sevgisi³¹⁹.

Kıyamet Günü Herkesten Kul Hakkı Sorulacaktır

Hesabı çok dakik ve çetin olan sorgu-suallerden biri de kul hakkı, yani insanların birbirleri üzerindeki hak ve sorumluluklardır. Bu hak ve hukuku bizzat sahibi affetmedikçe Allah affetmeyecektir. Bu konuda pek çok hadis vardır, birkaçını aktaralım:

İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “Bağışlanmayacak olan günah, kulların birbirlerine yaptıkları zulüm ve haksızlıktır. Biliniz ki Yüce Allah bir elin diğerine vurması kadar bile kıyamet günü, hiçbir zalimin işlediği zulmü affetmeyeceğine dair kendi izzet ve celaline yemin eder... Binaenaleyh kimsenin diğerinde zerrece hakkı kalmayacak şekilde Yüce Allah hak sahiplerinin

318 -a 7/265.

319 -a 7/258.

bütün haklarına kavuşmalarını sağlayacaktır”³²⁰.

Yine İmam Ali (a.s) şöyle anlatıyor: “Bir gün Hz. Resulullah (a.s) namazdan sonra cemaate dönüp “Aranızda Neccaroğullarından olan var mı?” diye sordu ve ekledi: “Arkadaşları cennet kapısının önünde zindan olmuş (cennete girmesine izin verilmiyor)... Falan yahudiye 3 dirhem borcu varmış, üstelik kendisi şühedadan biri!..”³²¹.

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor: “Allah yolunda öldürülmek, borçtan başka bütün günahların keffaresidir. Zira borcun kesinlikle keffaresi yoktur ve mutlaka ödenmesi gerekir. Bir arkadaşı da ödeyebilir veya alacaklı alacağından vazgeçip bağışlayabilir.”³²².

Bir gün Hz. Resulullah (s.a.a) cemaate “Fakir ve müflis kimdir, bilir misiniz?” diye sordu, cemaat “Biz malı-mülkü olmayana müflis deriz” deyince hazret (s.a.a) şöyle buyurdu: “Benim ümmetimin müflisi namaz, oruç ve zekat gibi ibadetlerini yerine getirmiş olarak mahşere girdiği halde, dünyada şuna buna küfrettiği, iftira yaktığı, kimilerinin malına mülküne tecavüz ettiği ve bazı insanlara dayak attığı için onları razı etmek amacıyla bütün iyilik ve hasenatını onlara dağıtan ve hasenâtı bittiğinde hak sahiplerinin günahlarının bir kısmını üstlenerek onların rızasını alıp ateşe atılan kimsedir!”³²³.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurur: “Biliniz ki hiç kimse zulmederek bir hayra varamaz. Biliniz ki zalimin mazlumdan zulümle aldığı maldan çok daha fazlasını,

320 -Felsefi mead 3/172, Kâfi'den iktibasla.

321 -Felsefi mead 2/194, Tebersi'nin İhticac'ından.

322 -a, s:195, Vesail'uş Şia'dan iktibasla.

323 -a, c:3, Müsned-i Ahmed'le Sahih-i Müslim'den iktibasla.

mazlum, zalimin dininden alacaktır.”³²⁴.

Dünya ve Ahiret Sıratı Nedir?

“Sırat”ın kelime anlamı yol, yordam demektir; Kur’an ayetleri ve Ehl-i Beyt (a.s) hadislerindeki deyim ve ıstılah anlamı ise dünyevî ve uhrevî sırat olmak üzere iki türdür:

Dünya Sıratı: Kurtuluş, saadet ve felah yolu demektir. Nitekim Kur’an’da şöyle buyrulmaktadır: “İşte bu benim yolum, doğru yoldur; o halde bu yola uyun ve başka yolları izlemeyin, o yollar sizi haktan ayırır”³²⁵.

“Bu, Rabbinin dosdoğru yoludur...”³²⁶.

Dünya sıratı, hadislerde çeşitli terim ve kavramlarla ifade edilir: Yüce Allah’ı tanımanın yolu, İslam, din, Kur’an, Hz. Resulullah (s.a.a), Müminler emiri Hz. Ali (a.s), mutahhar Ehl-i Beyt imamları (a.s)... Bütün bunlar hadislerde saadet ve kurtuluş yolu anlamında kullanılmıştır ve “bu sıratı geçmek”ten maksat hak akideyi (Yüce Allah’ı ve sıfatlarını tanımak, peygamberlerle imamlar aleyhisselamları tanımak ve diğer akidevî inançları) bilmek, dînî vazifeleri yerine getirmek, övgüye layık -hamîde- ahlâka sahib olmaktır. Bu sırat kıldan ince, kılıçtan keskindir, bunu dikkat ve özenle geçebilen kimse ahiret sıratından da geçebilecektir.

Ahiret Sıratı: Cehennem üzerine kurulmuş bir köprüdür ve öbür yakası “Yüksek Cennet”tir; bu köprüyü sağ-salim geçebilen kimse ebedî saadete ulaşır ve sonsuza değin cennette yaşar, bu köprüyü geçemeyen ise

324 -a, Kâfi’den ik.

325 -En’am, 151.

326 -a, 126.

cehennem ateşine düşecek ve azab çekecektir:

“Sizlerden, cehenneme girmeyen kalmayacaktır, Rabbin tarafından kesin bir karardır bu. Sonra, takva sahiplerini kurtarız ve zulmedenleri diz üstü çökmüş -zelil- bir halde bırakırız”³²⁷. Bu ayetin tefsiriyle ilgili olarak Hz. Resulullah’ın (s.a.a) şu hadisi aktarılır: “Bazıları ışık hızıyla Sırat’tan geçecek, bazıları rüzgar, bazıları at gibi, bazıları koşarcasına, bazıları da yürürcesine... Her insanın Sırat’tan nasıl geçeceği kendi amellerine bağlıdır...”

Cabir bin Abdullah Ensari, Hz. Resulullah’tan (s.a.a) şöyle duyduğunu rivayet eder: “Cehenneme girmeyecek olan hiçbir iyi veya kötü insan yoktur; ama İbrahim (a.s) için ateşin soğuması gibi, müminler için de cehennem soğuyacak ve onlara dokunmayacaktır, derken takva sahibi olanlar kurtulacak, zalimler ateşe düşeceklerdir”³²⁸.

Dünya Sıratında Kayganlık Göstermeyen, Ahiret Sıratında da Kaymaz

Mufazzal, İmam Sadık’tan (a.s) Sırat hakkında soru sorduğunu ve İmam’ın şöyle buyurduğunu söyler: “Sırat, Yüce Allah’ı tanımaya götüren yoldur ve iki sırat vardır; biri dünyada, diğeri ise ahirettedir. Dünya sıratı, emrine itaatın farz olduğu imamdır; onu tanıyan ve hidayetine uyan kimse, cehennem üzerine kurulu bir köprü olan ahiret sıratından geçebilecektir. Bu imamı tanımayan kimsenin ise ahiret sıratında ayağı kayacak ve cehennem ateşine yuvarlanacaktır.”³²⁹.

327 -Meryem, 72.

328 -Nur’es Sekaleyn Tefsiri 3/353.

329 -Bihar 8/66.

Hamd -Fatiha- Suresi'nde geçen "bizi sırat-ı mustakime (=doğru yola= hidayet et" ayetinin tefsiriyle ilgili pek çok hadis rivayet edilmiştir, bunlardan bir kısmını Nur'es Sekaleyn Tefsiri'nden iktibasla aktarıyoruz:

Hiz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Doğru yol, peygamberlerin yoludur; Yüce Allah'ın nimet verdiği kimseler de onlardır."

İmam Sadık (a.s) "Doğru yol, imamı tanımak ve onun yolundan gitmektir." buyurur ve bir başka rivayette de "Vallahi doğru yol biziz!" der. Bir başka hadiste de "Bizi doğru yola hidayet et" ayetini tefsir ederken "Yani Muhammed'le soyu aleyhisselamlara doğru yönelt" buyurur.

Aynı ayetin tefsiri hakkında İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor: Biz, Allah-u Azze ve Celle'ye giden doğru ve apaçık yoluz; biz Yüce Allah'ın kullarına bağışladığı nimetlerdeniz!"³³⁰.

Bir başka hadiste İmam Sadık (a.s) "Sırât-ı Mustakim, Müminler Emiri İmam Ali'dir (a.s)" buyurur.

Hiz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) efendimiz şöyle buyururlar: "Kıyamet günü cehennem üzerine Sırat köprüsü kurulduğunda Ebu Taliboğlu Ali'nin (a.s) velayetiyle mühürlenmiş geçiş izni olanlar dışında hiç kimse o köprüden geçemeyecektir. Yüce Rabbimin sözüdür bu, "Sırat'tan geçmeye gelenleri durdurun, onlar mesuldürler!" buyuracaktır (yani onlardan Ebu Taliboğlu Ali'nin velayeti sorulacaktır).

Bir başka hadiste de Hiz. Peygamber-i Ekrem efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: "Sırat'tan en sağlam adımlarla geçecek olanınız, benim Ehl-i Beyt'imî (a.s) en

330 -Nur'es Sekaleyn 1/20-24.

fazla seveninizdir”³³¹.

*

Sorular

Kıyamette neler hakkında soru sorulacaktır?

Hz. Resulullah’a (s.a.a) göre asıl fakir ve müflis kimdir?

Dünya ve ahiret sıratı nedir?

İmam Sadık (a.s) Sırat hakkında Mufazzal’a ne buyurmuştur?

*

39. Ders

CENNET VE CENNETLİKLER

CEHENNEM VE CEHENNEMLİKLER

İnsanın alinyazısı sonunda ya cennette ya da cehennemde noktalanacaktır. Bu, kıyametin sonu ve yeni hayatın başlangıcıdır. Cennet, türlü maddi ve manevi nimetler yurdu; cehennem ise türlü azap, sıkıntı ve işkenceler diyarıdır. Cennetle cennetliklerin sıfatları ve buradaki türlü nimetler hakkında pek çok ayet ve hadis vardır. Bu nimetler ruhânî ve cismânîdir; daha önce meadın ruhânî-cismânî olduğunu görmüştük, bu nedenle de hem ruh hem beden için hazırlanmış nimetlerdir bunlar.

Şimdi bu nimetlerin neler olduğuna kısaca bakalım:

1-Cennet bahçeleri: Kur'an-ı Mecid'de 100'den fazla ayette "cennet" veya "cennetler" tabiri geçer; dünya bahçeleriyle kıyaslanamayacak bahçeler-bağlardır bunlar... Esasen dünya yaşamımızda bizim için idraki ve tasavvuru dahi imkansızdır...

2-Cennet köşkleri: Bu köşklere yer yer "hârika-tayibe- mekanlar" şeklinde sözedilmesi cennet ehlinin yaşayacağı bu mekanların akla gelebilecek bütün rahatlık ve özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

3-Çeşit çeşit halılar ve tahtlar: Cennetteki ilginç nimetlerden biri de, çeşitli tabirlerle ifade edilen güzel ve

rahat halılarla tahtlardır.

4-Cennet Yiyecekleri: Kur'an ayetleri, cennet yiyeceklerinin çok çeşitli olduğunu gösteriyor, nitekim "diledikleri her şeyi bulacaklardır" tabiri çok geniş anlamlıdır ve cennet yiyeceklerinin önemli bir bölümü türlü meyvelerdir.

5-Tehur şarapları: Cennet içecekleri çok çeşitli, leziz ve neşe vericidir ve Kur'an'ın da tabiriyle "içenlere zevk verir", tadı hiçbir zaman bozulmaz, daima tazedir, berrak ve hoş kokuludur.

6-Elbiselerle süsler: Elbise, insan için önemli bir süstür, ayet ve hadislerde cennet giysileri çeşitli ifadelerle tabir edilmekte ve bu tabirlerle tavsiflerden, cennet giysilerinin çok güzel ve çekici olduğu anlaşılmaktadır.

7-Cennet eşleri: Eş, insanın huzur vesilesi, hatta manevî zevkidir. Kur'an ve hadislerde bu cennet nimetinden sıkça sözedilmekte ve çeşitli tabirlerle tavsiflerde bulunmaktadır. Cennetteki eşler dış görünüm ve huy bakımından gerekli bütün mükemmelliklere sahiptirler.

8-Arzu edilen her şey: İnsanın canının çektiği ve görmekten zevk aldığı her şey cennette vardır. Cennet nimetleri hakkındaki en ilginç tabir budur, yani insanın ruhuna ve fiziğine hitab eden bütün zevkler cennette mevcuttur.

Ruhi Zevkler

Cennetteki ruhani ve manevi nimetler, maddi nimetlerden çok daha üstün ve görkemlidir. Ancak, manevî nimetler tavsife sığmadığından, yani anlatılması ve tarifi mümkün olmayıp ancak bizatihi tadılması ve bilfiil algılanması halinde anlaşılması mümkün

bulunduğundan, Kur'an ve hadislerde bunlara genellikle dolaylı işaretlerde bulunmaktadır. Cennetteki manevî nimetler özetle şunlardır:

1- Özel bir saygınlık: Cennete girildiği andan itibaren özel bir saygı başlar, melekler cennet ehline fevkalade saygı gösterirler. Her kapıdan melekler içeriye girip “Gösterdiğiniz sabır ve dirençten dolayı selamlarız sizi! Ne güzel sona kavuştunuz!”derler.

2- Huzurlu ortam: Cennet “Dar’usselam”dır, güvenlik ve huzur diyarıdır: “Cennete girin! Artık sizin için hiçbir korku ve üzüntü yoktur!”³³².

3- Vefakâr dostlar ve arkadaşlar: En güzel manevi zevklerden biri kemale sahip iyi ve samimi arkadaşlara sahip olmaktır. Kur'an bunu “... ne de güzel arkadaşlar bunlar... Bu, Yüce Allah'ın lütfu ve bağışdır elbet” şeklinde beyan eder.

4- Sevgi dolu davranışlar: Cennet ortamı sevgi ve samimiyet doludur, neşeli bir ortamdır, orada boş sözlerden eser yoktur, sadece selam vardır”

5- Fevkalade bir neşe ve sevinç: “Onların çehresinde taptaze bir canlılık, neşe ve nimetin sevincini görürsün...”³³³. “O gün öyle çehreler vardır ki nurlu, güleç, sevinçli ve mutludurlar...”³³⁴.

6- Yüce Allah'ın rızasını hissetmek: Sevgilinin rıza ve hoşnutluğunu hissetmek, en büyük manevi zevklerden biridir. Âl-i İmran Suresi'nin 15. ayetinde cennetteki yemyeşil bağlarla bahçeler ve tertemiz eşlerden sonra “Allah'ın hoşnutluğu”ndan sözedilir: “Allah onlardan, onlar da Allah'tan razı ve hoşnutlurlar, büyük kurtuluş işte

332 -A'raf, 49.

333 -Mutaffifin, 24.

334 -Abese, 39.

budur”³³⁵.

7- Cennet nimetleri ebedi ve ölümsüzdür: İnsan her zaman ölmekten, yok olup gitmekten korkar; oysa cennet ve nimetleri ebedi ve ölümsüzdür. Orada yok olma ve ölüm korkusu yoktur ve bu büyük bir değerdir: “...cennet meyveleri, yiyecekleri ve gölgeleri daimî ve ölümsüzdür”³³⁶.

8- Akla hayale gelmeyecek şeyler: “orada gözlerini aydınlatacak ne ödülleri olduğunu hiç kimse bilemez...” Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurur: “Hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir kalbin - düşüncenin- tasavvur dahi etmeyeceği nimetler vardır cennette...”³³⁷.

Cehennem ve Cehennemlikler

Cehennem, Allah’ın gazab ve hışmının merkezîdir ve cehennem azapları hem ruhsal, hem fizikseldir. Cehennemde sadece manevî ve ruhî azap olduğunu zannedenler, Kur’an’daki birçok ayeti görmezden gelmiş olurlar. Mead bahsimizde yeniden diriliş ve ahiret hayatının hem ruh hem vücutla, yani ruhâni ve cismani olacağını belirtmiştik; cennetle cehennemde de aynı durum sözkonusudur.

Cehennemliklerin Fiziki Azapları

1-Azabın şiddeti: Cehennem azabı o kadar şiddetli ve dayanılmazdır ki günahkar insan buradan kurtulmak için eşini, çocuklarını, kardeşini, dostunu, kabilesini, hatta

335 -Maide, 119.

336 -Ra’d, 35.

337 -El-Mizan ve Mecme’ul Beyan ...vb. tefsirler.

bütün yeryüzünü feda etmeye hazırır: "...O gün hiçbir yakın dost, yakın dostu sormaz. Onlar, birbirlerine gösterilirler, bir suçlu günahkar o günün azabına karşılık olmak üzere oğullarını fidye olarak vermek ister. Kendi eşini ve kardeşini...Ve onu barındıran aşiretini de... Yeryüzünde bulunanların tümünü verse de -cehennemden bir kurtulsa... Hayır, hiçbiri kabul edilmez..."³³⁸.

2-Cehennemliklerin yiyecek ve içeceği: "Şüphesiz, günahkarların yiyeceği zakkum ağacıdır, metal eriyiği gibi karınlarında kaynayıp durur, kaynar su misali âdeta..."³³⁹.

3-Cehennemliklerin giysileri: "O gün günahkarları bir arada zincirlere vurulmuş olarak görürsün, elbiseleri katrandandır ve yüzlerini ateş sarmıştır..."³⁴⁰. "Kafir olanlara ateşten elbiseler giydirilir; başlarına öyle bir yakıcı ve kaynar sıvı boca edilir ki, içlerini dışlarını bir anda yakıp eritiverir..."³⁴¹.

4-Türlü azaplar: Cehennemdeki her şey azap vericidir, zira orası gazap ve öfke merkezidir: "Ayetlerimize karşı inkara sapanları hiç şüphesiz, ateşe sokacağız. Derileri yanıp döküldükçe, azabı tadmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz. Gerçekten Allah güçlü ve üstün olandır, hüküm ve hikmet sahibidir..."³⁴².

Cehennem azabı hakkındaki bu ayetler, cehennem ehlinin çarptırıldığı cezanın tasavvur dahi edilemeyecek kadar acı ve çetin olduğunu göstermektedir.

338 -Mearic, 10-15.

339 -Duhan, 43-46.

340 -İbrahim, 49-50.

341 -Hacc, 19-21.

342 -Nisa, 56.

Ruhî Azaplar

1-Bitmez tükenmez bir hasret, dert ve üzüntü: “...Ne zaman cehennemim dertleriyle üzüntülerinden sıyrılmaya kalkışacak olsalar derhal döndürülürler ve “tadın yakıcı azabı!” denir onlara”³⁴³.

2-Sürekli aşağılanıp, küçük düşürülme: “Kafir olup ayetlerimizi yalanlayanlar için aşağılayıcı bir azap vardır...”³⁴⁴.

Kur’an’da birçok ayet, cehennem ehlinin fevkalade aşağılanıp zillete düşürüleceğinden sözeder, zira onlar dünyada müminleri aşağılık sayıyor, küçümsüyorlardı...

3-Alabildiğine aşağılayıp kınama ve azarlama: Cehennemlikler “Ya Rabbi! Bizi cehennemden çıkar, bir daha geçmişte yaptıklarımıza dönersek kesinlikle zalim kimseler oluruz!” dediklerinde kendilerine “Cehenneme sinin ve benimle konuşmayın!” denilir³⁴⁵.

Ayette geçen “ehse” kelimesi, köpeği kovmak için kullanılan bir Arapça terimdir, cehennemdeki günahkarlarla zalimleri aşağılamak için bu tabir kullanılmaktadır.

4-Cehennem azabı ve cezası ebedidir: “Allah’a ve Resulüne itaatsizlikte bulunan kimse için içinde ebediyen kalacağı cehennem ateşi vardır”³⁴⁶.

Cehennem ehlinden bazılarının çarptırıldığı “müebbet” cezası çok zor ve büyük bir azaptır. Zira bir sorunun biteceği düşüncesi ve bir gün kurtuluş ümidinin olması büyük bir avuntudur, ama sorunun hiç bitmeyeceğini ve kurtuluş yolu olmadığını bilmek o

343 -Hacc, 22.

344 -a, 57.

345 -Mü’minun, 107-108.

346 -Cin, 23.

sorunu kat kat artıran bir derttir. Kaldı ki Yüce Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmak en büyük ruhi dertlerden biridir zaten: “Her derde katlanır insan, ama senden ayrı düşmeye kim katlanabilir?”

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: Bir insan en fazla 100 yıl günah işlemiş olabileceği halde milyarlarca yıl, hatta ebediyen azap görmesi doğru mudur? Bu soru cennet için de geçerlidir, ama orada Yüce Allah'ın lütuf ve bağışlarının ebediliği sözkonusudur. Cehennemde ebedi azaba mahkum olmak Yüce Allah'ın adaletiyle bağdaşır mı?

Cevap şudur: Bazı günahların -örneğin küfre sapsak-doğal etkisi ebedi azaptır. Mesela bir şoför trafik kurallarından birini çiğneyip de kazaya sebebiyet verdiği ve birinin ayaklarını kaybetmesine yol açtığında bu olay birkaç saniye içinde, hatta bir anda vuku bulmaktadır ama zavallı kazazede artık hayatının sonuna kadar ayaklarından mahrum yaşamaya mahkum olmaktadır.

Bir kibrit çöpü, koca bir şehri yakıp kül edebilir...

İnsanın amelleri de tıpkı böyledir. Kur'an “Yaptığınızdan başka şeyle cezalandırılmazsınız asla” buyuruyor³⁴⁷. Cehennemde ebedi kalış, bizzat işlenen amelin kendi sonucudur.

-*-

Sorular

- 1-Cennetteki maddi nimetlerden beşini sayınız.
- 2-Cennetteki ruhani -manevi- nimetlerden beşini sayınız.
- 3-Cehennem ehlinin maddi azaplarından üçünü

347 -Yâsin, 54.

belirtiniz.

4-Cehennem ehlinin uğrayacağı ruhî -manevî-
azaplara üç örnek veriniz.

-*_

40. Ders

ŞEFAAT MESELESİ

Şefaata meselesi en önemli dinî ve îtikâdi meselelerden biri olup Kur'an-ı Mecid'le masumların (a.s) rivayetlerinde bundan sıkça sözedilmektedir. Konuyu açıklığa kavuşturabilmek için öncelikle birkaç noktayı belirtmekte yarar var:

1- “Şefaata” ne demektir?” “Arap Lisansı” adlı büyük dil sözlüğünde şefaata terimi şöyle açıklanmaktadır: “Başkası için bir şey istemek... Başkası için bir şey isteyene “şefaataçi -şâfi-” denilir. Râğıb'ın “Müfredât”ında da “şefe” teriminin önünde şöyle yazılıdır: Birinin diğerine katılıp destek ve araç olmasına şefaata denilir; böylece onun tarafından ve onun adına, onun isteklerini dile getirir ve bu isteklerine kavuşmasında kendisine yardımcı olur” Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyurur: Şefaata eden kimse, onun yardımıyla insanın uçup menzile varabildiği bir kanat yerindedir...³⁴⁸.

2- Bizim bahsettiğimiz şefaatin bir tarafında Yüce Allah vardır; yani şefaataçi, Allah'la kullar arasında bir vasıtaadır. Bu şefaata, iki mahluk arasındaki bir şefaata değildir. Başka bir deyişle şefaata, güçlü ve üstün bir insanın, kemal mertebelerini katetmesine yardımcı olmak

amacıyla zayıf birine destek vermesi ve onun yanında yer almasıdır. Allah'ın seçkin velilerinin, kullara şefaathçi olmaları bir takım usul ve prensipler çerçevesinde gerçekleşmektedir ve burada adam kayırma sözkonusu değildir; şefaathle torpil arasındaki fark da budur zaten.

Şefaatin İspatı

3-Şefaath inancı şia okulunun zaruri inançlarından olup birçok ayet ve hadisle müsteneddir: “O'nun katında, izin verdiği dışında hiç kimsenin şefaathci yarar sağlamaz.”³⁴⁹.

“O gün, Rahman olan Allah'ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseden başkasının şefaathci bir yarar sağlamaz.”³⁵⁰.

“O'nun izni olmadıkça kimse şefaathci olamaz”³⁵¹.

“O'nun izni dışında kim şefaath edebilir?”³⁵².

“Allah'ın kendisinden hoşnut oldukları kimseden başkası için şefaathci olmazlar...”³⁵³.

Şefaatin ancak Yüce Allah'ın izni ve O'nun rızasıyla mümkün olabileceğini açıklayan bütün bu ayetler şefaatin en güçlü delilleridir ve Hz. Resulullah'la (s.a.a) masum Ehl-i Beyt'inin (a.s) şefaathci de Yüce Allah'ın izniyledir.

Burada şu soru akla gelebilir: Kur'an ayetlerinden bazılarında şefaath neden reddedilmektedir? Mesela Müddessir Suresi'nin 48. ayetinde “Artık şefaath edenin şefaathci onlara yarar sağlamaz” buyrulmakta ve bir başka ayette de şöyle denilmektedir: “Ve kimsenin kimse adına

349 -Sebe, 23.

350 -Tâha, 109.

351 -Yunus, 3.

352 -Bakara, 255.

353 -Enbiya, 28.

bir şey ödeyemeyeceği, kimsenin diğeri yerine cezalandırılmayacağı, kimsenin şefaatinin kabul edilemeyeceği, kimseden bir fidye, tazminat ...vb. alınmayacağı ve hiçbir yardımda bulunulmayacağı günden korkun...³⁵⁴.

Cevap şudur: İlk ayette kendilerinden sözedilenler “namaz kılmayı ve yoksulların karnını doyurmayı terk eden ve kıyameti yalanlayanlar”dır. Ayet, bu tür insanlara şefaatin hiçbir yararı olmayacağını vurgulamaktadır ki bizzat bu ayetin kendisi de zımnem şefaatin varlığının ispatıdır. Çünkü ayetteki anlam şefaatin var olduğu, ama bazı suçlu ve günahkarlara yararı olmayacağı yönündedir. İkinci ayette de ilk ayettekine paralel bir anlamda, Yahudilere özel olan bir hitab vardır. Bu kavim, Allah’a düşmanlık besliyor, küfür yolundan gidiyor, hatta Allah’ın en sevgili kulları olan peygamberlerini öldürüyordu... Bu nedenle de, sözkonusu yahudiler için kimsenin şefaatinin Allah katında kabul görmeyeceği buyrulmaktadır.

Görüldüğü gibi daha önce sıraladığımız onca ayet ve mütevatir hadislerle ilave olarak bu ayetler de şefaatin varlığını ispatlamakta, ancak son kategorideki bu ayetler, belli bazı insanların şefaate layık olmadığını ve bu ilahi lütuftan yararlanamayacaklarını hatırlatmaktadır.

Bir başka soru da, bazı ayetlerde şefaatin neden sadece Allah’a mahsus olduğunun belirtildiğidir, mesela Kur’an’da “Sizin için Allah’tan başka hiçbir veli ve şefaet edici yoktur” buyruluyor³⁵⁵, veya başka bir ayette, “De ki, şefaatin tümü Allah’ındır” deniliyor³⁵⁶.

Bu sorunun da cevabı şudur: Esas itibarıyla şefaatin

354 -Bakara, 48..

355 -Secde, 4.

356 -Zümer, 44.

sahibi Allah'tır ve O'ndan başka aslında hiçbir şefaath sahibi yoktur. Ama bu, yine bizzat Yüce Allah'ın izniyle bazılarının şefaatte bulunmasıyla çelişmez. Nitekim daha önce de örneklerini aktardığımız ayetlerde olduğu gibi, bizzat Kur'an, Yüce Allah'ın razı olduğu ve izin verdiği kimselerin şefaatte bulunacaklarını vurgulamakta ve sonuçta, belli şartlarda belli insanların şefaathçi olacaklarını ispatlamaktadır.

Şefaatin Felsefesi

Şefaath, çeşitli açılardan yapıcı ve olumlu etkileri olan önemli bir eğitim meselesidir; bu etkilerden birkaçını sıralayalım:

1-Veliler ve şefaathçilerle manevi irtibat kurmak: Kıyamet gününe inanan, o günden korkup çekinen ve Hz. Resulullah'la (s.a.a) diğer masumların (a.s) şefaathinden ümitvar olan birinin onlarla kendisi arasında olumlu bir irtibat kurmaya çalışacağı, onları incitecek şeylerden uzak durmaya, rıza ve hoşnutluklarına yol açacak şeyleri yapmaya gayret göstereceği ortadadır. Zira şefaathin mana ve mefhumundan; şefaathçiyle şefaath edilen arasında manevî bir bağ bulunması gerektiği kolayca anlaşılmaktadır.

2-Şefaath şartlarına haiz olmak: Daha önce aktardığımız ayetlerle birçok hadiste, şefaath'e nail olabilmek için bir takım şartlar gerektiği geçmektedir. Şefaath'ten ümitvar olan biri elbette ki bu şartları yerine getirmeye çalışacaktır ki bunların en önemlisi Yüce Allah'ın rıza ve iznidir. Yani şefaath bekliyorsak, Yüce Rabbimizi razı ve hoşnud edecek bir şey yapmamız ve şefaath'ten mahrum kalmamıza yol açabilecek şeylerden uzak durmamız gerekir.

Şefaatin Şartlarından Bazıları

a-Asıl şartlardan biri imandır; inancı ve imanı olmayan kimse şefaate nail olamaz.

b-Namazsız niyatsız biri olmamalı, hatta İmam Sadık'ın (a.s) buyruğu esasınca namazı hafife almamalıdır.

c-Zekatı terkedenden biri olmamalıdır.

d-Haccı terk eden biri olmamalıdır.

e-Zalim olmamalıdır; zira zalimler için asla şefkatli bir dost ve iyi bir şefaatchi yoktur.

Müddessir Suresi'nde şunların şefaate mani olduğu buyrulur:

1- Namaza önem vermemek

2- Yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine karşı kayıtsız kalmak.

3- Batılla meşgul olmak.

4- Meadı kabul etmemek.

Bütün bunlar, şefaate umanların kendi amel ve davranışlarını gözden geçirip düzeltmelerine, gelecek konusunda daha olumlu ve iyi kararlar vermelerine neden olmaktadır. Binaenaleyh şefaatin olumlu ve yapıcı etkileri olup önemli bir eğitici faktör durumundadır³⁵⁷.

-*_

Sorular

1-Şefaatchi kimdir? Şefaate ne demektir?

357 -Mead bahsimizde şu kaynaklardan yararlandık: Nehc'ul Belaga, Bihar-ul Envar, Tesliye't-il Fuad (Merhum Tayyib), Muhacce't-il Beyzâ (Merhum Feyz) ve Felsefi, Mekarim, Kıraati ve Sultâni beylerin "Mead" adlı eserleri, Numune Tefsiri ve en fazla iktibasta bulunduğumuz Peyam-ı Kur'an Tefsiri 5 ve 6. ciltler.

-*_

2-Şefaatin olumlu ve yapıcı etkilerini belirtiniz.

3-Şefaatin şartları nelerdir?

Kaynaklar

- Kur'an
- Nehc'ul Belaga
- Bihar'ul Envâr
- Nur'es Sekaleyn Tefsiri
- Burhan Tefsiri
- El-Mizan Tefsiri
- Peyam-ı Kur'an Tefsiri
- Numune Tefsiri
- Saduk'un Tevhid'i
- Usul-ü Kâfi
- El-Müracaat/Merhum Seyyid Şerefuddin Âmulî
- El-Gadir/Merhum Allame Emîni
- İsbât-ul Hüdat/Merhum Hürr Âmulî
- Kelem'ut Tayyib/ Merhum Tayyib İsfahani
- Gaye't-ul Meram/ Merhum Allame Behrâni
- Gurur-u Durer/ Merhum "Âmedî
- Muntehiy'ul Â'mâl/Merhum Muhaddis Kummî.
- İmametle İlgili Genel Meseleler Üzerine bir Değerlendirme /Ayetullah İbrahim Emîni
- Tesliye't-ul Fuad/Merhum Şebber
- İtikadi Meseleler Dizisi/ Ayetullah Mekarim Şirazi
- Ae/Ayetullah Sübhani
- Ae/Ayetullah Üstâdi
- Ae/Hüccet'il İslam Muhammedî Reyşehrî
- Kur'an Dersleri / Hüccet'il İslam Kırâati

- Varlık Bahşeden ve Doğru Yol Öncüleri/Şehid
Haşiminejad

- Sizin Yitiğiniz/Ayetullah Yezdî

- Akaid Usullerini Böyle Öğretelim/Aştıyani, İmâmi ve
Hasanî

- Ders sınıflarında Allah'ı Tanıyış/Üstad Heriysi

- Mead/Hüccet'il İslam Felsefi

- Mead/Hüccet'il İslam Sultani

-*-

- SON -